AZ.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLV
D
34
NAPOLI

XLV. D. 34

POMPONII MELÆ DE SITV ORBIS LIBRI TRES.

Vnà cum auctario Petri Ioannis Oliuarij Valentini, inſtauratione totius libelli & caſtigatione perquam multorum locorum, inſertis quoque locis pleríſque in eodē libello deſideratis.

AD
CAROLVM LOTHARINGVM CARDINALEM.



NAPOLI

PARISIIS,
Apud Iacobum Keruer, in via Iacobęa ſub duobus Gallis.

1557.

CVM PRIVILEGIO.

Extraict du priuilege du Roy.

IL eſt permis à Iacques Keruer Libraire iuré en noſtre Vniuerſité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer tant de fois qu'il luy plaira, vendre & diſtribuer ce preſent liure intitulé, *Pomponij Melæ de ſitu orbis libri tres, vnà cũ auctario Petri Ioannis Oliuarij Valentini inſtauratione totius libelli & caſtigatione perquam multorum locorum inſertis quoque locis pleriſquè in eodem libello deſideratis*. Et defenſes eſtre faictes à tous Libraires, Imprimeurs & autres de quelque eſtat & qualité qu'ilz ſoient, de n'imprimer ny faire imprimer, expoſer en vente & debiter, ny diſtribuer autres que ceux que ledit Iacques keruer auroit faict imprimer, iuſques au temps & terme de ſix ans, à compter du iour & date de la premiere impreſſion qui en ſera faicte ſur les peines contenues audict priuilege. Et qu'en mettant en brief au cõmencement ou à la fin dudict liure le contenu dudict priuilege, il ſoit tenu en telle vertu & effect que s'il y eſtoit expreſſement & particulierement ſignifié, ſauf que ſi aucuns vouloient pretendre que ce brief ne contint verité, ſera tenu ledit Iacques keruer en bailler copie aux deſpens deſdictz demãdeurs, & ce par deuant le Preuoſt de Paris ou ſon Lieutenãt, & non ailleurs.

Donné à Paris, le vingtſeptieſme de Iuillet, mil cinq cens cinquante & ſix, apres Paſques. Et de noſtre regne le dixieſme.

Par le conſeil.

De Courlay.

REVERENDISSIMO AC ILLVSTRISSIMO D.D. CAROLO à Lotharingia S. R. E. Cardinali ampliſſimo P. Ioannes Oliuarius Valentinus. S. D.

CVm ex longa peregrinatione Lutetiam Pariſiorum rediiſſem, Carole à Lotharingia cardinalis ac princeps clariſsime, tenererq; magno videndi tui deſiderio, ſæpe mecũ cogitaui, & de induſtria reluctatus fui, vtrum ſatius eſſet, ac pro dignitate ac grauitate celſitudinis tuæ, & officio erga te meo, ſalutarem te tantum verbis, an præmiſſo munuſculo aliquo tibi non iniocundo captarem mihi occaſionem audacius te inuiſendi. ab his enim duobus deterrebant me cum amplitudo ſingularis tua, & autoritas propè diuina, tum etiam meritorum tuorum inaudita planè magnitudo, quorum omniũ vix particulã vel hæc mea exigua ac remiſſa dictio, vel ſtylus humilis aſſequi poterãt: reſtiti aliquamdiu, & me ipſum collegi. Sed cum intelligerem me mihi ipſi tantam felicitatẽ inuidere, perfricui frontem, & ieci prorſus aleam ſubiturus multorum iudicium, eorum preſertim, quos ſentij, neque inuidia, minus aliquo animi morbo facile perturbari poſſe, vt ſunt Perſii & huiuſmodi viri doctiſsimi, qui omnia prius examinãt, librant, atque expendunt, quàm iudicent. quamquàm vnum hoc me planè recreabat, & maximam ſpem faciebat, fore, vt ſi quando hoc genus vituperatorum in me vel verbis vel ſcriptis debacharetur, te propugnatore potentiſsimo pertimeſceret & planè obmuteſceret. Cæterũ cum hæc in celeberrimi nominis tui gratiam animo ſtatuerem meo, & incredibili atque inuſitata patrocinij tui ſpe à ſolicitudine iſta liberarer, commodum viſum fuit, auctarium quoddam meum in Melæ geographiam perinde atque Xeniolum, & illud perquam

exiguum præſtantiſſimæ D.T. conſecrare, quo duce eandem intrepide ac audacter ſalutarem. Opus eſt ſummo atque quotidiano amicorum meorum conuitio Coloniæ inceptum, Traiecti batauorũ continuatum, & tandem Lutetiæ Pariſiorum abſolutum, & inde à nouis amicis planè extortum: argumentum quoque eſt, ſi quod aliud, vel plauſibile vel gratum, plurimum habens oblectamẽti, & quod facile ſtudioſos ad ſui lectionem pertrahere videatur. Igitur hoc in Melam auctarium animũ erga te meum alioqui tibi ab hinc multis annis deditiſſimum oſtenſurum eſt. eritque & candoris & officij erga te mei ſignum vel maximũ, & benignitatis erga me tuæ, qua ſuperioribus annis me ornaſti perquã iocunda recordatio. Quod ſi huic labori meo honeſtiſſimorum ac grauiſſimorum virorum iudicio quicquam tribuendum fuerit in R. D. T. transferendum erit, cuius vetuſtiſſima ac egregia nobilitate cum imperatorum tum regum, victurus, eſt magnum eſt profectò, & vt dicam rarũ, rempub. aliquam initio optime inſtituere, at illud ſingulare atque inauditũ, neſcio an dicam propè diuinum exiſtimarim, eandem in eo ſtatu cõſeruare. Neque aliter puto mihi contigiſſe in hac mea editione. peperi inquam illam quam toties parturiui, cuius nomen propugnare ac conſeruare minimè potueram, niſi acceſsione patrocinij tui. & feciſſem, crede mihi, abortum: niſi ea ſpe peperiſſem. Dabitur hoc ſplendori non modo maiorum tuorum, qui præclariſsimis rebus geſtis immortales ſunt & perpetuo erunt, ſed & tuo, qui non ſolum non degeneraueris ab illorum gloria, ſed potius eandem auxeris ac latiſsimè propagaueris, vſque adeo, vt maius fuerit, quod tu de tuo adieciſti, quàm quod illi reliquerunt, referre poſſem maiorum tuorum res præclare geſtas, ſed quia illæ illuſtriores ſunt, quàm vt poſſint à me explicari in præſentia omitto. Tantum hoc à Reuerendiſſima ac Illuſtriſsima D. Tua impetrare optarim, vt hanc meam lucubratiunculam non graueris in patrocinium recipere tuum ſeruet D. Opt. Max. celſitudinem tuam, atque ad auſpicatiſsimos & feliciſsimos proueħant ſucceſſus. Lutetiæ Pariſiorum. 7. Idus Octobris. 1556.

INDEX TRIVM LIBRORVM Pomponij Mellæ Coſmographi, de Situ orbis.

Abdera oppidum vnde 56
Abdera Hiſpaniæ 74
Abydos oppidum 47.56
Abyla mons 24.74
abrotanum oppidum 28
abſyrtis inſula 80
abſoros inſula ibidem
academici nihil affirmant 46
acanthos oppidum 56
acarnaniæ deſcriptio 59
aceſines fluuius 102
achaiæ oppida 59
achaia regio ibidem
achæi populi 50
achelous fluuius 60
ἀχαιῶν λιμὴν 46
acherſia ſpecus 48
achillea inſula 78
ἀχίλλειον δρόμος 52
acniuorũ bellãtiũ ſtatio. 46
acragas 80
acrnas promontorium 60
acroaton oppidum 57
acronius lacus Rheni 91
acrocorinthos 60
action oppidum ibidem
adiabene regio q̃ Syria 38
adria caſtellum 65
adriaticum mare 20
adrimitios campus 46
adr obicum oppidum 86
aeææ inſula 80
ææas Iſtriç fluuius 61
ææacidarum regia 60
ægathes inſulç 79
ægeum mare 20.56
ægei maris inſulç 79
ægion oppidum 60
ægina oppidum 79
ægina inſula. ibidem
ægira 60
ægyptii populi 17.22
ægypti mira 33
ægypti deſcriptio 32
ægyptus imbriũ expers ibi.
ægypti fertilitas omniũ maxima ibidem
ægyptij Macrobij 33
ægyptiorũ mores erga mortuos 33
ægyptiorum pietas ibidẽ
ægyptij animalia colũt. ibi.
ægyptiorum reges ibid.
ægyptiorũ vetuſtas ibid.
ægyptiorũ vrbium viginti milia ibidem
ægipanes quales 22.31
ægos fluuius 56
ænaria inſula 80
ænos æneç vrbs 56
æolis regio 17
æolidis deſcriptio 46
æoliç inſulç & earum nomina 80
ære quidam ſe exornant aurum ſpernentes 106
æſculapii Epidauri tẽplũ. 60
æſtria inſula 80
æſtus maris quid 84
æthiopia 17
æthiopicum mare 22
æthiopiç deſcriptio 110
æthiopes populi 110
æthiopes Heſperii 111
ætnç montis diſcriptio 80
ætolia 59
ætolorum coloniæ 46
africç deſcriptio ſũmaria 22
africç termini ibidem
africæ particularis deſcriptio 24
africæ quæ pars fertilis, & quæ non 22
africa aĩalibus ĩfeſtatur. ib.
africæ prouinciç quç. ibid.
africæ maria ibidem
africa prouincia 27
africi maris inſulç 79
africæ populi plures 22
africæ ignobilis terra 24
africæ minoris deſcrip. 27
agatha oppidum 70
agathyrſi populi 51
agathyrſi corpꝰ pingũt 53
aiacis ſepulchrum 47
albani populi 95
albigaunum oppidum 65
albion victus ab Hercule. 70
albis fluuius 93
aleria 80
alexandri magni patria 58
alexander vbi Darium ſuperarit 41
alexander vbi cum Perſis pugnarit 48
alexander vbi contra Tyrios 40
alexandria Aegypti oppidum 33
alon oppidum 73
alope oppidum 59
alope peconeſus oppidũ. 56
aloros oppidum 58
alpes vſque in Thraciã penetrant 66
alpheus fluuiꝰ & oppidũ. 60
alpium deſcriptio 65
altinum oppidum 64
amanus mons 40
amanoides promontorium vbi iaceat 41
amardi populi 98
amazones vbi 17
amazonum regna 50
amazonum caſtra 49
amazonici montes 50
amazones Sauromatidç. 95
amazones potitæ aſia 45
ambracia oppidum 60
ambracius ſinus ibidem
amyclæ oppidum 59
amyſon oppidum 49
amiſius fluuius Germa. 93

Ammonis oraculum 30
Ampeluſia promontorium. 24.111
amphiarai fanum vbi 59
amphilochij 60
amphipolis 56
ampla caſtellum 24
ampſaga fluuius 26
ana fluuius 85
anas fluuius 73
anaximandri phyſici patria 45
anchialos oppidum 55
ancona oppidum 65
ancus fluuius 26
andromeda à Perſeo ſeruata 38
androphagi populi Scythiæ 102
andros inſula 79
anemurium promõtorium 42
animam immortalẽ aſſerentes 55
animalia nociua vbi eſſe nõ poſſint 81
animalia bruta Ægyptii lugent,& ſepeliunt 33
animalia vbi nefas occidere ibidem
animalibus nõ veſcentes 30
anio fluuius 65
annibalis ſcalæ 73
antandrũ vnde dictum 46
antæi oppidũ & promontorium ingens 24
antæi regnũ & imago 112
antedon oppidum 59
antenor 64
antibarani populi 17
antichthones populi 6
antichthones qui ibidem
anticyra oppidum 60
antiochia oppidum 38
antipolis 70
antiſſa oppidum 78
antium oppidum 65
antronia oppidum 59
anthropophagi populi Scythiæ 53
antros Garũnæ inſula 90
apenninus mons 64
aphrodiſium promontoriũ 44
aphrodiſium oppidum 65
apis bos qualis 33
apollonia magna 08
apollonia Iſtriæ op. 56.61
apollinis promontoriũ 27
apollinis fanum & oraculum 43.59
apollinis Branchidæ oraculum 45
apollinis Patarei orac. 43
apollinis Didymi orac. 45
apollinis Clarij fanũ ibidẽ
apollinis apud Hyperboreos cultus 94
appuli populi 64
aquileia oppidum 64
aquitania prouincia 91
arabia regio 17
arabia Eudaimon 105
arabia oppidum 105
arabiæ regiõis deſcriptio 37
arabiæ fertilitas & odores ibidem
arabicus ſinus 103 105
arados inſula 40.78
arati poëtæ monumentũ 41
arauraris fluuius 70
arauſio oppidum ibidem
araxus fluuii deſcriptio 95
araxos promontorium 60
arcadiæ deſcriptio 59
archeſilai Academici patria 46
archias Megarẽſiũ princeps Chalcedona condidit 48
ardea oppidum 65
aræ Philenorum 28
arelate oppidum 70
arecomici Gallię populi ib.
arethuſa fons ex Alpheo 80
argi oppidum 60
argyre inſula 103
argolicus ſinus 17
argolis regio 56
argos oppidum ibidem
argo nauis vbi facta ibidẽ
aria 17
Aria inſula Marti ſacrata 78
ariadnes amor 79
ariane regio 17
arimaſpi vnoculi 52
ariminum oppidum 65
armenii populi 17
armeniæ pilæ 43
armenæ locus 49
armorum ignari vbi 94
arrichi populi 50
arſenaria oppidum 26
arſinoe oppidum 109
artabri populi 86
artemiſiæ reginæ opus 44
arundinum magnitudo miranda 105
aruſaces fluuius 106
aryanda oppidum 44
arymphei pop. iuſtiſs. 50
aſcalon oppidum 38
aſcanium Aeneæ filiũ à Gręcis captum eſſe 46
aſiæ populi plures 17
aſiæ ſumma deſcriptio 16
aſiæ deſcriptio particularis 32
aſię termini & figura 16
aſine inſula Sporadum 79
aſine adriatica 80
aſine oppidum 60
aſineus ager ibidem
aſpendos collis & oppidum 43
aſsirii populi 17
aſſon oppidum 43
aſta 85
aſtaboras Nili locus 32
aſtacon oppidum 48
aſtigi oppidum 73
aſtapus Nili locus 32
aſticla oppidum 79
aſtyra 46
aſtures populi 86
atacini populi 70
atax fluuius ibidem
aternus fluuius 65
athenæ oppidum 59
athenarum portus 60
athenienſium in mari certamen 42.160
athenopolis oppidum 70

INDEX.

athcuiſtagora mons & fluuius 50
athos mons 56
atyras fluuius 55
atlantes populi 22
atlanticus oceanus 85
attis regio 59
atticæ claſſis naufragiũ 56
auaticorum ſtagnum 70
auenio Cauarum ibidem
aues pennas in homines iaculantes 78
aues equinis auribus 107
aues cornutæ 111
auium ouis viuentes 102
auernus lacus 65
aufidus fluuius ibidem
auguſta oppidum Treuirorum 90
auguſti turris 85
auguſtodunũ oppidum 90
augilæ populi quid de diis ſentiant 31
augilæ populi vbi 22
aulis 59
auo fluuius 85
aures ingentes habẽtes. 102
aurei quondam velleris lucus 50
auri contemptus 110
aurum vbi à formicis ſeruetur 101
aurũ Gryphi cuſtodiunt 51
aurea fontiũ vincula 107
auſci populi 90
auſtro rupes ſacra 30
automalæ populi 106
autrigones populi 85
axenus nunc Euxinus 48
axiacę gens eiuſq; mores 53
axiaces fluuius 52
axius fluuius 58
azotos Arabiæ portus 37

B

Babylonia regio q̃ Syria 38
Babylon oppidum ibidem
babylonii 17
babyloniorum fines 107
bacchus vbi nutritus, & natus 105
bacchus curbis genitus fugatur ibidem
bactri populi 17
baię oppidum 65
balſa oppidum 85
baleares inſulæ 81
barchino oppidum 73
bargylos oppidum 44
barium oppidum 65
baſilicus ſinus 44
baſilidæ populi vbi 52.53
baſtuli populi 85
bathinis oppidum 55
beati populi Vbi 98
belgæ populi 90
bello oppidum 74
bellum vbi ignotum 98
berbeſul oppidum 74
bergion ab Hercule Victus 70
berini populi 112
berisos oppidum 40
beronice oppidum 109
beronice alia ibidem
beſippo oppidum 74
beſtiarum pellibus induti 30
bætica prouincia 73
betis fluuius 85
betullo oppidum 73
biſanthe oppidum 55
bithynis 78
bithyni populi 17
bithyniæ deſcriptio 47
byblos 40
byzantium 55
bizone oppidum ibidem
blanda oppidum 65.73
blemmyę populi ſine capite 16.24
blytera oppidum 70
boccbi Iugurthæq; reguorũ terminus 24
bœotia regio 59
bœotis ibidem
boion oppidum 79
bolbiticum Nili oſtium 31
bomarei populi 17
Bononia oppidum 64
Bonum ſummum quibuſdã in riſu 49
borion promontorium 28
boryſthenes fluui' & gẽs 52
boſphorus Thracius 17.55
boſphor' Cimmericus ibid.
boſphori Cimmerici oppida 52
botrys oppidum 40
braccata Gallia 70
bragada flumen 27
branchidæ Appollinis orac. 45
brautou oppidum 59
britanniæ deſcriptio 98
britanni picti, inculti, unde rii candidi ibid.
britannorum bellandi ritus 99
britãnia gemmis abũdat 98
brutium promontorium 65
brutii populi ibidem
brunduſium oppidum ibi.
bubaſtis oppidum 33
bubeſſus ſinus 44
bucara oppidum 65
bucephalos promõtoriũ 60
budini populi 45
buges fluuius 51
butroton oppidum. 60
buxedi populi 49
buxentum oppidum 65

C

Caduſii populi 17
Cæſarauguſta oppidum 73
caycus fluuius 46
cayſtros fluuius 45
calabria regio 65
calabri populi 64
calaris oppidum 81
calarnea turris 56
Calauria inſula 79
calbis 44
calydne inſula 79
calydon oppidum 60
calliaros oppidum 59
callipides populi 52
callipolis 60
calypſo vbi habitauerit. 80
calpe mons 24.74
cambiſes contra Aegyptios 38
camiros oppidum 78
campaniæ regionis amœnitas 65

cauaſtreũ promõtor. 58
candari populi 17
candidum promõtoriũ 27
canopicum Nili oſtium 33
canopos inſula 78
canopus Menelai guber-
nator ibidem
canna Æolidis oppidũ 46
cantabri populi 86
candæi populi 105
canuſium oppidum 65
cappadoces populi 17
caphareum promõtor. 79
capitibus carentes 31
capraria inſula 80
capreæ inſulæ ibidem
caprullon portus 56
capua oppidum 64
cara vel Carræ oppidũ 109
carambis promontor. 49
carbania inſula 80
carcinites ſinus 52
carcine oppidum ibidem
cardia oppidũ Europæ 56
caria regio 27
caria portus 55
cariæ deſcriptio 44
cariæ portus ibid.
cares belli amantes ibid.
carum incerta origo ibid.
caryſtos oppidum 79
carmanij populi 104
caro contuſa quibuſdã pro
farre 76
carne vbi nõ alãtur. 23.101
carui populi 64
carpathos oppidum 80
carpathium mare ibid.
cartenna oppidum 26
carthago Africæ, & illius
potentia 27
carthago Hiſpaniæ 74
cartheia oppidum ibidem
caſpij populi 98
caſpij montes 50
caſpij maris deſcript. 17.98
caſpius ſinus 99
caſpiani populi 17
caſpiæ pilæ 43
caſſandria oppidum 58
caſsiterides inſulæ 101
caſsius mons 37.107
caſtanea oppidum 58
caſtor & Pollux Dioſcuriã
condiderunt 50
caſtra cornelia 27
caſtrum nouum 65
cathabathmos 30
cataractes fluuius 43
cathon inſula 79
catina oppidum 80
cato vbi ſe peremerit 27
catoblepas fera 111
caunus oppidum 44
cauaræ populi 70
caucaſus mons 43
caucaſij populi ibidem
caucaſi montes 50
caulonea oppidum 65
cecina oppidum. 65
cædis expertem eſſe vbi op
probrium 53
celaduſe inſula 80
celandus fluuius 85
celendris oppidum 42
celtæ populi 90
celtici populi 85
celticum promontor. ibid.
cenchreæ oppidum 60
centuripinum oppidũ 80
cephalenia inſula 79
cepæ oppidum 50
ceramicus ſinus 44
ceraunij montes 50.60
ceraſus oppidum 49
cerberus vbi ex inferis tra-
ctus 48
cercaſorum oppidum 32
cercetici populi 50
cercinna inſulla 79
cereris in Sicilia tẽplũ 80
cereris Eleuſinæ tẽplũ 59
ceruaria locus 71.73
cæſarea quondam Iol op-
pidum 26
cethis 107
chalcedon 48
chalcis oppidum 79
chalcis inſula 79
chaldæi populi 107
chalybes 49
charybdis 80
chelidoniæ inſulæ & earum
nomina 78
chelonates promontor. 60
chelonophagi 107
chemnis inſula natans 32
cherroneſus oppidum 52
cherſoneſus peniſula. 56.60
chios inſula 78
chymera in Lycia 41
cryſe inſula 105
cyaneæ inſulæ 78
cyanos inſula 79
cicynethon 79
cyclades cur inſulæ 79
cyclopes vbi 80
cicones populi 56
cydna oppidum 58
cydnus fluuius 41
cydon oppidum 79
cygnum oppidum cur dictũ
50
cilicia regio 17
ciliciæ deſcriptio 41
cilices populi 40
cyllene oppidum 60
cyllenius mons 9
cymbri populi 93
cyme oppidum 46
cyme dux amazonum. ibid
cymira caſtellum 40
cymonis ducis cõtra Phœ-
nicas & Perſas naualis
pugna 42
cimmerius Boſphorus. 6.52
cimmerij 17
cimmerium oppidum 50
cimolis oppidum 49
cinyps fluuius 28
cynos oppidum 59
cynoſema ſepulchrum He-
cubæ 56
cynotum promontoriũ 44
cinnami copia vbi 109
cion oppidum 48
cypariſſus oppidum 60
cypariſsius ſinus ibidem
cyprus inſula 78
cypſella oppidum 56
cirana oppidum 78
circei 65
circes domus ibidem

cyrenaica prouincia 30
cyrene prouincia 22
cyrenaicorū viuēdi rit' 30
cyrene oppidum ibidem
cyrrha oppidum 60
cyrtha oppidum 26
cyrus fluuius 99
ciſtena oppidum 46
cithariſtes oppidum 70
cythera inſula 79
cytheron mons 59
cythoros Phryxi filius 50
cythnos 79
cyzicū oppidū, & à quo. 48
cyzici regis interitus ibid.
clampetia oppidum 65
clarij Apollinis fanum 45
claterna oppidum 65
clazomena oppidum 45
cleona oppidum 54
cleornia 65
clodianum oppidum 73
clupea oppidum 28
cnemides oppidum 59
coamani populi 17
codanus ſin' Germaniç 93
codanouia 102
cœle Syria 38
cœlos portus 56
cœneum promōtoriū 79
cœcinum 65
colchi populi 48.50
colaca oppidum 109
colox promontoriū ibidē
colophon oppidum 45
colubraria inſula 81
columna regia 65
columnæ Herculis 24.74
comageni populi 17
comata Gallia 90
comari populi 17
concordia ciuitas 64
cōcubitus cōmunis vbi 31
conſilinum 65
cophes fluuius 105
copos portus 58
corocōdama peninſula 50
coraxici montes ibidem
coraxicus mons 99
coraxi populi 50
corcyra 79
corcyra nigra 84
cordynia 58
corduba oppidum 73
corycos oppidum 41
corycius ſpec' inſignis. ibi.
coriua oppidum 45
corinthus oppidum 60
corij 107
cornelius Nepos 99
corſica inſula 80
corſitæ populi 17
cos inſula 78
coſſa oppidum 65
coſura inſula 80
couini currus 102
cragus mons 43
crete inſula 79
creuſis oppidum 60
criſe 79
crya promōtorium 44
Κριῦ μέτωπον ſcythicū 52
Κριῦ μέτωπον Cretæ promōtorium 79
crocodilus animal 32
cronna oppidum 49
croto 65
crunos portus 55
cudum 105
cumæ oppidum 65
cuneus ager promont. 85
cupra oppidum 65
cuteletos inſula. 72

D

DAſſurethæ 60
dahæ populi 20.96
Damaſcene regio. 38
Danubius fluuius 52.61.93.
danubij oſtia 52
dardania oppidum 47
darius vbi ab Alexandro ſuperatus 41
daſchylos oppidum 48
dauni populi 64
deceatuum oppidum 70
decumani populi ibid.
dædali opera vbi 79
delos inſula ibidem
delphi oppidum 59
delta oppidum 32
demetria oppidum 59
democriti Phyſici patria. 56
demoſthenes vbi mortuus 79
derbices 98
derris oppidum 58
deua oppidum 86
dianium inſula 80
dianę Pergeæ tēplum 43
dianæ Epheſiæ templum à quibus conditum 45
diarrhytus Hippo. 27
dictynna 79
didyme inſula 80
didymi Apolinis oraculum 45
dies vbi ſex menſium 98
diogenis Cynici patria 49
diomedis patria 56
diomedia regio 80
diomedis turris 56
dionyſſa inſula 79
dionyſiopolis 55
dioryges alueus 109
dioſcurias oppidum 50
dyrrhachium oppidum 60
diſcheri populi 49
dodonęi Iouis templū 59
doris ibidem
doriſcos locus 56
δρόμος ἀχίλλειος 52
druidæ 90
dulbritrauia oppidum 111
dulichium inſula 79
durias fluuius. 73
durius fluuius 85

E

EAſo fluuius 86
ebora caſtellum 85
Ebore abundantes 112
Ebrietas ex ſeminibus in ignem coniectis 55
Ebuſos inſula & oppidū 81
echidnon oppidum 59
echinades inſulæ 79
egathes inſulæ ibidem
eguatia oppidum 65
elea 46
electrides inſulæ 80
elephantis oppidum 32
elephantum vſus vbi 105
eleus Helleſponti finis 56
eleuſin ſacra Cereri 59

Eliberri vicus 71
Elis regio 59
eluſaberris 90
emerita oppidum 73
endymion à Luna amat' 45
eniochę 17
enna oppidum 80
eoum mare 16
epheſus oppidum 45
epheſiæ Dianę templũ ibid.
epidamnos oppidum 60
epidaurii populi ibidem
epidaurus oppidum ibid.
epigoni populi 45
epirus 59
equinos pedes habẽtes 102
equorum ferax terra 73
eraſinus fluuius 60
ereſſos oppidum 78
erethria oppidum 79
erginus fluuius 55
ericuſa inſula 80
erymanthus fluuius 59
erythia inſula 101
erithię regis monumẽtũ 105
eryx mons 80
eſis fluuius 65
eſſedones populi 51
eſſedones parentum defunctorum edunt corpora. 52.
eſſedones parentum capita auro incincta pro poculis gerunt 53
eſſedones funera parentum celebrant 52
eteſſa 46
eubœa inſula 79
eudæmon Arabia 108
eudoxus 110
euenos oppidum 60
euphrates fluuius 38.104
euproſopon promõtoriũ 40
eurimedon fluuius 42
euripus Eubœæ 79
europæ puellæ raptus 79
europę ſumma deſcriptio. 20
europæ ab Aſia ſeparatio & diſtantia 48
europæ termini 20
Europæ ſinus maximi ibi.
Europæ prouincię ibidẽ
eurotas fluuius 60
euthane oppidum 44
euxinus pontus 6
euxinus olim Axinus 48
exampeus fons 52

F

Faneſtris colonia 65
Fœminę vbi dominẽtur 33
Fœminarum cum viris eadẽ exercitia 50
fœminæ vbi militiam exerceant ibidem
fœminæ equeſtre prælium exercentes ibidem
fœminæ quę nõ ferro, ſed laqueis hoſtes cõficiũt ibi.
fœminas cum maritis ſepeliri vbi maximũ decus 55
fœminæ vbi humeris onera viri autem capitibus excipiant 33
fœminæ nupturæ vbi ſe locent ducendas, aut venũ ſe exponant 55
fœminas deformes q̃ ducãt vbi mercede q̃rantur ibi.
fœminę vbi non nubant, niſi prius hoſtem interemerint 50
fœminæ vbi cum viris bella ineant 97
fœminę ſine viris concipientes 111
fœminatũ tantũ inſula ibi.
fœminæ ſe propter maritos perimentes 55
fœminę vbi prima nocte nuptiarũ ſtupro pateant 31
fœminę plures vni nuptæ 55
fœminę quibus dextera adunitur mamma 97
fœminę vbi forum & negotia curent 33
ferraria promontoriũ 73.81
ferrilitas vbi maxi. 101. 110
firmum caſtellum 65
flevo lacus, & inſula Rheni 91
Flumen auri & gemmarum Ferax 83
fons Solis diu rigens, noctu feruens 30
fons extinctas faces reaccendens 59
fons in quo viſuntur iacta ĩ Alpheum amnem 80
fons ſalſiſſimus 71
formicę ingentes aurum ſeruantes 105
formiæ oppidum 65
fortunatæ inſulæ 110
forum iulij Colonia 70
foſſa Mariana ibidem
fratres montes ſeptem 24
frentani populi 64
fretum quid ſit 6
fretum quondã vbi nũc terra, eiuſdem rei ſigna 26
fundi oppidum 65
funera læta vbi 52.55
funerũ conſuetudo mira 33
funerum curatio ibi.
furtum quidã ignorant 53

G

Gades inſula 78.101
gades oppidum ibidem
gaditanum fretum 85
galatha inſula. 80
galatis oppidum 55
gallia 20
gallia tripartita 90
Galliæ Narbonenſis deſcriptio, & termini 70
gallia Braccata ibidem
galliæ vrbes opulentiſ. 90
gallorum ſapientes ibi.
gallorum ſapientes nobiliſſimos gentis tantum docebant ibidẽ
galliæ deſcriptio 90
galliæ finis 71
gallia ferax 90
gallia comata ibidẽ
galliæ termini & fluuii ibi.
galli homines immolãt ibi.
gallia togata 64
Galli ſuperbi, ſuperſtitioſi & crudeles 91

Galli facundi ibidem
gallorum de animis opinio deq́; mortuis cura 90
gallicenæ autiſtites 101
gallogræci populi 17
gamphaſantes nudi 16.22
gamphaſanres armoru mi-gnari 31
gāphaſantes obuios fugiūt ibidem
ganges fluuius 105
garamanres populi 31
garamātibus communes v-xores ibidem
garamātes liberos ſuos formę ſimilitud. agnoſcūt ib.
garamantum armenta qualia ibidem
garganus mons 65
gargara oppidum 46
garumna fluuius 90
gaudos oppidum 79
gaulos inſula 81
gaza ærarium Perſarum 38
gebennici montes 70
gedroſis regio 17
geloni hoſtiū cutibus ſe velant 53
geloni populi 50
gelos portus 44
genua oppidum 65
georgi populi 17.52
gereſtos promontori. 79
germani 20.93
germaniæ deſcriptio ibid.
germaniæ termini ibi.
germanorum feritas ibid.
germani immanes animis & corporibus ibi.
germani bellicoſi ibidē
germani ad labores conſueti ibidem
germanorū ius in virib⁹ ibi.
germani hoſpitib⁹ boni ib.
germaniæ flumina & paludes ibid.
germa. mōtes & ſyluæ ibi.
germanicum mare. ibi.
germanis diuturna eſt pueritia ibidē
germanorum nandi patientia ibidem
Germani cruda carne veſci ſoliti ibidem
germana uoīa ore Romano vix eloqui poſſunt 92
geryonis monumentū 85
geryonis regnum 101
gerrus fluuius 52
geſoriacus portus 91
geſſi fluuii oſtium 45
getæ quid de anima ſentiant 55
getuli 22.110
gyaros inſula 79
gigantum pugna vbi 58
gildanum oppidum 112
gythius 60
γυναικοκρατούμενοι 50
glanon oppidum 70
gna fluuius 112
gnidus oppidum 44
gnoſos oppidum 79
gorgones vbi 109
gortyna oppidum 79
græcia 58
græcorum apud Troiam ſtatio 46
graiæ vrbes 47
granicus fluuius 48
grauiſcæ oppidum 65
gryphi feræ 51
gryphi aurū cuſtodiūt. ibid.
gronii populi 85

H

HAdrumentum opp. 28
Halicarnaſſus opp. 44
Halys fluuius 49
halmideſſos oppidū 55
haloneſos inſula 79
halycidon Maſſilienſiū portus 70
hamoxobitæ populi 52
hanno Carthaginienſis 107
hebenum vbi naſcatur 105
hebrus fluuius 55
hecubæ ſepulchrum 56
hecuba in canem verſa. ibi.
hedui populi 90
helena vbi ſtuprata 79
helenæ inſula ibidē
hellas prouincia 58
helle ſpontus 6
hemiſphæria duo ibidem
hemodes inſulæ 102
hæmodes mons 43
hæmodus mons 102
hæmus mons 55
heniochi populi 50
heraclæa Euxini 48
heraclea oppid. Sicilię 80
heraclea oppid. italiæ 65
herculanæum oppid. ibid.
hercules vbi mortuus. 58.101
herculi ſacer ſpecus 24
hercules Diomedem perimit 56
herculis columnæ in occidente 24
hercules Argiuus 48
herculis aegyptij templum in Gadibus 101
herculis contra Albiona & Bergion pugna 70
hercynia ſylua germa. 93
hercynię ſyluæ magnitudo ibidem
hermiones populi 93
hermoia oppidum 60
hermiſium oppidum 52
hermonaſſa oppidum 50
heroopoliticum oppidum & ſinus 105
heſperides inſulæ 110
ἱερὸν ἄκρον promōt. 109
heitiæa oppidum 79
hetruria regio 64
hexi oppidum 74
hiberi populi 17
hybla oppidum 80
hydaſpes fluuius 102
hydria inſula 80
hydrus mons 65
hiera inſula 80
hyla promontor. 44
hymera oppidum 80
hymera fluuius 80
himantopodes populi 110
hypacyris fluuius 52
hypanis fluuius ibidem
hypanos inſula 79
hypatos fluuius 40

Hippuris inſula 80
hiperborei populi 98. 17
hiperborei montes 98
hiperboreorũ mores ibid.
hiperborei Apolinem venerantur ibidem
hippis oppidum 44
hippo oppidum 65
hippodos populi 102
hipopotamus animal 32
hippo regius 27
hipponenſis ſinus ibidem
hippo Diarrhytus ibidem
hyrcanus ſinus 98
hircani 17.98
hiria inſula 79
hiſpania regio 20.73
hiſpaniæ deſcriptio 73
hiſpaniæ fertilitas ibid.
hiſpaniæ inſulæ ibidem
hiſp. diuiſio & nomina 72
hiſtonium oppidum 65
holopixos oppidum 79
homĩes equinis pedib⁹. 102
homines quorũ aures totũ corpus ambiunt ibidẽ
homines quidem immolant 53.90
hominum ſanguinem bibentes 54
hominum crudelitas ibid.
homĩes ĩterimere laus. ib.
hominũ ſanguinem in fœdere quidam bibunt ib.
homines longæ vitę 98
homines natura muti 107
homines quidam in lupos vertuntur 52
humus ſerpentes fugans. 8

I

Iadera oppidum 61
Ialyſos 78
Iaxamathę 50
Iamno oppidum 81
Ianaſum 86
Iaſius ſinus 44
Iaxartes fluuius 99
Iberus fluuius 73
Ibides aues 106
Icaria inſula 79
Ichthis promontoriũ 60
Icoſium oppidum 26
Ida mons 46
Idæus Cretæ mons 79
Idęus Aeolidis mons 46
Ierna fluuius 85
Iginium inſula 80
Ignem ex oſsibus vbi 53
Ignis quibus ignotus 108
Illienſes 81
Illicitanus ſinus 72
Illiceu oppidum ibidẽ
Illyris 20
Illyrici populi 60
Illyrici finis ibidem
Illuro oppidum 73
Illua inſula 80
Imbros inſula 79
Imera oppidum 80
Inachus fluuius 60
Indi populi 17
Indi à Sueuorum rege dono dati Metello 99
Indus fluu. & eius ort⁹ 105
Indiæ deſcriptio 105
Indiæ magnitudo ib.
Indię fertilitas ibi.
Indorũ cultus & moses. ib.
Inſula natans 90
Inſula noxia animalia non ſuſtinens 81
Iol oppidum 26
Iolcos oppidum 59
Iolis 34
Ioniæ inſulæ 77
Ionię deſcriptio 45
Ionij maris vrbes 45
Ionium mare 20
Ionia regio 17
Iope opp. vetuſtiſsimũ 38
Ios inſula 79
Iouis Olympici templum & certamen 59
Iouis templum ab Iaſone conditum 48
Iouis ſepulchrũ in Creta. 79
Iouis mons 73.102
Iuppiter vbi nutritus 79
Iſauri populi 17
Iſpalis oppidum 73
Iſſa inſula 80
Iſſos oppidum 41
Iſsicus ſinus ibidem
Iſthmos Aeoliæ 46
Iſthmos Thraciæ 56
Iſthmos Helladi Peloponneſum aduectens 60
Iſthmici ludi p Neptũ. ib.
Iſter fluuius Germaniæ. 52
Iſtri oſtia ibid.
Iſtrici popouli ibidem
Iſtria 60
Iſtropolis oppidum 55
Italia 64
Italiæ deſcriptio ibidẽ
Italici populi ibidẽ
Ithaca inſula 79
Ituriſſa oppidum 85
Iudæa regio 38
Iugurthæ regni termin⁹. 24
Iunonis tẽplũ Mycenis. 59
Iunxo oppidum 111
Iuuerna inſula 102
Iuuernici omnium virtutũ ignari ibidem

L

Labyrinthi Aegyptij deſcriptio 33
Lacedæmon. & Athen. pugna vbi 56
lacedęmon oppidum 59
lacinium promontoriũ 65
lacippo oppidum 74
lacobriga oppidum 85
laconice regio 59
laconica claſsis vbivi. ibid.
laconicus ſinus 60
laconum cęſorũ tropheꝗ. 59
ladon fluuius 59
lacus in quo leuiſsima quęque ſubſidunt 110
lampſacum oppidũ & vnde dictum 47
lambriaca oppidum 85
lana ſyluæ ferentes 105
laodicea oppidum 40
lapideum littus 70
lapideus imber ibidem
laqueorũ imbellis vſus 50
lariſſa oppidum 59
larymna oppidum 59
latara caſtellum 70
lathir⁹ rex Alexandriæ. 107

Latium 64
latmus mons 45
larumna oppidum 44
laiurus ſinus 26
laurentum oppidum 65
leandri amor 56
lebedos oppidum 45
lebynthos inſula 79
ledun flumen 70
lælia caſtra 27
lemanus lacus 70
lemnos inſula 79
leontini 80
leptis oppidum 28
lerna oppidum 60
lesbos inſula 78
leucadia inſula 79
leuca littus 44
leuca oppidum 45
leucas oppidum 60
lencaia liitus 71
leuce inſula 78
leucothea inſula 80
leucoęthiopes 22
liber vbi nutritus 105
liber cur Iouis femore inſutus dicatur ibidem
libethra 58
libycum mare 22
libyes populi ibidem
libunca 86
liburni populi 61
lycaones populi 18
lycaones feræ 110
lycaſtos oppidum 80
lycaſto oppidum 49
lichos fluuius 40
licia regio 17
licię deſcriptio 43
licia vnde dicta ibi.
liciæ inſulę 78
licus Pandionis filius 43
lictos 79
lidi populi 17
ligneę vrbes vbi 50
ligures populi 64
liguria 65
ligurum oppidum ibid.
lilybeũ promontoriũ 80
limia fluuius 85
lymira fluuius & opp. 43
lindos oppidum 78
lingua carentes 111
lino quidam veſtiuntur. 105
linternum oppidum 65
lipara inſula 80
litis oppidum 65
lyſimachia oppidum 56
literæ à quibus inuentę 39
lyxus 112
locris regio 59
locri populi 65
lotophagi populi 28
lucania regio 64
lucaniæ opima loca 64
lucentia oppidum 71
lucrinum oppidum 65
lucrinus lacus 65
luna maris fluxus & refluxus cauſa 85
luna oppidum 66
lupina fluuius Germanię. 93
lupię oppidum 65
luſitania prouincia 73
luſitanię ſitus 85

M

MAcar rex 78
Μακάρων inſulæ ibi.
Macedoniæ deſcriptio 58
macidos locus 56
macrobij Ægyptij 110
macrocephali populi 49
Μακρὸν τεῖχος 56
mæander fluuius 45
mænalus mons 59
maiorica & Minorica Baleares inſulę 81
mago oppidum ibidem
magrada fluuius 86
magnum Luſitaniæ promõtorium 85
magneſia oppidum 59
magnus Mauritaniæ portus 24
malaca oppidum 74
malea promontorium 60
maliacus ſinus 59
mallon oppidum 41
manes dij vbi colantur 23
manu factus amnis 109
manethuſa oppidum 79
manto Tireſiæ filia 45
mapalia 30
marathon, & vbi victoria Græcorum 52
marathos oppidum 40
marianę coloniæ 80
mariana foſſa 70
mariandynei populi 47
maria quatuor in terra 6
maris noſtri varia noĩa. ibi.
mare vbi quondã terra 80
Mare vbi quondã terra 80
mare noſtrum quod 6
mare vbi ſepties die refluat & quę iſtius cã 85
mare rubrum 106
maris rubri piſces maxĩ. ib.
mare Eoum, Indicũ, Arabicũ, Perſicum, Scythicũ. 17
mare Caſpium 98
mare Superũ & Inferũ. 64
mardi populi 17
martius Narbo 70
maronia 56
maſſagetæ populi 17
maſsilia oppidum 70
maſsilienſium portus Halycidon ibidem
maſtuſia 56
mater palus 52
mauri populi 22
mauritanię deſcriptio. 24
mauſoleum ſepulchrũ 44
mauſolus rex ibidẽ
mearus fluuius 86
mecybernæus flexus 58
mecyberna oppidum. ibid.
medi populi 17
mediterranei maris inſu. 78
megaris regio Mace. 80.59
megara oppidum 59
melanchęni populi 53
melas fluuius 56
melibœa oppidum 58
melita inſula 80
mella vbi frõdibꝰ deſl. 105
mellaria oppidum 74
melſiagum palus Germ. 93
memphis oppidum 33
menelai gubernatoris ſepulchrum 78
mende oppidum 57

mendeſium Nili oſtium 33
meninx inſula 79
menoba oppidum 74
mercurij promontoriũ 27
mercurius vbi natus 60
mœris lacus, cãpus olim 33
meroeni populi 106
meros mons Ioui ſacer. 105
meſia palus Germaniæ. 93
meſſana oppidum 80
meſſeni populi 60
meſſembria oppidum 55
meſſenia 59
meſſene oppidum ibidem
meſopotamia 38
meſua collis 70
metagonium promont. 27
metapontum oppidum. 65
metaurus fluuius ibid.
metaurum oppidum. ibidẽ
metellus Celer procõſul. 99
methone oppidum 59
metilim Nili locus 32
mycenæ oppidum 59
myconos inſula 79
miletum oppidum 49
minerua vnde Tritonia. 28
mineruæ promontoriũ. 65
minyæ colchon petentes, Cyzicũ acie fuderũt. 48
minyæ vbi nauem Argo ſoluerint 59
mindus oppidum 44
minos fluuius 85
minotaurus monſtrum. 79
minturnæ oppidum 65
myriandros oppidum. 40
myrina oppidum 46
myrlea oppidum 48
myrmecion oppidum 52
mirtyris oppidum 85
Myrtoum mare & eius inſulæ 58
Myſia regio 46
Myſius mons 48
miſenus Aeneæ miles 65
Miſenum oppidum ibi.
miſtræ oppidum 65
mytilene oppidum 78
mœnis fluuius 93
mœotici populi 17.50
mœotis palus 6.50
mons iouis 73.105
mons ardens 80
monda 85
monſtroſi homines vbi. 99
mopſus augur Mãtus filius 45
morini populi 91
moronenon promont. 109
mors volũtaria quorũdã. 98
mortuos ſepelire quidã fas non putant 33
mortuos quidam fimo obliniunt 33
moſchi populi 17.50.98
moſſyneci populi, eorúmque mores 49
mulucha fluuius 24
mundi partes quatuor 5
muricis copia 29
murrani populi 17
muſagori 79
muſarũ parẽs, & domus. 50
mutina oppidum 64
muti populi 107

N

NAbar fluuius 26
Nar Iſtriæ fluuius 61
Narius 86
narbo 70
narbonenſis prouincia. ibi.
narona 61
natiſo 64
natidos oppidum 42
naues ex arundinibus 105
naumachos inſula 79
naupactos op. 59
nauſtathmos promont. 30
naxos inſula 79
neapolis Africæ op. 28
neapolis Cariæ op. 37
neapolis Italiæ oppid. 44
nebis fluuius 85
nemauſus op. 70
nemeſis Phidiaca vbi 59
neptuni ludi vbi 60
neptuni fanum 48
Neptuni fanũ in Iſthmo. 60
neptuni fanũ in Tænaro. ib.
nerij populi 85
neritos inſula 79
neſos oppidum 79
neſua fluuius 86
neſtos fluuius 55.56
neutri ĩ ludos vertũtur 52
nicea Galliæ oppidum 70
nigritæ populi 22.110
nili deſcriptio 32
nili varia nomina ibid.
nili ortus ibidem
nili oſtia 33
nili fons 17
nili augmenti cauſæ 32
niphates 43
nymphæus ſpecus 52
nyſa op. 105
nyſij populi ibidem
niſyros inſula 79
nœga oppidum 86
nomades Scythiæ populi vbi 98
nomades 52
nomades vagi 53
nomen quidã nõ habẽt 31
nox ſex menſium 98
noctes breues, æſtate lucidæ, hyeme verò obſcuræ 100.99
nuchul fons 111
nudi incedentes 105
numantia op. 74
numana 65
numidæ populi 22
numidiæ deſcriptio. 26

O

OBliuionis fluuius 85
Obris fluuius 70
Oceani deſcriptio 16
Octauianorum coloniæ 70
Odeſſos oppid. 55
Odore quorũdã ſeminũ, in ignem coniectorum, inebriati ibidem
Odorum copia 105
Oea oppidum 28
Oeanthia oppid. 60
Oechalia oppid. 79
Oenomaus à Pelope victus 46
Oeſyma oppidum 56
Oeſtros fluuius 43
Oeteus ſaltus 58

ogyris inſula 108
olbia oppidum. 70
olbiani 48
olbis op. 52
olearos inſula 79
oleaſter lucus. 85
olympus mons 58
olympici Iouis certamẽ, tẽplum, ſimulachrum 59
olynthos op. 56
olmirgi op. 85
oluros op. 60
onoba op. 85
ophiophagi populi 108
opoës op. 59
opontius ſinus ibidem
orbelos mons 55
orbis miraculũ vnum 37
orbis ſitum digniſsimũ eſt cognoſcere 1
orchades inſulæ 102
orchomenos oppidũm 59
oreſtes & iphigenia apud Tauros 53
oricum oppid. 68
oronies fluuius 86
origeuiones 86
orpheus vbi nemora traxerit 56
orpheus primus Bacchi feſta cum Mænadibus celebrauit 55
oſiſmi populi 91
oſſa mons 58
oſſonaba oppid. 85
oſtia oppidum 65
oſteodes inſula 80
oxos fluuius 99

P

Pachinum promont. 80
padus fluuius 65
pæſici populi 99
pæſtanus ſinus 65
pæſtum oppidum ibidẽ.
pagaſa oppidum 6
pagaſeus ſinus ibidẽ.
pagæ oppidum 60
pagonus portus ibidem
palæpaphos op. 78
palæſtina regio. 38
palantia oppidum 73
pallene regio 56
paliboiri populi. 102
palinurus 65
palma oppidum 80
paltos op. 40
pamiſſum fluuius 60
pamphyliæ deſcriptio 42
pamphylia regio 17
pandataria inſula 80
pandion collis 44
panionium regio. 44
panormus oppidum 80
panticapæum oppidum 52
panticapes 52
paphlagonia regio 49
paphos oppidum 79
parentum carnibus veſcentes, &c. 52.102
parentum funera læti celebrantes 48
paretonius portus 30
paridis iudicium vbi 46
paricani populi 17
parion oppidum 47
parmaria inſula 80
parnaſus mons 59
paros inſula 79
paropaniſus mons 43.105
parthenius amnis 49
parthenius mons 59
parthenion promont. 52
parthini populi 60
parthi populi 17
paſiphaës amor 79
pathmiticũ Nili oſtium 33
patarei Apol. oraculum 43
patauium oppidum 64
patara ciuitas 43
patræ op. 60
paulon fluuius 65
pedalion promont. 44
pegas auis equis aur. 107
pelaſgorum coloniæ 48.57
pelion mons 58
pella oppidum 58
peloponneſus 59.60
pelopon. prouinciæ. ibid.
pelops Oenomaũ ſup. 46
pelorum promõtorium. 80
pelorus Annibalis gubernator ibidem
peluſium Nili oſtium 33
peneus fluuius 58
perga oppidum 43
pergeæ Dianæ tẽplũ. ibid.
perinthus op. 55
perſæ populi 17
perſæ vbi ab Alexandro victi 41.48.
perſæ à Theſeo victi 59
perſæ à Cymone Atheniẽſium duce victi 42
perſarum in mari pons 56
perſis regio 17
perſicus ſinus 107
petilia oppidum 65
petræ Sirenum ibidẽ.
peuce inſula 78
phanogoria op. 50
pharmacotrophi populi 17
pharos inſula 78
pharos Brunduſij 80
pharuſij populi 23.110
phaſis flu. & oppidum 50
phaſiacum promont. 57
phaſelis oppidum 43
phæaces populi 60
phœniciæ deſcriptio 39
phœnices cũ Perſis ab Atheniẽſ. cæſi & fugati 42
phœnicum ſolertia 39
phœnices literarum inuentores ibidem.
phaſtos oppidum 79
phicores populi. 50
phidiæ opus 59
phygela 45
philenorum aræ 25
phileas oppidum 55
philippus Græciæ domitor vnde 58
philippi vrbes 56
philoctetes philoſ. vnde 58
phycuns promontor. 28
phinopolis oppidum 55
phyſcella oppidum 58
phytonia 80
phitiuſa 79
phocis ioniæ 45
phocis Græciæ 59
phœnis auis 106
phocęi Maſſiliã cõdidere 70

Phœnicula inſula 80
pholoë mons 59
phoriſtæ populi 17
phryges populi ibidem
phryxi filius 43
phryxi templum 43
phtheleon 59
phthioris regio ibidē.
phthia oppidum ibidem
phthirophagi 50
picentes 64
picenum ibidem
picentia 65
pindus 50
pieria Muſarũ domus 58
pygmæi populi 109
pylos oppidum 60
pilij ibidem
pinaria inſula 79
pyramidõ deſcriptio 33
pyramus fluuius 41
pyræus portus 60
pyræi populi 61
pyrenæi montes 73
pyrgi oppidum 65
pyrrha oppidum 77.78
pythir regia 60
piſaurum op. 65
piſæ Elidis op. 59
piſæ oppidum 65
piſces ſapidi & ſine oſsib. 52
piſces maximi 106
piſces è terra eruti 71
piſcibus veſcentes 105.102
piſcium cutibus velati 107
piſidæ 17
pytane oppidum 46
pithecuſa inſula 80
placia oppidum 48
plauſtra pro ſedibus 52
plotæ 79
plumbi copia 100
pocula ex parentum capitibus 53
pocula ex hoſtiũ capitib⁹ ib.
pola oppid. 61
polaticus ſinus ibid.
polentia 81
pollux & Caſtor Colchon nauigãtes Dioſcuriam condiderunt 50
Polyægos inſula 79
Pompeii oppidum 66
pompeiopolis 41
pontus 55
pontię 80
pontici populi 17
populonia oppid. 65
πορθμὸς 6
poſſidium prom. 45
potentia oppid. 65
potidęa oppidum 57
præſamarci pop. 96
priapos oppidum 47
priene oppidum 45
prochita inſula 80
proconetos inſula 48
pro pontis 6.48
propontidis vrbes & amnes 55
prote Inſula 79
proteſilai delubrum 56
pſophis oppidum 59
ptolemais oppidum 30.105
puerperia lugentes 52
puteolanus ſinus 65
puteoli oppid. ibid.

R

Rauenna oppi. 65
Regum electio & cuſtodia, ac delinquentium pœna 49
rheſi regnum 55
rhamnus oppid. 59
rhegium opp. 65
rhenus fluuius 91
rheni lacus duo ibi.
rhetea littora & oppid. 47
rhene inſula 79
rhetico mons 93
rhindacus fluuius 48
rhion mare 60
rhoda 73
rhodanus fluuius 93
rhodani ortus 70
rhodope mons 55
rhodi inſulæ & oppid. 78
rhodiorum colonię 44
rhiphęi montes 51.98
riſus ſummum bonum 49
roma à paſtoribus cõdita 64
Rophanes populi 17
Riphaces populi ibi.
rubreſus lacus 71
rubricatum opp. 73
rudiæ oppidum 65
ruſicada oppidum 24
ruſcino oppidum 71

S

Sabatia oppidum 65
Sabei populi 105
ſacrum promontorium 86
ſagę populi 95
ſaguntus oppid. 73
ſays oppidum 27
ſala fluuius 112
ſalacia oppidum 86
ſalamis oppidum 78
ſalamis inſula ibi.
ſalduba oppidum 74
ſale promontorium 65
ſalenos fluuius 86
ſalentini populi, campi, littora 64.65
ſulia fluuius 86
ſalona oppidum 61
ſalſucę fons 71
ſame inſula 79
ſamiorum colonię 42
ſamos inſula 79
ſamonium promontorium 79
ſamothrace inſula ibid.
ſantones populi 91
ſardabale fluuius 26
ſardemiſos mons 43
ſardinia inſula 80
ſardones populi 71
ſarmatię deſcriptio 97
ſarmaræ argentum & aurũ neſciunt 53
ſarmatarum domus ibid
ſaronicus portus 60
ſarpedon promõtorium 42
ſarpedonis regnum ibid.
ſars fluuius 85
ſararchi populi 52
ſatyri quales 23
ſatmali populi 101
ſauromatę populi 51
ſauromatæ vbi 17

Saurium 86
Schenitas portus 60
Scamander fluuius 46
Scandille inſulla 79
Scarphia oppidum 59
Schenus ſinus 44
Scyathos inſula 79
Scyllaceus ſinus 65
Scyllaceum oppidum. ib.
ſcylace oppidum 48
ſcylla oppid. 66
ſcyllæ deſcriptio 80
ſcylleon promont. 60
ſcyros 79
ſcione oppidum 57.59
ſcyronia ſaxa 60
ſcythiæ deſcriptio 20.52.98
ſcythicum mare 16
ſcythicæ inſulæ 102
ſcytharum gens 17.52
ſcythico arcui terra ſimilis 48
ſcœnos fluuius 56
ſcrobilum oppid. 109
ſebennitică Nili oſtium 33
ſecundani populi 70
ſelenciaoppidum 40
ſelymbria oppidum 55
ſemiramidis opera 38
ſena inſula 101
ſenogallia 65
ſepias ptomont. 58.59
ſeptĕtrio vbi nō appa. 104
ſeptumani populi 70
ſequana fluuius 90
ſeres populi iuſtiſsimi 17
ſerăbis 73
ſeriphos inſula 79
ſerpentum copia 111
ſerpentes magni 105
ſerpentibus veſcentes 109
ſerrium promont. 56
ſeſamus oppidum 49
ſeſtos oppidum 56
ſeſtianę aræ 86
ſexolitę pepuli 50
ſextani populi 70
ſicilię deſcriptio 80
ſicynus inſula 79
ſicyon oppidum 60
ſyda oppidum 42.43
ſidon oppidon 40
ſyene oppidum 23
ſiga oppidum 24
ſigæum op. 46
ſilarus fluuius 65
ſimois fluuius 46
ſimyra caſtellum 40
ſimplegades inſulæ 79
ſindones populi 50
ſindos oppidum ib.
ſinonia inſula 80
ſinope oppidum 49
ſinueſſa oppidum 65
ſinus magni quatuor 6
ſiphacis regia 26
ſiphnos inſula 79
ſipius 65
ſipuntum oppidum ibi.
ſiracuſæ oppidum 80
ſirenes vbi habitauerint 65
ſyria regio 17.30
ſyrię deſcriptio 38
ſirocilices populi 37
ſyrtes 28
ſyrtis maior ibi.
ſittianorum colonia 26
ſmyrnæum ſinus 45
ſogdiani populi 99
ſolis inſula 106
ſolis menſa & vrbs 110
ſolis fons mirus 30
ſolis oſtia 106
ſolœ oppidum 41
ſophene Syria 38
Sperchius fluuius 60
Sphinges feræ 110
Sporades inſulæ 79
Stœchades inſulæ 81
Stratos oppidum 59
Strymon fluuius 56
Strongyle inſula 80
Strophades inſulæ 79
Subur oppidum 73
ſucron fluuius 73
ſucronenſis ſinus 73
ſuel oppidum ibid.
ſueſia palus 93
ſuenorum rex 99
ſunium promontor. 56
ſurrentum oppidum 65
ſuſiani populi 37
T
Tabraca oppidum 27
tænaros promont. 60
Tagus fluui. aurifer 85
Taygetus mons 59
Talca inſula 102
tamaris fluuius 85
tamarici ibidĕ
tamos promontor. 105
tamuada, fluuius 24
tanais fluuius 50
tanais deſcriptio ibidĕ
tanais Europæ finis 6
tanicum Nili oſtium 33
taphræ oppi. 28.52
taprobane inſula 105
tatracina 65
tatraco oppid. 73
tarraconenſis Hiſpania 73
tarentinus ſinus 65
tarentus oppid. ibi.
tarichiæ inſulæ 79
tarſus 41
tarteſſos oppid. 74
taurus mons 102
taur'mōs lycię. 41.105.78
tauri populi aduenas pro vi ctimis cędunt 55
taurici pop. & mōtes 50.52
taurianum op. 65
taurominium 80
tectoſagum oppidum, nunc Toloſſa 70
telamon 65
telmiſos oppid. 43
temeſa oppid. 65
tempe 58
tenea 59
tenedos inſula 78
tenos inſula 79
teos 45
terapne oppid. 59
terina oppidum 65
tergeſtum 61
termini regnorum Bocchi Iugurthæque 25
tetotæ populi 112
terra in duo latera diuid. 6
terræ zonæ quinque ibid.
terræ forma qualis ibidĕ
terræ partes tres 71

Terra ſine cultu fertilis 112
terra ob niues innia 103
tentoni populi 93
thabis mons 102
thaſos mons 79
thaleris aſtrologi patria. 45
theanum oppid. 65
thebæ Ægypti 54
thebæ campus Aeoliæ 46
thebæ in Bœotia 59
theganuſa 79
Thelis fluuins 71
themiſcyrum oppidum 49
Θεῶν ὄχημα mons 111
thera inſula 79
thermæ oppid. 80
thermodoon 45
thermodon fluuius 50
theodoſia opp. 52
thermopylæ 59
theſſalia regio 59
theſſalonice opp. 58
thicis fluuins 71.73
thymnias ſinus Cariæ 44
thinnia promontoriū 55
thymnias inſula 78
thyrſagetæ popnli 59
thiſſamiſſa portus 44
tholobis 73
thoricos oppid. 59
thraciæ deſcriptio 54
thraciæ fluu.& montes.ibi.
thracia ſterilis ibid.
thracum habitns 55
thracum mores variš. 55
thracius Boſphorns Aſiam ab Africa diuidit 48
thubule inſula 103
thuris copia vbi 105
tuſcnm mare 20
tibareni in luſu riſúq; ſū-mum bonū habēt 49
tiberis flu. oſtia 80
tifernus fluuius 65
tigres animalia vbi 99
tigrium ferocitas ibidē
tygris flumen 38.107
tygris euanaſcit ibidem
timauus 64
timothei Muſici patria 45
tingi op. ab Antęo cōd. 24
Tios oppidum 49
typhoneus ſpecus 42
tyra fluuius 52
tireſiæ filia Manto 45
tyros inſula & oppid. 39
triſtris promont. 55
tirrhenum mare 20
tobolicnm Tritium 86
toloſſa oppidnm 70
toreatæ populi 50
torone oppidum 56
tragopomones aues 110
tragurinm Macedoniæ 61
tragurium inſula 80
trapeſus oppidum 49
treuiri populi & oppidū 51
tripolis regio 40
trifernus amnis 65
tritonis palus 28
triton ibidem
tritonia Minerua ibidem
tritonice opp. 55
troas 17
trucones inſula 80
trœzen ibidem
troglodytæ quales 23
truentū caſtellum & flu. 65
tubero fluuius 106
tulcis oppidum 73
turcæ populi 50
turduli populi 85
turduli & eorum opp. 85
turris Auguſti ibidē
turrium oppidum 65
V
Vagi populi 53
Valeutium oppid. 65
valentia oppid. 73
varduli 86
varum fluuius 70
vaſio oppidum. ibid.
velia oppidom 65
velleris aurei luens 50
venatu victirantes 50
veneri populi 64
venetus Rheni lacus 91
venus ex quo mari orta. 7
Veneris portus 71
Veſulus mons 64
veneris templum 80
veſuuius mons 65
via fluuius 85
vibon oppidum 65
vienna op. Allobrogum 70
virgi oppidum 74
virgitanus ſinns ibi.
virgines quæ ſine parentib' nubunt 55
virtutum ignari 102
viſurgis fluuins 93
viſula qui & Viſtula fluuius 97
vlyſſis regnum 79
vliſsippo oppid. 85
vmbræ ad meridiem 104
vocontii populi 70
volcarum ſtagna 70
volſei populi ibidē
vrbes ligneæ vbi 49
vurgo inſula 80
vrias ſinus 65
vthiſia oppidum 26
vtica oppidum 27
vulturnus fluuius 65
vulturnum oppidum ibidē
vxores communes 31
vxores ſe propter viros perimentes 55
vxores plures vni ibi
vxor incerta Garamātib' 31
vxores vbi prima nocte ſtupro cunctis pateant ib.
X
Xanthus fluuius 43
Xanthos oppid. ibidem
Xerxes populū numerat 56
Xerxes mare pōte trāſit ib.
Xerxes athon perfodit 56
Z
Zacynthos inſula 79
Zephyrion promon. 65
Zephyre oppid. ibi.
zonæ habitabiles 6
zonæ inhabitabiles ibid.
zonæ terræ quinque ibidē

FINIS.

PETRI IOANNIS OLIVARII VALENTINI AV-

ctarium annotationum ſuarum in Pomponium Melam vnà cum inſtauratione totius libelli, & caſtigatione perquam multorũ loco-rum, inſertis quoque locis pleriſque in eodem libello de-ſideratis.

TAndem impetraui à me ipſo tametſi egrè hortãtibus imo vt verius dicam cogentibus geographię ſtudioſis hoc auctarium operoſum quidem & ſatis moleſtum mihi preſertim homini aliis ſtudiis, & illis quidem arduis diſtricto planè atque implicito, Cæterum poſtq̃ id libuit amicis meis, qui poterant hoc faſtidio me liberare: dicã, & ea, quæ tum lectione, tum etiam peragratione collegi, plana ſtudioſis faciam.

Sed anteq̃ dico, ne ſtudioſi geographię imparati ad hanc lectionem geographicam veniant, præfabor quædam ſatis huic lectioni apta atque accommodata, & quæ ſummam huic diſciplinæ

perſpicuitatem allatura ſunt imitatus hac in parte geometras, qui ante Theoremata & problemata ſua præſcribunt definitiones, effata, & poſtulata: hęc methodus fuit peripatetica, quam ſequuti ſunt veteres Ariſtotelis interpretes, qui ſolẽt Ariſtotelem ipſum vocare φιλογεωμέτρην inter quos eſt Ioannes grammaticus alexandrinus. Sed quoniã græci interpretes & maximè peripatetici octo præfata vnicuique adhibuerunt diſciplinæ, ex quibus ſingulæ conſtarent & fierent illuſtriores ex illis octo, nam non erat mihi opus omnibus illis, aliquot ſelegi, quæ mihi videbantur huic meę tractationi nonnihil ſplendoris adferre. Dicam igitur imprimis de parte illa vtilitatis geographię quam reliquerunt, qui ante me in hoc argumento verſati ſunt, tum quos autores hic noſter imitatus fuerit, deinde eius ſtylum perſequar, poſtea quam methodum ſequutus fuerit dicam. De ſcopo quoque nonnihil dixiſſem, ſed quia videbam vtilitatem huius diſciplinæ ſcopum planè complecti, ne vnum quidem verbum de illo feci.

In libros Priorum.

De parte illa vtilitatis Geographiæ ab omnibus huius libelli enarratoribus pretermiſſa.

POlybius & Strabo huius diſciplinæ vſum τὴν θεωρητικὴν exactè atque prolixè & noſtris temporibus viri aliquot eruditi ſcripſerunt, ſed neſcio quo argumento πρακτικὴν ſubticuerunt

ticuerunt

ticuerunt: quanquam, Strabo nonnulla viſus eſt
attuliſſe reipubli.gubernationi vel maxime con-
uenientia quibus ſupra modum vſui eſſet geogra
phia,ſed quoniam id fecit vel remiſiùs, quàm pu
tabam, vel negligentius,quàm vt præſtantiſſimũ
deceret geographum,non ab re erit paulo accura
tius hanc partem πρακτικῶς attingere. Itaque cum
multis rebus ſpeculatiuis facile accommodetur
geographica hæc tractatio, veluti omnium le-
ctioni librorũ,tũ vel maximè caſtrametationibus
conducere videtur,quibus noſtra ætas vel cruen-
tiſſimis obruta prælijs egere videtur. Nihil dicam
de Vallo & foſſa, nihil de militibus,nõ enim ſunt
hæc inſtituti mei, ſed tantum de loco in quo ca-
ſtrametari commodè poſſint imperatores exerci
tuum,in cuius cõſtitutione totum robur caſtrorũ
collocatum eſt,& vtinam nunquam fuiſſet nobis
præbita occaſio hæc ſcribendi quod eueniſſet, ſi
in principibus Chriſtianis fuiſſet ea pax & con-
cordia quam poſtulabat fides noſtra Chriſtiana,
ſed hæc aliàs. Redeo ad locum, caſtrametationis
in quo tota eius virtus conſiſtere omnibus rei mi-
litaris peritis viſum eſt.Sed animaduertẽdum eſt,
locum reſpicere in primis quatuor mundi partes:
Orientalem & Occidentalem,Meridionalem &
Borealem, quorum partium ſi nullam habueris
rationem,perijt fũditùs caſtrametatio.Atqui hæc
circunſpectio plurimum iuuat ſitum caſtrorum,
nam in eorum collocatione ſi hyems ingruerit

præſtat ſeligere locum Orienti expoſitum, quod ex geographia planè cognoſces, neque aliter facturus es in alijs partibus veluti occidentali auſrtali & boreali & hæc quod attinet ad cœlum. Iã de loco ipſo mihi dicendum eſt ſine vlla ad cœlũ relatione: Quare egregij imperatoris & prouidi erit ſi locum ſibi aptet accommodum omnibus ijs, quæ ad tutanda caſtra ſunt neceſſaria, veluti locum aquis dulcibus in primis irriguum, at illis nõ ſtagnatis ſed fluentibus, multum enim adiumenti afferent iſtæ aquæ militibus & equis & piſtoribus caſtrorum: referet perquam multum ſi fuerit tibi locus non valdè montoſus, quod ſi fuerit neceſſarium in monte caſtrametari, eliges montem vbi fontem aliquem reperire poſſis: neque erit tibi locus arenoſus, min⁹ petroſus, neque argiloſus & humidus, quod ſi aridus fuerit, conſiderabis an ſit ſubiectus vento meridionali ſatis illi loco conuenienti, nam ille ventus in pleriſque regionibus eſt pluuioſus, quod ſi minus cõtigerit, foſſores intra caſtra ita fodiant, vt ex primoribus aquis deriuari poſſint riuuli, per omnia caſtra, quod ſi caſtrametatio fuerit iuxta aliquod oppidum, ſemper inquirendus eſt locus paulo inferior oppido, vt tormenta bellica facilius mittant globos ſuos, & concutiant muros. Sed de his ſatis: Venio ad mea hæc omnia haud dubiè ex geographia pendẽt, tãquam, ex infallibili regula, dicam ſemel, non eſt diſciplina, ſiue rationales & contemplatiuas ſpe-

ctes

ctes,ſiue practicas,factibiles latinè dices,quę non egeant huius geographici muneris auxilio.

Quos autores imitatus fuerit Mela.

VT ex libro huius autoris percipere poſſumus,varios in varijs regionum deſcriptionibus imitatus eſt autores. Nam in Africæ deſcriptione Saluſtium & Polybium, in Ægypto Herodotum & Strabonem ſequutus eſt, in Hiſpania neminem,quod eſſet patria ſua,in Gallia Cæſarē,in Germania nullum,propterea quod nondum ſatis aperta eſſet & explorata,eodem argumento in Sarmatia, in Italia Strabonem, & in Græcia: In Thracia Strabonem quem in multis alijs imitatus eſt; in Aſia Herodotum & Strabonem,ſed quod ad mores regionum attinet,maximè Herodotum, & is fuit eius coryphæus ferè in omnibus.

De Stylo.

STylus eius varius eſt. ſed antequam accedam ad eius compoſitionem,dicam de eius dictionibus,quas pleraſquę habet inuſitatas,latinas tamen: veluti faſtigiar, eſolidum eſſe,& perpetua fronte,& alias quaſdam, compoſitio ſuccincta & planè breuiſſima,laconicam diceres:amat συντομίαν.i.breuitatē veluti in illis locis in primo videlicet capite,vbi primū ſe coarctat Helleſpontus vocatur, propontis, vbi expandit,vbi iterum preſſit Thracius boſphorus,vbi iterum eſ-

fundit pontus euxinus, qua paludi committitur cimmerius boſphorus, palus ipſa Mæotis. Vtitur quoque mira breuitate in loco illo, quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus, ab altero Europem, ad Nilum Africam ad Tanaim Europē quandoq; τὰ ἐπιφωνήματα. id eſt, acclamationes lubens inſeruit libello ſuo, tropos perquam plurimos, veluti cum ait: abigit vaſtè cedentia littora, in quibus verbis duo ſunt ſimiles tropi. Compoſitio non eſt vſque adeo ornata & compta, vt poſſit admirationi alicui eſſe, nam hoc fecit varium argumentum inequabile & minimè ſibi conſtans, vt dicet in ſua præfatione: demittitur interdū, ſed rurſus exurgit, neque in deſcriptione antrorum & labyrinthorum fuit aliquis vel diligentior vel felicior. Viſus eſt quoq; affectare quaſdā dictiones & ſæpiſſimè eas repetere, veluti ſunt illæ ſolidum, perpetuo, frequens, inclytum, obliquare incuruare, faſtigiare margine, frōte pro promontorio, ora pro littore & alias, quas recenſere lōgum eſſet; in tropographia ſuccinctus admodum, ſed qui nihil omittat, præterea, quæ videntur illi fabuloſa, Denique floridum habet ſtylum, quem magna ex parte imitatus eſt Plinius.

De methodo

Methodus eſt illi reſolutiua, nam omnes partes terrę in primis in vniuerſum deſcribit, deinde in partes diſtribuit.

Præfatis

Præfatis his omnibus venio ad alia, quæ huic argumento neceſſaria ſunt, & quæ huic libello anteponenda ſunt vnà cum alijs, quæ in fine mearum annotationum annotata fuerunt. Incurrunt ſæpiſſime lectores librorum geographicorum in quædam vocabula quę ſunt propria & peculiaria geographis, & in ea ſignificatione nulli alteri diſciplinæ, habet enim vnaquæque diſciplina ſuas peculiares dictiones. Noſtra igitur geographia habet ſuas: veluti ſunt quæ ſequuntur.

Sub	Citerior
Supra	Inferior
Cis	Superior
Trans	
Vlterior	

Regio quæ magis accedit ad Boreã q̃ alia dicitur ſemper ſupra eſſe, & alia ſub, ita dicimus Ægyptũ eſſe ſupra Æthiopiam, & Æthiopiã ſub Ægypto.

Cis & trãs vel de regionibus dicitur, inter quas eſt mons aliquis, vel de ijs, inter quas eſt fluuius. Dicimus Galliam comatam & eſſe Galliam Ciſalpinam, reliquas vero Belgicam Aquitanicã, Lugdunenſem, & Narbonenſem. Galliam tranſalpinam ſolebant vocare Itali habita ratione illorum cum tamen nobis hæ partes Galliæ ſint Ciſalpinæ, in fluuijs conſtat nam apud Cæſarem reperitur regio tranſrhenana & ciſrhenana.

Vlterior & citerior habita ratione alicuius fluminis dicuntur, vt Hiſpania citerior, quæ ab Ibe-

ro fluuio protenditur vſque ad Pyreneos: vlterior quæ ab Ibero vſque ad Oceanum Occidentalem. Inferior & ſuperior regio dicitur habita ratione alicuius fluuij, ſuperior enim Germania dicitur propterea quod magis accedit ad fontem Rheni inferior, quę magis propinqua eſt oſtijs eiuſdem fluuij.

De terminis quibus faciliùs regiones diſtinguntur.

REgionum aliquot diſtinguntur fluminibus, aliquot mari, aliquot vero montibus, & aliquot ex ſententia Ptolemęi linea quadam ficta: ſeiunguntur flumine Tanaï Europa & Aſia, Nilo vero, Aſia & Africa, ſed mari rubro ex Ptolemęo, Europa ab Africa mari noſtro, Hiſpania à Gallia Pyrenęis montib⁹, Italia à Gallia alpibus, Germania à Gallia Rheno fluuio, à Polonia Vviſula flumine.

Quæ iſtarum diſtinctionum ſit magis geographica.

EA autem diſtinctio quę fit fluminib⁹ propria eſt geographi, proxima eſt, quæ montibus.

Pomponij

POMPONII MELÆ DE SITV ORBIS LIBER PRIMVS.

PROOEMIVM.

ORbis ſitum dicere ag-
gredior ; impeditum 1
opus & facundiæ mini 2
me capax(cõſtat enim 3
ferè ex gentium loco-
rúmque nominibus & 4
eorum perplexo ſatis
ordine,quem perſequi 5
longa eſt magis, quàm
benigna materia)verum aſpici tamen,cognoſcíq; 6
digniſſimum:& quod ſi non ope ingenij orãtis ,at 7
ipſa ſui contemplatione pretium operæ attenden
tium abſoluat.Dicam autẽ aliâs plura & exactius. 8
Nunc autem vt quæque erunt clariſsima, & ſtri- 9
ctim. Ac primò quidem quæ ſit forma totius quæ
maximę partes,quo ſingulę modo ſint , vtque ha- 10
bitentur,expediam.Deinde rurſus oras omnium, 11
& littora,vt intrà,extrâque ſunt,atque vt ea ſubit
ac circum luit pelagus,additis quę in natura regio
num,incolarúmque memoranda ſunt.Id quò faci
lius ſciri poſsit atque accipi , paulò altius ſumma
repetetur.

ANNOTATIONES in Proœmium.

1 Impeditum opus & facũdiæ minime capax] *præfatur, operis pondus, varietatem & obſcuritatem, Deinde, quid in hoc libro & in aliis perſequetur*, dicere]*recens & inuſitata locutio pro deſcribere & delineare*, impeditum opus]*impeditum inuo-*
2 *lutum, obſcurum implicatum*, Et facundiæ minime capax] *non eſt inquit opus in quo aliquis poßit exercere ſtylum, neque iocundè & facile dicere, minus ornate diſerere*, reddit cauſam,
3 Cõſtat enim ferè & gentium locorumque nominibus,]
4 *barbaris quidem*, Et eorum perplexo ſatis ordine]*intricato,*
5 *obſcuro, implicito.* Quem perſequi longa eſt magis quam benigna materia] *lege, quod, vt referatur ad opus. Similem habet locutionem deſcribens Syriam, nam, poſtquam diuiſit Syriam in partes venit ad Antiochiam loquitur de Syria, olim*
6 *inquit ac diu potens, dicam poſtea*, Verum aſpici tamen co-
7 gnoſcíque digniſſimum]*refertur ad opus vt dixi*, at ipſa ſui contemplatione] *lege ipſum hoc modo, at ipſum videlicet opus*
8 *ſui contemplatione.* Dicam autem aliàs plura & exactius] *ex his dictis facile quiuis colligere poteſt Melam prolixius ſcripſiſ-*
9 *ſe*, Nunc autem vt quæque erunt clariſſima & ſtrictim]
10 *expũge ſtrictim & repone ſtrictius* Quo ſingulæ modo ſint]
11 *lege, quo ſingulæ modo ſitæ ſint*, Deinde rurſus]*dele illud deinde* intra extraque ſunt]*intra ſinus & extra ſinus* additis] *πρὸς τὴν τοπογραφίαν ſpectant.*

Mundi in quatuor partes diuiſi. Caput. I.

OMne igitur hoc, quicquid id eſt, cui mundi cęlique nomen indidimus, vnũ eſt, & vno ambitu ſe cunctáque amplectitur. Partibus differt. vnde ſol oritur, oriens nũcupatur, aut ortus· quò demergitur, occidens

dens vel occaſus:quâ decurrit,meridies:ab aduerſa parte, ſeptentrio. Huius medio terra ſublimis cingitur vndiq; mari, eadémq; in duo latera,quę hemiſphęria nominantur, ab oriente diuiſa ad occaſum,zonis quinq; diſtinguitur : mediam ęſt⁹ infeſtat:frigus vltimas:reliquę habitabiles, paria agunt anni tempora,verum nõ pariter. Antichthones alterã, nos alteram incolimus. Illius ſitus ob ardorem intercedentis plagę incognitus, huius dicendus eſt. Hęc ergo ab ortu porrecta ad occaſum: & quia ſic iacet,aliquanto quàm vbi latiſſima eſt,lõgior,ambitur omnis oceano, quatuorque ex eo maria recipit,vnum ab ſeptentrione, à meridie duo,quartum ab occaſu. Suis locis illa referentur. Hoc primum anguſtum,nec amplius decem millibus paſſuũm patens,terras aperit, atque intrat:tum longè lateque diffuſum,abigit vaſte cedentia littora,ijſdémque ex diuerſo prope coeuntibus,adeò in arctum agitur,vt minus mille paſsibus pateat. Inde ſe rurſus, ſed modice admodum laxat, rurſuſque etiam quàm fuit arctius exit in ſpatium. Quò cùm eſt acceptum, ingens iterum & magnum,& paludi(cęterum exiguo ore) coniungitur. Id omne quà venit,quáque diſpergitur, vno vocabulo noſtrum mare dicitur. Anguſtias, introitúmque veniẽtis,nos fretum, Gręci πορθμὸν appellant. Quà diffunditur, alia alijs locis cognomina acceptat. vbi primum ſe coarctat, Helleſpontus vocatur: Propontis, vbi expandit:

vbi iterum preſſit, Thracius Boſphorus: vbi iterũ effundit, Pontus Euxinus: quà paludi committitur, Cimmerius Boſphor⁹: palus ipſa Męotis. Hoc mari & duobus inclytis amnibus, Tanai & Nilo, in tres partes vniuerſum diuiditur. Tanais à ſeptentrione ad meridiem vergens, in mediam ferè Męotida defluit: & ex diuerſo Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus, ab altero, Europen: ad Nilum, Africam: ad Tanaim, Europen. Vltrà quicquid eſt, Aſia eſt.

ANNOTATIONES
In caput primum.

Omne igitur hoc quicquid id eſt] *Videtur Mela in dubiũ vocare ſubſtantiam cœli, quicquid inquit id eſt, hoc fecit propterea quod fuit muneris geographici agere de ſubſtãtia cœli.* Cui mũdi cœlíque nomen indidimus] *veteres philoſophi magnum iniecere Scrupum in his duobus nominibus, mundus & cœlum, confundentes dictiones, ego vero ſecutus Alexandrum Aphrodiſeum, quem relictis omnibus aliis mihi propoſui ad imitandum. Dico mũdum duplicem habere acceptionem, ſumitur enim mundus pro cœlo tantum. i. pro toto illo diuino & circulari corpore, at cœlum pro prima circumferentia & extrema capitur, alio modo continua eius corpora veluti alij cœli alio modo pro tota compoſitione ex cœlo & terra & omnibus, quæ in eis aut ſub eis ſunt. Hanc poſteriorem* Alexander in primum de Cœlo Ariſtotelis *partem mutuatus eſt Alexander ab Ariſtotele in libello de mundo; priorem partem amplectitur hic noſter Mela mundum vocans cœlum. quod ſatis conſtat ex ſequentibus verbis, videlicet vno ambitu ſe cunctáque amplectitur,* Vnum id eſt] *quod ſit tãtum vnum cœlum vel vnus mundus variis argumentationibus docet Ariſtoteles libro primo περὶ τοῦ οὐρανοῦ & Alexander, in eundem librum.*

Et vno ambitu ſe cunctaque amplectitur] *duo hic dicit Mela, alterum quod cœlum ſit circularis figuræ, alterum quod ſeipſum & omnia quæ ſunt ſub ipſo complectatur,* Partibus differt] *partes vocat cœli Orientem Occidentem Septentrionem & Auſtrum ſed vt is locus ſit manifeſtus & ſciamus vnde iſta nomina varia, propterea dico nos poſſe conſiderare cœlum ſine conſideratione aliarum rerum volo dicere nulla habita ratione terræ neque eorum quæ ſupra terram ſunt: hac conſideratione nullus erit Oriens, neque Occidens, Septentrio neque Auſter, nā ſi nulla eſſet terra, quibus ſol oriretur & occideret? quibus eſſet Septentrio & Auſter? certe nemini. ſi intelligatur cœlum habita ratione terræ tunc ab effectu erunt iſtæ quatuor partes his nominibus nuncupatæ. Dicuntur eæ partes & finguntur mobiles, nam vbicunque Sol oritur, ibi eſt Oriens, & vbi occidit Occidens, ſecus dicendum de Septentrione & Auſtro , quæ ſunt ſiue finguntur puncta fixa & immobilia . Geographi tamen vt conſtaret ratio longitudinis terræ, excogitarunt punctum quoddam fixum ſiue partem æquatoris fixam per quam tranſiret Meridianus Inſularum fortunatarum, & inde ab Occidente in Orientem procedentes ſignarunt in æquatore centum & octoginta partes ſiue gradus vſque ad terram verſus Oriētem expoſitam & exploratā . itaque gradus longitudinis initium ſumunt ab Occidente, quare autem ab Occidente & non Oriente, dicunt geographi id factum fuiſſe propterea quod Occidente Sole ſequitur aſpectus ſtellarum fixarum & erraticarum ex quo fiunt obſeruationes multæ, quæ non poſſunt interdiu ob ſplendorem Solis fieri, Itaque longitudinem ab Occidente in Orientem faciunt, latitudinem vero à Septentrione in Auſtrum, aduerſus Ariſtotelem, qui longitudinem ab Auſtro ad Septentrionem deſcribit, latitudinem vero ab Ortu ad occaſum.*

Quod non ſit longitudo niſi ab Occidente in Orientem vel contra.

Cum cœlum ſit corpus mobile & moueatur ab Oriente in Occidentem videtur quod longitudo debeat ab Oriente in Occidentem ſumi , nam cum termini motus cœli ſint Oriens & Occidens, & Oriens ſit terminus à quo , & Occidens ad quem , cum motus fiat

ab altero illorum ad alterum ſupra polos mundi, longitudo pace omnium dixerim erit ab Occidente in Orientem & contra. Ad hæc cũ aliquid mouetur ab. a. in. b. dicimus illum feciſſe vel longam viam vel breuẽ, longitudo igitur debet accipi ab Occidente in Orientem, quod Ariſtoteles diſceſſerit à ſententia geographorum, in cauſa fuit immobilitas polorum cœli & axis ſiue diameter ducta à polo ad polum: nam dixit longitudinem in omnibus corporibus eſſe maximam in illis diſtantiam; ſed cum in ſphæra maxima ſic diſtantia, quæ à polo ad polum eſt. conſequens eſt longitudinem ſumi a polo ad polum, quod ſi dixeris eodem argumento poſſe fieri vt ducatur linea diagonalis ab Oriente in Occidentem æqualis axi polorum aiunt diſtantiam poli ad polum in diametro illã eſſe iam præſcriptã & decretam ab omnibus philoſophis & aſtronomis, reliquas vero minime ſed tantum imaginatione, his addunt quod ſurſum & deorſum ſumuntur à polo ad polum vnde altitudo ab illis ſumetur. aliæ ſunt rationes Ariſtotelicæ, quæ non arrident geographis, propterea illi ponunt longitudinem inter terminos motus circularis ipſius cœli nã quod Ariſtoteles ait à deorſum ad ſurſum eſſe altitudinem, vt demus illi hoc, non propterea fatebimur altitudinem eſſe longitudinem in corpore ſphærico, ſed vt hæc melius à lectoribus mearum lucubrationum intelligantur, coram hanc quæſtionem ſoluam.

Ariſtoteles libro 2. de Cœlo.

Vnde debeat ſumi longitudo in figuris planis.

In figuris planis circularibus longitudo poteſt accipi ex omnibus partibus poſtquam diametri omnes in circulo ſunt æquales neque aliquò argumento in circulo poteſt eſſe longitudo in vna parte potius quam in alia, Eſto circulus a. b. c. d. Quæro quare ſumetur lõgitudo magis ab. a. in. c. quam à. b. in. d. poſtquam ambæ diametri ſunt æquales poteſt tamen ſumi longitudo ab. a. in. c. præſcripta & determinata ad eam, quam meditaris demonſtrationem. In corporibus rotundis & ſphæricis alia eſt habenda ratio, nam ſi corpus eſt mobile ſumenda eſt longitudo inter terminos motus, nam quando mouemur ſolemus interrogari quam longum iter fecimus, hoc quidem in motibus circularibus; ita de cœlo dicimus longitudinem eius

eſſe

eſſe ab Oriente in Occidentem inter quos terminos eſt motus cæli, ſi vero corpus fuerit immobile ab eo loco longitudinem metiemur, à quo voluerimus.

In figuris planis πολυγώνοις.

In figuris planis polygonis.i.multorum angulorum veluti triãgulis, quadratis, pentagonis & aliis, alia habenda eſt ratio, in triangulis vt nonnulli volunt aliter ex varietate triangulorum, nam cum ſint triangula æquilatera quædam, alia duum inequalium laterum, alia trium inæqualium, appellantur & in quadratis ſimilia & in quadrangulis, in quadratis longitudinem deprehendendam eſſe nonnulli aſſerunt ex linea diagonali ab angulo ad angulum protracta, vel ex linea recta in lineam rectam ad perpendiculum incidente vtraque opinio probabilis eſt neque aliena à veritate, interim aperienda ſunt iſta, in triangulis æqualium laterum longitudo deprehenditur ex baſi ſiue ex linea recta producta ab angulo acuto trianguli vſque ad baſim tunc illa linea recta ad perpendiculum longitudo eſt trianguli & eodem modo in aliis triangulis, ſed in his ſemper maius latus eſt longitudo, in quadratis magna difficultas ſed ſi volumus longitudinem accipere per lineam rectam incidentem ad perpendiculum in lineam aliam rectam omnia latera quadrati pro longitudine accipi poſſunt. Sed ſunt nonnulli alij, qui lineam diagonalem ab angulo quadrati ad alium angulum ſibi oppoſitum ductam longitudinem appellent quadrati, nam cum quadratum linea illa diagonali diuidatur in duos triangulos quorum baſis communis eſt linea illa diagonalis ſiue diameter quadrati maior reliquis lateribus quadratis, conſequens erit illam eſſe longitudinem. In quadrangulis longitudo nota eſt, in pentagonis ex linea diametrali ab angulo ad angulum quemcunque voluerimus.

In circulis & ſolidis ſphæricis corporibus indifferenter deprehenditur longitudo vt in præpoſito circulo.a.b.c.d.nam non rectius capitur longitudo ab.a.in.c.quam a.b.in.d.

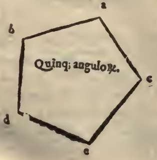
In triangulis à baſibus accipitur longitudo vt volunt nõnulli, vel à linea recta protracta ab aliquo angulo trianguli ad vnum latus dati trianguli vt in triangulo.a.b.c.lõgitudo ſumitur.ab.a.d.

In quadratis vnumquodque latus eſt longitudo vt placet nonnullis,aliis ſumitur longitudo per lineam diagonalem vt in quadrato.a.b.c.d.a.b.latus erit longitudo vel.a.c.aut.c.d. &.b.d.vel linea digonalis.b.c.

Octogonus Octoangulorũ. Diagonales lineę.a.g.b.h.d.e f.c.



Pentagonus.



Ex his omnibus facile intelligimus lõgitudines omniũ figurarũ, Sed vt diximus, veteres & recentiores geographi punctum ſibi pro poſuerunt, in æquatore quem interſecaret meridianus incidens in inſulas fortunatas inde ex ſerie numerorum abſoluerunt medietatem ſphæræ. 180 graduum. is Occidens fuit præſcriptus & Oriens, & inuenta eſt tunc longitudo ſemicirculi. 180. graduum.

Vnde deprehendetur longitudo in æquatorem & quomodo cognoſcetur.

De longitudine quæſtio eſt magnis contentionibus à recentioribus nautis agitata, neque in hoc tempus ſoluta, quibuſdam dicentibus longitudinem haberi ex ecclypſi lunæ vt Ptolemæus, aliis ex ecclypſi Solis. fuere aliqui & illi peritiſſimi nautæ, qui longitudinem ſtellis fixis tribuerunt ex propinquitate & diſtantia earũdem ad lunam vel Solem & quamquam ſententia Ptolemæi deberemus eſſe contenti, neque à tanto viro tam leuiter diſcedere exponam ſententias aliquorum nautarum, quas ab illis in meo cubiculo audiui, Annus agitur ſextus decimus ex quo inuiſerunt me quatuor incredibili experientia nautæ, Iacobus Quarterius Britannus ex minore Britannia, Germanus Sorſius Nortmanus, Magallanus nepos illius celeberrimi Magallani, qui nomen dedit freto auſtrali portugalenſis natione, & Gaſpar ſenenſis, hij omnes me præſente, hanc magnis clamoribus agitarunt quæſtionem, Germano probante Ptolemæi ſententiam & Iacobo Quarterio reclamante, erant enim veteres ſimultates inter eos, Quarterius aiebat longitudinem poſſe deprehendi ex ortu & occaſu ſtellarum fixarum, & hæc fuit ſententia Marini Geographi, quam damnat Ptolemæus, eadem fuit eius ſententia de latitudine, Magallanus noluit dicere ſententiam ſuam, Gaſpar ſubſcripſit Ptolemæo & Germano. Reliquum erat vt ego vltimus dicerẽ quid ſentirem quamquam ægre id fecerim inter tantos in re nauigatoria expertos, dixi iam ſi memini longitudinem cæli ſumi ab Oriente in Occidentem & contra, quod ex motu ipſius collegi, at de longitudine terræ hic nobis dicendum erit, quã hodie ſi velimus eam accipere ex argumento Ptolemæi aperte falleremur, ait enim Ptolemæus longitudinẽ terræ eſſe ab Occidente in

Orientem propterea quod maior ſit diſtantia inter punctum Occidentalem & Orientalem terræ videlicet cognitæ quam ſit inter punctum borealem & auſtralem terræ cognitæ, quod argumentum ſeculo Ptolemæi validum fuit, nam eius tempeſtate maxima diſtātia terræ exploratæ ab æquatore verſus boream erat 63. graduum ad Thulem Inſulam. ab æquatore vero ad Auſtrum 20. quibus ſi addideris 63. ſumma erit. 83. graduum latitudinis terræ cognitæ, diſtantia vero terræ cognitæ ab Occidēte in Orientem fuit 80. graduū à meridiano Inſularum fortunatarum Orientē verſus & abſoluentes totam ſemiſphæram 180. graduum, hæc omnia doctiſsimè ab illo dicta ſunt, ſed ego neſcio quid diceret ſi diſtantiæ eſſent æquales an propterea nulla eſſet longitudo minus latitudo certæ eſſent in terra hæ duæ dimenſiones non tamen ex ſuo argumento ſed ex motu cœli cui reſpondet longitudo terræ ab Occidente in Orientem. Noſtro autem tempore tantum inualuit audacia hominum & cupiditas immodica indagandi totam terram, vt diſtantia latitudinis terræ cognitæ ſit. 142. graduum, à quibus ſi abſtuleris gradus latitudinis ſeculi Ptolemæi. 1. 83. reſtant. 59. gradus, quibus latitudo ſeculi noſtri exuperat latitudinem ſeculi Ptolemæi qui gradus redacti ad communia milliaria vnicuique gradui dando 60. milliaria colliguntur. 2440. milliaria terræ poſt tempora Ptolemæi exploratæ quæ ſi diuidantur & in leucas, vt vulgus loquitur, reducantur ita vt cuilibet leucæ quatuor tribuātur milliaria ſumma expletur, 560. leucarum, longitudo vero noſtro ſeculo omnis terræ exploratæ eſt. 340. graduum à quibus ſi auferantur, 180. gradus longitudinis Ptolemæi reſiduum erit, 240. graduum quibus ſuperat longitudo terræ nobis cognitæ, longitudinem terræ cognitæ ſeculo Ptolemæi, ita ſit vt dimenſiones iſtæ terræ ſint nunc multo maiores. Vnde Sol Oritur, Oriens nuncupatur, aut ortus, quò demergitur Occidens vel Occaſus, qua decurrit Meridies, ab aduerſa parte ſeptentrio] *Oriens græcis eſt, ἀνατολή Italis leuante Germanis Oſt. Occidens græcis eſt δύσις, Italis ponente, Germanis VVueſt, Meridies græcis μεσημβρία, Italis mezogiorno, Germanis zud, Septentrio græcis eſt, ἀπαρκτίας, ſiue βόῤῥας Italis tramontana Germanis Norden, De Meridie pauca dicturus ſum, ne lectores geographicorum librorum interdum hallucinentur, tota igitur il*

la pars, quæ inter duos tropicos ſita eſt meridionalis dicitur, quia corpus planetæ Solis intra illam decurrit, progredientibus enim nobis a Septentrione vſque ad illam partem obijcitur, illa pars verſus Auſtrum, quod contingit venientibus ex Auſtro ad illam eandem partem, vtriſque igitur erit Meridies & noſtris & illis, noſtris à Septentrione ad illam accedentibus, illis vero ab Auſtro ad eam tendentibus De ventis quot & qui ſint dicam poſtea. Huius medio terra ſublimis] *Medium intelligit cẽtrum mundi ſiue ipſius cœli circa quod eſt terra, quæ propterea quod non mouetur ſublimis videtur & alta, & ſeipſam librare, ſed Heraclides ponticus vt refert Alexander Aphrodiſæus cœlum immobile eſſe voluit terram autem mobilem eſſe & cœlum immobile dixit Heraclides ponticus vt refert Alexander Aphrodiſæus ſecundo libro de Cœlo* Ariſtoteles li. 2. de Cœlo. *Ariſtotelis, at ipſemet Ariſtoteles refutans has omnes frigidas opiniones ait terram eſſe immobilem hoc vno argumento, ſi terra moueretur, vel ad medium moueretur, quod falſum eſt nam ipſa eſt in medio & in ſuo loco naturali, vel à medio quod etiam falſiſſimum eſt, nam cum ſit corpus grauiſſimum quieſcit in loco ſuo naturali, ſi enim à medio moueretur motus ille eſſet motus grauis corporis ſurſũ & inde motus violentus, & cum nullus motus violentus perpetuo duret motus ille non eſſet perpetuus, quod eſſet contra perpetuitatem mundi, propterea dicit illam non moueri à medio, nam moueretur à medio, & graue aſcenderet, quod eſt contra naturã grauis corporis poſſem & alia referre, ſed philoſophari non eſt inſtituti geographi-*

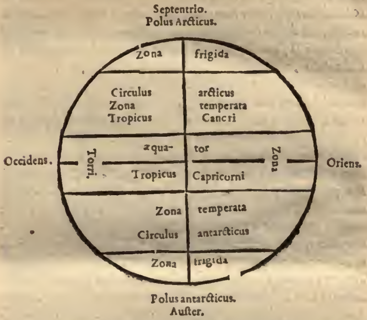
Ho. Iliad. 14. *ci.* Cingitur vndique mari] *Homero & Ariſtoteli, ac Straboni terra inſula eſt Homeri verſus ſunt qui ſequũtur,* εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης Ωκεανόν τε θεῶν γένεσιν, *Sed & Ariſtoteles libro de mundo ita habet* νήσων αἱ μὲν εἰσι μεγάλαι, καθάπερ ἡ σύμπασα ἥδε οἰκουμένη λέλεκται. *Strabo ex his quæ multi obſeruarunt tam nauigationibus quam peragrationibus ad hunc modum ſcribit, quod autem habitabilis terra ſit inſula, primum à ſenſu & experientia capiendum eſt, nam quocunque accedere mortalibus ad terræ nouiſſima poſsibile factum eſt, mare obuenit quod Oceanum appellamus, vbi vero ſenſu percipere non obtigit, ratio ipſa demonſtrat. Lacus namque ab Oriente, quod ad Indos pertinet, ab occaſu quod ad Hiſpanos & Mauritanos, vt plurimum ab Auſtra*

Ariſt. in li. de mundo 3. cap.

Strabo lib. primo.

li parte

li parte ac boreali nauigationibus ambitur, & alia, Zonis quinque diſtinguitur] *Polybius ſex zonas facit, Parmemides quinque ſummo iudicio. Eſt autem zona ſpatium terræ reſpondens præſcripto in cœlo inter duos circulos æque diſtantes.*



In hoc typo ſunt zonæ quinque, duæ frigidæ illa videlicet quæ eſt à polo arctico vſque ad circulum arcticum propterea quod longe diſtat à corpore ſolari, nam cum Sol non tranſgrediatur duos tropicos ſit vt plurimum diſtet ab illa zona antedicta, pari argumento dicendum eſt de altera zona, quæ eſt à circulo antarctico vſque ad polum antarcticum. Sunt quidem aliæ duæ zonæ temperatæ, illa videlicet quæ eſt à circulo arctico vſque ad tropicum Cancri, & alia quæ eſt à tropico capricorni vſque ad circulum antarcticum, nam temperantur à propinquis zonis duobus frigidis & vna torrida ob conſiſtentiam continuam corporis ſolaris, quæ eſt à tropico Cancri vſque ad tropicum Capricorni.

nos moretur, Illius ſitus ob ardorem intercedentis plagæ incognitus huius dicendus eſt] *illius hoc eſt zonæ Antichthonum ob ardorem intercedentis plagæ incognitus, dixi de ardore & de habitatione iſtius torridæ ſeculo Melæ nemo auſus fuit vltra fretum gaditanum nauigare, mirabantur eo tempore hominem ex Gadibus Romam venientem, quin Hieronymus ipſe quiddã magnum eſſe putat, ex Gadibus veniſſe aliquem nam ſcribens Paulino ita habet inprincipio bibliorum noſtrorum, ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manentem de vltimis Hiſpaniæ Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus, & alio loco in eadem epiſtola miratur Pythagorã adijſſe memphiticos vates in Aegypto & Platonem AEgyptum ipſam quaſi magn⁹ ac admirabilis fuiſſet ex Græcia in AEgyptum traiectus. Huius zonæ noſtræ ſitus dicendus eſt* Hæc ergo ab ortu porrecta ad occaſum, & quia ſic iacet, aliquanto quam vbi latiſſima eſt longior, ambitur omnis. Oceano] *Terræ longitudo ea tempeſtate qua floruit Mela & noſtra maior fuit latitudine, nam tunc latitudo terræ cognitæ à Septentrione in Auſtrum fuit 83. graduum & longitudo, 180, nunc quoque vt diximus longitudo terræ apertæ, eſt. 240 graduum, quæ ſuperat latitudinem. 142. Quod ambiatur Oceano tota terra dixi.* Quatuor ex eo maria recipit] *error fuit veterũ geographorum quod terra ex Oceano quatuor maria acceperit, nam Caſpium non accepit.* Vnum ab Septentrione] *videlicet Caſpium quod falſum eſt, cauſam erroris ſubiungam, veteres putabant Caſpiũ mare parũ diſtare ab Oceano quod non erat verũ nam diſtabat. 12. gradibus qui redigebantur in. 720. milliaria hijs additi ſunt à recẽtioribus. 3. gradus qui ſummam abſoluũt. 180. milliarium quæ addita. 720. ſummã efficiunt 900. milliarium at. 900. ad leucas vt vocant ducta vnicuique leucæ dando tria milliaria colliguntur trecentæ leucæ magnæ. per quam diſtantiam non poterat fluere Oceanus vſque ad Caſpium ſinum nam nunquã viſus eſt tam longus Oceani fluxus, per ſubterranea aiunt nonnulli ex veteribus mare illud in eum locum veniſſe verum nugamentum. Ego vero poſthabitis veterum ſententijs ſentio lacum illum vel ſinum ex influxione magnorum & multorum fluminum ad vaſtam magnitudinem perueniſſe.* à Meridie duo] *Perſicum & Arabicum*

verſa tantùm ibi ſe in latitudinem, quantum Europa, & Africa, & quod inter ambas pelag⁹ immiſſum eſt, effundit. Inde cũ aliquatenus ſolida proceſſit, ex illo oceano quem Indicum diximus, Arabicum mare & Perſicum, ex Scythico Caſpium recipit: & ideo quà recipit anguſtior. Rurſus expãditur, & fit tam lata quàm fuerat. Deinde cum iã in ſuum finem, aliarúmque terrarum cõfinia deuenit, media noſtris ęquoribus excipitur: reliqua, altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain. Ora eius cum alueo Nili amnis, ripis deſcendit in pelagus, & diu, ſicut illud incedit, ita ſua littora porrigit: deinde fit venienti obuiam, & primùm ſe ingenti ambitu incuruat, pòſt ſe ingenti fronte ad Helleſponticum fretum extendit: ab eo iterum obliquat ad Boſphorum, iterúmque ad Ponticum latus curua, aditum Mę otidos tranſuerſo margine attingit. Inde eam gremio ad Tanain vſque complexa, fit ripa, qua Tanais eſt. In ea primos hominum accepimus ab oriente, Indos, Seres, & Scythas. Seres media fermè eoę partis incolunt. Indi & Scythę, vltima: ambo late patẽtes, neque in hoc tantum pelagus effuſi. Spectant enim etiam meridiem Indi, orámque Indici maris (niſi vbi ęſtus inhabitabilem efficiunt) diu continuis gentibus occupant. ſpectant & ſeptentrionẽ Scytę, ac littus Scythicum (niſi vnde frigoribus arcentur) vſque ad Caſpium ſinum poſſident. Inde proxima eſt Ariane, deinde Aria, & Gedroſis, & Per-

ſis ad ſinum Perſicum, hunc populi Perſarum am biunt, illum alterum Arabes. ab ijs, quod in Africam reſtat, Aethiopum eſt. illic Caſpiani Scythis proximi, ſinum Caſpium cingunt. vltrà, Amazones, vltráque eas Hyperborei eſſe memorātur. Interriora terrarum multæ varięque gentes habitāt. Cādari, & Paricani, Bactri & Suſiani: Pharmacotrophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Super Scythas Scytharúmque deſerta, ac ſuper Caſpium ſinum, Comari, Maſſagetę, Caduſij, Hircani, Hiberi. Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ, Eniochiæ, Georgi, Moſchi, Corſitę, Phoriſtę, Riphaces: atque vbi in noſtra maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & notiora iam nomina, Medi, Armenij, Comageni, Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogręci, Licaones, Phryges, Piſydę, Iſauri, Lydi, Syrocilices. Rurſus ex iis quę meridiem ſpectant, eædem gentes interiora littora tenēt, vſque ad ſinum Perſicum. Super hunc ſunt Parthi, & Aſſirij: ſuper illum alterum, Babylonij: & ſuper Aethiopas Ægyptii. Ripis Nili amnis & mari ꝓxima, iidē Ægyptii poſſidēt. deinde Arabia anguſta frōte ſequentia littora attingit. Ab ea vſq; ad flexū illum quē ſuprà retulimꝰ, Syria: & in ipſo flexu, Cilicia: extrà autē, Lycia & Pāphilia, Caria, Ionia, Æolis, Troas vſq; ad Helleſpontum. Ab eo Bithyni ſūt ad Thracium Boſphorum. Circa pontū aliquot populi, alio alióque fine: oēs vno nomine Pontici dicuntur: ad lacum, Męotici: ad Tanaīn, Sauromatę.

ANNOTATIONES
In caput ſecundum.

Pomponius ſequutus ſuam methodum reſolutiuam deſcribit in ſumma & in vniuerſum Aſiam. à Septentrione Scythicus] *diximus hoc falſum eſſe,* Aſiam] *Aſia ab vxore Promethei dicta ſiue ab Aſio Cotyos filio.* Ingenti ac perpetua fronte] *non interrupta, ſed perpetua & continua, vel nullos habens magnos ſinus & tamen habet barbaricum ſinum ſatis amplum ,* Tantum ibi ſe in latitudinem effundit, quantum Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immiſſum eſt] *Ego neſcio quis fuerit ille qui compoſitionem huius clauſulæ Pomponii inuerterit, vt in fine periodi verbum, effundit, poſuerit, fateor me reperiſſe in bibliotheca franciſcanorum inferioris Traiecti vulgo Vtrecht hunc librum Melæ bene gloſſatum & infraſcatũ pantagruelizando, in quo hæc periodus erat eo modo inuerſa, puto illum fuiſſe auditorem alicuius profeſſoris Pomponij, qui hæc dictante præceptore exceperat, nemo enim eſt, qui neſciat tantum & quantum non admittere longam hyperbaton ſine verbo.* Solida] *non interrupta continua, abſque ſinibus hoc tempore Pomponij ,* Ex Scythico Caſpium recipit] *falſum & mendoſum hoc eſſe diximus ,* Et ideo qua recipit anguſtior. *i. in his partibus in quibus recipit anguſtior eſt, hæc ex Charta aperta ſunt.* Rurſus expanditur & fit tam lata quam fuerat] *fit quidem rurſus lata ad auream Cherſoneſum, & hoc noſtro ſeculo ad Sinam regionem quam portugalenſes vocant Chinam,* Deinde cum iam in ſuum finem aliarúmque terrarum confinia deuenit] *locus iſte eſt ſubobſcurus & aliquandiu torſit me, nam cum dicat Mela , ipſa ad Orientem verſa, quomodo poteſt ſi ad Orientem vertitur deuenire ad ſuum finẽ & ad confinia aliarum terrarũ videlicet Africæ & Europe, Propterea mihi videtur legendum eſſe redit, ex Oriente enim redit ad ſuum finem. i. ad totum illum tractum terræ maritimæ Syriæ qui eſt à Peluſio oſtio vſque ad Amanum montem, verſus Occidentẽ nam ex Oriente redit in Occidentem illæ tractus eſt finis eius, nec ibi alicui terræ confinis eſt, ſed poſt Amanum mõtem vſque ad fontes Tanais & vltra eſt confinis Europe, in parte au-*

ſtrali eſt cõfinis Africæ, Media noſtris æquoribus excipitur *i. mare noſtrum accipit eam per medium*, Deinde fit venienti Obuiam) *deinde Aſia fit obuiam mari noſtro fronte illa maxima quæ eſt à ſinu Iſſico vſque ad Helleſpontum,* Et primum ingenti ambitu ſe incuruat] *in ſinu Iſſico,* Poſt ſe ingenti fronte ad Helleſponticum fretum extendit] *frons illa totam orã maritimam Aſiæ minoris amplectitur vſque ad Helleſpontum* Deinde obliquat ad Boſphorum, *boſphorum Thracium in propontide obliquat quidem parum. boſphorus à meabili bouis tranſitu dictus iſte vero Thracius eſt conſtantinopolitanus,* Aditum Mæotidos. *i. Cimmerium Boſphorũ,* Tranſuerſo margine. *i. littore nam duo littora ponti inuicem ſe reſpicientia alterum Europæ, alterum Aſiæ extranſuerſo ſibi occurrunt vſque ad Cimmerium boſphorum. vide ſemper Chartas alioqui perdis operam.* Inde eam gremio ad Tanaim vſque complexa fit ripa, qua Tanais eſt, *Inde inquit Aſia ipſa eam paludem gremio complexa vſque ad Tanain fit ripa, fluuij, cum eſſet antea littus nam alluebatur mari ſed in Oſtio Tanais incipit ſeptentrionem verſus eſſe ripa, Tanais hodie Don dicitur à Scythis & Sarmatis, Tana ab Italis.* Ab Oriente Indos, Seres, & Scythas, *Indi ab Oriente & Meridie retinent nomen Diuiſa eſt India in ſuperiorẽ & Inferiorẽ, Inferior quidẽ in Indiã extra Gangẽ, & intra Gãgẽ ſuperioris ſunt regna præcipua Cathai, Mulpha, Cyamba, Chairã, Thebet, Bocat, & regnũ Murſuli, Moabor, Moabat, & regnum Var, nũc Synarũ Luſitani vocant Chinarum, India extra Gangem habet Iamai regnum, & propè Malacha, India vero intra Gangem habet Narſingam regnum potentiſſimum, & propè caput Curiæ Calicut regnum & ciuitatem, vbi & canamor, Tormapacain, Pandarani, Biſnagar, & Bartacala, Serica regio non pertinet ad mare Orientale, cum ſit mediterranea & media inter Indos & Scythas, huius regionis ſunt duæ prouinciæ Camul & Chilchitalis, Scythæ ſunt ſeptentrioni expoſiti & Orienti protenduntur ab Oriente vſque ad Rha fluuium ad Occidentem nam vſque ad illum fluuium omnes vno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio noſtro ſeculo magna Tartaria dicitur, Principio ab Oriente ſunt Scythæ extra Imaum montem ramentum Tauri ſunt quidem tartari, apud quos eſt Tan-*

gur,Cathai,& Halor,ſubiecta oĩa magno Cham regi Tartarorũ
In Scythia intra Imaum ſunt alij Tartari vſque ad Rha fluuium,
vt diximus poſtea vſque ad Tanain ſunt Sarmatici aſiatici,Spe-
ctant etiam ad Meridiem Indi niſi vbi Æſtus inhabita-
bilem faciunt] hoc credebatur ſeculo Melæ, nam illa hodie explo
rata fuit à portugalenſibus, qui aiunt,illam partem eſſe habitabilẽ
& magnos populos eam habitare,In ea parte eſt Calicut, Camba-
ia & Canamor,& aliæ permultæ ciuitates ditiſſimæ.Niſi vnde
frigoribus arcentur] pro vnde lege vbi, Inde proxima eſt
Ariane] pro inde lege indis. Ariana regio & Aria,hodie Turque-
ſtan regnum extenditur enim vſque ad Carmamam,Gedroſia] ho Pſal. 71.
die regnum Tarſe de quo in pſalmis dauidicis fit mentio,reges Tar-
ſis & Inſulæ munera offerent,Perſis nota eſt regio dominus eius eſt
Sophi.Illum alterum.i.arabicum. Ab iis, quod in Africam
reſtat Æthiopum] eſt quod in Africam reſtat intellige verſus
Meridiem.Vltra Amazones] Amazones eſſe rident Herodotus Herodot.
& Strabo necnon & fabuloſam earum hiſtoriam quod facile pro in Melpomene.
bat Strabo,verba ipſa Strabonis in medium proferam, habent illa Strab.li.11.
in hunc modum:Nam cum fabula ab hiſtoria diſtinguatur, anti-
qua enim & falſa & miraculoſa,fabulæ appellantur,hiſtoria ſiue
antiqua ſit,ſiue noua, veritatem poſtulat, miraculo vero aut non
habet, aut perraro,De amazonibus quidem eadem nunc dicuntur,
quæ olim quamquam miraculoſa ſint,& à fide plurimum diſtent.
Quis enim credat,vt vel exercitus,vel ciuitas,vel gens vnquam,ex
ſolis conſtiterit mulieribus,& non ſolum conſtiterit, verum etiam
inuaſerit aliena, & non modo vicinis fuerit dominata,adeò vt vſ-
que in Ioniam proceſſerit,ſed etiam exercitum trans Pontum miſe-
rit,vſque in Atticam hæc & poſt alia multa refert Strabo. Hy-
perborei eſſe memorantur] de Hyperboreis & eorum mori-
bus & vita,déque eorum cœlo dicam, ſunt qui putant Hyperbo-
reas gentes non eſſe,ſed tantum montes, alij & montes & gentes.
Cœlum vt exiſtimant alij in eo loco non poteſt eſſe ſaluberrimum,
cum ſit frigidiſſimum,neque eſt ibi tempus temperatiſſimum vt nõ
nulli volunt,qui aiunt Hyperboreos viuere vltra centeſimum an-
num. Sed vt demus gentem illam illic habitare,non dabimus tamen
quicquid de ſolo eorum & vita à plurimis dicitur quin potius aſſe-

rimus nugamenta eſſe impudentiſsima, ſed de hiis latius dicam in tertio libro, Candari lege Gandari. Pharmacotrophi] Sunt, qui aluntur veneno, Dahæ] lege Daæ. Super Scythas Scytharq́ue deſerta ac ſuperCaſpium ſinum] hic locus fuit mihi ſemper Obſcurus, & diu habuit animum meum ancipitem, vt quid ſentire deberem planè ignorarem, conſtat enim ex omnibus geographis hos populos, quos hic refert Mela non eſſe ſuper ſcythas neque deſerta ſcytharum, ſed potius ſub nam Scythæ ſunt borealiores & magis vergunt ad Septentrionem & Caſpiū quoque mare, idem poſtea de Amazonibus, ſi illorum fabellæ ferendæ ſunt, nam ille magis accedunt à Septentrionem quam illæ regiones quas hic adfert Mela propterea ſæpiſsime mecum cogitaui, quid eſſem in horū locorum expoſitione dicturus: videbam Comaros & Maſſagetas eſſe multo auſtraliores deſertis Scythiæ & Scythia ipſa, Amazonas & Hyperboreos multo Septentrionaliores Cimmeriis Scythis georgis, & Moſchis, quamobrem magna conſideratione opus eſt, & accurrata collatione locorum Melæ, Mihi hoc tantum incumbit, vt dicam ſententiam meam, neque quicquam definitè aliis præſcribere.

Cum conferrem locos iſtos Melæ in hoc primo libro cum locis Tertij libri omnibus libratis ac perſpectis, inuenio apud Melam eſſe duplices Amazonas, alias Boreales poſt quas verſus Boream ſunt Hyperborei, alias quas idem Mela vocat Sauromatidas: heæ ſunt ad ſinum Caſpium iuxta Sarmatas. Scythas etiam diuidit in Scythas Septentrionales vltimus verſus Oceanum & alios ad Tanaim & paludem Mæotidos, hæc ſunt Melæ in Tertio libro, quæ diuiſio vix etiam videtur ſatiſfacere & ſoluere difficultatem, nam neque ſimpliciter, neque diuiſione illi populi ſunt ſuper ex Ptolemæi tabulis & chartis & ex aliis longe exactioribus. Sed quia incidit ſermo de chartis velim admonere huius diſciplinæ ſtudioſos vt interlegendum Melam habeant ſemper ab oculos chartas quas poterūt minus falſas. quamquam in iis, quæ in manibus hominum habentur innumera ferè ſint mendacia, nec propterea aliquis mirari debet, nā nulla eſt diſciplina, in qua facilius quiuis errare poſsit quam in iſta, dicam poſtea. Cæterum de his locis dicturus ſum & id quidem modeſtiſsimæ neque hac mea ſententia aliorum velim præripere ſenſū dicam ſemel tantum, ita legendum eſſe locum iſtum Melæ, ſub

Scythis

Scythis ſcytharúmque deſertiis ac ſub Caſpio mari & alio loco ſub Amazonib⁹ & Hyperboreis Cimmerij. Comageni] *lege commageni.* Super illum alterum Babylonij] *alterum videlicet arabicum.* Pamphilia] *lege Pamphylia.*

Summa Europę deſcriptio. Cap. III.

EVropa terminos habet ab oriẽte Tanain & Męotida, & Pontum: à meridie, reliqua noſtri maris: ab occidente Atlanticum: à ſeptentrione, Britannicũ oceanum. Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Helleſpontum, quâ ripa eſt dicti amnis, quâ flexum paludis ad Boſphorũ redigit: quâ Ponto, Propontidi, & Helleſponto latere adiacet, contrariis littoribus Aſię non oppoſita modò, verumetiam ſimilis eſt. Inde ad fretũ nunc vaſtè retracta, nunc prominens, tres maximos ſinus efficit, totidémque in altum ſe magnis frontibus euehit. Extra fretum ad occidẽtem inęqualis admodum, pręcipuè media, quâ procurrit ad ſeptentrionem, niſi vbi ſemel iterúmque grãdi receſſu abducitur, penè vt directo limitè extenta eſt. Mare, quod primo ſinu accipit, Ægęum dicitur: quod ſequẽti in ore Ionium: Adriaticum interius: quod vltimo, nos Tuſcum, Graij Tyrrhenum perhibent. Gentium prima eſt Scythia, alia quàm dicta eſt. à Tanai media fermè pontici lateris. Hinc in Ægæi partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ adiungitur. Tum Græcia prominet, Ægæúmque ab Ionio mari dirimit. Adriatici la-

tus Illyris occupat. Inter ipſum Adriaticũ & Tuſcum Italia procurrit. In Tuſco intimo Gallia eſt. vltrà, Hiſpania eſt. Hęc in occidentem. Denique etiam ad ſeptentrionem diuerſis frontibus vergit: deinde rurſus Gallia eſt longè, & à noſtris littoribus huc vſq; promiſſa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Aſiam. Hæc de Europa.

ANNOTATIONES.
In caput tertium.

Europa terminos habet ab Oriente Tanain & Mæotida & pontum] *lege ab Oriente Tanain Mæotida & pontum & dele illud, &, & Mæotida.* A meridie reliqua noſtri maris] *tota hæc lectio eſt inuerſa, propterea lege hoc modo, Europa terminos habet ab Oriente Tanain, Mæotida, & Pontum ab Occidẽte Atlanticum, à Septentrione Britannicum Oceanum, à Meridie reliqua noſtri maris.* Ad fretum] *ſ. Gaditanum.* Nunc vaſte retracta] *in ſinibus,* Nunc prominens] *in promontoriis* Frontibus] *promontoriis.* Extra fretum ad Occidentem inæqualis admodum, præcipue media qua procurrit ad Septentrionem] *extra fretum eſt inæqualis qua procurrit ad Septentrionem inæqualis eſt ob paucos ſinus ſed magnos, quod ipſe declarat, cum ait,* Niſi vbi ſemel iterumque grandi receſſu abducitur penè vt directo limite extenta eſt] *à promontorio pyrenæorum quod vergit ad Septentrionem, vbi ſunt Tarbelli hodie Terbenſes vſque ad Gobæum promontorium, quod ciuitates complectitur armoricas in Britannia minore eſt magnus ſinus & magnus receſſus ab eo ad Cymbricam Cherſoneſum ſiue ad Codanum ſinum multo maior id promontorium hodie dicitur Denmarch latine Dania, & ſinus maxime protenditur. Mela vult dicere, quod ſi iſti duo grandes ſinus non obſtarent eſſet europa in media illa parte directo limite axtenſa. i. ſine ſinibus ſaltem magnis ſed tantum exiguis, propterea addidit penè.* Mare, quod primo ſinu accipit, ægeum dicitur] *Aegeum in quam à capris,*

pris,nunc noſtro ſeculo archipelago dicitur. i. princeps marium citra fretum intelligo ſed quare princeps maris noſtri, quia complectitur inſulas quã plurimas, vt poſtea dicet Mela. Quod ſequenti in ore Ionium]. *i. à ſinu Corinthiaco vſque fauces ad maris Adriatici,* Adriaticum, interius] *vocatur iſtud mare, mare ſuperũ, & Adriaticum, vulgo la canal el Golfo de Venetia.* Quod vltimo nos Thuſcum] *ab Hethruſcis nunc dicuntur Toſcani quare Thuſcum & Tyrrhenum dicam in ſequentibus narrationibus* Gentium prima eſt Scythia, alia quam dicta eſt, à Tanai media fermè pontici lateris] *loquitur hic de Scythia Europæa Gentium inquit primi ſunt Scythæ verſus ſeptentrionem, & hæc Scythia alia eſt ab ea quam diximus Aſiatica & incipit à fontibus Tanais vſque ad medium latus ponti Euxini. i. vſque ad Oſtia Danubij ſiue Iſtri in Ponto, videant iam omnes interpretes Melæ, an non ſit verum quod Scythæ Europæi continent totum tractum iuxta Tanain paludẽ. Mæotidos vſque ad oſtia iſtri,* Hinc in Ægei partem continens Thraciæ ac Macedoniæ adiungitur] *hinc. i. ab Oſtiis Danubij terra ipſa continens nullo inter iacẽti mari, Thraciæ primum & poſtea Macedoniæ adiungitur.* Tum Græcia prominet] *in Peloponeſo nunc dicta la Morea & hæc peninſula diſtinguit Mare Aegeum à Ionio, nam vt dixi Ageum mare initium habet ab Helleſponto & finem accipit in ſinu megarico inde à ſinu corinthiaco protẽditur Ionium vſque ad fauces maris Adriatici,* Adriatici latus Illyris Occupat] *latus quidem Oriẽtale.* Inter ipſum Adriaticum & Thuſcum Italia procurrit] *aſpiciat vnuſquiſque chartam & id videbit apertè.* In Thuſco intimo Gallia eſt] *ſi Galliam intelligat Ciſalpinam illa plurimum diſtat à Thuſco mari nam in intimo Thuſco. Hætruria & liguria ſunt & non illa gallia Ciſalpina. ſi vero intellexit de tranſalpina, certe illa non eſt in Thuſco intimo neque in Thuſco, quod maius eſt, nam incipit à Varo flumine vſque ad montes Pyrenæos. Quod ſi dixerit Mela eſſe in intimo Thuſco, Galliam Ciſalpinam propterea quod eſt in intima parte maris Thuſci, tunc quonam pacto iſta conſtabunt, quæ dicit in intimo Thuſco Gallia eſt, vltra Hiſpania eſt, nam Hiſpania non eſt poſt Galliam Ciſalpinam ſed potius Gallia tranſalpina media eſt inter Ciſalpinam &*

Hiſpaniam. Propterea magno iudicio opus eſt colligandis ac connectendis his locis, nam non videtur veriſimile Melam hiis hæſiſſe, aut ſecum pugnare idcirco operepræcium facturus ero, ſi hunc locum aperiam faciam id quidem, & ſedulo, ſed neſcio an rem ipſam acu tetigero, quamquam nolim lectores hærere dictis meis dicã tamen, quæ potui conjectura & collatione locorum Melæ colligere, in hoc loco, Mela eſt corruptus, vt in aliis pleriſque locis, nam hic iudicio meo legendũ eſt, non intimo ſed pro intimo, vltimo voluit enim Mela quod ab vltima parte maris Thuſci ĩciperet Gallia, & ita eſt, & propterea dicit in vltimo maris Thuſci.

Sed quia in hoc eodem capite reliqui locum quendam & non aperte clarum quem ex ordine præpoſuiſſe decebat, nam non meminerem, nunc illum exponam, ne fraudem & lectores & auditores hoc meo laboræ. Igitur in hoc capite ait Mela, niſi vbi ſemel, iterúmque grandi receſſu abducitur, penè vt directo limite extenta eſt, in Tertio libro cap. 20. loquens de latere Galliæ quod Septentrionem reſpicit à promontorio Pyrenæorum vſque ad Rhenum, ita ait, & loquitur de Gallia, Tunc ad Septentriones conuerſa, iterum longo rectóque tractu ad ripas Rheni amnis expãditur, libro primo cap. 3. ait ſemel grandi receſſu abducitur, & ni hoc eſſet, directa & recta fuiſſet, ſed propterea quod non eſt recta ibi Gallia ipſa dixit penè ni ſi ille ſinus obſtitiſſet, in Tertio libro aperte ſine additione aliqua dicit longo rectóque tractu, videntur iſta pugnare, nam illic videtur inter Rhenum & promontorium illud Pyrenæorum ponere magnũ ſinum & longum, vſque ad Gobæum promontorium in Britannia minore quod hodie. S. Matthæus dicitur vbi ſunt armoricæ ciuitates. Pomponius ſentiit rectam eſſe oram propterea quod tantum eſſet vnus ſinus & non plures, nam in primo libro loquitur de Europa & tunc bene addidit penè quia ſunt duo grandes ſinus à promõtorio Pyrenæorum vſque ad promontorium Codanum quod hodie. Dania & Denmarc vocatur & Cymbrica Cherſoneſos. Vltra Hiſpania eſt] *Dele illud eſt*, Deinde rurſus Gallia eſt] *ea videlicet quæ eſt à promontorio pyrenæo vſque ad Rhenum*. Longe & à noſtris littoribus] *id eſt mari noſtro ſiue Mediterraneo*. Ab ea Germani ad Sarmatas illi ad Aſiam] *iſte locus nonnihil habet difficultatis, nam libro 2. Mela ait*

la ait Scythas protendi à fontibus Tanais vſque ad oſtia Danubij & comprehẽdere Eſſedones, Agathyrſos & Sauromatas vt ſemel dicam totum illud caput attinet ad Scythiam Europeam nam nulli ſunt Sauromatæ ad paludem Meotidos Tanain & pontum, niſi in Scythia Aſiatica & Sarmatia aſiatica, quod ſi verba Melæ voles referre ad Sarmatas minores verum erit quod ibi dicitur ab ea Germani ad Sarmatas, ſi ad maiores falſum erit, nõ enim Germani ad Sarmatas maiores porrigantur, ſed potius ad minores, neque ad Aſiam porriguntur Sarmatæ ſed Scythæ. Sed vt hæc non faceſſant negocium geographiæ ſtudioſis, ex ſententia veterum geographorũ ante Plinium & Ptolemeum, quamquam Plinius in hanc noſtram pedibus iuit ſententiam, omnes regiones Europææ quæ à Tãnai verſus Septentrionem & Occidentem vſque ad viſulam amnem ſitæ erant, vno nomine Scytharum regiones vocari in quorum numero Sarmatæ & aliæ permultæ Scythæ appellabãtur, itaque Sarmatæ ſub Scythis erant huius opinionis eſt Mela noſter, alij dixerunt Sarmatiam complecti illas oẽs regiones vt ſunt recẽtiores ſcriptores, propterea ex ſententia Melæ, vbi in hoc loco legitur Sarmatas, legendum eſt Scythas, & tunc leges hoc modo, ab ea Germani ad Scythas porriguntur, qui ad Aſiam.

Summa Africæ deſcriptio. Cap. 4.

AFrica ab orientis parte Nilo terminatur, pelago à cæteris. breuior eſt quidẽ quàm Europa: quia nec vſquam Aſiæ, & non totius huius littoribus obtenditur. Longior tamẽ ipſa, quàm latior, & quà ad fluuium atttingit, latiſſima: vtque inde procedit, ita media præcipuè in iuga exurgens, pergit incurua ad occaſum, faſtigiátque ſe molliter, & ideo ex ſpatio paulatim adductior. vbi finitur, ibi maximè anguſta eſt. quantum incolitur, eximiè fertilis. Verum quòd pleraq; eius inculta, & aut arenis ſterilibus obducta,

aut ob ſitim cęli terrarúmque deſerta ſunt, aut infeſtantur multo ac malefico genere animalium, vaſta eſt magis quàm frequens. Mare quo cingitur, à ſeptẽtrione, Libycum: à meridie, Æthiopicum: ab occidente, Atlanticũ dicimus. ab ea parte quæ Libyco adiacet, proxima eſt Nilo prouincia, quam Cyrenas vocant. Deinde cui totius regionis vocabulo cognomen inditum eſt, Africa: cætera Numidæ & Mauri tenent: ſed Mauri in Atlanticum pelagus expoſiti. Vltrà Nigritæ ſunt, & Pharuſij, vſque ad Æthiopas, hi & reliqua huius, & totum latus, quod meridiem ſpectat, vſque in Aſiæ confinia, poſſident. At ſuper ea quę Libyco mari abluuntur, Lybies Ægyptij ſunt, & Leucoæthiopes: & natio frequens multipléxque, Getuli: deinde latè vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis: tum primos ab oriẽte Garamantas, pòſt Augilas & Troglodytas, & vltimos ad occaſum Atlantas audimus. Intra (ſi credere libet) vix iam homines, magiſque ſemiferi Ægipanes & Blemmyę, & Gamphaſantes, & Satyri, ſine tectis paſſim ac ſedibus vagi, habent potius terras, quàm habitent. Hæc ſumma noſtri orbis, hæ maximæ partes, hæ formę, gentéſque partium. Nunc exactius oras ſitúſque dicturo, inde eſt commodiſſimum incipere, vnde terras noſtrum pelagus ingreditur: at & ab iis potiſſimum, quę influenti dextra ſunt. Deinde ſtringere littora ordine quo iacent, peragratiſq; omnibus quę mare attingunt, legere etiã illa

illa quę cingit oceanus, donec curſus incepti operis intrà extraque circumuectus orbem, illuc vnde cœperit redeat.

ANNOTATIONES In Caput quartum.

Et qua fluuium attingit latiſſima]*fluuium Nilum ibi latiſsima eſt.* Ita media præcipue iniuga exurgens]*à Numidia, quæ ſita eſt in medio Africæ incipiunt exurgere montes quamquam à Catabathmo vſque ad fretum ſemper exurgat Africa præcipuè tamen in Numidia.* Pergit in curua ad Occaſum]*.i. valde curua, nam duas Syrtes habet vaſtas & portus aliquot*, Faſtigiatque ſe molliter]*.i. erigitur & cõtrahitur in cunei formã pedetentim,* Ideoq; ex ſpatio paulatim adductior]*quaſi vix ſcires cogn oſcere diſcrimẽ cõtract.onis niſi in magno ſpatio,* Vbi finitur, ibi maxime anguſta eſt]*à promontorio viridi vſque ad cotes promontoriũ ſiu e Ampaluſiã.* Quantum incolitur eximie fertilis]*in maritimi s videlicet regionibus nã in mediterraneis ſterilis ob penuriã aquarũ,* Cyrenas vocat]*nũc dicitur Corena,* Africa, *nũc Barbaria,* At Super ea, que lybico mari abluuntur] *lege ſub iis, quæ lybico mari, abluuntur.*

Ad Lectorem.

Expoſui has tres partes terræ quam breuiſſime potui optime lector, nõ ob aliud, quam quod viderem autorem ſcripturum & repetiturum fuiſſe illa ſigillatim & per partes nũc vero poſtquam eò ventum eſt, vt ea, quę in vniuerſum enarraui particulatim ſint mihi declaranda oratum te velim vt ſi qua in re fuero vel negligentior vel impe

ritior, des vel huic argumento vt dixit Mela intricato & perplexo, ſunt enim & oppida & nomina oppidorum & montium ac fluuiorum mutata partim vetuſtate, partim bellis, tum terre motibus deinde inũdationibus fluuiorum & maris, vt poſtea dicam hijs acceſſit bellorum rabies, quæ oppida funditus deleuit & ſolo æquauit, quod factũ fuit his temporibus, hinc eſt, quod iſta omnia deterruerũt Ciceronem à deſcriptione orbis. ita habet ille in 2. epiſtolarum ad Atticum: Et enim geographica, quæ conſtitueram magnum opus eſt, ita valde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione & Hipparcho reprehenditur, Quid cenſes ſi tyrannio acceſſerit, & Hercule ſunt res difficiles ad explicandum, Et alio loco in alia epiſtola, De geographia etiam atque etiam deliberabimus, & in priore epiſtola de geographicis dicit, quod non poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, id eſt iocunde ſcribi & floridè hæc Cicero. Quod ad nomina recentiora attinet, dicam multa, ſed nõnulla ſubticebo, propterea quod retinuerunt nomina ſua antiqua, hiſtoriam non ſcribam, nam infiniti ſunt qui hoc prȩſtiterunt, tantum ſitum geographicum ob oculos auditorum ponam & locos mẽdoſos Caſtigabo, & deſideratos reſtituam difficiles vero quo ad potero nodabo, cȩtera qui volet legat Straboñe Herodotum & Plinium. Vale.

PARTICVLARIS AFRICÆ deſcriptio. Mauritania. Cap. V.

DIctum eſt Atlanticum eſſe oceanum , qui terras ob occidente contingeret. Hinc in noſtrum mare pergẽtibus,læua Hiſpania, Mauritania dextra eſt.Primę partes illæ Europę, hę Africę. Eius orę finis Mulucha. Caput atque exordium eſt promontorium,quod Gręci Ampeluſian,Afri aliter,ſed idem ſignificante vocabulo appellant. In eo eſt ſpecus Herculi ſacer, & vltra ſpecum Tingi oppidum peruetus,ab Anteo(vt ferunt(conditum.Extat rei ſignum,parma elephantino tergore execto,ingens,& ob magnitudinem nulli nunc vſuro habilis : quam locorũ accolæ ab illo geſtatam pro vero habẽt tradúntque, & inde eximiè colunt.Deinde eſt mons pręaltus,ei quem ex aduerſo Hiſpania attollit obiectus.hunc Abylam,illum Calpen vocant,columnas Herculis vtrunque.Addit fama nominis fabulam , Herculẽ ipſum iunctos olim perpetuo iugo diremiſſe colles , atque ita excluſum anteà mole montiũ oceanum ,ad quæ nunc inundat,admiſſum.Hinc iam mare latius funditur , ſummotáſque vaſtius terras magno impetu inflectit.Cęterum regio ignobilis & vix quicquã illuſtre ſortita,paruis oppidis habitatur,parua flumina emittit,ſolo quã viris melior & ſegnitie gẽtis obſcura.Ex ijs tamen quæ cómemorare non piget,montes ſunt alti,qui continen

ter,& quaſi de induſtria in ordinem expoſiti, ob numerum ſeptem, ob ſimilitudinem, fratres vocantur. Tamuada fluuius, & Ruſicada, & Siga par uæ vrbes: & portus, cui Magno eſt cognomen ob ſpatium. Mulucha ille quem diximus, amnis eſt ingentium olim regnorum terminus Bocchi, Iugurthæque.

ANNOTATIONES
In Caput V.

Totius terræ & eius partium in vniuerſum deſcriptio in hunc quem diximus habet mondū reliquū eſt, vt eaſdē partes Mela ſigillatim deſcribat, ſequutus methodū ſuam reſolutiuam, quam peri patetici in nonnullis libris ſequuti ſunt. At lector non expectet omnium oppidorum & fluminum montiumque delincationem, nam non hoc pollicitus fuerat principio, ſed tantum præcipua quædam & inſignia propterea præmiſit in procœmio ſe quam breuiſſime dicturum, dicam inquit ſtrictius quaſi mittens lectorem ad aliud opus geographicum multo prolixius. Sed cum hæc ita habeant mirum quod in particulari deſcriptione non orſus fuerit ab Europa nobis longe notiore dicam, cum vellet Mela tantum littora vtriuſque maris & noſtri & Oceani & promontoriorum ſinuum necnon & montium primariorum deſcribere, ſitum, voluit à dextra incipere, vt totus circulus littoralis a dextra incipiens parte facilius abſolueretur. Dictum eſt Atlãticum eſſe Oceanum, qui terras ab Occidente contingeret] *cum conſtet maria varia accipere nomina ex regionibus quas abluunt, mirum eſt, quod Mela voluerit mare iſtud quod Hiſpaniam tangit Atlanticum vocare cū illud tantum Africæ littora attingat, debuiſſet vocare Hiſpanicū illud tantū, quod Hiſpaniam attingit ſiue totum mare Occidentale vt Polybius & Saluſtius, ita eſt, Sed Mela antiquitatem ſecutus eſt terras, Africam & Hiſpaniam,* Hinc] *ex hoc Oceano.* Primæ partes illæ Europe] *hunc locum ſi quis auſus eſſet caſtigare, neſcio an accuſaretur temeritatis vel audaciæ perquàm inſignis*

gnis.ſit ita ſanè, nulla reprehẽſio poterit obſtare, quo minus dicam, quid ſentio, totus hic libellus fuit inuerſus & peruerſus, illis temporibus quibus bonæ litteræ ſepultæ fuerunt. Hermolao ſatis fuit, emittere hunc autorẽ in lucem, cætera alia profectò neglexit, quanquàm quibus literis ſcribenda eſſent nomina locorũ oppidorum et montiũ diligenter præſtitit veniõ ad locum. Quid ſi pro primæ partes illæ Europæ legeretur, prima pars illa Europæ hæc vero Africæ. in hoc ſẽſu, prima pars illa videlicet, Hiſpania Europæ hæc. ſ. Mauritania Africæ, an nõ videretur lectori etiã mediocris iudicij reſtituta penitùs illa lectio propterea meo iudicio quãtumuis exiguo ita legendũ eſt, prima pars illa Europæ, hæc Africæ, Eius oræ finis mulucha] *finis Mauritaniæ Tingitanæ eſt Mulucha fluuius nauigabilis. Sed poſtquàm in deſcriptionem huius regionis incidi, animaduertat, qui leget hoc meum auctarium, hanc regionem varijs ſeculis varias ſubiiſſe mutationes, nam bellis ſæpiſſime vaſtata ferè nulla fuit, & virorum inopia laborans inutilis atque ſterilis manſit vſque ad noſtra tempora, quibus iam culta reperitur. Mulucha fluuius eſt, ſi hiſpanis nautis habenda eſt fides, cuius ortus eſt in Atlante minore, dicto hodie maiuſle hæc regio noſtro ſeculo in duo regna diuiſa eſt, in regnum videlicet, Fez, & de Marruecos, regnũ Fez habet proprium regem & Marruecos, Fez eſt regio fertiliſſima ob fluuios irrigantes regionẽ illã, & interfluentes quorum vnus eſt Mulucha, cuius fecimus mentionem, ab Oriente, ab Occidente in littore maris Oceani Marruecos eſt ſoli ſatis fertilis ad Marruecos ſunt dynaſtæ duo præcipui, qui vernacula ſua lingua vocãtur,* Xerife *daſaphi, &* Xerife *dazamor,* Tingi opidũ] *Tingi nunc Tanger ſitum in promontorio, quod caput ſpartel vocatur., à græcis Ampeluſia extra fretum Gaditanum in Oceano Occidentali, fretum vocatur Gaditanum à Gadibus inſula vicina in, Oceano, at illud fretum hodie de Gibraltar appellatur propter oppidum eius nominis in littore freti, neque vnquàm legi, quod vocaretur mare Hiſpalenſe aut de Seuilla, vt nonnulli putarunt. Iol & Cyrtha, Arſenaria. Et Cartenna, non ſunt in Mauritania Tingitana. ſed in Numidia, qui ſcripſerunt eſſe in Mauritania Tingitana maxime hallucinati ſunt,* Ob numerũ ſeptem ob ſimilitudinẽ fratres vocantur] *huius opinionis fuit Mela & complures alij cum eo. Strabo ait monumentum fuiſſe ſeptem fratrum, qui ibi egerunt,*

quod mihi ſit veriſimile, nam ob ſimilitudinem dictos eſſe fratres non negarim, ſed cur alij montes ſimiles non dicuntur fratres? quod dicunt recentiores, qui volunt vocari geographi oppidum ibi ſitum eſſe dictum Septa propter numerum illorum montium, nec durante vita mea neque maiorum meorum illud dictum fuit, Septa, ſed potius Aceuta, Tamuāda fluuius] *Oriens ex Atlante minori. & nauigabilis, poteſt fieri, quod ſeculo Melæ eſſet vnà cum aliis inna uigabilis, hic fluuius rigat partem regni Fez & Alarabum, dictus Bedia,* Abyla] *mons eſt dictus hodie la ſierra dalmarſa totus plenus ſimiis, Serra lingua Hiſpanica eſt mons,* Siga] *ſiga nunc la Guardia,* Ruſicada] *nunc Aſtora.* Mulucha] *nūc Mulelacha arabicè,* Portus cui magno eſt cognomen] *iuxta promontorium, vbi ſiga ſita eſt, nam id promontorium portum facit ſpatioſiſſimum. Hæc Tingitana regio hodie à variis principibus poſſidetur, nam pars illa maritima, quæ eſt à promontorio Ampeluſia. i. capite ſpartelli vſque ad finem freti Gaditani à luſitanis poſſidetur, reliqua pars verſus orientem in parte tenent Hiſpani ſubiecti regi Hiſpaniæ.*

APPENDIX.

Hæc Mauritania Tingitana quæ partim vergit ad Septentrionem partim ad Occidentem, partim in mediterraneis ad Meridiē bellis & terræmotibus vaſtata olim fuit, inde ad ſummam redactam miſeriam Marrochiani inuaſerunt, gens mahumetica ex Arabia felici in ea aliquot, condidere oppida, at cum eſſent aſſueti latrociniis more ſuæ Arabiæ, libuit eis illum ſequi morem viuendi, inde ditiores facti totam illā regionem occuparunt, & in regnum redegerunt, neque hoc noſtro tempore ceſſant latrociniis vicinas regiones moleſtare, hoc quidem maximo incremento nebulonum, qui ſe illis addixerunt, tanta eſt enim tyrannis in illis, vt regem Fez potentem principem ſæpe inuadant, à noſtris Hiſpanis *hodie alarabes vocantur.*

Numidia

Numidia. Cap. VI.

AB eo Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſagę, ſpatio quidem quàm Mauritania anguſtior eſt, verum & culta magis, & ditior. Vrbium, quas habet, maximæ ſunt, Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quōdam regum domus Iubæ & Siphacis, cum foret opulentiſsima. Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc quia Iubæ regia fuit, & quòd Cæſarea vocitatur, illuſtris. Citra hanc (nam in medio fermè littore ſita eſt) Cartēna & Arſenaria ſunt oppida & Ampſa caſtellum, & Laturus ſinus, & Sardabale fluuius. Vltra, monumentum commune regiæ gentis. Deinde Icoſium & Vthiſia vrbes, effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaque quę taceri nullum rerum famæue diſpendium eſt. Interius, & longè ſatis à littore (ſi fidem res capit) mirum admodum, ſpinę piſcium muricum oſtreorúmq; fragmenta, ſaxa attrita (vti ſolent) fluctibus, & non differentia marinis, infixę cautibus anchorę. Alia & huiuſmodi ſigna atque veſtigia effuſi olim vſque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus eſſe, inueniríque narrantur.

ANNOTATIONES In caput. VI.

De Mauritania Cæſarienſi nullam facit mētionem Pomponius forte exiſtimans non opus eſſe, vel putans in Tingitana compre-

hendi Cæſarieſem, Ptolemæus multo aliter ſentit & alij geographi, ſed ego Melam ipſum interpretor: quãquàm nõ ab re erit, ſi quædã Mauritaniæ Cæſarieſis attigero, antequam deſcribam Numidiam. Fuere permulti geographi, qui has duas Mauritanias planè inuoluerunt atque implicarunt adeo confuſe vt nihil ſupra, veteres non reprehendo, ſed recentiores aliquot, qui volunt geographi haberi, quod mihi ſatis moleſtum eſt, cum videam eos hanc diſciplinã ſua natura confuſam ac difficilem cõfuſiorem facere. Cæſarienſis Mauritania in tria diſtribuitur regna, Tremiſſem, Tenes, & Elgezair, nomina ſunt Arabica, iſta tria regna habent ſedes ſuas in mediterranæis, quanquàm maritima habeant aliquot oppida, regio eſt importuoſa, tantum habet vnum aut alterum, ibi eſt Tremiſſem oppidum & regio, huius regionis rex ſolebat pendere tributum regi catholico Ferdinando, anuero nunc numeret Cæſari neſcimus, quin & rex Tenes ſolitus erat tributum perſoluere quotannis regi Ferdinando Catholico, Tremißem regem noui puer, cũ per Valẽtiam magnam iter faceret ad regem Catholicum. Eſt in hac Mauritania Quiza oppidum, hodie dicitur Oram, & eſt ciuitas Chriſtianorũ expugnata quondam expenſis Cardinalis Hiſpaniæ & archiepiſcopi Toletani fratris Franciſci Ciſnenij à Ciſneros, qui erexit compluti in Hiſpania ſexdecim collegia is omnia templa illius oppidi Orani conſecrauit, & erexit in epiſcopatum, ante Oranũ eſt caſtrũ vnà cũ oppidulo natura munitũ in portu illo, quẽ diximus magnũ vocatũ hodie Mazarquebi lingua arabica, inde ad Numidiam in ſinu numidico eſt oppidum Bugia dictum, olim amplum, & quod ego cum patre meo vidi in Africa, ſed cum eſſem puer nõ poteram illa diſcernere, expugnauit Bugiam Petrus Nauarrus dux vel maximè ſtrenuus, ſeculo iſtius Caroli Cæſaris eius nominis quinti ſeruata ſemper eſt, niſi quod mœnia fuere diruta iuſſu Cæſaris, ſeruato Caſtro, quid poſtea actum fuerit ignoro, eſt & ſalde nunquàm colonia vt multi putant, hodie Alger, arabice Elgezair, hodie regnum recens à Barba roſſa factum, cum antea non eſſet niſi pagus in hoc oppido expugnando Carolus quintus maximam iacturam paſſus eſt omnium ſuorum bonornm ob tempeſtatem illam imminentem, de qua aliquid dixiſſem niſi Villagagnonus comendator Melitenſis doctè & facundè ea ſcripſiſſet, is enim interfuit, & fuit vulneratus,

vulneratus,iſtius Mauritaniæ non meminit Mela forte ſuo tempore oppida illius non erant tam inſignia quàm nunc ſunt. Tingitanna deſcripſit illi notiſsimam,nam à Melaria vſque ad Tingitanam eſt traiectus quatuor horarũ in freto gaditano. Hinc eſt quod ab ipſa Tingitana ſtatim venit ad Numidiã vltimam partem Cæſarienſis Mauritaniæ ad fluuiũ ampſagam propterea dixit abeo.ſ. Mulucha eſt Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſagæ, Ampſagæ] *Ampſaga oritur in Atlante maiori qui mons hodie dicitur ab Hiſpanis montes claros.i.clarimontes,ij montes diuidũt vniuerſa Africã in duas partes.* Spatio quidem quàm Mauritania anguſtior eſt] *nam à promontorio Ampeluſia quod hodie dicitur caput ſpartelli vſq; ad ampſagam fluuium ſemper anguſtatur & cõtrahitur Mauritania. Mauritania enim Tingitana latitudine complectitur tres gradus,quos ſi ad milliaria reducamus ſunt. 18. milliaria loquor de regione mediterranea cognita ſeculo Melæ vſque ad montem Atlantem minorem. Numidia vero in latitudine habet duos tantum gradus videlicet.120.milliaria,* Verum & culta magis & ditior] *ob inclyta oppida Melæ temporibus,& copiam ſtationum* Cirtha procul mari] *Si Saluſtio habenda eſt fides non eſt procul à mari, verba Saluſtij in iugurthino ita habent: Interim haud longe à mari prope Cirtham oppidum. ſi enim propè illum locum erat Cirtha non erat procul mari, propterea lege,haud procul mari, vocatur hodie Cirtha Conſtantina.* Nunc Sittianorum colonia] *Sittiani fuerunt primi & antiquiores Numidæ,* Iol ad mare] *Iubæ regia vocata Cæſarea,Iulia videlicet Cæſarea in Auguſti fauorẽ.* Cartenna,& Arſenaria] *Cartenna hodie ſillefo, Arſenaria hodie Arſeram.* Effluentes intereas Ancus & Nabar] *lege & effluentes,* Aliaque quæ taceri vſque ad finem capitis, Aliaque,quę tacere nullum rerum famæue diſpendium eſt, interius & longe ſatis, à littore,ſi fides rem capit,mirum admodum, ſpinæ piſciũ muricum oſtreorumque fragmenta,ſaxa attrita,vti ſolent fluctibus & non differentia marinis,infixæ cautibus anchoræ,alia & eiuſmodi ſigna atque veſtigia effuſi olim vſq; ad ea loca pelagi,in cãpis nihil alentibus eſſe] *Sed ne Pomponius hæc prædicta miretur dicam quod vidi, apud*

Tungrenſe oppidum viſa ſunt ſpinæ piſcium & cautes fluctibus attritæ & anchoræ magnæ, & nonnulla iſtorum hodie viſuntur, neque aliud potuit eſſe quàm quod mare illuc olim peruenerit, alioqui qui poſſet aliter fieri, in phryſia occidentali, ab oppido Harlinguen ad Amſterredamum vſque, olim erat terræ ſpatium .14. leucarum germanicarum, & iam mare ſuo impetu operuit totum illud terræ ſpatium vt non poßis ex Amſteredamo ire in phryſiam niſi naui, in eadem Phryſia, totus ille tractus terræ qui eſt à mari ad Leoardiam vſque olim ferè erat mare, nunc terra in qua ſunt & multæ abbatiæ & parrochiæ imo iam rurſus inundaret terram mare ipſum in illis locis, niſi prohiberẽt aggeres, auſim dicere Hollandiam vniuerſam paſſurã fuiſſe maris inundationem niſi occurrerent incolæ aggeribus, quin & ſuperioribus annis bona pars Zelandiæ ſubmerſa fuit, quare non debent iſta mira videri, poſtquàm indies videtur & cõtrectantur ab omnibus, & hæc de Numidia.

Africa minor. Cap. 7.

REgio quæ ſequitur à promontorio Metagonio ad aras Philenorũ, propriè nomen Africæ vſurpat. In ea ſunt oppida, Hippo regius, & Ruſicade, & Tabraca: deinde tria promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurij, vaſtè proiecta in altum, duos grãdes ſinus efficiunt: Hipponenſem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, quod littori eius appoſitum eſt. In altero ſunt caſtra Lęlia, caſtra Cornelia, flumen Bragada: vrbes, Vtica & Carthago, ambę inclytæ, ambę à Phœnicibus conditę. Illa fato Catonis inſignis, hęc ſuo: nũc populi Romani colonia: olim imperij eius pertinax ęmula: iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tam priorum excidio rerum, quàm ope præſentium clarior. Ha

drumentum

drumentum, Leptis, Clupea, Abrotonũ, Taphræ, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, vt inter ignobilia, celeberrimæ. Syrti ſinus eſt centum ferè mil lia paſſuum, quà mare accipit, patens: trecenta, quà cingitur. Verum importuoſus atque atrox, & ob vadorum frequentium breuia, magíſque etiã ob alternos motus pelagi affluentis & refluentis infeſtus. Super hunc ingens palus, amnẽ Tritona recipit, ipſa Tritonis, vnde & Mineruæ cognomẽ inditum eſt, vt incolę arbitrantur, ibi genitæ: faciúntque ei fabulę aliquam fidẽ, quòd quem natalem eius putant, ludicris virginum inter ſe decertantium celebrant. Vltrà eſt Oea oppidum, & Cyniphs fluuius, per vberrima arua decidens: tũ Leptis altera, & Syrtis nomine atque ingenio par priori: cæterũ altero ferè ſpatio, quà dehiſcit, quáque flexum agit, amplior. Eius promontoriũ eſt Borion, ab eóque incipiens ora, quam Lotophagi tenuiſſe dicũtur, vſque ad Phycunta: & id promontorium eſt, importuoſo littore pertinax. Aræ ipſę nomen ex Philenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos miſsi Carthagine, ad dirimendũ cõditione bellũ diu iam de finibus, & cũ magnis amborũ cladibus geſtũ, poſtq̃ in eo quod conuenerat, non manebatur, vt vbi legati concurrerẽt, certo tẽpore vtrinque dimiſsi, ibi termini ſtatuerentur: pacti de integro, vt quicquid citrà eſſet, popularibus cederet: mirũ & memoria digniſsimũ facinus, hîc ſe viuos obrui pertulerunt.

ANNOTATIONES
In Caput ſeptimum.

Poſt Numidiam deſcribenda eſt nobis Africa quæ à veteribus dicta fuit minor & inter cæteras obtinuit nomen Africæ propter ſoli vbertatem & fertilitatem , quanquàm nonnullis placet vocare illam Africam ab oppido græcis dicto Aphrodiſium, quod hodie Africa dicitur , id oppidum præteritis annis expugnatum fuit à Cæſare Carolo quinto vtcunque fuerit Africa dicitur minor quemadmodum Aſia minor, quæ nunc Anatolia dicitur & Turchia eodem argumento. Hiſpani & Itali ad hæc noſtra tempora appellarunt Barbariã, *et hoc nomine vocantur omnia oppida in illa parte, veluti Tripolis in Barbaria, Tunes in Barbaria , & alia ad hunc modum,* Regio quæ ſequitur à promontorio Metagonio] *Metagonium promontorium hodie dicitur cabo de tres arcas. Cum nulla ſit facta mentio in prædictis de metagonio promõtorio, quid quæſo iam meminit, vtriuſque enim Mauritaniæ verſus Orientem finem fecit Ampſagam fluuium, Debuiſſet igitur dicere. ab Ampſaga fluuio, & non à Metagonio promontorio, hæc accepit Mela ex ſtrabone, qui huius promontorij mentionem facit , ſed quia Strabonis hæc regiones Africæ nondum planè compertæ erant non eſt is, quẽ in hac deſcriptione imitari debeamus. Sed propterea quod diſtinctio regionum vt dixi propriè & præcipue ſumitur à fluuiis, Ampſaga fluuius fuit terminus inter Numidiam & Africam minorem conſequens eſt, vt ſit initium regionis ſequẽtis. ſ. Africæ minoris. Vnde exiſtimarim ſeruato iudicio eruditiſſimorum virorum locum eſſe deprauatum, itaque iudicio meo ita eſſet legendum , Regio, quæ ſequitur à flumine Ampſaga, vel hoc modo & melius. Ab Ampſaga fluuio regio, quæ ſequitur ad Aras Phylenorum, proprie nomẽ Africæ vſurpat.* Hippo regius, Ruſicade & Tabraca] *Hippo regius oppidum fuit ſatis celebre Auguſtini ætate fuit à Vãdalis & aliis barbaris dirutum, hodie dicitur Bona in regno Tunetenſi, hoc oppidum et alia quædam maritima Cæſar. coëgit ad pendendum tributum, ſunt quidem ſubiecta regi Tunetenſi interim Cæſar habet arces. Ruſicade deleta fuit et nunquam inſtaurata. Tabraca ad mare iuxta Oſtia Rubricati fluuij.* Deinde tria promontoria,

toria, Candidum Apollinis & Mercurij] *Candidum iuxta* Hipponem *diarrhyton, Apollinis iuxta Vticam, Mercurij paulo Vltra Carthaginem à* Græcis Herme *promontorium*, Vaſte proiecta in altum] *ſolum Apollinis promontorium Vnà cum promõtorio Mercurij eſt Vaſte proiectum, quamquam Mercurij Vaſtius* Duos grandes ſinus efficiunt] *inter* Hipponem *diarrhytõ & Apollinis promontorium eſt prior ab Apollinis promontorio Vſque ad Mercurij promontorium eſt poſterior, Mercurij promontorium hodie Vocatur cabo de Nubia.* Hippon Diarrhyton] *dictum eſt ab irrigătibus & interfluĕtibus aquis.* Vtica & Carthago] *Vtica hodie Biſarta tributaria Caroli Cæſaris huius nominis Quinti ſubiecta tamen regi Tunetenſi, hæc morte Catonis inſignis ibi enim Cato ſibi conſciuit mortem, Carthago Totius Africæ olim metropolis, nomen retinet ſita eſt in promontorio in mare protenſo habens ſpeciem inſulæ, ſed arctiſsimo iſthmo Africæ coniungitur, Vrbs ipſa partim mari partim ſtagnis anguſtatur, latitudo terræ, quæ eam cum Africa iungit, non amplius quam tria millia paſſuum continet ab Vna parte quæ in mare protenditur, Vtica eſt in altera, in ſinu paludis Tunes eſt oppidum, hodie Viſuntur quædam antiqua, Vnde licet coniectare quanta ciuitas fuerit, ante actis temporibus tota eius potentia migrauit in Tunes oppidum celebre & metropolitanum in regno Tunetenſi, promontorium Cartaginis adhuc extat, ſed Iſthmus ille tam anguſtus minimè, nã ruina domorum factus eſt longe latior Viſitur hodie fluuius iuxta Iſthmum Machera nomine fuit Carthago in faucibus illius paludis; qua itur ad Tunes, paulo interius fuit inſula quædam ſine monticulus ſatis planus in medio aquarum, in quo ſarraceni & poſtea turcæ arcem munitiſsimam erexerunt, & quia eſt in faucibus illius paludis, Goletam Vocarunt i. paruum guttur Vel paruam gulam, in ſinu illius paludis eſt Tunes, quod oppidum à Carthagine diſtat. xV. millirum. i. V. leucis per paludem. Eſt tota illa Via ſicca ſi per terram iter feceris ſine fontibus ac puteis niſi quando diſtas paruo milliari à Tunes*, Hadrumentum, leptis Clupea, Abrotonum, Taphræ, neapolis. hinc ad Syrtim adiacent.] *magis perſpicua erit oratio, ſi ita legatur, hinc* Hadrumentum, *leptis, Clupea, Abrotonum, Ta-*

phræ, Neapolis, ad Syrtim adiacent Leptis parua: Clupea, hodie Quipia, in promontorio Mercurij, Taphræ, vulgo fachs, vna ex tripoli. Neapolis vulgo tripolis barbariæ huius expugnationem vidi vna cum patre meo, expugnauit eam ſtrenuus imperator exercitus hiſpanorum Petrus Nauarrus nomine regis catholici Ferdinandi, fuit expugnata ipſo die. S. Iacobi, hanc Cæſar Carolus Quintus dedit comendatoribus Melitenſibus quam poſtea neſcio cuius proditione amiſſa fuit. Hæc *ſunt Pomponij, interim non eſt ſilentio prætereunda Aphrodiſium, quæ nunc Africa dicitur, fuit oppidum fortiſsimum natura & arte antequam expugnaretur ab imperatore Carolo quinto, hæc eſt in ſinu quem facit verſus Orientem promontorium Mercurij.* Syrtis] *locus in mari arenoſus interdum habens profundam aquam ex fluxu maris, interdum vel parum aquæ in refluxu, vel etiam nullam aquam, & tunc cõtingit videre arenam. Hiſpani vocãt baxos de Barbaria, flandri* Banchs, *Itali* Banchi. *Sed non ab re erit tranſcribere locum illum ſaluſtij in Iugurthino de ſirtibus ita illæ habet: Cæterum ſitum inter duas Syrtes, quibus nomen ex re inditũ, nam duo ſunt ſinus propè in extrema Africa impares magnitudine pari natura, quarum proxima terræ præalta ſunt, cætera vti ſors tulit alta, alia intempeſtate vadoſa, & alia quæ adferre longum eſſet.* Qui contra Cyrenaicos] *locus iſte vt in prioribus annotationibus dixi eſt nullius ſenſus & planè mutilus, in quo quædam deſiderantur, quæ ex Saluſtio reſtitui erit tamẽ operæ prætium breuem hiſtoriam Saluſtij huc afferre, ita habet ille, qua tempeſtate Carthaginenſes pleráque Africæ imperitabant, Cyrenenſes quoque magni atque opulenti fuere. Ager in medio arenoſus vna facie, neque flumen, neque mons erat, qui fines eorum diſcerneret quæ res eos magno diuturnóque bello inter ſe habuit. Poſtquam vtrinque legiones, item claſſes ſæpe fuſæ, fugatæque, & alteri alteros aliquantulum attriuerãt, veriti ne mox victos, victoréſque defeſſos alius aggrederetur, per inducias ſponſionem faciunt, vti certo die legati domo proficiſcerentur, quo in loco inter ſe obuij fuiſſent, ibi cõmunis vtriuſque populi finis haberetur. Igitur Chartagine duo fratres miſsi, quibus nomem philenes erat, maturauere iter pergere. Cyrenenſes tardius iere. id ſocordianè an caſu acciderit,*

parum

parum cognoui. Cæterum ſolet in illis locis tempeſtas haud ſecus atque in mari retinere nam vbi per loca æqualia & nuda gignenſiũ ventus coortus arena humo excitauit, ea magna vi agitata, ora oculóſque implere ſolet, ita proſpectu impedito morari iter. Poſtquam Cyrenenſes aliquanto poſteriores ſeſe vident, & ob rem corruptam domi pœnas metuunt, criminari Carthaginenſes ante tempus domo digreſſos. denique omnia malle quem victi abire, ſed cum Pœni aliã conditionem tantummodo æquam peterẽt, græci optionem Carthaginenſibus faciunt: vt vel illi, quo fines populo ſuo peterent, ibi viui obruerentur, vel eadem conditione ſeſe quem in locum vellẽt proceſſuros. Phylæni conditione probata, ſeque vitámque ſuam reipub. cõdonauere, ita viui obruti: Carthagineſes in eo loco fratribus aras conſecrauere, aliíque illis domi honores conſtituti, hæc Saluſtius in iugurthino, lectioni Pomponianæ debent poſt illud pacti de integro, addi iſta verba, vt vel illi, quo fines populo ſuo peterent ibi viui obruerẽtur, vel eadem conditione ſeſe, quem in locum vellẽt proceſſuros. Phileni conditione probata, mirum & alia quæ ſequũtur. Sed quia omiſi aliqua de Cyniphe fluuio & de fluuio Tritone, ea non prætermiſſurus ſum. Mela poſtquam ſcripſit priorem Syrtim verſus Occidentẽ ſinum eſſe importuoſum atque atrocem, paulo poſt addidit. Super hunc ingens palus] *lege ſub hoc.* Amnem Tritõna recipit] *Triton non longe à mari ortum habet, palus ipſa dicta eſt Tritonis, propterea Pallas vocata fuit Tritonia.* Quod quem natalem eius putant] *lege quem natalem eius diem putant.* Cyniphs fluuius per vberrima arua decidẽs] *omnes ripæ iſtius fluuij vſque ad fontem eius ſunt fertiliſsimæ, neque eſt in vniuerſa Africa fluuius fæcundior iſto, nam tota regio circumſtans eſt omnium frugum & fructuum fæcundiſsima generatrix* eius promontorium eſt borion] *importuoſum quidem & nauium ſtationibus infeſtum.* Loto phagi] *inſula eſt lotophagorum in Syrti maiori quæ nunc dicitur Algelbens, expugnata ſemel ab Hiſpanis & rurſus amiſſa, magna clade ab Hiſpanis accepta, ibi interfectus fuit pater iſtius ducis Albæ, qui iam gerit vices in Italia Philippi Hiſpaniæ & Neapolis Angliæque regis.*

Cyrenaica. Cap. 8.

INde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia eſt, in eáque ſunt Ammonis oraculũ, fidei inclytę:& fons, quem Solis appellãt: & rupes quædam Auſtro ſacra. Hæc cùm hominum manu attingitur, ille immodicus exurgit, arenáſque quaſi maria agens, ſic ſęuit, vt ęquor fluctibus. Fons media nocte feruet, mox & paulatim tepeſcens, fit luce frigidus: tunc vt ſol ſurgit, ita frigidior: ſubinde per meridiẽ maximè riget: ſumit deinde tepores iterũ, & prima nocte calidus, atq; vt illa procedit, ita calidior: rurſus cũ eſt media, perferuet. In littore promontoria ſunt Zephyrion, & Nauſtathmos: portus Parętonius: Vrbes, Heſperia, Apollonia, Ptolemais, Arſinoë, atq; (vnde terris nomẽ eſt) ipſa Cyrene. Catabathmos vallis deuexa in Ægyptum, finit Africam. Orę ſic habitantur, ad noſtrum maximè ritum moratis cultoribus, niſi quòd quidam linguis differunt, & cultu deorum, quos patrios ſeruãt, ac patrio more venerantur. Proximis nullæ quidem vrbes ſtant, tamen domicilia ſunt, quæ Mapalia appellantur: victus aſper, & munditiis carens. Primores ſagis velantur, vulgus beſtiarũ pecudúmque pellibus: humi quies, epulæq; capiuntur. Vaſa ligno fiũt, aut cortice. Potus eſt lac, ſuccuſq; baccarum. Cibus eſt caro, plurimùm ferina. nã gregibus (quia id ſolum optimum eſt) quoad poteſt, parcitur. Interiores

teriores etiam incultius, ſequuntur vagi pecora, vtque à pabulo ducta ſunt, ita ſe, ac tuguria ſua promouent:atque vbi dies deficit, ibi noctem agunt. Quanquàm in familias paſſim & ſine lege diſperſi, nihil in commune conſultant, tamen quòd ſingulis aliquot ſimul cõiuges, & plures ob id liberi agnatique ſunt, nuſquam pauci degunt. Ex iis qui vltra deſerta eſſe memorãtur, Atlantes ſolem execrantur, & dum oritur, & dum occidit, vt ipſis agríſque peſtiferum. Nomina ſinguli non habent. non veſcuntur animalibus, neque illis in quiete, qualia cæteris mortalibus, viſere datur. Troglodytæ nullarũ opum domini, ſtrident magis quam loquuntur, ſpecus ſubeunt, aluntúrque ſerpẽtibus. Apud Garamantes etiã armenta ſunt, eáque obliqua ceruice paſcuntur. Nã pronis directa in humum cornua officiunt. Nulli certa vxor eſt. Ex his qui tam confuſo parentũ coitu paſſim incertíſque naſcuntur, quos pro ſuis colant, formæ ſimilitudine agnoſcunt. Augilæ manes tantùm deos putant, per eos deierant, eos vt oracula conſulunt, precatíque quę volunt, vbi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia. Fœminis eorũ ſolẽne eſt nocte qua nubunt, omniũ ſtupro patere, qui cũ munere aduenerint, & tum cũ plurimis concubuiſſe maximũ decus, in reliquũ pudicitia inſignis eſt. Nudi ſunt Gamphaſantes, armorúmque omniũ ignari: nec vitare ſciunt tela, nec iacere, ideóq; obuios fugiunt, neque aliorũ quàm

quibus idem ingenij eſt, aut congreſſus, aut collo quia patiũtur. Blemmyis capita abſunt, vultus in pectore eſt. Satyris præter effigiem, nihil humani. Ægipanum quæ celebratur, ea forma eſt. Hæc de Africa.

ANNOTATIONES
In Caput VIII.

Inde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia eſt] *Inde hoc eſt ab Aris Philenorum, Catabathmos deſcenſus eſt ſiue decliuis regio ait Mela. Cyrenaicam prouinciam initium ſumere ab Occidente ab aris philenorum vſque ad* Catabathmũ *i. vſque ad principium deſcenſus in Aegyptum, hæc regio originem duxit à græcis propterea populus in ea Olim loquebatur græce. hinc eſt, vt tot viri illuſtres, & perquam docti ex illa prodierunt poſſem eorum catalogum referre ſed non eſt inſtituti mei.* Ammonis Oraculum] *ab hoc loco vſq; ad illũ in littore promõtoria ſunt, omnia ſcatent fabulis ſumptis ex Herodoto mẽdaciorũ parente.* In littore promontoria ſunt] *antequam de promontoriis dicam hæc regio Cyrenaica hodie dicitur Corena, quo nomine etiam oppidum Cyrene hodie vocatur,* Zephyrion & Nauſtathmos] *Duo promontoria, quæ portum faciunt non ſatis tutum qui & Nauſtathmos quoque vocatur, quamquam dictus fuerit à nauium ſtatione,* Paretonius portus] *portus magnus & eiuſdem nominis olim ciuitas ampliſſima,* Vrbes Heſperia, Apollonia, Ptolemais. Arſinoe] *Heſperia vulgo Bernic. Apollonia hodie Bonadria. Ptolemais nunc Tolometa. Arſinoe noſtro ſeculo Trochara.* Atque vnde terris nomen eſt Cyrene] *hodie Corena in mediterraneis.* H*æc regio nõ vſque adeò eſt frequentata ob ſterilitatem & quia arenoſa eſt Tolometa ab iis, qui in Alexandriam nauigant, frequentatur vt recentem aquam dulcẽ haurire ex puteis poſſint.* Proximis nullæ quidem vrbes ſtant] *lege hoc modo, proximis nullæ quidem vrbes ſtatæ, tamen domicilia ſunt. hoc vocabulo vtitur ſæpiſſime Mela, veluti primo capite libri ſecundi, habet Mela in hunc modum. Vagi Nomades,*

mades, pecorum pabula ſequuntur, atque vt illa pecori durat, ita diu ſtatam ſedem agunt.

PARTICVLARIS ASIÆ deſcriptio Ægyptus. Cap. 9.

ASiæ prima pars Ægyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immiſſa, donec Æthiopiam dorſo cõtingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominũ aliorumque animalium perfecunda generatrix. Nilus efficit, amniũ in noſtrũ mare permeantium maximus. Hic ex deſertis Africę miſſus, nec ſtatim nauigari facilis, nec ſtatim Nilus eſt: & cùm diu ſimplex ſæuuſq; deſcendit, circa Meroën latè patentem inſulam, in Æthiopiã diffunditur, alteraque ex parte Aſtaboras, altera aſtapus dictus eſt. Vbi rurſus coït, ibi nomen hoc capit. Inde partim aſper, partim nauigia patiẽs, in immanem lacum deuenit: ex quo præcipiti impetu egreſſus, & Tachempſo alteram inſulã amplexus vſque ad Elephantidem vrbem Ægyptiã atrox adhuc feruenſque decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis primũ iuxta Cercaſorum oppidum triplex eſſe incipit: deinde ſemel iterùmque diuiſus, ad Delta & Metilin it per omnem Ægyptum vagus atque diſperſus, ſeptémque in ora ſe ſcindens, ſingulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autem tantùm eam, ſed æſtiuo ſydere exundans etiã irrigat, adeò

efficacibus aquis ad generandum alendúmque, vt præter id quòd ſcatet piſcibus, quòd hippopotamos, crocodilóſque vaſtas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipſáque humo vitalia effingat. Hoc eo manifeſtũ eſt, quòd vbi ſedauit diluuia, ac ſe ſibi reddidit per humentes campos quædam nõdum perfecta animalia, ſed tum primùm accipientia ſpiritum, & ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea, viſuntur. Creſcit porrò, ſiue quòd ſolutæ magnis æſtibus niues, ex immanib⁹ Æthiopiæ iugis largius quàm ripis accipi queant, defluunt: ſiue quòd ſol hyeme terris propior, & ob id fontem eius minuens, in ęſtate tunc altius abit, ſinitque integrũ, & vt eſt pleniſſimus ſurgere: ſiue quòd per ea tempora flantes Eteſiæ, aut actas à ſeptentrione in meridiem nubes, ſuper principia eius imbre pręcipitant: aut venienti obuij aduerſo ſpiritu, curſũ deſcẽdẽtis impediũt: aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant, oſtia obducunt, fitque maior: vel quod nihil ex ſemet amittit: vel quòd plus quàm ſolet, accipit: vel quòd minus quàm debet, emittit. Quòd ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis à meridie Antichthones, ne illud quidem à vero nimiũ abſceſſerit, in illis terris ortum amnem, vbi ſubter maria cæco alueo penetrauerit, in noſtris rurſus emergere, & hac re ſolſtitio accreſcere, quòd tum hyems ſit vnde oritur. Alia quoque in his terris mira ſunt. In quodã lacu Chemnis inſula, lucos

ſyluáſque

ſyluáſque & Apollinis grande ſuſtinens templũ, natat, & quocũque venti agunt, pellitur Pyramides tricenûm pedum lapidibus extructę, quarum maxima (tres namque ſunt) quatuor ferè ſoli iugera, ſua ſede occupat: totidem in altitudinem eri gitur. Mœris aliquando campus, nunc lacus, viginti millia paſſuũ in circuitu patens, altior quàm ad nauigandum magnis onuſtíſque nauibus ſatis eſt. Pſammetichi opus Labyrinthus, domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore extructus ac tectus, vnum in ſe deſcenſum habet, intus penè innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus: ſed continuo anfranctu, & ſæpe reuocatis porticibus ancipites, quibus ſubinde aliũ ſuper alios orbem agentibus, & ſubinde tãtùm redeunte flexu, quãtũ proceſſerat, magno & in explicabili tamen errore perplexus eſt. Cultores regionum multò aliter à cæteris agunt: mortuos fimo obliti, plãgunt: nec cremare, aut fodere fas putãt: verùm arte medicatos, intra penetralia collocãt. Suis literis peruerſe vtuntur. Lutum inter manus, farinam calcibus ſubigunt. Forum ac nogotia, fœminæ: viri, penſa ac domos curant: onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cùm egent, illis neceſſe, his liberum eſt alere. Cibos palàm, & extra ſua tecta capiunt: obſcœna intimis ædium reddunt. Colunt effigies multorum animalium, atque ipſa magis animalia, ſed alij alia, adeò vt quædam eo-

rum etiam per imprudentiam interemiſſe, capitale ſit: & vbi morbo aut ſortè extincta ſint, ſepelire ac lugere ſolenne ſit. Apis populorum omniũ numen eſt: bos niger, certis maculis inſignis, & cauda linguáque diſſimilis aliorũ: rarò naſcitur, nec coïtu pecoris (vt aiunt) ſed diuinitus & cæleſti igne conceptus, diéſque quo gignitur, genti maximè feſtus eſt. Ipſi vetuſtiſſimi (vt prædicant) hominum, trecenos & triginta reges ante Amaſin, & ſupra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referũt: mandatũque literis ſeruant, dum Ægyptij ſunt, quater curſus ſuos vertiſſe ſydera, ac ſolem bis iam occidiſſe, vnde nunc oritur. Viginti millia vrbium Amaſi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clariſſimę procul à mari, Saïs, Memphis, Syene, Bubaſtis, Elephantis, & Thebæ, vtique (vt Homero dictum eſt) centum portas, ſiue (vt alij aiunt) centũ aulas habẽt: totidem olim principum domos: ſolitaſque ſingulas, vbi negocium exegerat, dena armatorum millia effundere. In littore, Alexandria Africæ contermina. Peluſium Arabiæ ipſas horas ſecat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendeſium, Pathmiticum, Tanicum, Peluſiacum, Nili oſtia.

ANNOTATIONES.
In caput. IX.

Aſiæ prima pars Ægyptus] *AEgyptum alij partem Africæ eſſe exiſtimarunt, alij Aſiæ: quidam mediam Aſiæ fecerunt,*

cerunt, mediam Africæ propterea quod Nilus per mediam interflueret. Mela Aſiæ partem facit, ſequutus Herodotum magiſtrum ſuum. Propterea admonendi ſunt lectores, vt cum legerint hoc caput: ſciant totum eſſe Herodoti, perpauca namque ſunt Strabonis. Lego apud probatos autores Aegyptũ eſſe donum Nili propterea quod aquæ ipſæ Nili ſuo fluxu attulerunt tantum limi vt poſtea fieret terra habitabilis, quæ irrigaretur Nilo, Duo ex veteribus geographis peragrarunt AEgyptum, Herodotus, & Strabo: ſed Strabo partem Æthiopiæ vidit. Nilus efficit, Amnium in noſtrum mare permeantium maximus, hic ex deſertis Africæ miſſus] Hæc fuit opinio Iubæ regis, vt Nilus orıretur ex montibus Mauritaniæ verſus Occidẽtem, quod probat Mela, alij dixerunt Nilum ortum habere in montibus Lunæ, alij in parte illa meridionali, quæ vergit ad Polum antarcticum. Sacra noſtra ſcriptura ait Nilum circumire omnem terram Æthiopiæ, vnde poſſum colligere, Nilum ortum habere in vltima parte Æthiopiæ contraria noſtro hemiſphærio, dicant quicquid volent Iuba & alij, Moyſes multo melius nouerat ortum Nili omnibus iſtis geographis ethnicis, nam ipſe longo tempore fuerat in Ægypto, & deus reuelauerat ei ortum eius, quare malo cum ſacris litteris dicere Nilum oriri ex vltimis partibus Æthiopiæ, quàm cum Iuba ethnico & aliis ex montibus lunæ & ex Mauritania: & hæc de ortu Nili in zona nobis contraria, De fluxu dicendum nobis eſt. Et cum diu ſimplex ſæuuſque deſcendit] ſi ſæuus quomodo ſimplex, dicam, ibi ſæuus dicitur magnus, ſimplex, nõ diuiſus, Circa Meroen latè patentem inſulam] Meroe inſula Nili vbi primũ Nilus non iam ſimplex ſed diuiſus fluit. Meroe à Cambyſis ſorore, dicta Meroe. In Æthiopiã diffunditur.] i. ibi non iam ſimplex & indiuiſus ſed planè in duas partes diuiſus in Æthiopiam diffunditur. Dicit Mela Nilũ diffundi circa Meroeam inſulam quaſi vero antea non diffuſus eſſet, dixi Melam pro diuidere accepiſſe diffundere, et ita eſt, nam antea vt dixit ſimplex fluebat. Alteraq; ex parte Aſtaboras: altera Aſtapus dictus eſt] Aſtaboras in ſiniſtro latere, Aſtapus in dextro, quæ duo latera cingunt inſulam Meroem. Aſtaboras dictuus eſt, quaſi ramus aquæ venientis è tenebris. Aſtapus vero aqua latens. Vbi rurſus

coït ibi nomen accipit.] *nomen .ſ. Nili nam in diuiſione amittit nomen Nili, in coniunctione rurſus recuperat.* Immanẽ lacum] *.i. magnum hoc vocabulo ſæpe vtitur Mela pro ingenti & immenſo.* Et Tachempſo alterã inſulam amplexus] *à Meroe totus continuus Nilus fluit, inde rurſus diuiditur & Tachempſo inſulam complectitur, huius inſulæ partem mediam occupant Aethiopes, partem autem alteram Ægyptij hæc Herodotus.* Vſque ad Elephantidem vrbem Ægyptiam] *Elephãtis vrbs & inſula.* Iuxta Cereaſorum oppidum] *Cereaſorum lege ſine ω, ſed tantum cum .o. vt ſit nomen oppidi & non populorum græci dicerẽt κερκάσορον.* Triplex eſſe incipit] *in tres diuiditur partes.* Deinde ſemel iterumque diuiſus] *.i. bis diuiſus.* Ad deltam & Metilin it per omnem Ægyptum vacuus atque diſperſus] *Nilus cum ad* Memphim *vrbem fluit, ibi ſe in ſeptem partes diuidit, quæ vocantur oſtia Nili, quæ diuiſio formã habet, Δ. apud græcos ita vt ſit triangulus, cuius baſis ſit in Oſtiis fluuii, & conus apud* Memphin. Septemq; in ora ſe ſcindẽs, ſingulis tamen grandis euoluitur] *compertum eſt noſtro ſeculo quod præter tria ora. omnia alia ſunt non magni momenti, Peluſiacum vnum eſt, alterum Canopicum, Tertium* Heracleoticũ. *quod æquale faciunt Canopico vicino, in Peluſiaco eſt Peluſium oppidum hodie dictum, Damiata, de quo dicam in fine huius capitis.* Sed Æſtiuo ſydere] *Magna fuit diſputatio de cremento & decremẽto Nili apud veteres, vſque adeo vt ridere videatur Strabo tantam operam tantúmque ſudorem in hoc argumento ab illis impenſum fuiſſe.* Herodotus *citat friuolas quaſdam ſententias, quas hic repetit Mela, ſunt, qui in cremento Nili aſtronomicantur, alii confabulantur, Denique omnia incerta relinquuntur.*

De cremento Nili in media ęſtate.

Licebit mihi per beneuolos lectores meam ſententiam in re tam perſpicua ac clara dicere quando alij tam libere & tàm prolixè ſuã ob omnium oculos poſuere, nec velim putent, qui mea legent, opinione mea abſolutam eſſe quæſtionem eſſet hoc hominis planè ridiculi, & qui multum ſibi placeret, tantum in dicabo quid in hoc

inſtituto

inſtituto geographice dici poſsit.

Seculo Ptolemæi qui fuit vltimus geographus tota Aethiopia nondũ erat cognita, tantum illa pars nota erat, quæ eſt ab æquatore vſq; ad Praſſum promontorũ, quæ verſus Meridiẽ ab æqui noctiali diſtat. 20. gradibus. i. Mille ducẽtis milliaribus. Finis autẽ Aethiopiæ verſus Meridiem diſtat ab æquatore 36. gradibus qui diſtributi per milliaria faciunt. 2160. milliaria itaq; diſtãtia æquatoris vſq; ad finem Aethiopiæ verſus Meridiem vbi eſt caput bonæ ſpei exuperabit diſtantiam æquatoris vſque ad Praſum promontorium, 16. gradibus terræ, incognitæ Ptolemæo, in qua oritur Nilus & ibi eſt æſtas, quando nobis eſt hyems, nobis contra euenit nam cum nobis eſt æſtas illis eſt hyems. ſi igitur Nilus creſcat in noſtro ſolſtitio, nemini debet videri mirum, cum in finibus Athiopiæ tunc maxime pluat, nam eſt propinqua Auſtro, quod Pomponius hic dicit ſub ire maria cæco alueo ex alio Hemiſpherio *Nilum fluere in Aegyptũ hoc dixit ſuo ſeculo quo nondum tota Aethiopia nota erat noſtra hac ætate quando tota eſt nota non opus eſt excogitare illam viam ſubtermarinam nam ſemper fluit inter terras Itaque cum ſol eſt in primo puncto Cancri nobis, in quo eſt ſolſtitiũ in principio alterius* Hemiſpherij *pluit vnde augetur Nilus. Neque opus erat tanta tor ſione ingeniorum in re non vſq; adeò obſcura, vt quæ non poſsit cõprehendi. Quare non eſt quod poſt hac tanta ſit opus inquiſitione. De Iuba, quod aiunt illum peragraſſe totam Aethiopiam, neſcio an daturus ſim fidem tanto mendacio, cum fera animalia venenoſa & prodigioſa & malefica infeſtent viatores, quod aiunt illum accepiſſe ab iis qui ibi agunt Nilum creſcere in parte quadam Mauritaniæ hoc venit in dubium,* Creſcit porro] *omnia iſta quæ ſequuntur ſunt* Herodoti. *ſed vltima ſententia eſt noſtra.* Alia quoque in his terris mira ſunt] *ab hoc loco vſque ad illud pellitur, ſunt nugumenta impudentiſsima.* Pyramides tricenum pedum lapidibus ſtructæ] *ita lege & non extructæ, quod ſi placet legere extructæ non laboro,* Quatuor ferè ſoli Iugera] *Iugerum complectitur ducentos pedes, quatuor Iugera conſtabunt ex.* 800. *pedibus.*



Pſammetici opus Labyrinthus] *Pſammetichus rex fuit Aegypti, is cœpit conſtruere labyrinthum, ſed nō ſolus abſoluit, ſed alij duodecim poſtea reges in Mœri campo: nam tunc Mœris non erat lacus.* Anfractu] *flexus ex Varrone.* Arte medicatos] *balſamo, vel aliis aromatis ne putreſcant & corrūpantur*, Suis literis peruerſè vtuntur] *nam ſcribūt, vt hebræi, à dextra ad ſiniſtram* Ante Amaſim] *Armaſis rex fuit Aegypti, ſed ante illū fuerūt* 330. *reges, Primus rex fuit Mena, poſt deos reges, Poſt Menā Nitoris regina inde Mœris, poſt hūc* Seſoſtris, *quem ſequutus eſt Pheron, ab hoc Pherone cæco, Memphis proteus, poſt Proteum regnauit Rham-*



ſimtus inde Cheops, ab iſto Chephrenis, *à quo Mycerinus, poſt quem Aſichis. Deinde Anyſis poſt quem Amyrtæus, poſtea* Sethon, *poſtremus fuit Orus poſt Orim, Amaſis, primus poſtea ſequutus eſt Pſamniticus, cui ſucceſsit filius nomine Necus in huius locum ſuffectus eſt Pſammis, huic filius eius Apries, hinc Amaſis felix ille cuius hic fit à Pomponio mentio,* A*b illo Mena primo rege vſque ad* A*maſim iſtum trecentos & triginta fuiſſe reges aiunt* Aegypt*ij, at ego primores & rerum geſtarum gloria per celebres recenſiui.* Tredecim millia annorum] *ex eorum abdita ſupputatione.* Viginti millia vrbium Amaſi regnante habitarunt] *nunquam, dictum aut ſcriptum eſt, nugamentum tam inſolens, quam dicere, aut ſcribere Aegyptum complexam fuiſſe viginti millia vrbium, nam neque Hiſpania neque Gallia, minus Germania poſſent commode eſſe capaces tot vrbium, cum vnaquæque illarum regionum ſit triplo aut quadruplo maior Aegypto. horrēda mēdacia Herodoti & infanda nec non indigna tanto viro,* Earum clariſſimę;

Sais Memphis, Syene, Bubaſtis, Elephantis, & Thebæ] *Sais oppidum intra Delta, in cuius templo Minerua colitur, Memphis hodie meſſer in ipſo cono delta verſus Occidentem. Syene, non ſeruat Ordinem Mela nam Syene eſt vltima ciuitas Aegypti verſus Meridiem Bubaſtis Metropolis in delta. Elephãtis iuxta finem Aegypti verſus Meridiem et Thebæ verſus. Meridiem oppidũ olim ingens & florens.* Solitaſque ſingulas vbi negotium exegerat dena armatorum millia effundere] *De portis loquitur Thebarum, nam Thebis centum erat portæ. ſed illud iam non poſſunt aures audire ſingulas videlicet portas dena armatorum millia potuiſſe effundere, qui enim poteſt fieri, vt decies centena millia hominum armatorũ poſſent ex vna ciuitate egredi tantam enim ſummam complent centies dena millia propterea dixi in prioribus meis annotationibus, locum iſtum eſſe tam apud Herodotum quã apud Melam vt oſtendi ex Homero mendoſum,* Ita habet Homerus nono Iliados] οὐδ᾽ ὅς ἐς ὀρχομενὸν,
Ποτινίσεται, οὐδ᾽ ὅσα θήβας,
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
Αἵ θ᾽ ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ᾽ ἀν᾽ ἑκάστην,
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι, καὶ ὄχεσφιν. *res mira quod* Hermolaus *vir doctiſſimus & qui vt ex eius ſcriptis poſſumus intelligere multa legerat, hunc locum prætererit & non viderit* διηκόσιοι *ducentos ſignificare & non denos, age omitto Hermolaum quid dicã de Camerte Vadiano & aliis, qui hunc locum reliquerũt intactum quando quæſo* διηκόσιοι, *dena millia. ſignificauit, neque aliud fuiſſe in cauſa putarim, quam quod maiorem rationem habuerint oſtentationis eruditionis ſuæ quam caſtigationis libri, quam ego maxime præ oculis habeo, legendum igitur eſt, ducenos armatos milites effundere.* Alexandria] *nota eſt metropolis iam totius Aegypti emporium maximum mercatorum nomen retinet.* Peluſium] *nomẽ oſtii & oppidi nunc dicti Damiata.*

APPENDIX.

Olim vniuerſa Aegyptus floruit ſub variis regibus diuerſorum nominum vſque ad Ptolemæos iam vere ethnicos nam Pharaones admodum pauci fuere. Ptolemæi longo tempore durarunt, vſque ad

ad Romanorum imperium, Inde perfracto romano imperióres ægyptia peruenit ad Agarenos Arabiæ felicis, quorum princeps vocatus fuit Sultanus, & alij ſequentes quoque vocati ſunt Sultani, mahumetani omnes, regnarunt multis annis donec à Turcis expugnati fuerunt: poſsidet iam totam Aegyptum Solymanus Turca, relicto ibi gubernatore, qui Baxa Aegypti vocatur, Solebant quondam cum Sultani regnabant & Rhodus floreret ex aquis Sextiis vulgo aygues mortes quotannis bis ad Alexãdriam nauigare mercatores: multi Lugdunenſes, Auinionenſes, & ſæpe eueniebat, vt naui magna Rhodiana veherentur, ex hac nauigatione magnam ſibi comparabant mercatores copiam aromatum & aliarum rerum, quas in Prouinciam exportabãt, magno incremẽto Galliarum. Veneti hãc nauigationem ſibi vſurparunt, in qua non magnum fecerunt quæſtum, propter nauigationem, Portugalenſium. Peluſiacum oſtium habet propè Damiatam ductam olim Peluſium oppidum ſatis celebre, Gaguinus ait Damiatam oppidum vocatum fuiſſe olim Heliopolin, quod planè figmentum eſt, hoc oppidum expugnatum fuit à rege diuo Ludouico in expeditione Hieroſolymitana. Verum cum in deſcriptione Aegypti meminerit Mela Memphis & aliarum celebrium ciuitatum miror quod non fecerit mentionem Babyloniæ Ægypti, nunc Cayrum eſt ciuitas nõ tam magna quam fertur eſſe valet tamen populo, & ab exteris valde frequentata, quod autem videatur magna faciunt latiſsima ſuburbia in quibus domus ſunt inuicem ſeparatæ ab hac ciuitate vocantur Sultani ſultani Babyloniæ, neq; eſt illa Babylonia Chaldeorũ quam erexit Semiramis.

Arabia. Cap. X.

ARabia hinc ad Rubrum mare pertinet, ſed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abũdat: hîc, niſi quà Caſio mõte attollitur, plana, & ſterilis. portum admittit Azotum, ſuarum mercium emporium: quà in altũ abit, adeò ædita, vt ex ſummo vertice à quarta vigilia ortum ſolis oſtendat.

ANNOTATIONES
In Caput X.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet] *hinc.i.à Peluſio oſtio, lectio iſta dubia mihi videtur, nã ſi Mela loquatur de vniuerſa Arabia, clarum atque apertum eſt Arabiã deſertam non pertinere ad mare rubrum, ſed potius ad Iordanem intuere chartam & deſcriptionem, Petræa Arabia & felix haud dubie pertinẽt ad mare rubrum: Quare hic tantum loquitur de duabus Arabiis vt ita loquamur.* Sed illic magis læta & ditior] *Sed illic.i. ad mare rubrum eſt felix & vocatur Arabia felix,* Hic vero] *.i. in Arabia Petræa plana & ſterilis.* Portum admittit Azotum] *in primis Azotum vel Azotus neque Arabiæ Petrææ eſt, neque felicis, nam eſt oppidum Idumeæ: Quid ergo ſibi vult* Mela, *cum dicit portum admittit Azotum, exiſtimo Melã voluiſſe, dicere propinquiorem portum Arabiæ* Petreæ *eſſe Azotum,* à quarta vigilia] *.i. hora ſecunda à media nocte.*

Corollarium.

Sed quia hic tantum de littoralibus & maritimis regionibus loquitur, dicam nonnulla de Arabia Petræa cuius in hoc loco facit mentionẽ Mela, nã de felici idẽ Mela meminit in tertio. Hæc Arabia Petræa *Nabathea regio antea dicta magna regio eſt & montuoſa & arenoſa nihil illuſtre habens, quam quod filij Iſrael quadraginta annis ibi manſerunt, tantum eſt vnum celebre oppidum* Petra, *vnde petræa: ibi eſt mons Sina, mons Seir, Abarim mons,* Hermon *mons. populi Moabitæ, Ammonitæ, Aedomitæ, fluuij non ſunt, præter vnum Torrentem nomine zared, & iuxta terrã promiſſionis* Arnon *fluuius, multæ ſunt & variæ gentes veluti* A*morrhæi, ſolitudines pleraque, vt ſunt* Matthanæ *ſolitudo, Cademoth ſolitudo, & aliæ: reliqua dicentur in deſcriptione Syriæ.*

Syria. Cap. XI.

Syria latè littora tenet, terráſque etiam latius introrſus, aliis aliíſque nũcupata nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Meſopotamia, & Damaſcene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Paleſtina eſt, quà tangit Arabas cum Phœnice: & vbi ſe Ciliciæ cõmittit, Antiochia olim ac diu potens: ſed cùm eã regno Semiramis tenuit, longe potentiſſima. Ex operibus certe eius inſignia multa ſunt: duo maximè excellunt, conſtituta vrbs miræ magnitudinis Babylon, ac ſiccis olim regionibus Euphrates & Tigris immiſſi. Cęterum in Paleſtina eſt ingens & munita admodum Gaza (ſic Perſæ ærariũ vocant) & inde nomen eſt, quod cum Cambyſes armis Ægyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Eſt non minor Aſcalon. Eſt Ioppe ante diluuium (vt ferunt) condita, vbi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ affirmant, quòd titulum eius fratríſque Phinei, veteres quędam aræ cum religione plurima retinent: quinetiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, ſeruatæque à perſeo Andromadę clarum veſtigium, bellue marinę oſſa immannia oſtentant.

ANNOTATIONES
In caput. X I.

Syria late littora tenet] *Syria olim Aſſyria fuit & ex ſententia Pomponij protendebatur vſque ad Tigrin, quod conſtat ex*

eo quod arbitratus eſt Sophenem, & Adiabenem regiones vltra Tigrim eſſe Syriæ, Claudius Ptolemæus anguſtiorem fac.t Syriam & alij omnes geographi, quare veriſimile eſt habuiſſe hæc Melam ex aliquo vetuſto autore, quem voluit imitari & recte quidẽ propterea dixit , Syria late littora tenet. i. Syria à lacu illo Serbonico vel Serboni de vſque ad Amanum montem obtinet regionem maritimam latam, terrasque etiam latius introrſus]. *i. vt Syria habet totam regionem maritimam latam, ita & mediterraneã,* aliis aliiſque nuncupata nominibus] *habet inquit varias regiones variis etiam nuncupatas nominibus.* Nam & Cœle dicitur, & Meſopotamia, & Damaſcene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene] *Nam & Cœlo Syria dicitur. i. caua Syria, & Meſopotamia adde Syriæ. & Damaſcenæ Syriæ, & Adiabene Syriæ & Babylonia Syriæ, & Iudæa Syriæ, & Sophene Syriæ iſta nomina varia habet ex prædictis regionibus, non ex. ciuitatibus, nam præfata nomina ſunt regionũ.* Hinc paleſtina eſt, qua tangit Arabas cũ Phœnice] *dixit de regionibus mediterraneis quas complectitur Syria, nunc redit ad maritimas, & ait, hinc Paleſtina eſt. i. ex his mediterraneis ſequitur maritima Paleſtina qua tangit Arabas cum Phœnice. i. inter Arabas & Phœniciam,* Et vbi ſe Ciliciæ committit Antiochia] *Antiochia hic intelligitur regio nam antea ſemper loquutus eſt de regionibus, & nunc de regione Antiochena.* Olim ac diui potens] *in illa dictione Antiochia debet eſſe periodos & addi punctus periodus. tunc poſtea de eadem Syria ſequãtur illa verba olim ac diu potens. i. Syria ipſa olim ac diu potens , nec debent referri ad Antiochiã ſed ad Syriam.* Sed cum eam regno Semiramis tenuit potentiſsima]. *i. cum hoc regnum Syriæ Semiramis tenuit potentiſſima fuit Syria,* Ex operibus certe eius inſignia multa ſunt, duo maxime excellunt] *ſunt qui volũt illud eius referri ad Syriã, vt ita legamus, ex operibus certe eius videlicet Syriæ & non Semiramidis, mihi locus eſt ambiguus, interim tamen citra iniuriam doctorum virorũ et inuidorũ dicam mihi arridere hãc ſententiam, quòd facile colligo ex antedictis. Melã enim poſt illa verba longe potentiſſima loquitur de Syria, nam ſtatim ſequuntur verba, ex operibus certe*

certe eius.ſ.Syriæ potentiſſimæ. Gaza]nomen Theſauri & oppidi in Idumæa, Aſcalon & Ioppe]duo hæc oppida ſunt in Idumæa.

Acceſsio.

Tota hæc Syria hodie dicta eſt Suria, preſertim illa mediterranea cuius meminimus, regiones habet introrſus. i.in mediterraneis. Cœle Syriă.i. caua Syria inter libanum & antelibanum montes, & tota illa regio, quæ eſt inter illos duos montes vocatur Damaſcena, à Damaſco opulentiſsima hodie vrbe, hanc vrbem frequentant chriſtiani mercatores præcipuè ligures & florentini, in hac regione fuit creatus Adam ex limo terræ. Hæc ciuitas habitatur à variis ſectis mahumetanis nō aliter quam Europa quæ à variis ſectis chriſtianis incolitur. Sunt enim græci chriſtiani aliter quam nos viuentes, ſunt apud preſtum Ioannem in Aethiopia ſub Aegypto chriſtiani alÿ, aliam vitæ ſuæ chriſtianæ rationem habentes. Damaſci vero ſunt Mahumetani à cingulo vſq; ad pedes, alii à cingulo vſq; ad caput et aliæ multæ hominū varietates. Meſopotamia regio eſt illa, quæ inter duos maximos fluuios ſita eſt Euphratem & Tigrin, inde dicta meſopotamia à ποτάμος quod latinis dicitur fluui⁹, et meſos media.i.media inter duos fluuios, metropolis huius regionis fuit Babylon dicam poſtea, Adiabene eſt ad Tigrin fluuium, viuunt Adiabenæi vtcumque chriſtiani habent vnum præcipuum pontificem, quem vocant Catholicam. & Babylonia intellige regionem refert dicere Babylon aut Babyloniam, nam Babylon eſt ciuitas, Babylonia vero eſt regio, in ea regione eſt Babylon condita à Semiramide, quam interfluit Euphrates fluuius, nunc ciuitas dicitur Baldac. Iudæa nota eſt in Paleſtina, interea velim lectores meorum ſudorum admonere, vt quando audiuerint aut legerint aliquid de Iudæa ſciant veteres omnes vocaſſe totam paleſtinam Iudæam, nam omnes erant Iudæi, poſtea tota Paleſtina diuiſa eſt in ſex regiones, duas galileas, Idumeam, Iudæam, Samariam, & regionem Trans Iordanem omnes has terras poſsidet Solymanus Turca. Sophene regio eſt vltra Tigrin fluuium verſus Orientem, in hac regione ſunt ſuo more chriſtiani & habent ſuum catholicam vt dixi pontificē ſummū. Paleſtina antea dicta fuit Philiſtina, à populis Philiſteis,

& tantum olim Idumæa dicebatur philiſtina propter quinque illas ciuitates, Gazam, Accaron, Azotum, Geth. & Aſcalon: ſed poſtea libuit maioribus noſtris omnes illas quinque regiones quæ ſunt inter Arabiam et Phœniciam, vocare paleſtinam: quo argumento tamen id fecerint neſcio, vtcumque ſit, iſtæ ſex regiones datæ & diſtributæ ſunt tribubus filiorum Iſrael, quemadmodum dicam regionem hanc vniuerſam ſolebat Sultanus poſsidere, nunc vero Solymanus Turca, & præter Ioppen nihil eſt in ea, quod ad oppida attinet celebre, eſt enim Ioppe, nunc Iaffa portus peregrinorum chriſtianorum ad S. Sepulchrum domini euntiũ, oppidulum diceres paruis domunculis more turcarum habitatum. Ramatha nihil iam eſt, niſi tantum pagus viliſsimus: in ſumma omnia illa oppida artificioſiſsime ædificata in Paleſtina magnis ac aſsiduis bellis paſſa ſunt ruinam, & bona eorum pars funditus deleta & redacta ad ſummam miſeriam, omnia in ea quæ viſu digna erant ſunt vel lapidibus vel aquis vel terra obruta, imo in Hieroſolyma vix vnũ aut alterum eſt veſtigium antiquitatis & illius Hieroſolymæ triumphantis, pars quædam viſitur templi, &c. vt aiunt, locus ſepulchri ſunt: rerum vices non poſſunt omnia eſſe perpetua, præcipue illa quæ de Hieroſolyma Chriſtus prædixerat ipſe agens inter nos, & factus homo, & ante quam fieret homo per os prophetarum. Dicam alia multa poſtea in declaratione chartæ terræ Sanctæ. Quod ad Phœniciam attinet, duo illa oppida Tyrus & Sydõ paſſa quoque ſunt ruinam, dicam ſequenti capite,

Phœnicia. Caput. XII.

PHœnicen illuſtrauere Phœnices, ſolers hominũ genus, & ad belli pacíſque munia eximium. Literas, & literarum operas aliáſque etiam artes, maria nauibus adire, claſſe confligere, imperitare gẽtibus, regnum prçliúmque commenti. In ea eſt Tyros, aliquando inſula, nunc annexa terris: defecit, quando ab impugnante

gnante quondam Alexandro iacta ſunt opera. Vici tenent vlteriora, & adhuc opulenta Sidon antequàm à Perſis caperetur, maritimarum vrbium maxima. Ab ea ad promontorium Euproſopon duo ſunt oppida, Byblos & Botrys: vltrà tria fuerunt, ſingulis inter ſe ſtadiis diſtãtia, locus ex numero Tripolis dicitur: tum Simyra caſtellum, & vrbs non obſcura marathos. Inde iam non obliqua pelago, ſed aduerſa adiacens, à terra grandem ſinum inflexo tractu littoris accipit. Populi dites circunſident, ſitus efficit: quia regio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuerſas opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miſcet. In eo prima eſt reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur: & in ora eius vrbes, Seleucia, Paltos, Beritos, Laodicea, Arados amnéſq; inter eas eunt Lycos, & Hypatos & Orontes: tum mons Amanus, & ab eo ſtatim Myriandros, & Cilices.

ANNOTATIONES.
In caput. XII.

Phœniciam illuſtrauere Phœnices] *Mela volnit agere de Phœnicia ſcorſim, cum tamen ſit pars Syriæ, neque aliter deſcribit eam niſi eo ipſo quod eſt Syriæ particula.* Solers hominum genus] *Solertes dicuntur homines artium plurimarum inuentores, vt erant Phœnices qui tam pace quàm bello artificioſiſſimi erant.* In ea eſt Tyros aliquando inſula nunc annexa terris, defecit] *ego ita puto legendũ eſſe aliquando inſula, nunc annexa terris. Defecit quando ab impugnante quondam Alexandro iacta*

ſunt opera. & eſt lectio perſpicacior, noſtro ſeculo dicitur Sur. Opulenta Sidon] *Sidon olim opulenta maritima quidem & apta nauium ſtationibus.* Ab ea ad promontorium ἐυπρόσωπον.] *ab ea. ſ. Sidone ad promontorium ἐυπρόσωπον. i. belli aſpectus.* Byblos & Botrys] *Byblos Saites vulgo.* Tripolis] *vulgo Tripol en Suria. Sunt, qui velint Tyrum & Sidona & Aradum eſſe tres illas ciuitates, cuius ſententiæ eſt Plinius.* Symira caſtellum] *Caſtellum quidem ſed etiam oppidum.* Marathos] *hodie Margath,* In eo prima eſt reliqua pars Syriæ, cui Anthiochiæ cognomen additur]. *i. Syriæ Antiochenæ, hinc licet aperte Scire in illo capite Syriæ in principio Antiochiam ſumi non pro vrbe, ſed pro regione.* Seleucia, Paltos, *hodie Gibel,* Berytos, laodicea, Arados] *Seleucia dicta vulgo* Soldi, *Berytos hodie Barutus, & eſt portus Damaſi, Laodicea nunc Liche.* Myriandros] *intellige oppidum,* Orontes fluuius] *nunc Tarfaro.*

Auctarium.

Vniuerſa hæc regio maritima, & alia Mediterranæa ſunt Solymani Turcæ, cuius nomine quemadmodum in Ægypto eſt gubernator nomine linguæ ſuæ Baxan & vocatur hodie el Baxan de la Suria, Syria maritima eſt ſua natura fertiliſſima, præcipue ea, quæ vergit ad Amanum montem, vbi eſt Antiochia ſedes prima Petri Apoſtoli, ciuit us ob fluuiorum amœnitatem & Abundantiam fæcunda quanquàm Paleſtina, valet omnibus diuitiis & fructibus palmetis, et oleo, & aliis ad hominis victum neceſſariis, Turcæ vaſtarunt illam regionem quando intulere bellum aduerſus Sultanum AEgypti, qui habitant Damaſi pendent ſinguli vnum ducatum aureum Turcæ, Itaque ſi fuerint ſex in vna domo ſex ducatos dabunt ſingulis annis, Iaffa. Ioppe olim, ditiſſima eſt ob magnum numerum peregrinorum illuc venientium, habent ibi Turcæ ſuos aſinos ad ducendos Chriſtianos in Hieroſolymam & reducendos ex Hieroſolyma in portum Ioppenſem, Antiochia ad Amanum montem hodie ditiſſima eſt ob interfluentes & præterfluentes fluuios, Meſopotamij & Armenij necnon & Babylonij illuc veniunt vendendis mercibus, quas illuc important in mediterraneo

eſt

eſt oppidum ditiſsimum Alepe dictum Iudæis plenum, pendens etiam tributum Turcæ, Baruth oppidum eſt & portus Damaſci ſatis opulentum ob merces exportatas ex occidente in Damaſcum, Paleſtina omnis, diſtributa eſt duodecim tribubus Iſrael, ex inſtitutione Dei, diſtributio in tribus facta & completa eſt quando filij Iſrael appulerunt ad terram promiſsionis, dicam poſtea fuſiſſime, Regio transiordanem non vſque adeo felix eſt ob vicinitatem Arabiæ deſertæ. De Alepe oppido ditiſsimo non memineram dicere, quæ de hoc oppido narrauit mihi quidam probus vir portugalenſis Antonius de Lorono olim Iudæus nunc Chriſtianus Londini in Anglia, is ex Portugallia profectus fuerat in calicut, poſtea abſolutis negociis ſuis, quoniam Callebat linguam perſicam, miſſus fuit vnà cum legato regis Portugalliæ in Perſiam ad regem Perſarum, is cum non vellet iterum redire in Portugalliã per mare, accepta publica fide à Sophu rege perſarum, penetrauit totam Perſiam Chaldeam, Meſopotamiam & Arabiam deſertam vſque ad Alep. vbi inuenit quàmplurimos Iudæos, quos rogauit, qui fieret quod illud oppidum eſſet tam diues reſponderunt tantam eſſe copiam aromatum ex Perſia in illud oppidum importatam vt totum oppidum eſſet ditiſsimum, nam tota Syria maritima in Alepem conueniebat.

Cilicia. Caput. XIII.

AT in receſſu intimo locus eſt magni aliquando diſcriminis fuſorum ab Alexandro Perſarum, fugientíſque Darij ſpectator ac teſtis: nunc ne minima quidem, tunc ingẽti vrbe celebris: Iſſos fuit, & hac re ſinus Iſſicus dicitur. Procul inde Amanoides promõtorium, inter Pyramum Cydnúmq; fluuios iacet. Pyramus Iſſo prior, Mallon præterfluit. Cydnus vltrà Tarſum exit. Deinde vrbs eſt, olim à Rhodiis, Argi-

uíſque, pòſt Piratis, Pompeio aſſignante, poſſeſſa, nunc Pompeiopolis, tunc Soloë. Iuxta in paruo tumulo Arati poëtæ monumentũ, ideo referendum, quia ignotum, quam ob cauſam iacta in id ſaxa diſſiliunt. Non longè hinc Corycos oppidũ, portu, ſalóque incingitur, anguſto tergore continenti adnexum. Suprà, ſpecus eſt, nomine Corycius, ſingulari ingenio, ac ſupra quàm vt deſcribi facilè poſſit, eximius. Grandi nanq; hiatu patens, montem littori appoſitum, & decem ſtadiorum cliuo ſatis arduum, ex ſummo ſtatim vertice aperit. Tunc altè demiſſus, & quantũ demittitur amplior, viret lucis pubentibus vndique, & totum ſe nemoroſò laterum orbe complectitur: adeò mirificus ac pulcher, vt mentes accedentium primo aſpectu conſternat: vbi contemplati durauere, nõ ſatiet. Vnus in eum deſcenſus eſt, auguſtus, aſper, quingentorum & mille paſſuum, per amœnas vmbras, & opaca ſyluæ quiddam agreſte reſonantis, riuis hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum eſt, rurſus ſpecus alter reperitur, ob alia dicendus. Terret ingrediẽtes ſonitu cymbalorum, diuinitus & magno fragore crepitantium. Deinde aliquandiu perſpicuus, mox & quo magis ſubitur obſcurior, ducit auſos penitius, altéque quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte ſe extollens, tantummodò ſe oſtẽdit: & vbi magnum impetum breui alueo traxit, iterum demerſus abſconditur. Intrà ſpatium eſt

magis

magis quàm vt progredi quiſpiam auſit, horribile,& ideo incognitum. Totus autem auguſtus,& verè ſacer, habitariq; à diis & dignus & creditus. Nihil non venerabile, & quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius vltrà eſt, quem Typhoneū vocant, ore anguſto, & multùm (vt experti tradidere) preſſus, & ob id aſſidua nocte ſuffuſus, neq; vnquam perſpici facilis: ſed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc dimiſſa in ſe confeſtim exanimat, natura fabuláque memorādus. Duo deinde promontoria ſunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis, & quod Ciliciam à Pamphilia diſtinguit, Anemurium: interque ea Celendris, & Natidos Samiorum coloniæ: ſed Celendris Sarpedoni propior.

ANNOTATIONES
In Caput. XIII.

At in receſſu intimo locus eſt] *in ſinu iſſico, locus: ille eſt pars montis Amani ex qua Alexander proſpiciebat Dariū fugiētem.* Nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe iſſos fuit] *lege nunc vero, fuit Iſſos deleta: ſed miror, quod hic non meminerit huius nominis Ciliciæ, nam Geographi & illi peritiſſimi aiunt dictam fuiſſe Ciliciam à Cilice Phœnice Agenoris filio, dicta fuit olim Hypachia,* Amanoides] *portæ ſunt Amani montis vbi finitur Amanus mons & ibi quoque eſt promontorium-* Pyramus Iſſo prior Mallon præterfluit] *lege propior, Mallon nunc Malo.* Tarſus] *nunc Tarſo. patria educationis Pauli apoſtoli: ſed non eius natiuitatis, nam natus eſt in Iudæa in oppido Giſcali.* Lucis pubentibus] *.i. virentibus.* Contemplati durauere] *.i. depoſuerunt metum & illam conſternationem quam*

primo contrahunt aſpectu. Penitus] *ita legebatur in meis primis lectionibus interim auditoribus excipiẽtibus ex me annotatiũculas viſum eſt mutare locum & pro penitus, penitius reponere.* Quem Typhoneum vocãt] *lege Tryphoneum, vt dicã poſtea.* Cubile Tryphonis fuit] *ita legendum, is Tryphon nomine proprio Diodorus vocabatur cognomẽto Tryphon.* Dignus & creditus] *vide an melius legeretur dictus ac creditus,* Anemurium & Sarpedoñ] *duo ſunt promontoria, quæ complectuntur partem illam Ciliciæ vocatam Tracheam. i. aſperam. Anemurium promontorium eſt, quod Ciliciam à Pamphylia diſtinguit.*

Corollarium.

Cilicia olim diuidebatur in Ciliciam aſperam, quæ eſt inter duo promontoria Sarpedona et Anemuriũ, & Campeſtrem, quæ eſt à Sarpedone vſque ad Amanum mõtem. Hæc regio fuit olim latiſſima nam protendebatur vſque ad Peluſium Nili Oſtium, cuius ditionis; poſteaquàm Turca occupauit, habuit rationẽ maximam, nam Baſſanum præpoſuit inſignem toti Ciliciæ & Syriæ, non eſt regio vſqueadeo fertilis, plus enim habet iocunditatis quàm fertilitatis, ob egregios fluuios. In hac regione præter Tarſum, non eſt quod ſit admiratione dignum; Cæterum oppida iſtius regionis ob propinquitatem exercent mercaturam cum Cypriis vicinis, nam non eſt illis aliunde prouentus, duo ſunt oppida in Cypro, quæ magno ſunt adiumento Cylicibus Salamina, & Nicoſia, hæc duo certant cum ciuitatibus Syriæ, habitantes hodie vocantur Cyprioti.

Pamphilia. Caput 14.

IN Pamphilia eſt Melas nauigabilis fluuius, oppidum Syda, & alter fluuius Eurymedon. Magna apud eum Cymonis Atheniẽſium ducis aduerſus Phœnicas & Perſas naualis pugna, atque victoria fuit. Mare quo pugna-

gnatum eſt,ex edito admodum colle proſpectat Aſpendos, quam argiui condiderant, poſſedere finitimi. Deinde alij duo validiſſimi fluuij, Oeſtros,& Cataractes. Oeſtros nauigari facilis: hic quia ſe pręcipitat, ita dictus. Inter eos Perga eſt oppidum,& Dianæ, quam ab oppido Pergeam vocant,templum. Trans eoſdem mons Sardemiſos,& Phaſelis à Mopſo condita, finis Pamphilię.

ANNOTATIONES In caput. XIIII.

Pamphilia, ab arborum copia dictam eſſe ſunt, qui ſcribant, Moſopia fuit antea Alij aiunt eſſe partem Aſiæ minoru. Melas Nauigabilis]*ortus in parte Tauri mõtis.*Oppidum Sida]*olim opulentiſſimum.*Oeſtros & Cataractes]*œſtros nauigabilis oritur in Tauro & Cataractes eodem modo,* Perga oppidum]*oppidum fuit celebre Perga.*

APPENDIX.

Hæc regio vna cum tota Aſia minore vt nõnullis placet Anatolia vocatur ſiue Turchia, Anatolia dicta.i. Orientalis regio fertiliſſima & feraciſsima, oppidum habet Attaliam hodie Sataliam in quam deſcendunt interdum Hieroſolymam nauigantes,maxima ſunt Cypriis negocia cum ciuibus Sataliæ,Gubernat & moderatur hanc regionem Baſſanus dictus Anatoliæ ſub Solymano Turca.

Lycia. Caput. 15.

LIcia continuo cognominata à Lyco rege Pandionis filio,atque(vt ferunt)infeſtata olim Chimæræ ignibus.Sydæ portus, & Tauri promontorio grandem ſinum claudit.Tau

rus ipſe ab Eois littoribus exurgens, vaſtè ſatis attollitur: deinde dextro latere ad ſeptentrionem, ſiniſtro ad meridiem verſus, it in occidentem rectus & perpetuo iugo, magnarúmque gentium, quà dorſum agit terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & Totus, vt dictus eſt, dicitur etiam, quà ſpectat Oriētem: deinde Hæmodes & Cauſaſus, & Paropamiſus. tum Caſpiæ pylę, Niphates, & armeniæ pylæ, & vbi iam noſtra maria contingit, Taurus iterū. Poſt eius promontorium flumen eſt Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque vt multa oppida, ſic præter Pataram nō illuſtria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis quondam opibus, & oraculi fide, Delphico ſimile Vltrà, Xanthus flumen, & Xanthos oppidum, mons Cragus, & quæ Lyciā finit, vrbs Telmiſos.

NNOTATIONES
In Caput XV.

Lycia continuo cognominata à lyco rege Pandionis filio] *vbi eſt continuo debet eſſe colum, quaſi diceret lycia ſequitur ſtatim quod ſit Lycia nuncupata à lyco Pandionis filio ait Strabo hoc eſſe aduerſus Homerum,* Infeſtata olim chimęrę ignibus] *chimeram montem igneum ridet Strabo, quamquā non neget montem ibi eſſe hoc nomine appellatum, ſed negat illum euomere ignem,* Taurus ipſe ab Eois littoribus exurgens]. *i. Orientalibus, ortū enim habet in Orientē.* Vaſte· ſatis attollitur] *i. altis verticibus.* It in Occidentem rectus perpetuo Iugo]. *i. ſolido & continuo.* Magnarúmque gentiū, quà dorſum agit, terminus] *Sericæ regionis,* Gymno*ſophiſtarum, Caſpiæ, Sachæ.* Ba-*ctrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedroſiæ,* Aracho-*ſiæ,*

ſiæ, Margianæ, Hircaniæ, *Partiæ, Mediæ, Meſopotamiæ , Armeniæ maioris & minoris, Ciliciæ, Pamphyliæ, & Liciæ, ubi exit in pelagus.* Idem autem & totus, vt dictus eſt, dicitur etiam, qua ſpectat Orientem] *lege idem autē &* Taurus, *deinde Hæmodes ubi incipit Ramentum Imai montis. Caucaſus. propè Albaniam & Iberiam, inter hyrcanum mare & pontum Euxinum, paropamiſus è regione* Bactrianæ *& Ariæ,* Caſpiæ, *Pylæ ad mare* Caſpium, *Niphates ad mediam* Parthiam *& Hyrcaniam,* Armeniæ *pylæ ad Armeniam maiorem, & ubi iam noſtra maria attingit, in lycia. poſt eius promontoriū eius. i. Tauri, nā in Lycia ubi exit in mare Taurus ſicut in pricipio vocatur.* Patara] *nomen retinet.*

Λῆμμα ſiue aſſumptio.

A Patera vſque ad Phrigiam aiunt nunnulli eſſe Aſiam minorem, hæc Lyciæ regio paret Solimano, *olim viuebant Lycij & Pāphilici latrociniis erant enim pyratæ Lyciis euntibus in Pamphyliam, vt ſcinderent ligna conficiendorum nauigiorum gratia poſſet quidem noſtro tempore eſſe diuites nam hæc regio portuoſiſsima eſt, poſſent facile nauigare totum mare noſtrum, hodie hæc regio dicitur Briguia.*

Caria. Caput. XVI.

CAria ſequitur habitator incertæ originis Alij indigenas, ſunt qui Pelaſgos , quidā Cretas exiſtimant. gens vſque eò quondam armorum pugnæque amans, vt aliena etiam bella mercede agerent. Hîc caſtella aliquot ſunt: deinde promontoria duo, Pedalium & Crya : & ſecundum calbin amnem caunus oppidum, vale tudine habitantium infame. Inde ad Halicarnaſſon hæc adiacent : Rhodiorum aliquot coloniæ:

portus duo, Gelos, & cui ex vrbe quam amplectitur Thiſſamiſſa cognomen eſt. Inter eos oppidũ Larumna, & Pandion collis in mare emiſſus: tum tres ex ordine ſinus, Thimnias, Schenus, Bubeſſus Thimniæ promontorium Aphrodiſiũ eſt: Schen⁹ ambit Hilam: Bubeſſus cinotum: Gnidus in cornu peninſulæ : intérque eã & Ceramicum ſinum in receſſu poſita Euthane. Halicarnaſſos Argiuorum colonia eſt: & cur memoranda ſit, præter cõditores, Mauſoleum efficit, regis Mauſoli monumentum, vnum de miraculis, ſeptem , Artemiſię opus Trans Halicarnaſſon illa ſunt, littus, Leuca: vrbes, Mindus, Aryanda, Neapolis: ſinus , Iaſius, & Baſilicus. In Iaſio eſt Bargilos.

ANNOTATIONES.
In Caput XVI.

Caria Sequitur habitator incertæ originis] *Sunt qui dicant eos fuiſſe Cretenſes & vti propriis legibus , quod mihi non ſit veriſimile, ego non dubitarem dicere eos fuiſſe Rhodios*, Calbin] *fluuius eſt, Oriens in ramento quodam Cragi montis*, Caunus oppidum] *Vulgo Magri iuxta Calbin, Caunij iſti à cretenſibus habuerunt originem*, Valetudine habitantium infame] *regio illa eſt felix valet pometis & multitudine pomorum neque abeſt à vero regionem illam valetudinariam eſſe nam habitantes ſunt colore viridi, de illis dixit ſtratonicus Citharœdus , quod Homerus,* Homerus Iliad. ζ. *Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum. Cum vero illũ Caunij incuſarent, quod vrbem vt morbidam carperet, reſpondiſſe eum aiunt, Ego eam morbidã dicere auſim, vbi mortui ambulant.* Inde ad Halicarnaſſon hæc adiacent] *Halicarnaſſus eſt oppidum in ſinu Iſthmi dorici ſitum.*

Cariam

Additio.

Cariam cum Doride miſcent & confundunt plerique, imo Cariam cum parte Ioniæ, neſcio tamen qua ratione, vſque ad ſinum Iaſium Cariam protendi volunt, qui ſcribunt, Cariā non eſſe Aſiæ minoris in Caria præclariſſimæ ciuitates ſunt Halicarnaſſus, Gnidus & Aphrodiſium, hæc regio duo reſpicit maria Occidentale, & Meridionale, In fine vergit ad Septentrionē, Inſignes ibi ſunt ſinus & Portus admirandæ ſtationis, & quia reſpicit duo illa maria vicina variis & multis inſulis, præcipue Rhodo ad mercaturā aptiſſima, quamquam olim fuerit inter Rhodios et carios bellum atrox, imo hodie Rhodij ſunt infeſti Caribus, & enim quādo Rhodos erat Chriſtianorum ſemper Rhodij infeſtabant Cares, & contra: ſed iam Solymanus qui eſt dominus, compoſuit omnia, Gnidus hodie dicitur cabo de Chio.

Ionia. Cap. 17.

POſt Baſilicum Ionia aliquot ſe ambagibus ſinuat: & primum à poſſideo promótorio inflexum inchoans, cingit oraculū Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi. Miletum vrbem quondam Ioniæ totius, belli pacíſque artibus principem, patriam Thaletis aſtrologi, & Timothei muſici, & Anaximandri phyſici, aliorūq́ue ciuium inclytis ingeniis, meritò inclytam, vtcunq; Ioniam vocāt: vrbem Hyppin, amnis meandri exitum, Latmum montem, Endymionis à Luna (vt ferūt) adamati fabula nobilem. Deinde rurſus inflexa, cingit vrbem Prienem, & Geſſi fluminis oſtium: moxq́ue vt maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi eſt Panioniū

ſacra regio,& ob id eo nomine appellata, quòd eam communiter Iones colunt. Ibi à fugitiuis, vt aiunt, condita (nomen famæ annuit) Phygela. Ibi Epheſus, & Dianæ clariſſimum templum, quod Amazones Aſia potitę conſecraſſe traduntur. Ibi Cayſtros amnis ibi Lebedos, Claríque Apollinis fanũ, quod Manto Tireſiæ filia, fugiens victores Thebanorum Epigonos, & Colophon, quam Mopſus eiuſdem Mantus filius ſtatuit, ad promontorium quo ſinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum vocant, efficit, anguſtiſque ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in pēinſulę faciem, ſuper anguſtias, hinc Teos illinc Clazomena: & quia terga iungunt cõfinio adnexa maris, diuerſis frontibus diuerſa maria proſpectãt. In ipſa peninſula eſt Coryna. In ſinu Smyrnæo eſt Thermodon amnis, & vrbs Leuca: extra eum, Phocis Ioniæ vltima.

ANNOTATIONES
In caput. XVII.

Poſt Baſilicum Ionia] *poſt Baſilicum Ionia* Baſilicum *ſinũ intellige & reſpice chartam,* Aliquot ambagibus] *ſinibus.* Miletum] *oppidum fuit olim celebratiſſimum nunc dictum, Melaſſam, conditum enim fuit à Neleo, qui genere Pylius fuit.* Vtcũque Ioniam vocant] *lege hucuſq; Ioniam vocant,* Panioniũ] *vbi fanum eſt ad quod confluunt omnes Iones præter, Mileſios, qui confederati fuere Perſis cõtra alias ciuitates Ioniæ. Ciuitates Ioniæ fuerũt duodecim, Miletum, Myuns, lebedos, Colophon, Priene, Teos, phocea, clazomene, Epherus, Chius, Samus, & Smyrna.* Phygella] *habet hoc oppidũ Dianæ Munichiæ tempſum ab Agamemnone*

ne conditum. Epheſus] *celeberrimum oppidum vbi templũ Dianæ.* Clariique Apollinis] *qui volet legere fabulas huius Clarij Apollinis, legat Strabonem libro.* 14. Epigonos] *Epigoni græce, latine dicuntur poſteri, Duo fuerunt Bella inter Græcos aliquot ex multis nationibus conflatos, & Thebanos: in priori victores fuere Thebani, poſteri vero eorum, qui occubuerant iterum conflato de integro exercitu. Alcmeone exercitus imperatore vicere Thebanos & vrbem deleuerunt, iſti dicti ſunt Epigoni, poſt epigonons lege erexit,* Smyrneum] *ab Smyrna oppido illuſtri quod in illo ſitum eſt dictum hodie lamyra, alij alio modo, breuis eſt traiectus ab illo ad Chium Inſulam & Mitylenem aliam inſulam & inde breuis nauigatio in Conſtantinopolim, ſequitur vltimo Phocis vltima Ioniæ.*

Corollarium.

Vniuerſa Ioniæ regio fertiliſſima eſt, ab Occidente enim habet Aegeum mare, quod nunc archipelago dicitur. i. princeps marium propter regiones quas vtrinque alluit in Aſia & Europa illuſtres & fecundiſſimas, nam in Europa alluit totam Macedoniam littoralem, in Aſia Ioniã & ariam & Phocida vſque ad Helleſpontum, præterea habet innumeras penè inſulas: ſed Ionia tulit præclariſſimos ac peritiſſimos viros pace & bello illuſtriſſimos. Imperatores Conſtantinopolitani ſolebant recreationis gratia hanc Ioniam perluſtrare propter eius fertilitatem, expugnatio iſtius regionis fuit cauſa propter quam amiſſum fuerit imperium orientale. neque abs re vocata hæc regio Aſia minor quod ſua vbertate mereretur nomen Aſiæ.

Æolis. Cap. 18.

PRoxima regio, ex quo ab Aeoliis incoli cœpit, Aeolis facta, antè Myſia: & quà Helleſpontum attingit Troianis poſſidentibus, Troas fuit. Primam vrbem à Myrino

conditore, Myrinam vocant: ſequentem Pelops ſtatuit, victo Oenomao, reuerſus ex Græcia: Cymen nominauit, pulſis qui habitarant dux Amazonum Cyme. Suprà Caicus inter Eleam decurrit, & Pitanem illam, quæ Archeſilam tulit, nihil affirmantis, Acadamiæ clariſſimum antiſtitem. Tum in promontorio eſt Cãna oppidum, quod prætervectos ſinus excipit non paruus, ſed longè, ac molliter flexus, retrahénſque paulatim oras, vſque ad ima montis Idæ. Iſthmos paruis vrbibus aſperſus eſt, quarum clariſſima eſt Ciſtena. Gremio interiore campus Thebe nomine, Adrimittion, Aſtyram, Eteſſam, oppida. eodẽ quo dicta ſunt ordine adiacentia, continet. In altero latere Antandrum. Duplex cauſa nominis iactatur: alij Aſcanium Æneæ filium cùm ibi regnaret captum à Pelaſgis, ea ſe redemiſſe commemorãt: alij ab iis putant conditam, quos ex Andro inſula vis & ſeditio exegerat. Hi Antandrum quaſi pro Andro: illi quaſi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit Gargara, & Aſſon, Ætolorũ colonias. Tum ſinus alter ἀχαιῶν λιμὴν, non longè ab Ilio littora incuruat, vrbe, bello, excidióq; clariſſima. Hîc Sigæum fuit oppidum, hîc Achiuorum fuit bellãtiũm ſtatio. Huc ab Idæo monte demiſſus Scamander exit, & Simois, fama quàm natura maiora flumina. Ipſe mons vetere diuarum certamine, & iudicio Paridis memoratus, orientem ſolem aliter quàm in aliis terris ſolet

aſpici,

aſpici,oſtentat. Nanque ex ſummo vertice eius ſpeculantibus, penè à media nocte ſparſi ignes paſſim micare,& vt lux appropinquat, ita coïre, ac ſe coniungere videntur,donec magis magiſq; collecti,pauciores ſubinde,& vna ad poſtremum flamma ardeant.Ea cum diu clara & incendio ſimilis effulſit,cogit ſe, ac rotundat, & fit ingens globus.Diu is quoque grandis, & terris annexus apparet: deinde paulatim decreſcens, & quanto decreſſit,eo clarior: fugat nouiſſimè noctem, & cùm die iam ſol factus,attollitur. Extra ſinũ ſunt Rhetæa littora,Rhetæo & Dardania claris vrbibus:Aiacis tamen ſepulchro maximè illuſtria.Ab his fit arctius mare,nec iam abluit terras,ſed rurſus diuidens anguſto Helleſponti freto,littus obuium findit,facitque vt iterum terræ, quà fluit, latera ſint.

NNOTATIONES
In Caput XVIII.

Ab Æolibus]*græciæ populi fuere,qui in hoc littore duodecim ciuitates cõdiderunt* Sequentem Pelops ſtatuit] *videlicet Cymen poſtea ita leges,& victo œnomao reuerſus ex Græcia,Cymen nominauit,pulſis qui habitarãt dux Amazonum Cyme.* Academię]*nouæ intelligit Academiæ,nã veteris fuit Socrates,*Iſthmos paruis vrbib⁹ aſperſus eſt] *pro Iſthmos ſunt,qui legãt is mons videlicet Ida,& perperam, nam mons Ida non eſt aſperſus paruis vrbibus,neque Ciſtena eſt in monte Ida,* Αχαιῶν λιμὴν.*i. græcorũ portus,* Nõ longe ab Ilio littora incuruat vrbe bello excidioque clariſsima]*De ilio non attinet dicere quando omnes poëtæ tam græci quam latini de illo fabulãtur præcipuè Homerus,ſunt*

qui dicunt iſta omnia hæc de Ilio nugamenta eſſe, non dicam ego, ne comparem mihi inimicos multos hiis fabulis addictiſsimos, & reuera audiui à viris doctiſsimis, fuiſſe hæc omnia Homeri & aliorum poetarum ſomnia neque poſſunt ſibi perſuadere illa omnia, quæ apud Homerum ſunt ſcripta,

APPENDIX.

Aeolis pars Aſiæ minoris olim magni nominis & fertilitatis vel maximæ, nunc redacta ad domunculas Turcarum, non enim ita colitur hodie illa regio vt quondam culta fuit, poetarum fabulis inclyta, ſeculo imperatorum orientalium chriſtianorũ maxime exornata. Myrina oppidum nunc Sebaſtopolis appellata iam non obſcuri nominis ob mercaturam, Sigeum oppidum & promõtorium, nũc caput ſanctæ Mariæ, Helleſpontus, *fretũ eſt ex parte Aſiæ à Chriſtianis poſsidentibus Aſiam minorem dictum Brachium* S. *Georgij, ab Europæis ex altero latere el far de Callipoli ob oppidum ibi ſitum Callipoli dictum hoc eſt pulchrum per fretum iſtud Turcæ, qui iam totam Aſiam minorem occupauerant, multa mala intulerunt Chriſtianis, & hæc fuit ars militaris Turcæ, vt prius occuparet Aſiam minorẽ, ex qua poſſet irruptiones in nos libere facere neque ex ea parte ipſum damnum aliquod accipere, nam ſi totam illã regionẽ* A*ſiæ minoris Troadis et* Bythiniæ *reliquiſset in expugnatas, nullus fuiſset illi traiectus ex* A*ſia in Thraciam & conſtantinopolim res admiranda nunquàm defuit vnus proditor in omni hominum ſtatu, id experiũtur principes indies, quamquam vt paulo liberius loquar græci Cæſares in pleriſque fuerunt negligentes & ſecordes, & alij principes Chriſtiani multo negligentiores, non dubito factũ hoc fuiſse ob noſtra crimina, & quia non reſipiſcimus indies res Chriſtiana labitur in deterius.*

Bithynia Caput. XIX.

INterius Bithyni ſunt, & Mariandynei, In ora Graiæ vrbes, Abydos, & Lampſacũ, Parion & Priapos. Abydos magni quondam

dam amoris cõmercio inſignis eſt : Lampſacum Phocęis appellantibus nomen ex eo traxit, quod conſulentibus in quaſnam terras potiſsimum ten derent, reſponſũ erat, vbi primùm fulſiſſet, ibi ſedem capeſſerẽt. Tum rurſus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, pugnà, quę primùm inter Perſas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem ſedet in ſeruice peninſulæ Cyzicũ: nomen Cyzicus indidit, quem à Minyis imprudentibus, cùm Colchos peterent, fuſum acie cæſúmque accepimus. Poſt Placia, & Scylace paruę pelaſgorum coloniæ. Quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolę vocant, Myſius: is flumen Rhyndacum in ea quæ ſequuntur, emittit. Circà angues naſcuntur immanes, neque ob magnitudinem modò, ſed ob id etiã mirabiles, quòd vbi in alueum eius ęſtus, ſoléque fugerunt, emergunt atque hiant : ſuperuolantéſque aues, quãuis altè & perniciter ferantur, abſorbent. Trans Rhyndacum eſt Daſchylos, & quam Colophonii collocauere Myrlea. Duo ſunt inde modici ſinus: alter ſine nomine Cion amplectitur, Phrygię haud longè iacentis opportuniſsimum emporiũ: alter Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Aſtacon, à Megarenſibus conditam. Deinde priores terrę iterum iacent, exituríq; in pontum pelagi canalis anguſtior. Europam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat Thracius (vt dictum eſt) Boſphorus. Ipſis in faucibus oppidum,

in ore templum eſt : oppidi nomen Chalcedon: auctor Archias Megarenſium princeps. Templi numen Iupiter, conditore Iaſone. Hîc iam ſeſe in gens Pontus aperit (niſi qua promõtoria ſunt) huc atque illuc, longo rectóque limite extentus, ſinua tus cętera. Sed quia contrà minus quàm ad lęuam & dextram abſceſsit, mollibus faſtigiis, donec an guſtos vtrinque angulos faciat, inflectitur ad formã Scythici arcus, maximè incuruus, breuis atrox nebuloſus, raris ſtationibus, non molli neque arenoſo circundatus littore, vicinus aquilonibus: & quia non profundus eſt, fluctuoſus atque feruens: olim excolentium ſęuo admodum ingenio Axenus: pòſt cõmercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum Mariandynei vrbẽ habitant, ab Argiuo (vt ferunt) Hercule datam, Heraclea vocitatur : id famę fidẽ adiecit. Iuxta ſpecus eſt Acheruſia, ad manes (vt aiunt) peruius, atque inde extractum Cerberum exiſtimant.

ANNOTATIONES
In Caput XIX.

Interius Bithyni ſunt] *indicat Bithynos non eſſe maritimos, ſed potius mediterraneos, interius inquit ſunt, id eſt, in mediterraneis. Sunt, qui volunt à Thinis Thraciæ populis originem duxiſſe, Bithynia vocata fuit olim Mygdouia* Bithynia *dicta à Bithino rege Thrace,* Mariandyni] *populi Paphlagonibus finitimi, propè Bithynos,* In ora Graiæ vrbes, Abydos, & Jampſacum, Parion, & priapos, Abydos magni quondã amo ris]

ris] *Leandri & Hero*, Tam rurſus fit apertius mare propō-tis] *paulo apertius propontis dictum quia ante pontum, vocatum hodie la canal de Conſtinopoli*. In id Granicus effunditur] *in id mare Granicus fluuius effunditur, apud illum fuit prima victoria Alexandri in Aſia*. Cizicum] *hodie dicitur ſpiga*. Parion] *Pariſſa vulgo*. Lampſacum] *nunc dicitur Cirſe, Circa* Angues naſcuntur immanes] *& alia, quæ ſequuntur ſunt fabuloſa*, Daſchilos] *Diaſquilo hodie*. Chalcedon] *nomen retinet ibi concilium Chalcedonenſe*. Conditore Iaſone] *lege Conditor Iaſon*. Scythici arcus] *vt habet M. Terentius Varro*, Axenus] *in hoſpitalis*, Euxinos] *bene hoſpitalis*. Iuxta ſpecus eſt Acheruſia] *fabuloſa omnia*.

Paphlagonia. Caput. XX.

TVm Tios oppidum, Mileſiorum quidem colonia, ſed iam ſoli gentiſque Paphlagonum: quorum in littoribus penè mediis, promontorium eſt Carambis. Citrà, Parthenius amnis vrbéſque Seſamus, & Cronna, & à Cytoro Phryxi filio poſita Cytoros. Tum Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit, Armene.

ANNOTATIONES In Caput. XX.

Paphlagonia, antea dicta fuit Pylæmenia. Tum Tios oppidum Mileſiorum quidem colonia] *hanc condiderunt Mileſii eo tempore, quo vna cum Perſis pugnarunt aduerſus Aſianos ſuos minores*. Sed iam Soli gentiſque Paphlagonum] *nam antea erat Mileſiorum non enim erat in Paphlagonia ſed in Ponto*. Promōtorium Carambis] *hoc promontoriū valde excurrit in mare*. Parthenius amnis] *ex Gigante monte fluit in Pontum*.

Auctaurium.

Iſtæ duæ regiones fuerunt olim imperij Trapezuntij, & imperator Trapeſi illis imperabat, ſed cum deſcenderet ex Turquia Ottomanus primum deleuit hoc imperium, vt facilius conſtantinopolitanum ſibi aſſeret, quod fecit, & abſoluit, omnia ſunt hodie Solymani Turcæ.

Tios retinet nomen ablato ſigma vltimo. Cronna Comana noſtro ſeculo Cimolis nunc Cinopolis.

Chalybes. Caput. 21.

CHalybes proximi clariſſimas habent Amiſon, & Sinopen, Cynici Diogenis patriam. amnes, Halyn, & Thermodonta. Secundum Halyn vrbs eſt Lycaſto: à Thermodonte campus, in eo fuit Themiſcyrum oppidũ. fuere & Amazonum caſtra: ideo Amazonum vocant. Tibareni Chalybas attingunt, quibus in riſu luſuque ſummum bonum eſt. Vltra Carambin Moſſynœci, turres ligneas ſubeunt, notis corpus omne perſignãt, propatulò veſcuntur, promiſcuè concubunt: & palàm reges ſuffragio deligunt, vinculiſque & arctiſſima cuſtodia tenent: atque vbi culpam prauè imperãdo meruere: inedia diei totius afficiunt. Cæterùm aſperi, inculti, pernoxij appulſis. deinde minus feri. verùm & hi inconditis moribus, Macrocephali, Diſcheri, Buxedi. Raræ vrbes, Ceraſus & Trapezus maximè illuſtres. Inde is locus eſt, vbi finem ductus à Boſphoro

tractus

tractus ac cipit, atque inde ſe in ſinu aduerſi littoris flexu att olens, anguſtiſſimum Ponti facit angulum. Hîc ſunt Colchi. hinc Phaſis erumpit. Hîc eodem nomine, quo amnis eſt, Atheniſtagora, Mileſio deductum oppidum. Hîc Phryxi templum, & lucus, fabula vetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo ſe iugo, & donec Rhiphæis coniungantur, exporrigunt: qui altera parte, in Euxinum & Mœotida, & Tanain, altera in Caſpium pelagus obuerſi, Ceraunij dicuntur. Iidem aliubi Taurici, Moſchi, Amazonici, Caſpij Coraxici, Cauca ſi, vt aliis aliiſúe appoſitis gentibus, ita aliis aliiſque dicti nominibus. At in primo flexu iam curui littoris oppidum eſt, quod Græci mercatores conſtituiſſe, & quia cum cæca tempeſtate agerentur, ignaris quæ terra eſſet, cygni vox notam dederat, Cygnum appellaſſe dicuntur. Reliqua eius feræ incultæque gentes, vaſto mari aſſidentes tenent, Melanchlæni: terreſtria, Sexſolytæ, Coraxi, Phthirophagi, Heniochi, Achæi, Cercetici. Etiam in confinio Mœotidis Syndones. In Heniochorũ finibus Dioſcurias, à Caſtore & Polluce pontum cum Iaſone ingreſſis: Syndos, in Syndonum ab ipſis terrarum cultoribus condita eſt: obliqua tunc regio, & in latum modicè patens, inter Pontum paludéque ad Boſphorum excurrit, quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninſulam reddit. Quatuor vrbes ibi ſunt, Herma-

naſſa, Cepœ, Phanagoria, & in ipſo ore, Cimmerium. Hàc ingreſſos lacus accipit longè latéque diffuſus, quà terras tangit, incuruo circundatus littore: quà mari propior eſt, (niſi vbi aperitur) quaſi margine obductus, citra magnitudinem, propè Ponto ſimilis. Oram quę à Boſphoro ad Tanain vſque deflectitur, Mœotici incolũt, Toreatæ, Arrichi, Phicores, & oſtio fluminis proximi Iaxamathæ. Apud eos eaſdem artes fœminæ, quas viri exercent, adeò vt ne militia quidem vacent. Viri pedibus inhęrent, ſagittiſq; depugnãt: illę equeſtre pręlium ineunt. Nec ferro dimicant, ſed quos laqueis intercepêre, trahendo conficiũt. Nubunt tamen, verùm vt nubiles habeãtur, non in ætate modus eſt: niſi quę hoſtẽ interemere, virgines manent. Ipſe Tanais ex Riphęo monte deiectus, adeò pręceps ruit, vt cum vicina flumina, tum Mœotis & Boſphorus, tum Ponti aliqua brumali rigore durentur, ſolus ęſtus hyeménq; iuxta ferens, idem ſemper, & ſublimis, incitatuſque decurrat. Ripas eius Sauromatę & ripis herẽtia poſſident. Vna gens, aliquot populi, & aliquot nomina. Primi Męotici γυναικοκρατούμενοι, regna Amazonum. Fœcundos pabulo, ad alia ſteriles nudóſque campos tenent Budini. Geloni vrbem ligneam habitant. Iuxtà, Thyrſagetę Turcęque vaſtas ſyluas occupant, aluntúrque venando. Tum continuis rupibus, latè aſpera & deſerta regio, ad Arymphęos vſq; permittitur. His iuſtiſſi-

m i mores. Pro domibus nemora, alimenta baccæ & maribus & fœminis nuda ſunt capita. Sacri itaque habentur, adeóque ipſos nemo de tam feris ris gentibus violat, vt aliis quoque ad eos confugiſſe, pro aſilo ſit. Vltrà ſurgit mons Riphęus, vltraque eum iacet ora, quę ſpectat oceanum.

ANNOTATIONES
In Caput XXI.

Chalybes ſunt proximi] *Homerus vocat eos Alizones, gens eſt, quæ nuda fodit metalla,* Amiſon & ſinopem] *Sūt, qui Amiſon in Cappadocia conſtituant, Synopem vero in Paphlagonia, Synope nunc dicta Synopi, & Amiſon Qunopoli.* Themiſcyrum oppidum] *De Amazonibus dixi.* Raræ vrbes Ceraſus, & Trapezus] *Ceraſus Ceraſo nunc, Trapezus Trapizonda caput totius imperij.* Colchi] *natio percelebris, reliqua omnia poſſident Tartari vſque ad Europam.*

Additio.

Magna eſt mutatio harum regionum nam tota hæc regio quæ omnes iſtas ciuitates complectitur vſque ad lacum Caſpium Tartaria minor dicitur, ſub ditione Magni Chan, regio eſt aſpera & mōtoſa à barbariſsimis hominibus habitata in hac regione eſt magna Bulgaria non illa Theophilacti quæ eſt in Europa ſed alia. De hac regione ſemper eſt contentio inter Turcas & Tartaros eiuſdē generis ambos, ambæ enim ſunt Scythæ.

POMPONII MELÆ DE SITV ORBIS LIBER II.

Scythia Europæa. Cap. I.

ASiæ in noſtrũ mare Tanainque vergentis quẽ dixi, finis ac ſitꝰ eſt. At per eũdem amnem in Mœotida remeãtibus, ad dextram Europa eſt modò ſiniſtro latere in nauigãtium appoſita, ac Riphæis montibus (nam & huc illi pertinẽt) proxima. Cadentes aſſiduè niues adeò inuia efficiunt, vt vltrà ne viſum quidem intendentium admittant. Deinde eſt regio ditis admodum ſoli, inhabitabilis tamen quia Gryphi ſæuum & pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egeſtũ mirè amant, miréque cuſtodiunt, & ſunt infeſti attingentibus. Hominũ primi ſunt Scythę, Scytharúmque, queis ſinguli oculi eſſe dicuntur, Arimaſpi. Ab eis Eſſedones vſque ad Mœotida. Huius flexũ Buges amnis ſecat. Agathyrſi & Sauromatæ ambiunt: quia pro ſedibus

plauſtra habent, dicti Hamaxobitæ. Obliqua tūc ad Boſphorū plaga excurrens, Ponto ac Mœotide includitur. In paludem vergentia Satarchę tenēt. In Boſphorum Cimmericū oppida, Myrmecion, Panticapeum, Theodoſia, Hermiſium. In Euxinū mare, Taurici. ſuper eos ſinus portuoſus, & ideo καλὸς λιμὴν appellatus, promōtoriis duobus includitur. Alterū κριῦ μέτωπον vocant, Carambico, quod in Aſia diximus, patet aduerſum: Parthenion alterū. Oppidum adiacet Cherroneſus, à Diana (ſi credatur) conditum, & Nymphæo ſpecu, quòd in arce eius Nymphis ſacratū eſt, maximè illuſtre. Subit tum ripam mare, & donec quinque millia paſſuū abſit à Mœotide, refugientia vſque ſubſequens littora, quę Satarchæ & Taurici tenent, peninſulam reddit. Quod inter paludem & ſinum eſt, Taphrę nominatur: ſin⁹, Carcinites. In eo vrbs eſt Carcine, quam duo flumina, Gerros & Hypaciris, vno oſtio effluentia attingūt: verùm diuerſis fontibus & aliunde delapſi. Nam Gerros inter Baſilidas & Nomadas euoluitur. Syluę deinde ſunt, quas maximas hæ terrę ferunt, & Panticapes, qui Nomadas Georgóſque diſterminat. Terra tum longè diſtēta excedēs, tenui radice littori adnectitur: poſt, ſpatioſa modicè, paulatim ſe ipſa faſtigiat, & quaſi in mucronē longa colligens latera, facie poſiti enſis allecta eſt. Achilles infeſta claſſe mare Ponticum ingreſſus, ibi ludicro certamine celebraſſe victoriam, & cū ab armis quies erat, ſe ac ſuos cur-

ſu exercitauiſſe memoratur: ideo dicta eſt, δρόμοσάχίλλεως. Tum Boryſtenes gẽtem ſui nominis abluit inter Scythię amnes amœniſſimus: turbidis alijs, liquidiſſimus defluit, placidior q̃ cęteri, potaríq; pulcherrimus. Alit lætiſsima pabula, magnóſque piſces, quibus & optimus ſapor, & nulla oſſa ſunt. longè venit, ignotíſque ortus è fontibus, quadraginta dierum iter alueo ſtringit, tantóque ſpatio nauigabilis, ſecundum Boryſthenida & Olbida gręca oppida egredirur. Callipidas Hypanis inclu dit, ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolę appellant: & diu qualis natus eſt de fluit. Tandem non longè à mari, ex paruo fonte, cui Exampeo cognomen eſt, adeò amaras aquas acci pit, vt ipſe quoque iam ſui diſſimilis, & non dulcis hinc defluat. Axiaces proximus intra Callipidas Axiacáſque deſcendit. Hos ab Iſtricis Tyra ſeparat, ſurgit in Neuris: quà exit, ſui nominis oppidũ attingit. At ille qui Scythię populos à ſequẽtibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quàm deſinit nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentiũ diu Danubius eſt: deinde aliter ap pellantibus accolis, Iſter fit: acceptíſque aliquot amnibus, ingens iam, & eorum qui in noſtrũ mare decidunt, tantùm Nilo minor, totidem quot ille oſtiis, ſed tribus tenuibus, reliquis nauigabilib⁹ effluit. Ingenia cultúſque gentium differunt. Eſſedones funera parentum lęti, & victimis, ac feſto coitu familiarium celebrãt. Corpora ipſa laniata,

& cœ-

& cæſis pecorum viſceribus immixta, epulando conſumunt. Capita vbi fabrè expoliuere, auro cincta pro poculis gerunt. Hæc ſunt apud eos ipſos pietatis vltima officia. Agathyrſi ora artúſque pingunt: vt quiq́ue maioribus præſtant, ita magis vel minus: cæterùm iiſdem omnes notis, & ſic vt ablui nequeant. Sarmatæ auri & argenti maximarũ peſtium ignari, vice rerũ commercia exercent. Atque ob ſæua hyemis admodum aſſiduæ demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſuffoſſa habitant, totum braccati corpus: & niſi quà vidẽt, etiam ora veſtiti. Tauri, Iphigenię, & Oreſtis aduentu maximè memorati, immanes ſunt moribus, immanemq́ue famã habent, ſolere pro victimis aduenas cędere. Baſilidis ab Hercule & Echidnà generis principia ſunt: mores regij, arma tantum ſagittę. Vagi nomades, pecorum pabula ſequuntur, atque vt illa pecori durant, ita diu ſtatam ſedem agunt. Colunt Georgi, exercentq́ue agros. Axiacę furari quid ſit, ignorant: ideóque nec ſua cuſtodiunt, nec aliena contingunt. Interius habitantium ritus aſperior, & incultior regio eſt. Bella cędeſq́ue amant, móſque eſt bellãtibus, cruorem eius quem primum interemerunt, ipſis è vulneribus ebibere. Vt quiſq; plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Cęterùm expertem eſſe cędis inter opprobria vel maximum eſt. Ne fœdera quidem incruenta ſunt: ſauciãt ſe qui paciſcuntur, exemptúmque ſanguinem vbi per-

miſcuere, deguſtant: id putant manſurę fidei pignus certiſſimum. Inter epulas, quot quiſque interfecerit referre, lętiſſima & frequentiſsima mẽtio: biníſque poculis, qui plurimos retulere, perpotatis interlocantur. is honos pręcipuus eſt. Pocula vt eſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipſę etiam epulę viſceribus humanis apparantur. Geloni hoſtium cutibus equos, ſeque velant: ilios reliqui corporis, ſe capitum, Melanchlęnis atra ueſtis, & ex ea nomen. Neuris ſtatũ ſingulis tempus eſt, quo ſi velint in in lupos, iterumq́ue in eos qui fuere, mutentur. Mars omnium deus: ei pro ſimulachris enſes & tentoria dedicant, hominéſque pro victimis feriunt. Terrę latè patent, & ob excedentia ripas ſuas plerúmque flumina nuſquã non ad pabula fertiles, alicubi vſque adeò ſteriles ad cætera, vt qui habitant, lignorum egentes, ignes oſsibus alant.

NNOTATIONES
In Caput I.

Cimmerium & vbi habes Cimmericum repone Cimmerium. Oppida Myrmecion] *lege oppida ſunt, Myrmecion ab abundantia fornicarum.* Taurici] *hodie tartari minores.* καλὸς λιμὴν] *id eſt, bonus portus.* κριοῦ μέτωπον] *arietis frontem vocant.* Carãbico, quod in Aſia diximus] *lectio iſta eſt inuerſa, lege hoc modo, quod, Carambico in Aſia dicto patet aduerſum.* Carambicum promontorium] *promõtorium Paphlagonum.* Theodoſia] *campos habet vbertate maxima praeſtantes.* Panticapæum] *ciuitas metropolis eorum qui Boſphorum Cimmerium inhabitant,*

habitant, & eſt in oſtio Mœotidis olim opulentiſſima, hæc omnia oppida poſsidebant Cimmerij, quorum erat ditio latiſſima & fecundiſſima, & non longe à noſtris temporibus Veneti dominabantur & toti paludi Mœotidi, quæ vocatur hodie el mar negro, ſed Barbari Tartari totam illam regionem expugnarunt. Oppidum adiacet Cherroneſus à Diana ſi credatur, conditum] *in hoc loco eſt mendum intolerobile, in primis ego non legi apud Geographum aliquem vetuſtum, neque apud Strabonem minus apud Herodotum omnium poſt Homerum vetuſtiſſimum oppidum aliquod vocari Cherroneſus. Deinde inuento apud ſtrabonem oppidum ibi eſſe Nymphœum vocatum, & illud percelebre, quare multo ſatius erit ita legere, oppidum adiacet Cherroneſo, à Diana vt ferunt conditũ, et Nymphæo ſpecu quod in arce eius Nymphis ſacratum eſt, maxime illuſtre, & hæc eſt genuina lectio, nec video quibus autoribus poſſent aliqui mihi occurrere niſi Pomponio Plinio & Ptolemæo quibus ego in hoco loco et in hac regione* Strabōnē *antepono, qui erat natus ad Pontũ & nouerat omnes circumuicinas ciuitates, at ille nullum iſtius oppidi facit mentionem. Strabo ipſe quæritur maxime de iis, qui ciuitates & flumina pro ſuo libito excogitant, veluti hiſtorici aliquot fecerunt, alij enim Riphæos montes nuncupant, alij Ogyon montem, & Gorgonum & Heſperidum domicilia, Thepompus dixit terram mecropidem, Hecateus excogitauit vrbem Cimmeridem* ' *Heuemerus rura panchia, in Libya liberi patris oppidum exiſtere.* Quod inter paludem & ſinũ eſt] *paludem Mœotida, & ſinum Carcinitem.* Pēinſulam reddit] *Tauricam cherſoneſon, ſiue Procopienſem, ſiue Tartariã procopienſem, nam hodie ibi minores Tartari habitant, ſolebant olim Genuenſes habere eius imperium* Baſſilides] *Valachi nũc, & nomades quoque vſque ad Iſtrũ fluuium, à Tauricis vſque ad Iſtrum & Valachia, quam olim habitarunt Getæ.* Δρόμος Ἀχίλλεως] *id eſt, curſus Achillis.* Tum Boryſtenes] *hodie Neper.* Inter Scythiæ] *dixi à fontibus Tanais vſque ad Danubium vocari regionem Scythicam vniuerſali vocabulo.* At ille] *Danubius eſt, qui Scythiam aut Tartaros minores.* A ſequentibus populis dirimit] *à Bulgaria minore et Myſia inferiore.* Apertis in Germania fontibus] *oritur Danubius in abnobio Germaniæ monte,*

nunc dictus Daunou, Nam per immania magnarum gentium] *per Auſtriam, Vngariam, quarum altera dicitur Pannonia ſuperior videlicet Auſtria, alia inferior videlicet Vngaria, per Myſiam inferiorem, inter Vulgariam & Valachiam vſque ad Pontum.* Deinde aliter appellantibus accolis] *dicitur Iſter, ab aria ciuitate nunc dicta Colonamich V Valachia vſque ad oſtia Ponti.* Hæc ſunt apud eos ipſos pietatis vltima officia] *Epiphonyma eſt, & illud:* Auri & argenti maximarum peſtium] *aliud Epiphonyma.*

Corollarium.

A fonte Tanais vſque ad primum oſtium Danubij verſus Septentrionem Scythia à veteribus ducta eſt, quæ diſtribuebatur in duas partes, in Scythiam videlicet maiorem & Scythiam minorem, noſtro ſeculo vocatur Tartaria vnico vocabulo. Tartari poſſident non diſsimiles Mahumethanis, imo paulo magis erudiores, regio eſt fœcunda vel incipiens ab oſtio Tanais vſque ad Cherroneſum propter multitudinem fluuiorum tum in mare, tum etiam in paludem effluentium, reliqua vero vſque ad Danubium non ſunt contemnenda quanquàm non tantæ fertilitatis Bulgaria eſt ea, quæ ad oſtia Danubij protenditur, huius fuit Archiepiſcopus Theophilactus, ea iam tota eſt Solymani, tantum poteſt ſecordia chriſtianorum principum.

Thracia. Cap. 2.

HIs Thracia proxima eſt, eáque à Pontici lateris fronte vſque in Illyricos penitus immiſſa, quâ latera agit Iſtro pelagóque con tingitur. Regio nec cælo læta, nec ſolo: & niſi quà mari propior eſt, in fœcunda, frigida, eorúmque quæ feruntur, malignè admodũ patiens. Raro vſquam pomiferam arborẽ, vitem frequentius tole-

rat:

rat: ſed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, niſi vbi frigora obiectu frondiũ cultores arcuere. Viros benignius alit, non ad ſpeciẽ tamen: nam & illis aſper atque indecens corporum habitus eſt: cæterùm ad ferociam, & numerũ, vt multi, immitéſque ſint, maximè ferax. Paucos amnes, qui in pelagus euadunt, verum celeberrimos, Hebrũ, Neſton, & Strymona emittit. Montes interior attollit, Hæmon & Rhodopen, & Orbelon, ſacris Liberi patris, & cœtu Mænadum Orpheo primùm initiante celebratos. E quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, vt Euxinũ, & Adriam ex ſũmo vertice oſtendat. Vna gens Thraces habitant, alijs aliíſque prędıti & nominibus & morib⁹. Quidã feri ſunt, & ad mortem paratiſſimi, Getæ vtique: id varia opinio perficit. Alij redditvras putant animas obeuntiũ: alij, & ſi non redeant, non extingui tamen, ſed ad beatiora tranſire: alij, emori quidẽ, ſed id melius eſſe quàm viuere. Itaque lugentur apud quoſdã puerperia, natíque deflẽtur. Funera contrà feſta ſunt, & veluti ſacra cantu, luſúque celebrantur. Ne fœminis quidem ſegnis eſt animus, ſuper mortuorũ virorum corpora interfici, ſimúlq; ſepeliri, votum eximiũ habent: & quia plures ſimul ſingulis nuptæ ſunt, cuius id ſit decus apud iudicaturos magno certamine affectant. moribus datur, eſtque maximè lætũ, cùm in hoc contenditur vincere. Mœrent alię vocibus, & cũ acerbiſſimis planctibus efferunt. At quibus conſolari

eas animus eſt, arma, opéſque ad rogos deferunt, paratíque (vt dictitant) cum fato iacentis, ſi detur in manꝰ, vel paciſci, vel decernere, vbi nec pugnæ nec pecunię locus ſit: manentque dominas proci. Nupturę virgines nõ à parentibus viris tradun tur, ſed publicè aut locantur ducendę, aut vęneũt. Vtrum fiat, ex ſpeciè & moribus cauſa eſt. Probæ formoſęque in precio ſunt: cęteras qui habeant, mercede quæruntur. Vini vſus quibuſdam ignotꝰ eſt: epulantibus tamen vbi ſuper ignes, quos circumſident, quędã ſemina ingeſta ſunt, ſimilis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus Iſtro proxima eſt Iſtropolis: deinde à Mileſiis deducta Galatis & Tritonice, & portus Caria, & Tiriſtris promontoriũ, quod præteruectos alter ponti angulus accipit aduerſus Phaſiaco, & niſi amplior foret, ſimilis fuit. Hîc Bizone motu terræ intercidit. Eſt portus Crunos: vrbes, Dionyſiopolis, Odeſſos, Meſſébria, Anchialos: & intimo in ſinu, atque vbi Pontus alterum ſui flexũ angulo finit, magna Apollonia. Recta de hinc ora, niſi quod media fermè in promontoriũ, quod Thinniã vocant exit, & incuruis contra ſe littoribus obtenditur, vrbémque ſuſtinet Halmideſſon, & Phileas, & phinopolim. Hactenus Pontus. Deinde eſt Boſphorus & Propontis. In Boſphoro, Byzantium: in Propontide, Selymbria, Perinthus, Bathynis: amnéſque qui interfluunt, Ergynus & Atyras. Tum Rheſo regnata quondã pars Thracię, & Byſante

Sa-

Samiorũ,& ingens aliquando Cypſella. Poſt, locus,quem Graij μακρὸν τεῖχος appellant,& in radice magnæ peninſulę ſedens Lyſimachia. Terra quæ ſequitur,nuſquam lata, atque hîc arctiſſima inter Helleſpontum,Aegęúmque procurrit:anguſtias, Iſthmon:fronte eius Maſtuſiam , totam Cherſoneſum appellant. Ob multa memorabilis eſt. In ea flumẽ Aegos , naufragio claſſis Atticæ inſigne. Eſt & Abydo obiacens Seſtos,Leandri amore per nobilis.Eſt & regio,in qua Perſarum exercitus,diuiſas ſpatio pelagóque terras,auſus pontibus iungere(mirũ atque ingens facinus) ex Aſia in Græciã pedes,& non nauigata maria tranſgreſſus eſt. Sunt Proteſilai oſſa conſecrata delubro.Eſt & portus Cœlos,Athenienſibus & Lacedęmonijs naualiacie decernentibus,Laconicę claſſis ſignatus excidio.Eſt Cynoſema tumulus Hecubę , ſiue ex figura canis,in quam conuerſa traditur:ſiue ex fortuna,in quã deciderat , humili nomine accepto: eſt Macidos,eſt Eleus,quæ finit Helleſpótun. Ægęum ſtatim pelagus vaſte longũ littus impellit, ſummotáſque terras hinc ad promontoriũ, quod Sunium vocatur,magno ambitu,mollíque circũagit:eius tractum legentibus,præuectíſque Maſtuſiã,tum ſinus intrandus eſt, qui alterum Cherſoneſi latus abluens,iugo facie vallis includitur , & ex fluuio quem accipit,Melas dictus : duas vrbes amplectitur,Alopeconeſum,& in altero Iſthmi litore ſitam Cardiam. Eximia eſt Ænos, ab Ænea pro-

profugo condita. Circa Hebrum Cicones: trans eundem Doriſcos, vbi Xerxem copias ſuas, quia numero nō poterat, ſpatio menſum ferunt. Deinde promontorium Serrium, ex quo canentem Orphea ſecuta narrantur nemora, & Zone. Tū Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio vlterior Diomedem tulit immanibus equis mandendos ſolitum obiectare aduenas, & iiſdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis vocāt ſignum fabulæ remanet: & vrbs, quam ſoror eius ſuo nomine nominauit, Abdera: ſed ea magis id memorandū habet, quòd Democritum Phyſicum tulit, quàm quod ita cōdita eſt Vltrà Neſtos fluit, interque eam & Strymona, vrbes ſunt, Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymona & Athō turris Calarnea, & portus Caprullon, vrbs Acanthos, & Oeſima. Inter Athon & Pallenen, Cleona & Olynthos. Strymon (ſicut diximus) amnis eſt, lōgéque ortus, & tenuis, alienis ſubinde aquis fit amplior, & vbi non longè à mari lacū fecit, maiore quàm venerat alueo erūpit. Athos mōs eſt adeò elatus, vt credatur altius quàm vnde imbres cadūt ſurgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Cęterùm non promōtorio, vt alij, verū totus eſt, totóque longè dorſo procedit in pelagus: quà continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente perfoſſus, tranſnauigatúſq;, & factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenēt par-

uæ

uę Pelaſgorum coloniæ. In ſummo fuit oppidum Acroathon, in quo (vt ferunt) dimidio longior quàm in aliis terris ætas habitantium erat. Pallene ſoli tam patentis, vt quinque vrbium ſedes ſit atque ager, tota in altum abit, anguſta ſatis vnde incipit: ibi eſt Potidea. At vbi laxius patet, Mēde, Scionéque referendę, illa ab Eretriis, hęc ab Achiuis capto Ilio remeantibus poſita.

ANNOTATIONES
In Caput II.

His Thracia proxima eſt] *his videlicet Scythis Thracia, eſt proxima ad Auſtrum & poſt oſtia Danubij, aut ſi voles ſpeciatim Bulgaris* Thracia] *à Thrace habitatore primo dicta, fabulas non inſero nec libuit Inſerere. nam ſunt qui omnia referunt ad fabellas, veluti illi, qui dicunt Thraciam dictam fuiſſe à Martis filio Thrace. Alij volunt ab aſperitate dictam fuiſſe Thraciam ſit vtcunque voluerint non laboro, difficile enim eſt ſcire vnde nomina ſint regionum fluuiorum & oppidorum & montiū neque illud ad inſtitutum geographicum,* A pontici lateris fronte]. *i. ab oſtiis Danubij.* Vſque ad illiricos penitus immiſſa] *per Myſiam ſuperiorem & inferiorem, nam inferior protenditur vſque ad oſtia Danubij ego non auſus ſum dicere vſque ad Dalmatas, nam Illiris eſt regio longe Septentrionalior Myſia ſuperiore, propterea melius diceretur & verius vſque ad Dalmatas, nā illuc Thracia pertinet.* Paucos amnes] *octo habet amnes exeuntes in pelagus, octo enim multi mihi videntur, exiſtimo tamen Pomponium voluiſſe dicere regionem iſtam pro eius amplitudine, nam eſt vaſta, paucos habere fluuios.* Verun celeberrimos, Hebrum, Neſton, & Strymona emittit] *Hebri oſtium hodie Maxera vocatur, Neſtos ad Macedoniam,* Strymon] *medius inter Macedoniam & Thraciam.* Montes interior attollit, Hęmon & Rhodopē. & Orbelon] *interior videlicet Thracia ſiue mediterranea. Hæmus mons hodie Cathena mundi, Rhodopæ hodie Valiza, ſed Hæ-*

mus. vt aiunt altitudinis eſt. VI. milliarium ſi non volet lector habere fidem abibit impune, quanquam hanc ſententiam videtur confirmare Mela, cum dicit, E quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, vt Euxinum & Adriam ex ſummo vertice oſtendat] *tanta eſt habenda fides huic confirmationi, quanta priori ſententiæ*, Getæ vtique] *Getas alij geographi vltra Danubium ſitos eſſe dicunt, Mela ait citra verſus Meridiẽ.* Manéntque dominas proci] *hunc locum, qui nullum habebat ſenſum ego coniectura tantum reſtitui, nec ſcio quonam pacto hæc verba quadrent cum præteritis, niſi dicamus deprauatam eſſe ſcripturam, nam lectio habebat manent. pro mœrendo, minas, prominus, proci, pro proficere. diſſoluerant enim mœrendo in partes, mœren, &, do, itaque ſi ita legatur dictitant eas mœrẽdo minus proficere locus erit apertiſſimus.* In littoribus iſtro proxima eſt Iſtropolis, deinde à Mileſiis deducta Galatis] *Locus iſte eſt quoque mendoſus, ita lege, in littoribus Iſtro proxima eſt Iſtropolis à Mileſiis deducta, Deinde Galatis et Tritonicæ ita habet Plinius.* Hic Bizonę motu terræ intercidit] *Bizone & Heraclea interciderunt terræ motu,* Meſſembria] *Meſſeber hodie,* Apollonia] *antea Anthium.* Deinde eſt Boſphorus & Propontis] *Boſphorus Thracius & Bizantinus, hodie el far de Conſtantinopoli, & propontis la canal hodie de Conſtantinopoli,* In Boſphoro Bizantium] *hodie Conſtantinopolis à Conſtantino Cæſare inſtauratore, & noua Roma à veteribus pontificibus eccleſiæ noſtræ, quod in prioribus illis Synodis legere vnuſquiſque poteſt Ligos etiam antea dicebatur. Sedes fuit olim Occidentalium imperatorũ hodie vero Solymani Turcæ.* In propõtide Selymbria] *ſiue Selember. Inter duos fluuios.* Ergynum & Atiram] *ad Conſtãtinopolim, μάκρὸν τεῖχος*] *id eſt longus murus.* Philippopolis] *iuxta Strymonem fluuium finem. totius Thraciæ.* Apollonia] *Neapolis dicta.* Amphipolis] *hæ tres ciuitates ſunt ante fluuium Strymona vocatum verſus ſeptentrionem.* At hos mons] *dicitur hodie monte ſancto, ſed hic mons potius eſt in Macedonia quam in Thracia. Deinde Pallene in Macedonia verius, quam in Thracia, vt mirer Pomponium voluiſſe hæc inuertere,* Athos mons] *hodie monte ſancto, in Mari Aegeo dicto archipelago, dixi antea, in vertice olim fuit Acroathon, vbi*

nunc

nunc ſunt cœnobia monachorum Sancti Baſilij, & hæc quantũ ad Melæ expoſitionem attinet.

APPENDIX.

Thracia, quæ nnnc dicitur Romania regiones, pleraſque complectitur. Selymanus dominatur, habitata à Turcis, gubernat eam nomine Selymani Turcæ Beglerbeius: Romaniæ, Turca, hanc regionem expugnauit prima regio ab oſtiis Danubij verſus Meridiem eſt Bulgaria parua, olim Chriſtianorum ſubiecta tunc Imperatori conſtantinopolitano ad pontum Euxinum, qui hodie vocatur Mar maiore vſque ad finem Hemi montis quem diximus vocari monte de argento, ad littus eiuſdem maris vbi eſt Apollonia, nunc Varna inde ad Neſum ſiue Neſtum fluuium vera eſt Thracia cuius metropolis eſt. Conſtantinopolis, Turcæ Selymani ſedes, ante Conſtantinopolim eſt Phinopolis nunc dicta Ciſtopolis, ſunt qui dicant eſſe oppidum illud, quod vulgo Peram vocant, quod non poteſt fieri, nam ſeculo Ptolemæi nondum erat oppidum illud ædificatum, nam vt audio à Genuenſibus fuit ædificatum ante annos aliquot.

Digreſſiuncula.

Bizantium à Pauſania Spartanorum rege primum conditum fuit, deinde à Conſtantino inſtauratum & regiis aulis ac ædificiis magnificis ornatum, dictum poſtea Conſtantinopolis à Chriſtianis Imperatorebus à multis ſeculis habitatum vſque ad Conſtantinum Paleologum imperatorem vltimum Chriſtianum, expugnatũ & direptum & prædæ, infidelibus turcis datum à Mahomete Turcarum rege, Anno Milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio. xxix. *Martij.*

Macedonia Caput. 3.

TVm Macedonum populi, quot vrbes habitant? quarũ Pallam maximè illuſtrem alumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexãder etiam Aſiæ. In littore flexus Me-

cybern̨eus inter promontoria diuidit Canaſtreũ, & portum qui Copos dicitur: vrbes Toronem & Phyſcellam, atque vnde ipſi nomẽ eſt, Mecybernam incingit. Canaſtreo promontorio Scione proxima eſt. Mecybernæus autem in medio quà terra dat gremium, modicè in littora ingreditur. Cæterùm longis in altum immiſſis lateribus, ingens inter maria ſinus eſt. In eum Axius per Macedonas, etiam per Theſſalos Peneus excurrit. Ante Axium Theſſalonice eſt. Inter vtrunque Caſſandria, Cydna, Aloros, Derris: à Peneo, Sepias, Cordynia, Meliboea, Caſtanea, pares ad famã, niſi quòd Philoctetes alumnus Meliboeam illuminat. Terrę interiores claris locorum nominibus inſignes, penè nihil ignobile ferunt. Hinc non longè eſt Olympus, hîc Pelion, hîc Oſſa, montes gigãtum fabula bellóque memorati: hîc muſarum parens domúſque, Pieria: hîc nouiſſime calcatum Graio Herculi ſolum, ſaltus Oetęus: hîc ſacro nemore nobilia Tempe: hîc Libethra, carminumque fontes obiacent. Tum iam vaſtè & multùm prominens Gręcia, & dum Myrthoum pelagus attingat, à ſeptentrione in meridiem vecta: quà ſol oritur, Ægęis: quà occidit, Ioniis fluctibus obiacet: ac proxime ſpacioſa eſt Hellas nomine, grãdi fronti procedit: mox mari vtroq;, & Ionio magis, latera eius intrante, donec quinque millia paſſuum pateat, media fermè propè inciditur. Deinde rurſum terris huc ſe & illuc, verum in

Ionium

Ionium mare magis expandentibus progreſsiſq; in altum, non tam lata quàm cœperat, ingens tamen iterum & quaſi peninſula extenditur, vocaturque Peloponneſos, ob ſinus & promontoria, queis vt fibris littora eius inciſa ſunt: ſimul quòd tenui tramite in latus effunditur, platani folio ſimillima. In Macedonia prima eſt Theſſalia, deinde Magneſia, Phthiotis: in Græcia, Doris, Locris, P hocis, Bœotis, Attis, Megaris: ſed omnium Attis clariſsima. In Peloponneſo, Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaia, Elis, Arcadia: vltrà, Ætolia, Arcanania, Epiros vſque in Adriam. De locis, atque vrbibus, quę mare non abluit, hæc maximę memoranda ſunt: in Theſſalia, Lariſſa, aliquãdo Iolcos: in Magneſia, Antronia: in Phthiotide, Phthia: in Doride, Pindus, & iuxtà ſitum Erineon: in Locride, Cynos & Calliaros: in Phocide, Delphi & mons Parnaſus, & Apollinis fanum atque oraculum: in Bœotia, Thebæ, & Cythæron fabulis carminibúſque celeberrimus: in Attide, Eleuſin Cereri conſecrata, & clariores, quàm vt indicari egeant, Athenæ: in Megaride, vnde regioni nomen eſt, Megara. At in Argolide, Argos & Mycenæ, & templum Iunonis, vetuſtate & religione percelebre: in Laconide, Terapne, Lacedęmon, Amyclæ, mons Taygetus: in Meſſenia, Meſſene & Methone: n Achaïa atq; Elide quondam Piſę Oenomai, Elis & numen delubrúmq; Olympij Iouis, certamine gymnico, & ſingulari

ſanctitate, ipſo quidem tamen ſimulachro, quod Phidię opus eſt, maximè nobile. Arcadiam Peloponneſiacæ gentes vndique incingũt. In ea ſunt vrbes, Pſophis, Tenea, & Orchomenon: montes, Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Męnalus: flumina, Erymãthus, & Ladon. In Ætolia Naupactos, in Arcãnia Stratos, oppida: in Epiro, Dodonęi Iouis templum, & fons ideo ſacer, quòd cùm ſit frigidus, & immerſas faces ſicut cæteri extinguat, vbi ſine igne procul admouentur, accendit. At cùm littora leguntur, à promontorio Sepiade per demetriam & Boïon, Phtheleon & Echinon ad Pagaſeum ſinum curſus eſt. Ille vrbem Pagaſam amplexus, amnem Sperchion accipit: & quia Minyæ Colchida petentes inde Argo nauem ſoluere memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa prænauiganda, Maliacus & Opuntius grandes ſinus, & in his cæſorum etiam Laconum trophæa, Thermopylę, Opoës, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedõ, Larymna: Aulis Agamemnoniæ, Graiorúmque claſſis in Troiam coniurantium ſtatio. Marathon magnarum multarũque virtutum teſtis, iam inde à Theſeo Perſarum maxima clade pernotus. Rhamnus parua, illuſtris tamen, quod in ea fanum eſt Amphiarai, & Phidiaca Nemeſis. Toricos, & Brauron olim vrbes, iã tantũ nomina. Sunium promontoriũ eſt, finitque id littus Hellados, quod ſpectat ad orientẽ. Inde ad meridiem terra conuertitur vſque ad Megarã.

Atticæ,vt modò latere,ita nũc fronte pelago adiacens.Ibi eſt Piræus Athenienſium portus.Scyronia ſaxa,ſęuo quondã Scyronis hoſpitio, etiã nũc infamia. Megarenſium tractus Iſthmon attingit: hoc illi cognomẽ eſt , quia quinque milliũ ſpacio Ægeũ mare ab Ionio ſubmouens,anguſto tramite Helladi Peloponneſon annectit.In eo eſt oppidũ Cenchreę fanum Neptuni, ludi,quos Iſthmicos vocãt,celebres.Corinthos,olim clara opibus, pòſt clade notior,nunc Romana colonia,ex ſumma arce,quã Acrocorinthon appellãt,maria vtraque contuens.Peloponneſi orã(ſicut diximus) ſinus & promontoria lacerant:ab oriente,Bucephalos & Cherſoneſus,& Scilleon:ad meridiẽ, Malea Tęnaros,Acritas Ichthys:ad veſperũ,Chelonates & Araxos. Habitant ab Iſthmo ad Scylleon Epidaurij,Æſculapij tẽplo inclyti, & Troezenij, fide ſocietatis Atticæ illuſtres. Portus Saronicus , & Schenitas & Pagonus.Oppida autem Epidaurus, & Troezẽ , & Hermiona his littoribus appoſita ſunt.Inter Scylleon & Maleã Argolicus,inter hãc & Tænaron Laconicus:hinc ad Acritam Aſinęus inde ad Ichthyn Cypariſſius.In argolico ſunt noti amnes Eraſinus,atque Inachus,& notum oppidũ Lerne:in Laconico Gythius,& Eurothas: in ipſo Tænaro Neptuni templũ,& ſpecus , illi quem in ponto Acheruſiũ diximus facie & fabula ſimilis:in Aſinęo flumẽ Pamiſſũ,in Cypariſſio Alpheus.nomen dedere vrbes in littore ſitæ:hinc Cypariſſus,

riſſus, illinc Aſine. Meſſenij, Pyliíque terras colunt & ipſa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis, Patræ oram illā tenent, in quam Chelonates, & Araxos excurrunt: ſed Cyllene, quòd Mercurium ibi natum arbitrātur, inſignis. Rhion deinde) maris id nomen eſt) anguſtè & velut freto lacus ore frequenti incidens, inter Ætolos, & Peloponneſiacos vſque ad Iſthmon irrūpit. In eo ad ſeptentrionem ſpectare littora incipiunt. In his eſt Ægiō & Ægira, & Oluros, & Sicyon: at in aduerſis Pagæ Creuſis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior aliquanto nomine Calidon, & Euenos. Extrà Rhiō. in Acarnania maxime clara ſunt oppidū Leucas, flumen Achelous. In Epiro nihil Ambracio ſinu nobilius eſt: facit ſinus qui anguſtis faucibus, & quę minus mille paſſibus pateant, grande pelagus admittit: faciunt vrbes quę aſſidunt, Actium, Argi Amphilochij, Ambracia, Æacidarum regia Pyrrhíque Buttroton vltrà eſt. deinde Ceraunii montes, ab iis flexus in Adriam. hoc mare magno receſſu littorum acceptū, & vaſtè quidem in latitudinē patens, quà penetrat tamen vaſtius, Illyricis vſque Tergeſtum, cætera Gallicis, Italiſque gentibus cingitur. Parthini, & Daſſaretæ, prima eius tenet, ſequentia paulatim Encheleæ, Phęaces: deinde ſunt quos propriè Illyricos vocant: tum Pyrei, & Liburni, & Iſtria. vrbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrhachium, Epidamnos antè erat, Romani nomen mutauere, quia velut in damnum

ituris

ituris, omen id viſum eſt. Vltrà ſunt Apollonia, Salona, Iadera, Narona, Tragurium, ſinus Polaticus, & Pola, quondam à Colchis (vt ferūt) habitata (in quantum res tranſeunt) nunc Romana colonia. Amnes autem Æas & Nar, & Danubius, qui iam dictus eſt Iſter: ſed Æas ſecundū Apolloniam, Nar inter Pyreos & Liburnos, per Iſtros Iſter emittitur. Tergeſtum intimo in ſinu Adriç ſitum finit Illyricum.

ANNOTATIONES
In Caput III.

Macedonia, tum Macedonum populi, quot vrbes habitant] *Macedonia antea dicta fuit AEmathia, ſunt qui dicant, fuiſſe in Macedonia centū & quinquaginta populos, de quibus antequàm dicam, quædam prædicturus ſum. Non enim poſſum non mirari cur Pomponius confuderit Macedoniam cum Græcia, habet Macedonia ſuos populos & Græcia ſuos, diſtinctæ nanque ſunt regiones, habet Græcia Atticam, Corinthiacam, laconicam, Meſſanicam, Eliacorum priorem, Eliacorum poſteriorem, Achaicam, Archadicam, Bœoticam, Phocicam, Et Macedonia ſuas quoque, Stymphalicam, Pelagiſcam, Theſſalicam, Magneſiā, Phthiotim, Lapithiam, Sinticiam, & alias multas. quî ergo fit, quod hæ regiones quæ montibus & mari ſunt diſtinctæ, ita permiſceantur? Deſinam ipſe mirari ſi narrauero bona fide, quarę hoc fecerit Mela, cum enim ille hunc breuiſſimum libellum ſcriberet, ſtudioſus inſtituti ſui quod in procemio ſuo dixerat ſe ſtrictim ſcripturum, voluit vno & eodem capite & Macedoniam & Græciam coniungere, tum ob vicinatem tum etiam ob communionē linguæ, neque ignorabat ille eſſe Macedoniam & Græciam regiones diſtinctas.*

Quarum maxima Pellam maximè illuſtrem alumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Aſiæ] *Pella fuit metropolis Macedonum, Philippi & Alexandri*

filij patria. In littore flexus Mecybernæus inter promontoria diuidit Canaſtreũ, & portum, qui copos dicitur] *flexus ille eſt ſinus Thermatius maximus omnium eorum, qui ſunt in Macedonia. Canaſtreum promontorium nunc dicitur Caniſtro, & oppidum ibi Canaſtreum,* In eum Axius per Macedonas, etiam per Theſſalos Peneus excurrit] *ambo fluuij in ſinum Mecyberneum.i. Thermaticum excurrunt.* Ante Axium Theſſalonicæ eſt] *Theſſalonicæ nunc Saloniqua dicitur, ſiue ſalonich patria Theodori Gazæ.* Inter vtrumque, Caſſandria, Cydna, Aloros, Derris] *inter vtrumque fluuium Axium & Peneum, Caſſandria nomen retinet, olim dicta Potidæa,* Tempe] *nemora ſunt iocundiſſima.* Hic libethra carminúmque fontes obiacent] *de libethris. Strabo ita habet, qui libethriadum, Nympharũ antrum conſecrarunt, & qui priſcæ muſæ curam ſtudiúmque dederunt, Thraces fuiſſe perhibentur.*

Diſtinctio Macedoniæ & Græciæ.

Dictum eſt de Macedonia, nunc reſtat Græciam deſcribere. Tum inquit iam vaſte & multum prominens Gręcia] *duobus in locis in Sunio promontorio & in Peloponneſo Sunium hodie vocatur cabo de la Columba.* Qua ſol oritur Ægeis, qua occidit Ioniis fluctibus obiacet] *ab oriente Græcia habet Ægeum mare ab Occidente vero Ionicum, dicam aperte, Mare Ægeum protenditur ab Helleſponto vſque ad ſinum megaricũ in Peloponneſo, & à ſinu megarico vſque ad ſinum Corinthiacum & inde ad fauces Adriatici maris eſt Ionium.* Grandi fronte] *id eſt, ad ſunium promontorium,* Mox mari vtroque] *id eſt, Ægeo & Ionio.* Sed Ionio magis latera eius intrante] *in ſinu Corinthiaco, nam ſinus Corinthiacus eſt longior multo ſinu megarico, longitudo enim ſinus Corinthiaci eſt quinque millium paſſuum.* Pelopõneſos] *id eſt, Pelopis inſula, nunc la morea.* In Macedonia prima eſt Theſſalia, Deinde Magneſia, & Phthiotis] *poſteaquàm recenſuit, Mela oppida Macedoniæ, nunc conuertit ſe ad præcipuas illius regionis, & inde Græciæ quoque præſtantiores,* Theſſalia] *Theſſalia regio eſt. Celebris Macedoniæ,*

doniæ, valet ameniſſimis montibus, fluuiis, Nemoribus ac ortis, tanta fuit eius fertilitas, vt omnibus poëtis dederit amplam occaſionẽ mentiendi & fabulandi, fontes habet ameniſſimos. Magneſia] *Magneſia fontibus quoque valet, oppida habet perquã multa, & illa celeberrima.* Phthiotis] *opulenta & antiquorum fabulis illuſtris.* In Græcia Doris locris, phocis, Boeotis, Attis, Megaris, ſed omnium Attis clariſsima] *pergit ad Graciam, & eius regiones.* In Peloponeſo Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaia, Elis, Arcadia: vltra Ætolia, Acarnania, Epiros vſque in Adriam] *Græciæ regiones nunc complectitur & exponit vſque ad Epirum.* Doris inquit] *Doris non eſt in numero regionum Græciæ ex Pauſania. Dores ex Peloponneſo originem ducunt,* Locris] *Locrenſes diuidũtur in Locrenſes. Hypocnemidij & opuntios, opuntij verſus Orientẽ Epicnemidij verſus Occidentem, hij ſunt qui iuxta Parnaſum montem habitãt.* Phocis] *Phocis à Phoco, ornytionis filio nomen ſumpſit, Maritima eſt,* Bœotis] *à Boeoto Amphictionis filio nomen accepit, vrbs maxima eorum Plateæ,* Attis] *in hac regione Acteus prius regnauit & propterea Actea dicta eſt, inde Attica Actæo ſucceſſit Cecrops, cui etiam alij reges.* Megaris] *à Megara eorum vrbe, quàm cõdiderunt Dorienſes, dicta antea Hybla.*

De regionibus Peloponneſi.

In Pelonneſo Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaïa, Elis, Arcadia, vltra Ætolia, Acarnania. Epiros vſque in Adriã Argoli] *Argolis ſiue Argos, dicebatur tota Peloponneſus antea, iam eſt regio ad Orientem ſeparata,* Laconice] *in Laconica regnauit prius lelege indigena & propterea poſtea dicti ſunt Leleges populi,* Meſſenia] *ab vxore Polycaonis laconicorũ regis vocata Meſſem.* Achaia] *Priſco nomine dicta AEgialus & incolæ AEgialenſes nominati, ab AEgialeo Sicyoniæ rege, appellata poſtea Achaia, ab Acheo Xuthi filio.* Elis] *ab Eleo Endymionis filio, alij dicunt Neptuni* Arcadia] *ab arcas Calliſtus filio illius regionis rege nomen deduxit.* Ætolia] *ab AEtolo Endymionis filio,* Acarnania] *ab Acarnane Alcmeonis filio.* Epirus] *Moloſs ia,*

Chaonia antea dicta. De locis atque vrbibus quàm mare non àbluit hæc maxime memoranda ſunt] *Regiones tam Macedoniæ quàm Græciæ deſcrpſit nobis Mela & oppida earum maritima, nunc vero mediterranea oppida deſcripturus eſt.* In Theſſalia Lariſſa] *Lariſſa Achillis patria.* In Magneſia Antronia] *Antron ab aliis dictum oppidum.* In Phthiotide, Phthia. *Iuxta Penæum fluuium.* In Doride Pindus] *& nomen montis & oppidi & fluuij.* In Bœotia Thebæ] *Thebæ Bœotiæ commendantur à Thucydide,* Et Cythœron Fabulis carminibuſque Celeberrimus] *Cythœron mons in Bœotia, vnde Venus Cytherea,* Et Clariores quàm vt indicari egeant Athenæ] *Athenæ nunc vicus & caſtrũ quoddam hodie dicuntur Sethine.* Lacedemon] *alio nomine Sparta oppidum præcipuũ apud Lacedemonꝰ.* In Megaride vnde regioni nomẽ eſt Megara] *ab Heraclidis cõdita ſeu ſi mauis inſtaurata nũc dicta Alcatoe,* In Argolide Argos] *à Ciſſo Altamenis patre ædificata.* Mycenæ] *à Perſeo Danaes filio erectæ. regia fuit oppidum illud Agamemnonis.* In Laconide Terapne, Lacedemon, Amycle mons Taygetus] *Lacedemon, olim ſparta nunc Myſiſtrat. à Lacedemone Iouis & Taygetis filio condita, ex hoc oppido vt aiunt fuit rapta Helena.* In Meſſenia, Meſſene & Methone] *Meſſene hodie Miſſetia, Methone hodie Modon.* In Achaia atque Elide] *piſæ Abonomao inſtauratæ.* Arcadiam Peloponneſiacæ gentes vndique incingunt, in ea ſunt vrbes Pſophis, Tenea & orchomenon, Montes Pholòe, Cyllenius, Parthenius, Męnalus, flumina, Erymanthus, & ladon] *Pſophis à Pſophide lycaonis filio dicta.* Tenea] *Teneam oppidum nuſquã inuenio, apud omnes lego Tegeam oppidũ inſigne Ptolemæo, & antea Straboni, Plinio & poſtea Pauſaniæ in arcadicis propterea lege Tegea,* Orchomenon] *Methydrion lycaonis filius condidit,* Montes Pholoe] *ab Pholoo habitatore,* Cyllenius] *Elatus filius Arcadi montem Cyllenum obtinuit nomen iſtud tunc non erat huic monti inditum, Sed cum poſtea Elatus haberet quinque filios quorũ vnus vocabatur Cyllenus, ab eo nomen mons accepit.* Parthenius] *mõs ab equa quadam nomine Parthenia erat enim equa cuiuſdam Marmacris nomine* Menalus] *dictum ſatis eſt ante hunc locum,* Ery-

manthus & ladon] *Erymanthus & mons & fluuius , Ladon quoque.* Naupactos] *nunc Lepanto , à compingendis nauibus* Acarnania] *ab Acarnane Alcmeonis filio.* A promontorio Sepiade] *Promontoriũ hoc eſt in Magneſia*, Et quia Myniæ Colchida inde Argonauem ſoluere memoratur] *In primis hæc eſt inemendata locutio , præterea ad perfectum ſenſum aliquid deeſſe videtur, quod ſi voles emendare, ita leges , & quia Minyas Colchida petentes inde Argonauem ſoluere memoratur: vel melius & quia Minyas Colchida petentes inde Argonauem ſoluiſſe memoratur , iam nulla eſt perfecta ſententia, ſi nihil aliud addideris, nam poſt memoratur, debet aliquid addi quod poßit reſpondere illi cauſali, quia quare iudicio meo debet addi vel celebris, vel inclyta.* Ab eo ad Sunium tendentibus illa præ nauiganda Maliacus & opuntius grãdes ſinus] *Sunium hodie cabo de la columba*, Maliacus] *à Malieo oppido apud Stephanũ* Opuntius] *ab Opunte.* Thermopyle] *mons eſt præ longus ex Herodoto ad leucadem protenſus, ibi ſunt portæ anguſtæ. quas oportet eos , qui ex Macedonia in Græciam veniunt tranſgredi , ibi enim ſunt Scaturientes aquæ calidæ* , Scarphia] *in excelſa parte Thermopylarum in vertice diceres* Marathon] *oppidum in Attica multis nominibus illuſtre.* Corinthos] *nunc Coranto clara olim opibus, vnde vaſa Corinthiaca*, Clade notior] *deleuit eam. L. Opimius* , Maria vtraque] *Ionium & Ægeum.* Scillcon] *hodie Damala promontorium*, Malea] *promontorium noſtro ſeculo caput Maluaſiæ.* Tenaros] *nunc Ereapolis.* Epidaurij] *eſt & oppidum , Epidaurus hodie Limera.* Inter Scylleon & Maleam argolicus] *Iam loquitur de ſinibus, argolico , laconico , Aſinæo , Cypariſio.* Patræ oram illam tenent] *nunc Patras*, Rhion] *fauces ſinus Corinthiaci vſque ad Iſthmum, & etiam eſt nomen promontorij , quod anguſtum mare fauces illas facit.* In his eſt Ægion & Ægyra & Oluros] *hæc & alia oppida interciderunt.* Leucas] *hodie leucates.* Actium] *acte poſtea dicta*, Ambracia] *ciuitas nobiliſsima Epiri, noſtro ſeculo dicta larta.* Ab his flexus in Adriam]. *i. in mare Adriaticũ alio nomine ſuperũ dictũ.* Illyricis vſque Tergeſtum] *Illyrici hodie Sclauones ſiue Sclaui* , Tergeſtum] *nunc Trieſte.* Gallicis] *Ciſalpinis qui & togati vocantur.* Italis] *Itali*

noti ſunt, dicam ſequenti capite. Liburni] *interiora tenent inter Dalmatas & Veros, Illyricos.* Iſtria] *regio verſus Septentrionem ad Venetias.* Dyrrachium] *hodie Durazo in ea parte Macedoniæ, quæ ad Adriaticū eſt.* Apollonia] *la Velona hodie.* Salona] *nomen retinet in Dalmatia. Iadera] Zara noſtris temporibus.* Narona] *Nareta hodie.* Epidaurus] *Raguſa hodie non illa noua, ſed vetus.* Pola] *nomen retinet notiſsima ciuitas.* In quantū res tranſeunt] *.i. vt ſunt rerum vices, rerum euentus, & viciſsitudines.* Nar] *fluuius Narcuta, De danubio dixi, & quod dicit.* Mela per iſtros iſter emittitur] *haud dubie per Iſtrum intelligit Danubium quod certe falſum eſt, nam Danubius non fluit per Iſtriā multum enim diſtat Danubius ab Iſtria Praterea Danubius non vocatur Iſter niſi in Valachia propè Pontum, Nec dubium eſt poëtas fabulatos fuiſſe ex Danubio egredi fluuium iſtrum dictum qui totam interfluerit iſtriam vſque ad Sinum Adriaticum, Strabonis verba libro primo libet recenſere, aduerſus Hipparchum ita ille habet, At iſter à propinquis Ponto partibus nequaquam habet originem, ſed contra à montibus ſupra Adriaticum, neque in vtrūque mare defluit, verum in Pontum dum taxat, & in ipſa ſola diuiditur oſtia, communem is quidem cum nonnullis ante illum ignorātiam habuit qui fluuium quendam iſtro cognominem eſſe arbitrati ſunt, qui ab eo diuiſus irrumpat in Adriam, à quo & natio Iſtra perquam defertur appellationem aſſumpſit. hæc Strabo.*

Corollarium.

Inter eas regiones quæ maxime deplorādæ ab omnibus ſunt Chriſtianis, pars Thraciæ & vniuerſa Macedonia vna cum Græcia haud dubie à nobis ſunt deplorandæ, cum & audiamus & videamus has regiones quæ olim ſedes erant imperatorum chriſtianorum, in quibus Chriſtus maxime colebatur, nunc quod valde dolendum eſt, à Mahumetanis canibus conculcari, & nomen chriſti ludibrio haberi. qui fuerint in cauſa non dicam, tantum hoc aſcribam delictis noſtris, quibus in dies deū offendimus, neque tot calamitatibus alijs impendentibus occurrere volumus. non dubito chriſtum ipſum exauditurum precationes noſtras, ſi ad ſanctiorem vitam reuocati reſi-

reſipiſceremus, hæc dixi, quoniam nullæ erant regiones vel illuſtriores & fertiliores in vniuerſo Chriſtianiſmo his tribus, nullæ ditiores & magnificentiores, denique nullæ preter iſtas omnibus rebus ornatiores, vt exordium à ſeptentrionali parte Thraciæ incipiam ab oſtiis videlicet Danubij vſque ad Bizantium Bulgaria fuit & pars, Myſiæ inferioris Chriſtianiſſima & abundantiſſima, hæc eſt illa Bulgaria, quæ Theophilactum virum ſanctiſsimum atque doctiſsimum habuit archiepiſcopum, Patriarchæ ſiue Pontifici Conſtantinopolitano ſubiectum. Conſtantinopolis princeps Thraciæ & circumuicina regio vſque ad Helleſpontũ olim triumphauit, quot legimus archiepiſcopos fuiſſe & patriarchas Cõſtantinopolitanos? quot imperatores Chriſtianos potentiſsimos? certe Innumeros. totus enim ille tractus terræ eſt hodie quoque fertiliſsimus. De vtraque Myſia narrauit mihi Cornelius Schepperius qui eas duas Myſias peragrauit eſſe illas fertiliſsimas & fuiſſe olim in illis ciuitates magnificè ædificatas, nunc vero redactas ad domunculas quaſdam ſiue Tuguria, viſuntur hodie ab iis, qui in Conſtantinopolim per terrã ex Raguſa iter faciunt veſtigia ſiue reliquiæ opulẽtiſſimorum ædificiorum. idem confirmauit mihi Gerardus Vveluichius, qui etiam nomine Caroli Quinti Cæſaris illuc præteritis annis profectus fuit. ab Helleſponto vſque ad Neſtum fluuium, ſiue ad Strymona parum refert multa ſunt iam deleta, quæ olim maximum præbebant ſpectaculum tota hæc regio eſt iam ſub Turcica ditione. De Macedonia & Græcia non dicam quando ex pleriſque aliis ſcriptoribus quiuis colligere poteſt.

Italie. Cap. 4.

DE Italia magis, quia ordo exigit, quàm quia monſtrari eget, pauca dicentur: nota ſunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque vt procedit, mediam ſe perpetuo Apennini montis iugo attollens, inter Adriaticum & Thuſcum, ſiue (vt aliter eadem appellantur,

pellătur) inter Superum mare & Inferum excurrit, diu ſolida. Verùm vbi longè abit, in duo cornua ſcinditur, reſpicítque altero Siculum pelagus altero Ionium, tota anguſta, & alicubi multò quã vnde cœpit anguſtior. Interiora eius aliæ aliǫque gentes habitant. Siniſtra parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam. Tum Italici populi, Picẽtes, Frentani, Dauni, Appuli, Calabri, Salentini. Ad dextram ſunt ſub Alpibus Ligures, ſub Apennino Hetruria. Poſt Latium Volſci, Campani, & ſuper Lucaniam Brutii. Vrbium quæ procul à mari habitantur opulentiſſimæ ſunt, ad ſiniſtram Patauium Antenoris, Mutina & Bononia Romanorum coloniæ: ad dextram, Capua à Thuſcis, & Roma quondam à paſtoribus condita: nunc ſi pro materia dicatur, alterum opus. At in oris proxima eſt à Tergeſte Concordia: Interfluit Timauus, nouem capitibus exurgens, vno oſtio emiſſus. Deinde Natiſo non longé à mari ditem attingit Aquileiam: vltrà eſt Altinũ. Superiora latè occupat littora Padus nanque ab imis radicibus. Veſuli montis exortus paruis ſe primùm fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer: mox aliis amnibus adeó augeſcit atque alitur, vt ſe per ſeptem ad poſtremum oſtia effundat. Vnum de iis magnum Padum appellant: inde tam ſitus proſilit, vt diſcuſſis fluctib⁹ diu qualem emiſit vndam agat, ſuúmque etiam in mari alueum ſeruet, donec eum ex aduerſo littore Iſtrię eodem impetu proflués, Iſter am-

nis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quà vtrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulciũ hauſtus eſt. A Pado ad Anconam tranſitur Rauenna, Ariminũ, Piſaurum, Faneſtris colonia, flumen Metaurus, atque Eſis, & illa in anguſto illorũ duorum promontoriorum ex diuerſo coëuntium, inflexi cubiti imagine ſedens, ac ideo à Graiis dicta Ancona, inter Gallicas Italicáſque gẽtes quaſi terminus intereſt. Hanc enim prægreſſos Piceni littora excipiunt, in quibus Numana, Potentia, Claterna, Cupra vrbes: caſtella autem, Firmum, Adria, Truentum: id à fluuio, qui præterit, nomen eſt. Ab eo Senogallia maritima, ad Aterni fluminis oſtia. Vrbes Bucara & Hiſtonium. Dauni autem Tifernum amnem, Cliterniam, Lucrinum, Theanũ, oppida, montémque Garganum. Sinus eſt continuò Apulo littore incinctus, nomine Vrias, modicus ſpacio, pleraque aſper acceſſu. Extrà, Sypuntum, vel, vt Graij dixere, Sipyus, & flumen quod Canuſium attingens, Aufidũ appellãt. Pòſt Bariũ, Egnatia, & Ennio ciue nobiles Rudiæ: & in Calabria Brunduſium, Valetiũ, Lupiæ, Hydrus mons, tum & Salentini campi, & Salentina littora, & vrbs Graia Callipolis. Hucuſque Adria, hucuſque Italię latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem ſe cornua (ſicut ſupra diximus) ſcindit. Cæterum mare, quod inter vtraq; admiſit, tenuibus promõtoriis ſemel iterũque diſtinguens, non vno margine circuit, nec diffuſum paténsque, ſed per ſinus

recipit. Primus Tarentinus, dicitur, inter promõtoria Salen & Laciniũ, in eóq; ſunt Tarentus, Metapontũ, Heraclea, Croto, Turiũ. Secundus Scyllaceus, inter promontoria Lacinium, & Zephyriũ, in quo eſt Petilia, Cœcinũ, Scyllaceũ, Miſtræ. Tertius inter Zephyrium & Brutium, Conſilinũ, Cauloniã, Locroſque circundat. In Brutio ſunt, Colũna regia, Rhegyum, Scylla, Taurianũ, & Metaurum. Hinc in Tuſcũ mare deflexus eſt, & eiuſdem terræ latus alterum Terina, Hippo nunc Vibon, Temeſa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nunc loci nomen: Pæſtanus ſinus, Pæſtum oppidum, Silarus amnis, Picentia, Petræ, quas Sirenes habitauere. Mineruę promontorium, opima Lucaniæ loca, ſinus Puteolanus, Surrentum, Herculaneum, Veſuuij mõtis aſpectus, Põpeij, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus & Auernus, Baiæ, Miſſenum, id nunc loci aliquando Phrygij militis nomen: Cumæ, Linternum, Vulturnus amnis, Vulturnũ oppidum, amœna Cãpaniæ littora, Sinueſſa, Liris, Minturnæ, Formię, Fundi, Tarracina, Circes domus, aliquando Circeii, Antium, Aphrodiſium, Ardea, Laurentum. Oſtia citra Tyberim in hoc latere ſunt. Vltrà Pyrgi, Anio, Caſtrum nouum, Grauiſcę, Coſſa, Telamõ, Populonia, Cecina, Piſę, Hetruſca, & loca & nomina. Deinde Luna, Ligurum & Liguria, & Genua, Sabbatia, & Albiga unum. Tum Paulon, & Varum flumina, vtraque ab Alpi

bus

bus delapſa:ſed Varum,quia Italiam finit,aliquã-to notius. Alpes ipſę ab iis littoribus longè latéq; diffuſę, primo ad ſeptẽtrionem magno gradu excurrunt: deindevbi Germaniam attigerunt,verſo impetu in orientẽ abeunt, direptíſque populis immanibus,vſque in Thraciam penetrant.

ANNOTATIONES
In Caput. IIII.

De Italia magis quia ordo exigit, quàm quia monſtrari eget pauca dicentur, nota ſunt omnia] *Pomponius pergit iam in ſua littorali deſcriptione, nam hoc pollicitus fuit in proœmio, & certe in ordine littorali poſt Dalmatiam illyrios & lyburnos. & Iſtros ſequitur Italia,* Ab alpibus incipit in altũ excedere] *Non ab re erit huc ad ferre, quæ de Alpibus ſcripſit Paulus Iouius, neminem enim fraudare volo ſuis ſudoribus & merita gloria, verba eius hoc modo habent, Carnicæ Alpes ab Arſia flumine, qui è carnicis iugis Adriaticũ petit ad vada Sabbatia liguſtici litteris protenduntur. Primæ Alpes poſt carnicas ab ortu in occaſum tendentibus, Iuliæ occurrunt, quæ à Taruiſio iuxta Anaxum flumen. per bellunum & Feltrium in Noricum Auſtriámque perducunt. ſecundum eas ſunt rheticæ, quibus à Tridento per montis Cremeris clementia Iuga in vindeliciam & loca ad oenum amnem Hiſpurcho oppido proxima penetratur. His aliæ rheticæ ſuccedunt, quæ ab Lario lacu per volturenam vallem ſupra Abduæ fontes & Burnias aquas celſiſſimum Abduæ montis culmen habent, quod hodie Mongraium vocant. Subiiciuntur ſtatim dorſo ab Germaniæ parte. S. Petri vicus & à dextris Maranum atque Bolzamum oppida, nundinarum conuentu nobilia. Suntque alij quoque aditus ſecundum abduam montem, qui ad Lepontios Rhætoſque pertinent, eæ gentes hodie Griſoni vocabulo barbaro nuncupantur, ſocietate Heluetiorũ clari, & poſſeſſione ſex valliũ, vt alio loco memorauimus, cum multo pecore & lactis copia abun*

dent alpinarum gentium altiſſimi, id vero inter cætera frequentiſſimum eſt iter, quod ab eodem Lario per Clauennam munitiſſimũ oppidum, & ſolium Bregariorum ad curiam Rhætiarum perducit, duobus tramitibus ſepta. ſ. et Spluga, vbi columna Iulij Cæſaris hodie videtur, has alpes lepontias eſſe credimus, Rheni amnis origine illuſtres, nam Rhenus in proxima valle caput tollit, quam etiam nunc veteri nomine Lepontinam appellant, ad minores Lepontiæ, quibus à Bellizona, quæ oppidũ viſlitionis, vt quibuſdam videtur antiquitus fuit, per Ticini amnis vallem, Torſanum primum Heluetiorum oppidum aditur, Non magno ab iis interuallo diſtant æquitate viarum ac montium cæteris Alpibus Leniores, niſi editiſſimum diui Gotardi iugum, & profundiſſima vallis, quam cum tremulo ponte infernam vocant, vno tantum vel altero in loco maximam cum ſummo timore tranſeuntibus difficultatem præberent patent quoque eædem Alpes ſupra verbanum lacum ad Domoſulam oppidum, quod ipſis faucibus & profluentis Ogoniæ ripis ædificatum Ludouicus Sfortia patrum noſtrorum memoria & cede Sedunorum, & maximis operibus nobilitauit. Hactenus Ionius, Ego in meis annotatiunculis prioribus in hũc modum ſcripſeram. Alpes nos in quatuor itinera diſtribuimus, primũ verſus Septentrionem, & dicitur mons. S. Gothardi, ſecundum verſus Meridiem, & dicitur mons. S. Bernardi, Tertiũ etiam verſus Meridiem, & dicitur mons, S. Dionyſii, nunc Sanſenis. Quartum etiam verſus Meridiem & dicitur Pœninus. Apennini] *mons eſt Apenninus diuidens per medium totam Italiam,* In duo cornua] *in duo promõtoria, alterum Saletinorum, alterũ dictum Leucopetra.* Vnde cœpit] *.i. ex Alpibus.* Siniſtra parte Carni & Veneti colunt togatam Galliam] *Carni, ſunt populi in ramento Alpium ſunt omnes lingua ſclaui ſub iugo Ferdinandi regis Romanorum, diuiditur hæc regio in duplicem Carniolam, alteram ſiccam, in qua ſunt Iſtri, alteram irriguam, vnde Sauus fluuius ortum habet. Veneti in intimo ſinu maris Adriatici ſunt, qui vt diximus la canal de Venetia, vocatur vel el Golfo de Venetia. Galli olim dicti Togati, à toga veſte talari qua etiamnum hodie vtuntur Veneti ea regio vſque ad Rubiconem fluuium vocatur la marcha Treuiſana ibi eſt ciuitas Venetorum magnis ac multis nominibus*

minibus illuſtriſſima, cuius amplitudinem ſi quis cupierit ſcire, legat Bembum ac Sabellicum, Tunc Italici populi] *à Rubicone vſque ad promontorium* Salentinorum*, quod nunc dicitur caput. S. Mariæ.* Picentes] *hodie Marcha de Ancona.* Frentani] *nunc Franca villa.* Dauni] *Syponto. Manfredonia, Mons Garganus* S. *Angelo,* Apulli] *nomen retinent Lapulla hodie,* Calabri nomen retinent] *nunc Calabria.* Salentini] *nũc Salen.* Ligures] *nunc* Genoueſi. Hetruria] *nunc la Toſcana.* Latium Latni] *ad Romam.* Campani] *Campania regio nomen retinet, & eſt initium regni Neopolitani.* Brutij] *nomen habent, vbi Coſentia Calabrorum.* Patauium] *nunc Padua in Marchia Treuiſana, ciuitas eſt ſubiecta Venetis & florentiſſima multis ac doctiſſimis viris ornata.* Mutina] *nũc Modena.* Bononia] *nũc Bologna la* Graſſa. Capua] *nomen retinet in Campania.* Si pro materia] *id eſt, ſi habeatur ratio magnitudinis Romanæ & triumphorum.* Alterũ opus] *id eſt, nemo eſt, qui credat vrbem Romam conditam eſſe à paſtoribus tam eſt ornata ædificiis magnificis & tam potens.* Tergeſtę] *nunc Trieſte.* Concordia] *non extat.* Timauus] *nomen eſt fluuij & fontis.* Natiſo] *& fluuius nunc Liſontio,* Aquileia] *retinet nomen,* Altinum] *hodie Torcello,* Padus] *nunc el Po fluuius.* Iſter amnis excipiat] *dixi eſſe fabulam, quæ de Iſtro dicuntnr.* A Pado ad Anconam tranſitur Rauena] *id eſt per Rauenam nomen retinet,* ſed cum ſequitur Ariminum Piſaurum] *illi accuſatiui reguntur ab illa præpoſitione, ad, vt ita intelligatur ad Anconam, ad Ariminum ad Piſaurũ.* Piſaurum] *nunc Peſaro.* Ariminum] *hodie Rimino,* Metaurus] *noſtro ſeculo Plumba fluuius.* Ancona] *nomen retinet,* Inter Gallicas Italiquaſque gentes] *Ancona terminus eſt Galliæ Ciſalpinæ & Italiæ.* Numana] *deleta non extat.* Potentia] *vbi nunc eſt ſacellum diuæ Mariæ Lauretanæ nũc Loreto.* Cliterna] *nunc Flauianeo.* Firmum] *nunc Fermo.* Adria] *deleta non extat inde dicebatur mare Adriaticum.* Truentum] *fluuius & oppidum, nunc Tronto.* Ab eo Senogallia maritima] *à Senonibus Gallis dicta vbi Senones multa oppida erexerunt.* Aternus] *fluuius eſt dictus Peſcaria.* Senogallia] *nunc la Romandiola.* Hiſtonium] *hodie Guaſto.* Tifernus amnis] *hoc tempore Biſano.* Teano] *nomen*

retinet Tiano. Garganum] *nunc Santangelo.* Sypuntum] *hodie Syponto.* Aufidus] *La fante vulgo fluuius eſt.* Barium] *nunc Bari.* Egnatia] *Iuuenatia hoc tempore dicta*, Rudiæ *non extant*, Brunduſium] *nunc Brindes.* Lupiæ] *Lezo.* Hydrus mons tum & Salentini] *locus eſt corruptus legendum eſt Hydrumtum, nam illud. M. dictionis mons debet addi Hydru, & dicetur Hydrum, poſtea debebit coniungi, tum, cum* Hydrum *& erit* H*idrumtum, nunc Otrento.* Primus Tarentinus] *hodie Taranto* Metapontum] *Pelicor nunc*, Croton] *nomen retinet.* Scylace⁹ *intellige & ſinum & oppidũ.* Lacinium] *vulgo caput Colombæ cabo de Colõbe.* Zephyrium] *nunc caput Solis, cabo de Sole, iſta ſunt promontoria,* Brutium] *nunc cabo de Siglio*, Regium] *nunc Rezo.* Metaurum] *Teriana hodie.* Buxentum] *nunc Beluedér.* Pæſtum] *vulgo Polycaſtro.* Minerue] *noſtro tempore caput Mineruæ ſiue cabo dala Minerua*, Surrentum] *nomẽ retinet.* Puteoli] *nunc Puzoli.* Neapolis] *nomen retinet*, Vvlturnus] *fluuius. nunc vilturno.* Sinueſſa] *nunc ſeſſa.* Liris fluuius] *nunc el Garillano.* Minturnæ] *nunc Caſtellũ, vulgo Traiectũ,* Formiæ] *nunc Nola.* Fundi] *nomen retinet.* Tarracinæ] *nũc nomẽ retinet.* Circeii] *nunc Cercelli.* Oſtia] *oppidum & portus nomen retinet,* Pyrgi] *nunc ciuita vie Ia.* Caſtrum nouum] *nunc Corneto.* Grauiſcæ] *hodie Montalto.* Coſſa] *nunc Orbitello.* Populonia] *nũc Piũbino.* Ceſſina] *Ceſſena hodie.* Piſſæ] *nomen retinent.* Hetruſca] *Toſcana, hæc ſunt nomina populorum & oppidorum.* Luna] *portus & oppidum,* Liguria] *terra de Genoua*, Genua] *nomen retinet.* Sabatia] *hodie Saona,* Albigaunum] *nunc Arbenga.* Varus *fluuius noſtro tempore el var, iſte fluuius verſus Occidẽtem diuidit* Galliam *ab Italia*, Magno gradu] *vſque ad Adulam montem,* Direptiſque populis] *iuxta* Horicos, *Rhæticos, Vindelicos, Pannonios ſuperiores & inferiores, vſque ad Myſiam inferiorem.*

APPENDIX.

Italiam Alpes ſeparant à Gallia *Tranſalpina, quæ à Cæſare diuiſa fuit in tres partes. Belgicam, Celticam, & Aquitanicam, & mons Apenninus, qui eſt ramentum* Alpium *totam ipſam Italiam*

diuidit

diuidit vſque ad duo illa promontoria, alterum Salentinorum alterum dictum Leucopetram. non aliter quam Atlas maior mons Africam & Taur⁹ Aſiam, Quare vero dicatur Adriaticum mare ſuperum & Thuſcum inferũ ratio promptiſsima eſt, mare enim Adriaticum eſt magis ſeptentrionale, quem Thuſcum & in noſtro Hemiſphærio, quæ borealiora ſunt ſupra dicuntur eſſe, quæ vero minus πρὸς τι infera dicuntur. Italia in ortu ſuo lata eſt, ſed iuxta finẽ in regno Neapolitano valde anguſta. Ille tamen nodus mihi ſoluendus eſt nam videtur Mela ſecum pugnare. dixit enim ab Ancona verſus Meridiem vſque ad illa dicta promontoria ex altera parte Apennini Italiam eſſe. Nunc vero venetos & Carnos ait colere Togatam Galliam, Clarũ eſt venetos non eſſe Italos et minus Carnos, cum ſint lõge remotiores, Iam ſi Carni & veneti colunt togatam Galliam, cum Togata Gallia non ſit Italia ſed potius Gallia Ciſalpina, quonam pacto Carni & veneti interiora Italiæ occupant. Haud dubie Mela hac in parte nihil quod ſit à veritate alienum dixit, nam vt demus Gallos Senones cum primum veniſſent in Italiam poſt expugnatam Romam vt veriſsimum eſt in reditu conſediſſe in ea parte Italiæ, quæ nunc Gallia Ciſalpina dicitur & ibi multas condidiſſe ciuitates & oppida, non propterea fatebimur eam partem non fuiſſe Italiã, non loquor de latio, non enim ea pars fuit Latij, ſed Italiæ, ne confundamus latium cum Italia, verum poſt erecta oppida illa à Gallis in ea regione, Galli ipſi totam illam regionem Galliam appellarunt, imo vnam partem vt dixi, Senogalliam, vnde poſtea Romani ipſi Galliam comatam & Ciſalpinam vocarunt, inde poſtea in ſuum priſtinum nomen reuocata fuit, & hodie Italia dicitur, quicquid ab Alpibus vſque ad illa duo promontoria regni Neapolitani protenditur ſiue ſiniſtra parte ſiue à dextra, Seculo Melæ adhuc retinebatur nomen & terminus veræ Italiæ, nam poſt illa verba, ſiniſtra parte Carni & veneti colunt Togatam Galliam, ſequitur, tum Italici populi, Picentes, incipit à Rubicone fluuio & Ancona, omnes enim populi iſti vel maxima pars eſt regni Neapolitani. Ait præterea Mela patauium procul eſſe à mari cum diſtet tãtum vel paucis milliaribus, vocat eam Antenoris, & vt alij antenoriam, hæc ſunt Corollaria fabularum, quas antea prædixit.

Digreſsiuncula.

Sed quia dixi de Patauio Antenoris troiani (vt volunt) & commentum ſiue additamentum fabuloſum exiſtimaui, libuit parum digredi. Ego vero neſcio vnde illa dementia vt honeſtius loquar quam amentia tot & tantorum virorum de omnibus diſciplinis bene meritorum, tot dicam doctiſsimorum ac ſapientiſsimorum virorum cæcitate, qui omniam populorum Occidentalium Troianos primores & progenitores maluerunt, quam græcos. Galli *aiunt ſe Originem duxiſſe à Troianis,* Germani *quoque, Itali perquam maxime. nam neſcio quæ fingunt de Ænea,* Angli *triumphant cũ dicũt ſe Originem traxiſsime à Troianis, denique miſera eſt regio & planè ignobilis & deiecta, quæ non ab Troianis habuerit Originem* Græci *cum iſtis expoſtularent hanc iniuriam, qui ferè omnia oppida in Aſia minore Cilicia Pamphylia Caria & Ionia ædificarunt qui linguæ græcæ copiam illis fecerint, qui malum omnes omnium nationum ortus ad Troianos referunt? an vero tanquam inuictos? nõ profecto, an magnæ potentiæ! minimè, quid quæſo fuit in cauſa, reſpondebo ipſe pro iſtis quoniam nulla fuit argumentum quod tantam anſam daret nugandi græcis de rebus* Troianis*, quibus nugis permotæ nationes* Troianos *ſe progeniæ maluerunt eſſe. His accedunt, quod regio* Troadis *vel parua fuit, potentia eorum pendebat ex auxilio aliarum regionum circum vicinarum, at* Græcorum *potentia abſque auxilio exterorũ erat ſuperba, decem integros annos oppugnarunt* Troiam *& tandem expugnarunt, dices proditionẽ, minime, nam ille equus plenus armatis danais, magis nugamẽtis eorum, qui hæc confinxeruut quam veritate plenus eſt. Præterea pro vno* Troiano Hectore, *aut alio quopiam dabo centum illuſtriſsimos imperatores exercituum Codrũ,* Themiſtoclem, Alcibiadem, Cymonidem, *& alios ſexcentos, quos etiam referunt græci vt Pauſanias, Plutarchus & alij. in hæc omnia digreſſus fui propter Patauium Antenoris, Similæ quidpiam eſt illud venetorum, quos dicunt fuiſſe antea Enetos, & originẽ duxiſſe ex Paphlagoniis, bone deus qualia nugamenta: redeamus igitur vnde digreſsi ſumus.*

Italia vera ab Ancona vſque ad promontorium Salentinuũ & Zephyrium vltra Apenninum ad mare adriaticũ fuit in ſiniſtra eius parte fuit in dextra ad mare Thuſcum à zephyrio promontorio

vſque

vſque ad Varum fluuium ſeparantem Italiam à Gallia, reliquum intra Alpes & Apenninum verſus Occidentem & Septentrionē & partem maris Adriatici erit Gallia *Ciſalpina, quæ rurſus diuidetur in Galliam Ciſpadanam & tranſpadanam, Ciſpadana erit inter Padum & Apenninum, Tranſpadana vero vltra Padum verſus Septentrionem vſque ad Alpes. In Ciſpadana eſt regio, quæ vocatur Romandiola, & alia, quæ via Flaminia appellatur, in ea* Gallia *ſunt præcipua oppida Bononia, quæ nūc Bolonna la graſſa appellatur Mutina .i. hodie Moneda, & Regium, nunc Rezo. Parma, et alia complura* Oppida, *quæ omnia recenſere lõgum eſſet. In Tranſalpina, Maximæ ciuitates, Venetiæ, Mediolanum, Padua, Cremona, Verona, Mantua, Vincentia, Papia ad Teſinum, Bergamo, & aliæ. Hæc regio dicta eſt* Gallia *Togata & Ciſalpina.*

De Inſubria.

Inſubria pars eſt Galliæ *Ciſalpinæ nunc regio dicitur Pedemontana fertiliſſima eo nomine quod Sol reflexione radiorum ſuorū à iunctis montibus totam illam regionem viuificat, Metropolis eſt Taurinū, dictū vulgo Turin vbi ſolebat eſſe Academia in vtroq; iure celeberrima, Verſeli oppidum munitiſſimum, regio & oppidū Iurea, fertilitate maxima, Saluſſæ, Pegnerolo & alia multa oppidula memoratu digna, totam ferè hanc regionem habet Henricus ſecundus* Galliarū *rex inuictiſſimus, quam Pater eius Franciſcus Valeſius eius nominis primus* Galliarum *quoque rex expugnauit.*

De Romandiola ſiue Romagna.

A Rauena ad Marchiam Anconitanam vſque eſt Romandiola ſiue Romagna, in qua ſunt multa oppida inſignia, Rauēna, Riminum dictum olim Ariminum, Peſaro, Vrbino, Foroſembronium Senogallia *regio & oppidum, Imola, & Ancona, pleraque ſunt alia quæ breuitatis gratia omittimus.*

De Marchia Anconitana.

Marchia Anconitana ab Ancona dicta, Pontificis eſt Maxi-

mi in ea ſunt Ancona, Numana, Macerata, Potentia, Tolentino, Borgonouo, Camerino, Vico aut Vigo, fermo, & alia ab Ancona in Conſtantinopolim eſt nauigatio ferè quottidiana, quod ſi voles iter per terram facere ex Ancona inuenies perpetuo, qui deducem te in Raguſiã, inde in Myſiã ſuperiorem & tãdem in Thraciam, vbi eſt Conſtantinopolis.

De toto illo tractu littorali qui eſt ab Ancona vſq; promontorium dictum Spartiuento.

Totum illud littus, Adriaticum quod eſt ab Ancona vſque ad Caput de Spartiuẽto, eſt pars regni Neapolitani, in quo ſunt regiones, quas prædiximus vrbes et oppida in Littore, Atri, San anzolo, Peſcara, Ortona, Guaſto, *Tremole.* S. *Anzolo, Manfredonia, Siponto, Trani, Barleta, Giouinazo,* Bari. S. *Vito, Polignano, Monopoli, Vilanoua, Hiſtona,* Brindes, *Caſtro, Otrento, Cabo de Leuca, Cabo de ſancta Maria, Cabo de Colonne,* Gallipoli *oppidum Taranto.* Biſignano, *Crotona, Policaſtro,* Schillachio, *Cabo de Stillo, Ab eo loco vſque ad* Gaietã *eſt altera pars littoralis maris inferi regni Neapolitani, Cabo de* Braſiano, *Mamerto oppidum terra noua, Cabo de Spartiuento, Locri Cabo de larme.* S. Gioni, *Rezo, Catona,* Biuona, *Lupizo, Caſtiglione, Paula,* Belueder. S. *Donato, Polycaſtro,* Salerno, *Melfi, Maſa,* Surrecto *Nozera, Nola, Neapoli, Pozolo,* Gaeta, *Fundi, omnia iſta & penè infinita alia oppida Mediterranea ibi ſunt, omnes iſti tractus vocantur regnũ Neapolitanum & eſt Philippi Hiſpaniarum regis.*

Tractus reliquus littoralis, à Gaeta vſque ad Varum fluuium diſtinguente Italiam à Gallia.

A Gaeta, Terracina eſt, Antio, *Oſtia & Roma, nã non multũ diſtat ab Oſtia,* Ceruet, *Ciuita viegia, Porto de Hercule. Orbitello.* S. *Stephano, Telamone, Caſtiglione, Piumbino, Populonia, Liorna, Piſa,* Genoua, *Albizola,* Sauona, Arbenga, *Vingtimilla, Monacho, Villa franca & Niſſa, & Varus fluuius.*

De Italia Hactenus, cuius omnium rerum abundantiam, ſi vellem

vellem non poſſem verbis explicare, Duæ ſunt regiones in ea, quæ, quod ad omnia attinẽt omnibus aliis præſtant regionibus, Regnum videlicet Neapolitanum, et longobardia, neque dicam de ſtructura ciuitatum domorum & arcium. Longum eſſet hæc ſigillatim referre.

Gallia Narbonenſis. Cap. 5.

GAllia Lemano lacu, & Gebennicis montibus in duo latera diuiſa, atque altero Thuſcũ pelagus attingens, altero oceanum: hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæum vſque promittitur. Pars noſtro mari appoſita, fuit aliquando Braccata, nunc Narbonenſis magis culta, & magis conſita, ideóque etiã lætior. Vrbium quas habet opulentiſſimæ ſunt, Vaſio Vocontiorũ, Vienna Allobrogum, Auenio Cauarum, Arecomicorum Nemauſus, Toloſſa Tectoſagûm, Secundanorũ Arauſio, Sextanorũ Arelatę, Septumanorumque Blitera. Sed anteſtat omneis Atacinorum, Decumanorũque colonia, vnde olim iis terris auxilium fuit: nunc & nomen, & decus eſt Martius Narbo. In littorib⁹ aliquot ſunt cum aliquibus nominibus loca: cæterum rarę vrbes, quia rari portus, & omnis plaga Auſtro atque Africo expoſita eſt. Nicea tangit Alpes, tangit oppidum Deceatum, tangit Antipolis: deinde forũ Iulij Octauianorum colonia, tunc pòſt Athenopolis, & Olbia, & Glanon & Cithariſtes, & Halycidon Maſſiliẽſium portus, & in eo ipſa Maſſilia.

Hæc à Phoceis oriunda, & olim inter aſperas poſita, nunc vt pacatis, ita diſſimilimis tamen vicina gentibus. Mirum quàm facilè & tunc ſedem alienam ceperit, & adhuc morem ſuum teneat. Inter eam & Rhodanũ maritima Auaticorum ſtagno aſſidet foſſa Mariana. Partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alioquin littus ignobile eſt Lapideum (vt vocant) in quo Herculem contra Albionem, & Bergiona Neptuni liberos dimicantẽ, cum tela defeciſſent ab inuocato Ioue adiutũ imbre lapidum ferunt: credas pluiſſe, adeò multi paſſim, & latè iacent. Rhodanus non longe ab Iſtri Rheníque fontibus ſurgit: deinde Lemano lacu acceptus, tenet impetum, ſeque per medium integer agens, quantus venit egreditur. Inde contrã in occidentẽ ablatus, aliquãdiu Gallias dirimit: pòſt curſu in meridiem abducto, hàc intrat, acceſſuq; aliorum amnium iam grãdis, & ſubinde grãdior, inter Volcas & Cauaras emittitur. Vltrà ſunt ſtagna Volcarum, Ledum flumen, caſtellum Latara, Meſua collis, incinctus mari penè vndique, ac niſi quòd anguſto aggere continentur annnectitur, inſula. Tum ex Gebennis demiſſus Arauraris iuxta Agathan, ſecundum Blyteras Obris fluit. Atax ex Pyrenęo monte digreſſus, quà ſui fontis aquis venit, exiguus, vaduſque eſt, & ingentis alioquin aluei tenens, niſi vbi Narbonem attingit, nuſquã nauigabilis: ſed cũ hybernis intumuit imbribus, vſque eò ſolitus inſurgere, vt ſe ipſe non capiat.

Lacus

Lacus accipit eum Rubreſus nomine, ſpacioſus admodum: ſed quà mare admittit, tenuis aditu. Vltrà eſt Leucata littoris nomen, & Salſuſę fons, non dulcibus, ſed ſalſioribus quàm marinę ſint, aquis defluens. Iuxtà campus minuta arundine, gracilíque peruiridis, cęterùm ſtagno ſubeunte ſuſpenſus: id manifeſtat media pars eius, quę abſciſſa proximis, velut inſula natat, pelliq; ſe atque attrahi patitur: quin & ex iis quę ad imum perfoſſa ſunt, ſuffuſum mare oſtenditur: vnde Graiis, noſtríſque etiam authoribus verínc ignorantia, an prudentibus etiam mendacij libidine, viſum eſt tradere poſteris, in ea regione piſcem è terra penitus erui, qui vbi ex altò hucuſque penetrauit, per ea foramina ictu captantium interfectus extrahitur. Inde eſt ora Sardonum, & parua flumina Thelis, & Thicis, vbi accreuere, perſęua: colonia Ruſcino, vicus Eliberri magnę quondam vrbis, & magnarum opum tenue veſtigium. Tum inter Pyrenęi promontoria portus Veneris eſt in ſinu ſalſo, & Ceruaria locus, finis Galliæ.

ANNOTATIONES
In Caput V.

Gallia lemano lacu & Gebennicis montibus in duo latera diuiſa, atque altero Thuſcum pelagus attingens, altero Oceanum: hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæum vſque promittitur] *Miror Pomponium noluiſſe totam Galliam in primis in tres partes diſtribuere vt fecit in Tertio libro nam ita auſpicatus eſt Cæſar, quem ipſe imitatur, in ſuis comenta-*

rius & Saluſtius in deſcriptione Africæ. In primis dico Melam ſeruare ſemper inſtitutum ſuum deſcribendis littoralibus locis, & non omnibus, ſed magni nominis, mediterranea niſi fuerint illuſtria non attingit, hic vero pergit ab littoribus Italiæ, littora Galliæ ſequentia perſequi, quamquam hæc præfata diſtributio eadem videtur eſſe cum illa Gallia *diuiſa eſt in tres partes, hoc enim feciſſet in hoc loco ſi maritima & mediterranea attingere voluiſſet,* Lemano lacu] *ſunt qui vocent hodie el lago de Loſana, alij el lago de* Gineua *quod non multum refert. nam & Loſanam oppidum &* Geneuam *attingit,* Gebennicis montibus] *hoc nomine vocat Cæar montes illos Aruerniæ qui ad Pyrenæum et fere lugdunũ protenduntur, vocantur hodie les montagnes Dauuerne, Sed Strabo illos montes vocat Cemmenos, cum cemmeni ſint propè Varum fluuiũ.* Thuſcum Pelagus] *iuxta Varum fluuium.* Altero Oceanum] *ad ad Borealem Oceanum Hiſpanicum ſiue Britanicum. Dictum eſt de varo, de Rheno & Pyrenæo poſtea ſuis locis dicam,* Pars noſtro mari ad poſita: fuit aliquando Braccata] *pars illa quæ à Varo fluuio vſque ad Pyrenæum extenditur littoralem partem intellige, Braccata* Gallia *à Braccis genus eſt veſtium.* Nunc Narbonēſis] *à Martio Narbo. vrbe illis ſeculis illuſtriſsima, at nunc non tam vaſta & frequenti, ſed longe fortior & natura & arte hæc regio, Toloſam pertingit, & cōplectitur totum Delphinatum, vocabatur olim prouincia* Romanorum, *nam inter omnes prouincias* Galliæ *ſola iſta erat ob omnium rerum non tam abundantiam quàm iocunditatem in delitiis nunc nomen retinet Prouenca,* Vaſio vocontiorum] *De Vocōtiis populis & vaſione diu mecum cogitaui vbi eſſet iſte populus vna cum oppidis Vaſione & luco Auguſti, res eſt obſcura & à noſtris geographis incertitudine quadam tradita, prodiderunt veteres geographi hanc regionem vocontiorum eſſe in Gallia Narbonenſi vbi vero, non dicunt. Vaſionem & lucum oppida recenſent in Vocontiis agris, ſed neque horum veſtigia licet ſpectare. Ego ſemper in hoc dubio exiſtimaui Vocontios eſſe iuxta montem quendam, viſolium nomine, In ima parte Alpium De Vaſione & luco Auguſti tantum legi nomina, alia vero minime.* Vienna Allobrogum] *nota eſt ciuitas viana in parte Narbonenſis Prouinciæ que dicitur Delphinatus, olim iudicio meo hæc pars del-*

phinatus

phinatus à Lugduno vſque ad Iſeram fluuium Allobrogum erat; propterea dixit Vienna Allobrogum. Vnde illud venit in dubium fuerintne Sabaudi ij, quos vocamus Allobroges, an alij. Quantum ego ex lectione autorum colligere citra præiudicium eorum, qui ante me ſcripſerunt, veri* Allobroges *ſunt Delphinates: Quod ſi ita eſt quo nomine appellabimus eos, qui* Alpes *incolunt veluti Tarantaſios & alios videlicet la Chambre, Monmelliam,* Ayguæ *bellæ. & alia oppida, Certe nullo, Propterea aliis modis nobis vtendum eſt in deſcriptione iſtarum regionum dicemus in Corollariis.* Auenio Cauarum] *nunc eſt* Auignon, *Cauari nomen eſt populorum ad* Rhodanũ, Arecomicorum Nemauſus] *Nemauſus, Nimes vulgo, in regione quæ nunc Lenguedoch appellatur, de qua poſtea dicam,* Toloſſa] *nomen retinet, ciuitas eſt maxima & inter Celebriores* Galliæ *Narbonenſis præclarior.* Secundanorum A rauſio] *ſecundæ legionis.* A*rauſio, nunc Orange,* Sextanorum. Sextæ legionis, Arelatæ] *nunc* A*rles archiepiſcopatus,* Septumanorumque Blittera] *beſes nunc.* Sed ante ſtat decumanorum colonia Martius Narbo] *Narbona hodie, dixi de ea.* Nicea tangit Alpes] *Niſa nunc.* Deceatũ] *hodie ragni.* Tangit Antipolis] *nunc Antibo.* Deinde forum Iulij octauianorum Colonia] *nunc Freuis,* Tunc poſt Athenopolis] *nunc Eres,* Maſſylia] *Rhodanus fluuius,* Inter volcas & Cauaras] *nomina ſunt populorum, nam Volcæ ſunt ij, qui ad montem Peſulanum agũt, Cauari. Auinioneſes* Leucata] *nomẽ retinet.* Salſulę] *nomen retinent nunc Salſes.* Ruſcino] *hodie Perpignan caput Comitatus Roſilionis,* Portus Veneris] *nunc cab de creus caput crucis.* Ceruaria] *vulgo* C*obliure.* Eliberri] *Euna eccleſia Cathedralis in comitatu Roſilionis.*

Additio.

Gallia Narbonenſis omnibus aliis partibus Galliæ præſtat, ſed Mela non videtur in hac parte ſibi cõſtare, nam cum de ſola Narbonenſi hic agat viſus eſt diſtribuere Galliam *in quatuor regiones, quemadmodum alij fecerunt, nam apud eos, qui in tres partes diuidunt Galliam, Narboneſis pars eſt Celticæ ſiue lugdunenſis, & reuera Mela non loquitur de Gallia Narbonenſi, tanquam de parte prin-*

principali & vna ex illis tribus ex quibus tota conſtat Gallia,*ſed de parte Celticæ, Varus fluuius vt dixi initium Narbonenſis* Gal*liæ hodie dictus el var oritur in colle* Argenteriæ *nomine*. Rhenus *fluuius ex* Alpibus *dicemus poſtea, Pyrenæus mons eſt diuidēs Hiſpaniam à* Gallia *pars noſtro mari mediterranæo magis certe culta habundat enim frumento oleo omnibus fructuum generibus, vino & omnibus aliis ad hominum victū neceſſariis, vna pars eſt* Gal*liæ, quæ non eget opera exterarum regionum, Vienna ciuitas eſt vetuſtate nobiliſsima, &* Rhodani *influxu amnœiſsima archiepiſcopatus eſt, & vt legi & à multis audiui archiepiſcopus huius ciuitatis olim erat primas* Galliarum *& Cancellarius regum Burgundiæ cum à regibus gubernaretur. Auenio ad* Rhodanum *ciuitas opulentiſsima & artificio ædificiorum celebris, pons ibi eſt in* Rhodano *altiſsimus & longiſsimus propterea quod ibi* Rhodanus *expanditur vſque ad oppidum dictum la villanoua, eſt ibi* Acadenia *iuris ciuilis & canonici. Nemauſus nunc. Nimes oppidum peruetuſtū, quod ſatis conſtat ex vetuſtis ædificiis, quorum reliquiæ noſtro tempore extant murus peruetuſtus id oſtendit, & amphiteatrum, & aquæ ductus mirabili ſtructura. Toloſa nomen retinet ampla ciuitas & vaſta populoſa tamen & ditiſsimā præcipuè terra illa ex herbis ſiccis confecta quæ paſtel vocatur ad omnem tincturam pannorum aptiſsima, habet hæc ciuitas Academiam in vtroque iure, omniū, quæ ſunt in* Gallia *nobiliſsimam & doctiſsimam, quæ niſi obſtarent factiones ſtudioſorū multo eſſet illuſtrior, Arauſio hodie Orange, eſt principatus propè Auenionem olim oppidū inſigne, nunc oppidulum* Arelate *ciuitas eſt parua, & caput archiepiſcopatus, emporium mercatorum frūmentum tractantium ſita eſt ad* Rhodanū *Blittera, Beſiers oppidulum eſt. Narbona olim caput* Galliæ *Narbonenſis vnde nomē nacta eſt, & oppidum quondam illuſtre nunc vero non tam frequens quàm munitum. Niſa ducis eſt Sabaudiæ paruum oppidum ſed fortiſsimum habet Caſtrum & ferè in expugnabile*, Antibo *oppidulum quoque ad mare & freius, Maſsilia oppidum paruum ſed munitiſsimum in cauſa eſt portus foſſa Mariana, aygues mortes oppidulum quoque ad oſtium* Rhodani, *Meſua collis, nunc Magalona & eſt peninſula.* Agatha *, nunc Montpellier. Leucata retinet nomen in vertice montis eſt quoque pennin-*

ſula,

ſula. Ruſino Perpinam, nunc magnum oppidum, & pannorum magnū emporium vicus illiberri nunc ciuitas parua & epiſcopatus Eulna vulgo dictus. Portus Veneris cap: de Creus hodie, Ceruaria oppidulum, Cobliure.

Hiſpania Caput. 6.

PYrenæus primo hinc in Britānicum procurrit oceanum: tum in terras fronte cōuerſus, Hiſpaniam irrumpit, & minore eius parte ad dextram excluſa, trahit perpetua latera continuus, donec per omnem prouinciam longo limite immiſſus, in ea littora, quæ occidēti ſunt aduerſa, perueniat. Ipſa Hiſpania, niſi quà Gallias tangit, pelago vndique incincta eſt: vbi illis adhæret, maximè anguſta, paulatim ſe in noſtrum mare & oceanum extendit, magis, magiſq; latior ad occidentem abit, ac fit ibi latiſſima. Viris, equis, ferro, plumbo, ære, argēto, auróque tam abundans, & adeò fertilis, vt ſicubi ob penuriam aquarum effœta, & ſui diſſimilis eſt, linum tamen aut ſpartum alat. Tribus autem eſt diſtincta nominibus, parſque eius Tarraconenſis, pars Bætica, pars Luſitania vocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Bæticam Luſitaniamq; contingens, mari latera obiicit noſtro, quà meridiem: quà ſeptentrionem ſpectat, oceano. Illas fluuius Anas ſeparat, & ideo Bætica maria vtraque proſpicit, ad occidentem Atlanticum, ad meridiem noſtrū. Luſitania oceano tantummodò obiecta

eſt,ſed latere ad ſeptẽtriones,fronte ad occaſum. Vrbium de mediterraneis in Terraconenſi clariſſimę fuerũt Pallantia & Numãtia, nũc eſt Cęſar auguſta.In Luſitania, Emerita : in Bętica,Aſtigi, Iſpalis, Corduba. At ſi littora legas, à Ceruaria proxima eſt rupes,quę in altum Pyrenęum extrudit:dein Thicis flumẽ,ad Rhodam : Clodianum, ad Emporia:tum mons Iouis,cuius partem occidenti aduerſum eminẽtia cautium,quę inter exigua ſpacia vt gradus ſubinde conſurgunt Scalas Annibalis appellant.Inde ad Tarraconem parua ſunt oppida, Blanda, Illuro, Betullo, Barchino, Subur,Tholobi.Parua flumina,Betullo iuxta Iouis montem,Rubricatum in Barchinonis littore, inter Subur & Tholobin maius.Tarraco vrbs eſt in iis oris maritimarũ opulentiſsima.Tulcis eam modicus amnis ſuper,ingens Iberus deorſum attingit.Inde ſe in terras pelagus inſinuat,& primũ magno impetu admiſſum, mox in duos ſin⁹ promontorio,quod Ferrariam vocant,finditur:prior Sucronenſis dicitur,maior hic & magno ſatis ore pelagus accipiens, & quò magis penetratur, anguſtior.Serabin & Duriã,& Sucronem,non magna excipit flumina. Vrbes cõplexus & alias quidem,ſed notiſs imas Valentiam,& Saguntum,illam fide & ærumnis inclytam. Sequens Illicitanus Alonem habęt,& Lucentiam,& vnde ei nomen eſt Illicen.Hîc iam terrę magis in altũ eunt, latioremque quàm fuerat Hiſpaniã faciunt. Verum

rum ab iis quæ dicta ſunt, ad principia Bæticæ, prȩter Carthaginem, quam dux Pœnorum Aſdrubal condidit, nihil referendum eſt. In illis oris ignobilia ſunt oppida, & quorum mentio tãtùm ad ordinem pertinet. Virgi in ſinu, quem Virgitanum vocant. Extrà, Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Berbeſul. Aperit deinde anguſtiſsimum pelagus, & proxima inter ſe Europæ, atque Africæ littora montes efficiunt, vt initio diximus, columnȩ Herculis Abyla & Calpe, vterque quidem, ſed Calpe magis & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum concauus, ab ea parte qua ſpectat occaſum, medium ferè latus aperit, atque inde ingreſſus, totus ądmodùm peruius propè quãtum patet ſinus, & ſpecus vltra eſt: in eóque Cartheia (vt quidam putant) aliquando Tarteſſos, & quàm tranſuecti ex Africa Phœnices habitãt, atque vnde nòs ſumus, cingẽte freto, Mellaria & Bello, & Beſippo, vſque ad Iunonis promontorium oram freti occupat. Illud iam in occidentem & oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei quod in Africa Ampeluſiam eſſe dixeramùs aduerſum, quà noſtra maria ſunt, finit Europen.

ANNOTATIONES
In Caput VI.

Pyrenæus primo hinc in Britanicum procurrit Oceanum] *eodem ordine quo deſcripſit alterum latus Galliæ deſcribit & Hiſpaniæ. hinc dicit. i. à portu Veneris Pyrenæus in Bri-*

tannicum procurrit Oceanum, à mari mediterraneo ad mare Oceanum Britannicum. i. vſque ad Arcem Hiſpaniæ expoſitã Oceano vocatam Fonterabia. interuallum enim à portu Veneris vſque ad Fontem rabiã & Bayonam eſt per montes. 188 leucarum, & hæc ex ſententia quorundã, at ego dicerem eſſe, 88. leucarum & hæc latitudo eſt minima totius Hiſpaniæ & in his montibus eadem Hiſpania eſt anguſtiſſima, et niſi eſſet illæ tractus mõtium Hiſpania eſſet inſula, Tum in terras fronte conuerſus Hiſpaniam irrumpit] *Pyrenæus in terras. ſ. regiones Hiſpaniæ conuerſus Hiſpaniã irrumpit, id eſt, per totam expanditur Hiſpaniã, hinc inde ſpargens ramenta ſua.* Et minore eius parte ad dextram excluſa] *id eſt, minore ramento eius Pyrenæi ad dextram excluſo verſus Oceanũ Britãnicum.* Trahit perpetua latera continuus] *trahit latera ſua continuus, id eſt perpetuo recta incedit, donec varia latera per totam Hiſpaniam immitat, vſque ad Portugaliam, nã intra regionem diuiditur in tres ramos Rauanellã* Gallicię, *Idubedam, et Oroſpedã vſque ad Oceanũ occidentalem.* Ipſa Hiſpania, niſi quà Gallias tangit pelago vndique in cincta eſt] *dixi peninſulam fore Hiſpaniam niſi ille tractus montiũ Pyrenæorum obſtitiſſet, qui eſt à capite crucis vſque ad Fontẽrabiam arcem olim oppidum,* vbi illis adhęret maxime anguſta] *vbi illis videlicet Galliis adhæret maxima anguſta eſt, nam in mediterraneis eſt latiſſima, quemadmodũ noſter Mela dicit.* Paulatim in noſtrum mare & Oceanum extendit magis, magiſq; latior in Occidentem abit, ac fit ibi latiſsima] *in medio Hiſpaniæ,* Viris equis & alia] *Hæc omnia confirmant Trogus Plinius & alÿ multi,* Tarraconenſis altero capite Gallias] *id eſt, in mõtibus Pyrenæis,* Altero Bethicam] *ad caput de Gata.* Luſitaniamque contingens] *apud Doriam fluuium,* Mari laterat obiicit noſtro] *mari mediterranæo obiicit latera ſua,* Qua meridiem] *id eſt, extendit latera ſua verſus meridiem in mare noſtrum mediterraneum.* Qua Septentrionem ſpectat Oceano] *id eſt, verſus Septentrionem obiicit Oceano.* Illas fluuius Anas ſeparat] *illas videlicet Bethicam & Luſitaniam,* Maria vtraque proſpicit] *id eſt, Oceanum & Mediterraneũ.* Ad Occidentem Atlanticum] *oceanum intellige.* Ad meri-

 diem

diem noſtrum] *ſcilicet mediterraneum.* Luſitania Oceano tātummodo obiecta eſt] *oceano Occidentali.* Sed latere ad Septētrionem fronte ad Occaſum] *vide Chartam.* Vrbiū de Mediterraneis in Tarraconenſi Clariſsimæ fuerunt, Pallantia & Numantia] *Pallantia Palentia vulgo nomen retinet olim ibi fuit Schola ampliſſima, ſedes eſt epiſcopalis, & quicunque eſt epiſcopus eſt etiam comes & habet comitatum ſeorſum, ciuitas eſt in frequens & niſi eſſent tot canonici & archidiaconi & magnificētia ſummi templi pagus videretur. Numantia hodie eſt Soria viſuntur vetuſta templa. ſepulturæ Romanorum noſtro ſeculo. nō mētior ibi hodie viſuntur ducenta templa olim gentilium numantinorum dicam poſtea*, Nunc eſt, Cæſarauguſta] *noli intelligere quod Numantia ſit hodie Cæſarauguſta. ſed quod quemadmodum Numantia olim erat clariſſima, ita nunc. i. ſeculo Pomponij Cæſarauguſta.* In Luſitania Emerita] *dicta Auguſta Emerita, hodie Merida la grande hiſpanicè, in eo oppido nam iam oppidum eſt paruum, conſpiciuntur admirandæ reliquiæ Romanorum coloſſei columnæ, obeliſci ſed penè vaſtati & deleti.* In Bethica Aſtigi Hiſpalis & Corduba] *Aſtigi nunc Ecija, Hiſpalis nunc omnium Hiſpaniæ ciuitatum clariſſima & ditiſſima multis nominibus ex ſeipſa primum, deinde ex commercio Inſularū repertarum & Peru, dicta nunc Seuilla. Corduba magna ciuitas olim nunc vero vaſta ſed penè deſerta & infrequens.* A Ceruaria proxima eſt rupes quæ in altum Pyrenæum extrudit] *hodie dicitur el coll de Pertuz, collis Pertuſianus inuiſus viatoribus ob latronum multitudinem, ſed hæc iam Ceſſarunt beneficio regis Hiſpaniæ Ferdinandi.* Thicis flumen ad Rhodam] *fluuiolus eſt imo potius Torrens.* Clodianum ad Emporia] *Clodianus fluuius, hodie Clodia. Rhoda oppidulum, retinet nomen. Emporia pluralis numeri nam ſunt aliquot oppidula quæ ſunt Ampuriana, nunc intelligit Mela principale, quod hodie vocatur Caſtello de ampuries.* Tum Mons Iouis] *Nunc Moniui, mons eſt ad Barchinonam plenus delitiis nam totus vernat hortis & villis.* Eminentia Cautium, quæ inter exigua ſpatia vt gradus ſub inde conſurgunt] *hij gradus hodie lingua Catalonica vocantur les Coſtes de Garraf.* Inde ad Tarraconem] *poſt illud inde ad*

Tarraconem,ponantur iſta. Parua ſunt oppida, Blanda Illuro Betullo, Barchino, Subur Tholobi, parua flumina Betullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barchinonis littore] *blanda hodie* Blanes, *Betullo nunc beſſon*, Barchino *nūc* Bar*ſelona magna ciuitas & quod attinet ad ædificia pulcherrima ad mare Subur,hodie Siges,Rubricatum nunc lobregat,Tarraco.poſtea Sequatur,ciuitas eſt vetuſtiſſima , neque condita à Scipionibus vt dicunt nugatores aliquot, ſed potius inſtaurata,ab hac ciuitate nomen accepit Hiſpania Tarraconenſis ,nunc paruum oppidum , ſed archiepiſcopatus,ad mare , extant ad huc monumenta vetuſtatis, nam totus murus conſtat ex lapidibus tumulorum in quibus* Romani *ſepelliebantur, & vnus quiſque lapis habet ſuum epitaphium Latinis literis & maiuſculis Sculptum, interea qui ædificarūt murum nam recens eſt opus , ignorantes literas lapides illos conſtituerunt contrario modo*, Opulentiſsima] *hodie minime*. Tulcis eā modicus amnis Super] *pro ſuper, lege ſurſum*. Tulſis] *hodie dicitur fluuia*. Ingens iberus deorſum attingit] *Iberus vulgo Ebro dicitur totius Hiſpaniæ maximus innauigabilis ob rupes multas inter mixtas,iuxta mare mediterraneum in quod influit ſatis nauigabile*. Mox in duos ſinus promontorio, quod Ierrariam vocant] *Promontorium ferrariæ hodie dicitur Caput* Martini *lingua vernacula cap de Marti , hoc promontorium facit duo ſinus , alter vocatur* Sucronenſis] *à Sucrone fluuio qui eſt in eo ſinu,Poſt Sucronenſis à Sucrone fluuio , qui eſt in eo ſinu ponat iſta verba* Serabim & Duriam & Sucronem non magna excipit flumina] *Duriam,lege Thuriam hodie dicitur,lingua arabica* Gua*dalauiar præterfluit valentiam,* Setabim] *lege Setabim* Sucrone] *nunc Xucar hic ſinus complectitur vrbes multas , ſed notiſsimas*. Valentiam] *hæc magna eſt ciuitas ad mare. populoſiſsima & frequentiſſima metropolis , nam eſt archiepiſcopatus. neque ab re vocata fuit à* Gallis *magna Valentia,multa poſſem de ſitu illius vrbis dicere ſed quoniam in ea natus fui lubens ab eius laudibus abſtineo*. Et Saguntum] *Saguntum hodie dicitur à nobis valentinis moruedre.i.murus vetus.diſtat à noſtra valentia quatuor tantum milliarium,via illa à Valentia in Saguntum eſt tota hortenſia, in ea ſemper incides in varias arbores malorum punicorum et medico-*

rum

rum,dicam poſtea. Illam fide & Erumnis inclitam] *hinc fides ſaguntina notiſsima eſt hiſtoria.* Sequens illicitanus] *ſinus,* Alonem habet & Lucentiã] *Alon nunc eſt Alicant, Lucentia nunc Lugent olim magnum oppidum* , Præter Carthaginem] *Carthago noua hodie Cartagena.* Ignobilia ſunt oppida] *ita eſt tempore Melæ ſed nunc magna ſunt nam hodie Carthago noua præter portũ ſingularẽ nihil aliud habet.* Virgi] *nunc Almeria.* Suel] *Chipiona hodie.* Menoba] *vulgo veles malaga.* Malaca] *Malaga.* Carteia] *nunc Cartaia.* Mellaria] *hoc tẽpore Begerra de Melana.* Promontorium Iunonis] *nũc el puerto de ſancta Maria.*

Auctarium.

Pyrenæi montes ab Oriente, Oceanus Britannicus *à Septentrione, mare noſtrum à Meridie, Occidentalis oceanus ab Occidente totam includunt* Hiſpaniam *, ſed quia montes ferè omnes Hiſpaniæ ex Pyrenæis ortum habent, dicam de Pyrenæis. Nec laboro quare dicatur Hiſpania, vt confictus iſte* Beroſus, *qui manibus hominum teritur. Montes Pyrenæi non à fabulis , neque à conflagratiore Pyrenæi vocantur, vt ſomniãt pleríque, ſed tantũ ab ignibus , quos ſtruunt Paſtores nocte quod etiã hoc noſtro ſeculo ſæpiſsime vidi. Montes iſti in ortu nullum nomen habent latinum minus vulgare , ſed tantum græcum at partes montium particularia habent nomina nã ſi à mari Mediterraneo vbi eſt templum veneris initium ſumpſeris ibi ſtatim nominantur Puig Cerda, & montes Iacquæ à ciuitate Iacqua, & Runcis vallis in regno Nauarræ, vſque ad mare Britannicum ſeptentrionale. Iſti montes ex ſe ipſis ramenta mittũt in vniuerſam* Hiſpaniam, *tria tantum præcipua. Idubedam, oroſpedam, &* Rauanellã, Rauanella *dicitur totus ille mons, qui à Pyrenæo ad compoſtella extenditur, ſed in variis locis varia habent nomina, in ortu vocatur mons. S. Adriani, poſtea montes ouetani* , Hiſpanice *montes de Ouiedo, & iſti montes vocantur* Hiſpanicæ *las montanas & olim Cantabria, ex his montibus in interiorem* Hiſpaniæ *partem emittitur ramentum quoddam vſque ad portum* Gallum *in Portu* Galia *, & ex ortu iſtius montis ſequitur mons vſque ad caput finis terræ, quod nomen totius montis obtinet* Rauenella, *Idubeda.*

da mons à Pyrenæo vſque ad Portugaliam promittitur ſed antequã illa attingat varia habet nomina ex variis oppidis, nam hiſpanicè in primis vocatur la ſierca datienca, ſierra hiſpanicè eſt mons. Deinde ſumo ſierra, tum el puerto dela tablada, poſtea la palomerca da uila, el puerto de Guadarrama, *puerto hiſpanicè eſt porta & tranſitus per montem aliquem græci vocabant pylas, hinc Pylæ Amanæ Pylæ Armeniæ, Inde el puerto del colmenar, hinc el puerto del pico poſtremo el puerto de* Tornauacas, *Inde in portugaliam extenditur. & promontorium facit dictum monte de la Strella, viris, viros habet bellicoſos* Cantabros Bethicos *& Callecos, equi noti ſunt hiſpani, ferro abundat maxime pars Cantabriæ quæ* Biſcaya *dicitur & vicina illi lipuſcua, Aere in his dictis duabus partibus Hiſpaniæ, Plumbo vbi argentũ in parte Luſitaniæ quæ vocatur Eſtremadura vernacula lingua, aurum in fluuiis quibuſdam præcipue in Tago fluuio. Spartum eſt iuncus quidam tenuis, exiſtis iunctis exſicatis fiunt cophini. ad includendũ ficus ſiccas, ex prouincia exportãtur ficus & vuæ paſſæ & ex* Hiſpania *in illis cophinis, & hoc nomẽ ad huc retinent in patria mea valentina. Pallantia nunc Palentia olim magna ciuitas & ampla, tum ob templum ditiſsimum, tum etiam ob Academiam doctiſsimam, quæ noſtris temporibus deſiit. Numantia hodie Soria dicitur vaſta ciuitas & multis ac magnis ædificis antiquiſsimis ornata quorum reliquiæ viſuntur tota illa regio valet abundantia lanarum quæ exportantur ab hiſpanis ſingulis in flandriã, hæc ciuitas iam non eſt magni nominis, fuimus troes Cæſarauguſta & ſeculo Melæ & noſtro ciuitas pulcherrima & omnium rerum abundantiſsima nunc dicitur Caragoca caput regni Aragoniæ & metropolis. Emerita, alij Auguſta emerita, hodie Merida la grande, Ampliſsima olim ciuitas ſeculo romanorum nunc noſtro ſeculo non magni eſt momenti extant ibi varia romanorum monumenta.* Hiſpalis *hodie Seuilla ciuitas ampliſsima & ditiſsima, & noſtris tẽporibus omniũ quæ ſunt in* Hiſpania *maxima & opulentiſsima, opulentam eam facit varietas mercatorum maxima & commercium terræ del Peru & Inſularum repertarum nam omnes omnium illarum terrarum illuc confluunt, & vt hæc melius poſſent tractari erecta eſt domus aptiſsima mercatorum cõmercio, & vocatur domus contractationis Indianæ & inſularum*

recens

recens repertarum, varij ſunt mercatores Germani, ligures, Galli, *lucenſes, flandri, & veneti* Corduba *olim inclyta & populoſa regni Cordubenſis metropolis, magna eſt ciuitas ſed minus quàm fuit populoſa, ſed hoc ſolo nomine felicisſima, quod tot doctisſimorum virorum fuerit & mater & altrix, nati ſunt in ea duo* Senecæ, *Lucanꝰ Auicenna, Auenrrois, & alij Arabes permulti. Ceruaria oppidulum eſt, vocatur hodie Cobliure, arx eſt ibi fortisſima, nihil ibi illuſtre, oppidum eſt ad mare ſitum. Rupes illa, quæ in altum Pyrenæum extrudit eſt nunc dicta coll de Pertus.i. collis pertuſianus olim receſſus latronum & homicidarum, hodie opera regis* Hiſpaniæ *tutisſimus factus eſt locus.* Mons *Iouis dignus, qui à me depingatur, mõs eſt valde editus, in vertice cuius turris eſt, quæ ſignis quibuſdam ſignat nauem aliquam venire vel aliquas, ſemitas habet perquam multas in aſcenſu in quibus inuenies villas præclaras arboribus plenas & fructibus in has villas aſcendentes quæcunque volent, idque quod attinet ad cibum & potum inuenient. Moniui, hodie dicitur, Cautes eminentes quæ ſcalæ* Anibalis *appellantur. hodie vocantur Coſtes de Garraf, mons ille Garrafius eſt altus, in cuius ima parte in gremio eſt iter anguſtius ex vno latere habens magnam ipſius maris profunditatem, ex altero mõtem excelſum ita vt totum illud iter præ nimia anguſtia viatoribus ſit periculoſum, nam ſi viator habet equum vel rixoſum ſubito eques & equus præcipitabũtur in mare, alio etiam nomine eſt periculoſum, quod latrones deſcendentes ex montibus accipiebant frenum equi, qui non poterat moueri præ maxima anguſtia itineris. Barchinona ciuitas ad mare ciuitas magna & magnificis ædibus lapidæis ornata et inſtructa, omnes vici ſunt ſtrati amplioribus lapidibus, ita vt quoties pluit toties mũdentur vici, nihil ſordiũ ex intimis ædium locis inuicum emittitur, ſed per ſubterranea in mare mittuntur, habet hæc ciuitas Theſaurũ innumerabilem. Iberus fluuius totius vt dixi* Hiſpaniæ *maximus oritur in montibus dictis de Sanctillana propè oppidum dictũ fontible, in quo ortu incipit eſſe iam magnus, totam ex vna parte Hiſpaniam interfluens ad Dertuſam in mare labitur mediterraneũ.* Setabim, *hodie Setabis Xatiua dicitur oppidũ eſt et fluuius, Furiã dixi fluuiũ eſſe præterfluendẽ Valentiã noſtrã hodie vocatur* Guadalauiar, Sucro *fluuius eſt à noſtris Valentinis nam prope Valen-*

*tiam intrat mare Xucar vocatus. Valentia ciuitas eſt metropolis
regni Valentini, à Gallis dicta Valentia magna de, qua quia ibi na
tus fui & quia vrbs toto orbe notiſsima eſt, pauca dicturus ſum-
eſt inquã Valentia quod attinet ad architecturam domorum valde
elegans & magnifica, quod ad reipub. adminiſtrationem facile om
nes antecedit Hiſpaniæ ciuitates, De nobilitate ciuiũ ſi dixero, au-
dacter dixero non eſſe illi parem, tot in ea ſunt comites & alij id
genus hominũ, vt nihil ſupra, de populo auſim affirmare non eſſe,
in Hiſpania tam populoſam vrbem, ſi ſpectes eius magnitudinem
valet commercio mercatorum maximo, nam inde exportantur va-
riæ et multæ merces, in primis holoſericæ telæ ferè omnium colorum
& fila ſerica ex vermibus, panni optimi in inſulas Baleares, &
Siciliam & Sardiniam, & ij panni vocantur contracti, exportan
tur inde Oriza, Zacharum albedine admirabili, vuæ paſſe, & fi-
cus necnon & fructus Zacharo conditi, tum oleum dulciſsimum,
ſi videres, diceres aquam eſſe alicuius fontis tam eſt clarum, ad hæc
coria ſunt ibi omnium colorum à Valentinis hominibus & his qui-
dem præclaris artificibus parata. De amœnitate vrbis & ſitu &
fontibus hortis & fructibus dicam alias cũ ex profeſſo eam deſcri-
bam nũc autẽ hæc dicta, quæ etiam ad ponere huic loco recuſabam
amicorum impulſu ſufficient. Saguntum nunc oppidulũ olim potẽ-
tiſsima, in hoc oppidulo ex reliquiis antiquitatis, licet videre ciuitas
amphiteatrum ſepulturas omniũ Sergiorũ. L. Galbæ, Sergij Galbæ
& aliorum eius gentis, ex quarum lapidibus cũſtructum eſt cœno-
bium fratrum trinitatis, in fronte Portæ, quæ reſpicit mare eſt ſcri-
ptum literis antiquiſsimis. Sagun, eraſo tum, in porta illa, quæ re-
ſpicit planitiem quandam eſt idolum Dianæ, eſt ibi templum Ve-
neris, ſed totum inuerſum, eſt area illa magna, in qua ſtructo igne
ſaguntini ſe & omnia bona coniecerunt in ignem, in edito oppidi
eſt ars Cæſaris vocata, quod oſtendunt epitaphia antiqua, eſt iam
longe diſtans ab oppido turris quædam Anibalis, quæ vt accepi ex
ſcriniis oppidanorum erat in medio ciuitatis, vt ex eo vnuſquiſque
deprehendere poſsit, quàm magna eſſet vrbs illa, ego ipſe qui hæc
omnia vidi cum è Sagunto mare adirem diſtat iam duobus aut tri-
bus millibus paſsibus cum eſſem in medio itineris vidi vetuſta quæ-
dam ædificia iam terra, ferè operta. in omnibus vicis huius oppidi
reperies*

reperies epitaphia Romanis depicta literis & elegantiſsimis, imo ferè omnes domus in fronte habent ſingulæ ſingula epitaphia in campis ſemper inuenitur impreſſa moneta aurea & argentea, poſſem alia adferre, ſed eſſet præter inſtitutum geographicum.

Mediterranei maris inſulis. Cap. 7.

GAdes inſula, quæ egreſſis fretum obuia eſt, admonet antè reliquas dicere, quàm in oceani littora terrarumque circuitũ, vt initio promiſimus, oratio excedat. Paucæ ſunt in mæotide (inde enim videtur commodiſſimũ incipere) neq; omnes tamen incoluntur, nam nec pabula quidem largè ferunt. Hac re habitantibus caro magnorum piſcium ſole ſiccata, & in puluerem vſque contuſa pro farre eſt. Paucæ & in Ponto. Leuce Boryſthenis oſtio obiecta, parua admodum, & quòd ibi Achilles ſitus eſt, Achillea cognomine. Non longè accolitur Aria, quæ Marti ſacrata (vt fabulis traditur) tulit aues cum ſumma clade aduenientium, pennas quaſi tela iaculantes. Sex ſunt inter Iſtri oſtia, ex his Peuce notiſsima & maxima. Thynnias Mariandynorum finibus proxima, vrbem habet, quã quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Boſphorum duæ paruæ, paruoque diſtantes ſpatio, & aliquando creditæ dicteque concurrere, & Cyaneæ vocantur, & Symplegades. In Propontide tantùm Proconneſos habitatur. Extra Helleſpontum, earum quæ Aſiaticis regionibus adiacent, clariſsimę ſunt Tenedos, Si-

gæis aduerſa littoribus, & quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expoſitæ: quas quidã dici putauere μακάρων, ſiue quòd fortunati admodum cęli ſolíque ſunt, ſiue quòd eas ſuo, ſuorũq; regno Macar occuparat. In Troade, Leſbos, & in ea quinq; olim oppida, Antiſſa, Pyrrha, Ereſſos, Ciraua, Mitylene. In Ionia, Chios & Samos. In Caria, Cos. In Lycia, Rhodos. In illis ſingulę ſunt iiſdem nominibus vrbes. In Rhodo tres quondã erant, Lindos, Camiros, Ialyſos. Quę cõtra Tauri promontoriũ importuné nauigantibus obiacent, Chelidonię nominantur. In ſinu quem maximũ Aſia recipit, propè media Cyprus ad ortum occaſumque ſe immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriamque porrigitur ingens, vt quę aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat, quarũ clariſſimæ, Salamis, & Paphos, & quò primũ ex mari Venerem egreſſam accolę affirmant, Palępaphos. Arados etiam in Phœnice eſt parua, & quãtum patet, tota oppidũ, frequens tamen, quia etiam ſubter aliena tecta ſedem ponere licet. Parua & Canopos, Nili oſtio quod Canopicum vocant, obuia eſt. Menelai gubernator Canobus ibi forte moriens, nomen inſulæ, illa oſtio dedit. Pharos Alexandrię nunc ponte coniungitur, olim, vt Homerico carmine proditum eſt, ab eiſdem oris curſu diei totius abducta: & ſi ita res fuit, videri poteſt cõiectantibus in tantum mutatę cauſas Nilum prębuiſſe, dum limum

ſubinde,

ſubinde, & præcipuè cum exundaret, littori anne-ctens, auget terras, ſpatiumque augeſcentiũ in vicina vada promouet. In Africa contra maiorẽ Syrtim Cuteletos: contra minoris promontoria, Meninx & Cercinna: contra Carthaginis ſinũ, Tarichiæ & Ægathes, Romana clade memorabiles. Plures Europæ littoribus ſunt appoſitę. In Ægæo mari prope Thraciã Thaſos, Imbros, Samothrace Scandille, Polyægos, Scyathos, Haloneſos, & quã aliquando, omnibus qui mares erant cęſis, tantũ fœminę tenuiſſe dicuntur, Atho monti Lemnos aduerſa. Pagaſeus ſinus Scyathon proſpicit, Cicyneton amplectitur. Eubœa ad meridiẽ promontoriũ Gereſton & Caphareum: ad ſeptentrionẽ, Cœneum extrudit, & nuſquã lata, duûm milliũ ſpatium habet vbi arctiſſima eſt, cæterũ lõga, totíque Bœotię appoſita, anguſto freto diſtat à littore. Euripon vocant rapidum mare, & alterno curſu ſepties die ac ſepties nocte fluctibus inuicem verſis adeò immodicè fluens, vt ventos etiam, ac plenis velis nauigia fruſtretur. Aliquot in ea ſunt oppida Heſtiæa, Eretria, Pyrrha, Neſos, Oechalia: verum opulentiſſimæ Caryſtos & Chalcis. In Attide Helene eſt nota ſtupro Helenæ, & Salamis excidio claſſis Perſicæ notior. Circa Peloponneſon etiam nunc in Ægęo Phitiuſa, & Ægina Epidaurico littori proxima, Trœzenio Calauria inter ignobiles aliàs leto Demonſthenis nobilis. In Myrtoo Cythera contra Maleam emiſſa, & Theganuſa con-

tra Acritam. In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichiũ, & inter non ignobibes vlyſſis nomine Ithaca maximè illuſtris. In Epiro Echinades, & Strophades, olim Plotæ. Cõtra Ambracium ſinũ Leucadia, & vicina Adriatico mari Corcyra: hę Thracum, Gaiorúmque terris obiacent. At interius, Melas, Olearos, Ægina, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Dionyſa, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Niſiros, Lebynthos, Calidnæ, Aſinę: hę quia diſperſę ſunt, Sporades. Ab eis Sicynus, Hipanos, Cythnos, Siphnos, Seriphos, Rhene, Paros, Scyros, Tenos, Myconos, Naxos Delos, Andros, quia in orbem iacent, Cyclades dictę ſunt. Super eas iam in medio mari ingens, & centum quondã vrbibus habitata Crete, ad orientem promontoriũ Samonium ad occidẽtẽ κριοῦ μέτωπον immittit: niſi maior eſſet, Cypro ſimilis, multis famigerata fabulis, aduentu Europę, Paſiphaës & Ariadnę amoribus, Minotauri feritate fatóque, Dędali operibus & fuga, tum ſtatione atque morte: maximè tamen eo, quòd ibi ſepulti Iouis penè clarũ veſtigium ſepulchrum eſt, cui nomen eius inſculptũ eſſe accolę oſtendunt. Vrbiũ notiſſimę Gnoſos, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos, Holopyxos, Phæſtos, Cydon, Manethuſa, Dictinna. Inter colles, quòd ibi nutritũ Iouem accepimus, fama Idęi montis excellit. Iuxta eſt Aſticla, Naumachos, Zephyre, Criſe, Gaudos, & quas Muſagoros numero tres, vno tamen vocabulo appellãt

atq; vnde Carpathio mari cognomen eſt, Carpathos. In Adria, Abſoros, Celaduſe, Abſyrtis, Iſſa, Trucones, Hydria, Electrides, nigra Corcira, Tragurium, Diomedia, Æſtria, Aſine, atque vt Alexādriæ, ita Brunduſio adiacens, Pharos. Sicilia (vt ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, pòſt freto maris Siculi abſciſſa eſt. Id anguſtū & anceps alterno curſu modò in Thuſcū, modò in Ionium pelagus perfluit, atrox, ſæuum, & Scyllę Charybdis q̀ue ſęuis nominibus inclytum. Scylla ſaxū eſt: Charybdis mare vtrunque noxium appulſis: ipſa ingens & tribus promontorij in diuerſa procurrēs, gręcæ literę imaginem, quę δέλτα dicitur, efficit. Pachinum vocatur, quod Gręciam ſpectat: Lilybęum, quòd in Africam: Pelorū, quòd in Italiam vergens, Scyllę aduerſum eſt: cauſa nominis Pelorus gubernator ab Annibale ibidē conditus, quem idē vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens: quia procul intuenti videbantur continua eſſe littora: & non peruium pelagus proditum ſe arbitratus: occiderat. Ab eo ad Pachinum ora quę extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illuſtria, Meſſanam, Taurominiū, Catinam: Megarida, Syracuſas, & in ijs mirabilē Arethuſam. Fons eſt in quo viſuntur iacta in Alpheū amnē, vt diximus, pelopōneſiaco littori infuſum: vnde ille creditur non ſe conſociare pelago, ſed ſubter maria terráſque depreſſus, huc agere alueū, atque hîc ſe rurſus extollere. Inter Pachynū & Lilybæum

lybęum Acragas eſt, Heraclea, & Thermę. Inter Lilybęum & Pelorida, Panormus, & Hymera. Interius verò, Leontini, Centuripinum, Hibla: alięque complures. Famā habet ob Cereris templum Enna pręcipua. Montium Erix maximè memoratur ob delubrū Veneris: ab Ænea cōditum: & Ætna: quę Cyclopas olim tulit, nunc aſſiduis ignibus flagrat. De amnibus Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuerſa decurrit, ſcindénſque eam vtrinque, alio ore in Libycum, alio in Thuſcum mare deuenit. Circa Siciliā in Siculo freto eſt, Ǽęe, quā Calipſo habitaſſe dicitur. Africam verſus, Gaulos, Melita, Coſſura: propius Italiam, Galata, & illę ſeptem, quas Æoli appellant, Oſteodes, Lipara, Didyme, Phœnicuſa, Ericuſa, Hiera, & Itrongyle, vt Ætna, perpetuo flagrant igne. At Pithecuſa, Leucothea, Venaria, Sinonia, Capreæ, P rochyta, Pontię, Pandataria, P hitonia, Palmaria. Italico lateri citra Tyberina oſtia obiacent. Vltrà aliquot ſunt paruę, Dianium, Iginium Carbania, Vrgo, Ilua, Capraria. Duę grandes, fretóque diuiſę Hetruſco, quarū Corſica littori propior inter latera tenuis & longa, pręterquàm vbi Aleria: & Marianę colonię ſunt: à barbaris colitur Sardinia Africum pelagus attingens, niſi quod in occidentem quàm in orientem anguſtius ſpectat par & quadrata vndique, & nuſquam nō aliquanto ſpatioſior quàm vbi latiſsima eſt Corſica. Cęterùm fertilis, & ſoli quā cęli melioris: atque vt fœcunda,

cunda, ita penè peſtilens. In ea antiquiſſimi populorum ſunt Ilienſes: vrbium antiquiſſimæ Calaris, & Sulchi. At in Gallia, quas referre conueniat, ſolæ ſunt Stœchades, ab ora Ligurũ ad Maſſiliam vſq; diſperſæ. Baleares in Hiſpania contra Tarraconenſia littora ſitę non longè inter ſe diſtant, & ex ſpatio ſuo cognominibus acceptis, maiores minoréſque perhibentur. Caſtella ſunt in minoribus, Iamno, & Mago: in maioribus, Palma & Polẽtia coloniæ. Ebuſos è regione promontorij, quod in Sucronenſi ſinu Ferrariam vocant, eodem nomine vrbem habet, frumentis tantùm non fœcunda, ad alia largior: & omnium animalium quę nocent adeò expers, vt nec ea quidem quę de agreſtibus mitia fiunt, aut generet, aut ſi inuecta ſunt, ſuſtineat. Contra eſt Colubraria, cuius meminiſſe ſuccurrit, quòd cùm ſcateat multo ac malefico genere ſerpentum, & ſit ideò inhabitabilis, tamẽ ingreſsis eam intra id ſpatium, quod Ebuſitana humo circumſignauerunt, ſine pernicie tuta eſt, iiſdem illis ſerpentibus qui ſolẽt obuios appetere, aſpectu eius pulueris, aliúdue, quod verius, procul & cum pauore fugientibus.

ANNOTATIONES In Caput VII.

Gades inſula, quæ egreſsis fretum obuia eſt, admonet, ante reliquas dicere, quam in oceani littora terrarúmq; circuitum, vt initio promiſimus, oratio excedat]

Gades inſula, hodie Cadis & non Calis vt quidam hiſpani putãt, legi enim in libris mercatorum. Genuenſium in hac inſula habitantium, & præcipue in libris epiſtolarum ad alios mercatores miſſarum in Datis literarum ſcriptum fuiſſe ex Cadis, & non ex Calis, inſula eſt extra fretum parum diſtans à continenti, ſtatio eſt maxima nauium, quæ ex oriente in ſeptentrionem nauigant, & contra vulgus hanc ſtationem ſcalam nũcupare ſolet, dicam poſtea, Mela ait hanc eandem inſulam monere illum vt antequam dicat de inſulis Oceani, prius dicat de Inſulis maris noſtri .i. mediterranei. Paucæ ſunt in Mœotide] erit fortaſſis aliquis argutul', qui quæret, quî fit, quod Mela incipiat à palude Mœotide. Dicã in primis pal' ipſa eſt ſupra totam Galliam, Italiam & Hiſpaniam, nam eſt Borealior, & propterea voluit Mela à Borealibus initium ſumere, deinde quod videret veteres quàmuis falſo putaſſe Mediterraneũ mare fluere ex palude in fretum Gaditanum: pauce inquit, quia tãtum eſt vna Tana videlicet. Paucæ in Ponto] Peuce, Aria, Thynnias, & duæ Cyaneæ, In propontide procõneſos, Extra Helleſpontũ] Tenedos Sigæis aduerſa littoribus. Et quo dicentur ordine ad promõtorium Tauri montis expoſitæ, id eſt, in Lycia, quas quidam putauere μακάρων] Refert iam omnes inſulas, quæ ſunt ab Helleſpõto ex parte Aſiæ in mari Aegeo vſque ad promontorium Tauri montis in Lycia & ſunt, quæ ſequuntur. In Troade Leſbos] nũc Mitylene, Metellin' ab oppido præcipuo, quod in illa eſt Mitylene. In Ionia Chios & Samos] Chios nunc dicta Xio eſt Genuenſium, ſed pendent Genuenſes tributum Solymano Turcæ, Samos fuit olim Pathmos inſula dicta, in qua exulauit Diuus Ioannes euãgeliſta. In Caria Cos] antea Coo patria Hippocratis excellentiſſimi medici. In Lycia Rhodos] hanc inſulã toto orbe celeberrimã & eccleſiæ olim Chriſtianæ propugnaculum deſcriberem, ſi Chriſtianorum ſemper fuiſſet, nunc vero clade maxima & incuria principum Chriſtianorum à Turcis expugnatam & oppreſſam non velim ad memoriam reuocare. Cyprus] Cyprus olim habebat ſuos reges legitimos magna Inſula & magnum regnum, quippe, quæ olim habuerit nouem regna, duas habet vrbes nobiliſſimas noſtro ſeculo & habuit Melæ ſeculo Salamina,

lamina,

lamina & Paphos, & noſtris temporibus Nicoſiam, ſunt græci chriſtiani. Habũdat *hæc inſula multis ac magnis mercib⁹, lata eſt, & infinitis penè arboribus cõſita.* Arados etiam in Phœnice eſt parua & quantum patet tota oppidum, frequens tamen, quia etiam ſubter aliena tecta ſedẽ ponere licet] *Ar hodie.* Homerico Carmine]

Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Αἰγύπτου προπάροιθε, Φάρον ἐξ ἐκικλήσκουσι
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημέριοι γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν,

Athomonti lemnos aduerſa] *Lemnos inſula hodie Sidrio* Euboea] *inſula nũc Negropont inter ipſam & Bœotiã eſt mare quod Euripum vocant, Chalcis oppidum in Eubœa celebre in Olynthiacis Demoſthenis,* Salamis] *alij Salamina ferè in ſinu megarico aiunt illam eſſe ſubmerſam.* Agina] *hinc Paulus Ægineta,* Calauria] *inſula vbi Demoſthenes exulauit et obiit.* Cephalenia] *Satis ampla inſula.* Corcyra] *hodie Corfu Venetorum in faucibus maris Adriatici,* Creta] *nunc Candia ampla & magnifica Inſula Venetorum ſed Veneti pendent tributum Turcæ* κριοῦ μέτωπον *.i. arietis frontem ſumma eſt fertilitas huius inſulæ maximè vini quod vocatur Malueſia, & moſcadelli exportatur bona pars in Angliam propterea quod huiuſmodi vina ſunt dulcia & amica ventriculo, Inſula eſt alioqui nobiliſſima & toto orbe celebris,* Sicilia vt ferunt aliquando Continens, & agro Brutio annexa, poſt freto maris ſiculi abſiſſa eſt] *Sicilia inſula, tinacria dicta à tribus promontoriis & triangula, ampliſſima nobiliſſima fertiliſſima & horreum Romanorũ tanta eſt ibi frumenti copia, ſola vna Sicilia & totam Italiam et maiorem* Hiſpaniæ *partem alit, vaſta eſt, ſed populoſiſſima & frequens, ciuitates habet innumeras quarum præcipua eſt panormius, hodie Palermi, olim inſignis vrbs erant Syracuſæ. De Scylla & Charydi quod dicit fabulam eſſe conſtant, de freto anguſtiſſimo inter* Siciliam *& Italiam verum eſt, ſed quod aliquando Sicilia fuerit annexa Italiæ certe non conſtat, id idem fabulati ſunt nugatores veteres de freto Gaditano, quod antea & Africa &* Hiſpania *coniunctæ eſſent*

regiones poſtea motu aquarum marinarum ceſsiſſe terras illas & intromiſſum mare fabulæ impudẽtiſsimæ inſula eſt triãgula ad. Δ. literæ græcæ ſimilitudinem. Regis eſt Hiſpaniæ, *oppida habet multa & nobiliſsima, Panormum nunc Palermo metropolis, ingens fama & nomine ciuitas, tria habet promontoria*, Pachinũ vocatur, quod Græciam ſpectat] *Pachinum hodie cabo paricio.* Lilybæum quod in Africam à libya hoc eſt Africa dictum] *reſpicit tecta Africam.* Pelorum, quod in Italiam vergens Scylle aduerſum eſt] *iſtud promontorium hodie vocatur. Caput Meſsinæ cabo de Meſsina.* Meſſana] *hodie Meſsina ciuitas opulentiſsima & ſtatio nauium, quæ in Orientem tendunt,* Taurominium] *nunc Tauernera.* Catina] *nunc Catania.* Megarida] *nunc Agoſta.* Syracuſas] *nunc Caragoca de Sicilia, vbi interfectus fuit Archimedes.* Agragas] *hodie Gergent.* Heraclea & Thermæ] *oppidula, ſed Thermæ hodie ſunt in precio vocantur Terminæ.* Panormus] *hodie Palermo metropolis ciuitas totius Siciliæ emporiũ maximũ quoq; totius inſulæ.* Melita] *inſula nũc Malta, hæc erat Cæſaris ſed eam dono dedit cõmẽdatoribus. S. Ioannis Rhodienſis.* Corſica] *nomen retinet.* Sardinia] *nomẽ retinet quãquàm Sardegna hodie vocatur.* Stachades] *è regione fere Maſsiliæ.* Baleares] *duæ Maiorica & Minorica.* Ebuſos] *Ayuica hodie ferè è regione Valentiæ.* Contra eſt Colubraria] *hodie dicitur la Diagonera.*

APPENDIX.

Gades Inſulà nunc Cadis dicta tota eſt mercatorum & œcopolarum nam vt dixi eſt optima ſtatio eſt regis Hiſpaniæ, *in templo illius erat olim antequam ibi eſſent Chriſtiani Idolum Herculis ſenecta penè dirutum parum diſtat à continenti, pendet multum regi* Hiſpaniæ *propterea quod non poſſunt nauigare ex ſeptentrione in Orientẽ naues Oriẽtales niſi illa inſula trãſeant et accipiant Nautæ recentem aquam. panem etiam tenerum et vinum vniuſcuiuſq; generis generoſiſsimum, has ſtationes ſcalas nautæ appellare ſolent. ex continenti videntur accenſæ candelæ in illa inſula. Inſulæ Mæotidis paucæ quidem ſunt, vna eſt præcipua, Tana, nomen retinet*

olim

olim erat venetorum nunc Turcæ. In Ponto paucæ, Peuce, Aria Thynnias, duæ Cyaneæ iſtæ duæ Cyaneæ cum ex longa diſtantia viſuntur vna eſſe, neque ſunt magni momenti Tenedos nomen retinet ibi claſsis græcorum aliquo tempore latuit, nihil aliud habet celebre. Lesbos inſula aduerſa Troadi nomē habet ab oppido præclaro, quod in ea ſitum eſt Metelim, inſula eſt ſatis diues & emporium mercatorum euntium Conſtantinopolim & Peram. Chios, & Samos, Chios Genuēſium, inſula parua quidem ſed apta mercatoribus Genuenſibus & aliis quoque vel ſtatione quadam, tam propagata eſt ibi natio Genuenſium, vt fere nemo ſit ibi qui nō ſit Chiotus, De Samo dixi, De Coo patria Hippocratis alumni ſui gratia dicā, eſt inſula propè fauces maris Ægei inuiſa Rhodiis & Caribus, & vt audio odium eſt antiqum quamquum non magni ſit ponderis. Rhodos Miſera inſula habitata à Turcis, antea magni nominis dixi de ea. Cyprus olim ſuos reges habuit legitimos tributarios Turcæ. Vltimus rex duxit vxorem nobilem quandam venetam, vt conciliaret ſibi totam illam rempub. interim obiit manſit vxor vidua abſque prole, veneti cum viderent fœminam ſolam in regno perſuaſerunt illi vt ex Cypro migraret venetias ſe curaturos rempubl. Cypriam pollicentes, credo nunc eſſe venetorum vrbes habet permultas ſed præcipuas Salamina hodie famaguſtam, Nicoſiam, & alias. Lemnos Inſula in Ægeo mari duæ fuerunt in ea ciuitates. fuerunt quidem ſeculo Melæ ſed nunc extant Myrina, & Mediterranea Hephaſtia, Eubœa inſula nunc dicta negropont ad Helladem inter eam & continentem eſt Euripus, mare quidē eſt fluens & refluens rapide perpetuo. Eſt ibi oppidū Chalcis celebre apud Demoſtenē in Olynthiacis. Salamis in ſinu megarico olim nobilis et vt dictū mihi eſt vel deleta, Ægina in eodē ſinu megarico patria Pauli Æginetæ doctiſsimi medici, Calauria, inſula, in qua exulauit Demonſtenes & obiit, hodie nullius momenti. Corcyra, venetorum eſt, Corfu hodie oppidum inter alia habet munitiſsimum & arcē inexpugnabilem in faucibus poſita maris adriatici, Creta inſula olim inſularum omnium nobiliſsima magna eſt & multis nominibus clariſſima, in ea olim fuerunt oppida centum nunc diminutus eſt numerus. ſed ex his magni nominis eſt Candia ex quo loco innumeræ mer

ces exportantur in Angliam, Hiſpaniam & alia loco, duo præcipue genera vinorum alterum vocatum malueſia alterum appellatum moſcatellum, ſunt in ea alia oppida in quibus reperiuntur huiuſmodi vina generoſiſsima, gentes illius regionis vocantur Candioti, eſt hæc inſula venetorum, qui magnum pēdent tributum Turcæ. Sicilia ampliſsima inſula & magnifica & verè nobilis epiſcopatibus magnis decorata, ciuitatibus clariſsimis & munitiſsimis, oppida inter alia habet panormum nunc dictū Palermo metropolim, ciuitas eſt maximum mercatorum emporium ampliſsima populoſiſſima, eſt ibi oppidum Meſſana ad fretum ſiculum ciuitas quoque emporio maximo mercatorum inclita nunc Meſina, portus eſt egregius & munitiſsimus ciuitas opulenta. In eodem latere ſunt Syracuſæ, eo memorabiles, quod Archimedem tulerunt inſignem mathe maticū, ciuitas eſt ditiſsimorum ciuium. inde Catana oppidum totum nobilium, & ciuitas maxima & portus Depranum nunc Trapena, Hæc inſula tantum fert frumenti, vt & ſibi & Italiæ & bonæ parti Hiſpaniæ ſufficiat, hinc eſt, quod olim horreum vocabatur romanorum neque ab re bellum fuit inter Carthaginenſes & romanos nam cum vtrique viderēt inſulam frumento abundantiſsimam cupiebant eſſe domini hinc tria illa bella punica, Melita nunc Malta, cuius ſitū quia ornatiſsimus ac doctiſsimus vir Ioannes Quintinus exacte deſcripſit nam vidit: nihil in præſentia dicturus ſum, tantū mittam lectores ad libellum ſuum Impreſſum de ſitu iſtius inſulæ. Sardinia. Inſula fertiliſsima & vaſta oppidis magnis & multitudine pagorum inſignis, epiſcopatus habet & archi epiſcopatus ditiſsimos ſolum tamen & aura eſt inſalubris ob humiditatem, & propterea exteris non aſſuetis illa inſula eſt peſtilentiſsima, hæc vt Sicilia regis eſt Hiſpaniæ Philippi, Ciuitates præcipuè ſunt Calaris archiepiſcopatus, Oriſtagnus archiepiſcopatus, Algueria epiſcopatus, regio eſt omnibus habundans rebus, Sardegna nunc vocatur. De Balearibus inſulis dicā, duæ ſunt Maiorica & minorica, De Maiorica tantum dicam quam vidi natus annos quatuordecim, Inſula eſt parua ſed populoſiſsima, præcipua ciuitas vocatur mallor quæ hodie & eſt epiſcopatus ſolus in illa inſula: oppidula habet quæ ego cūm totam inſulam percurrerem magna & ad mare munitiſsima,

vidi

vidi. Maiorica eſt ciuitas magna & populoſa, habet portum verè inſignem ſumum tẽplum reſpicit mare, cui vſq; adeò eſt propinquũ vt nautæ ex nauibus poſsint audire ſacrum ſummum in templo , in hac ciuitate ſunt magnæ ſubterraneæ foſſæ templum eſt & amplũ & ſtructura romana ædificatum, oppidula, quæ ego inuiſi ſunt hæc maiora , Alcudia, Manacor, Soller , Pollencia, Arta, & Hingue, ſunt & multa alia, quæ longum eſſet referre , ex fonte quodã extra vrbem fluit aqua dulciſsima & clariſsima per totam vrbem , eſt iuxta vrbem arx quædam in monte vocata bel ver.i.bellum videre munitiſsima & magnæ iecunditatis. Ebuſos hodie è regione valentiæ noſtræ nunc Aeyuiſſa parua quidem inſula ſed valde abundat ſale ita vt illuc mittantur mali homines & homicidæ ad fodiendum ſalem. in hac Inſula nullũ eſt animal venenoſum neque quod malefaciat, non fert terra illa. Eſt ibi oppidum eiuſdem nominis & magnum & munitum. Colubraria, hodie dicitur la dragoneraa, à Draconibus & maleficis animalibus.

POMPONII MELÆ DE SITV ORBIS LIBER III.

Extima Hiſpaniç littora. Cap. I.

DIcta eſt ora noſtri maris, dictç inſulę quas amplectitur, reſtat ille circuitus, quem (vt initio dixim⁹ (cingit oceanus ingens & infinitũ pelagus, & magnis æſtibus cócitum (ita enim motus eius appellant) modò inundat campos, modò latè nudat ac refugit, nunc alios alióſque inuicem, neque alternis acceſsibus, nunc in hos, nunc in illos impetu verſum. Sed vbi in omnia littora, quanuis diuerſa, terrarum inſularúmque ex medio pariter effuſum eſt rurſus ab illis colligitur in medium, & in ſemetipſum redit, tanta vi ſemper immiſſum, vt vaſta etiã flumina retro agat, & aut terreſtria deprehendat animalia, aut marina deſtituat: neque adhuc ſatis cognitum eſt, anhelitúne ſuo id mundus efficiat, retractámque cum ſpiritu regerat vndam vndiq;

ſi(vt doctioribus placet)vnum animal eſt: an ſint depreſſi aliqui ſpecus, quò reciproca maria reſidant, atque inde ſe rurſus exuberantia attollant, an luna cauſas tantis meatibus præbeat. ad ortus certe eius occaſúſque variantur, neque eodem aſſiduè tempore, ſed vt illa ſurgit ac demergitur, ita recedere atq; aduẽtare cõperimus. Huc egreſſos, ſequẽtéſque ea quę exeũtibus dextra ſunt, æquor Atlanticum, & ora Bæticę frontis excipit: quę niſi quòd ſemel iterúmque paululũ in ſemet abducitur, vſque ad flumen Anam penè recta eſt: Turduli & Baſtuli habitant. In proximo ſinu portus eſt, quem Gaditanum, & lucus, quem Oleaſtrum appellãt. Tum caſtellum Ebora in littore, & procul à littore Aſta colonia: extrà, Iunonis ara, templúmque eſt. In ipſo mari monimentum Geryonis, ſcopulo magis quàm inſulę impoſitum. Bætis ex Tarraconenſi regione demiſſus per hanc ferè mediam diu ſicut naſcitur, vno amne decurrit: pòſt vbi non longe à mari grandem lacum facit, quaſi ex vno fonte geminus exoritur: quãtúſque ſimplici alueo venerat, tãtus ſingulis effluit. Tum ſinus alter, vſque ad finem prouincię inflectitur, eúmque parua oppida Olitingi, Onoba contingunt. At Luſitania trans Anam, quà mare Atlanticum ſpectat. primum ingenti impetu in altum abit, deinde reſiſtit, ac ſe magis etiam quàm Bætica abducit: quà prominet, bis in ſemet recepto mari, in tria promontoria diſpergitur. Anę pro-

ximum, quia lata ſede procurrens, paulatim ſe ac ſua latera faſtigiat, Cuneus ager dicitur: ſequens ſacrum vocant: Magnum, quod vlterius eſt. In Cuneo ſunt, Mirtylis, Balſa, Oſſonoba: in Sacro, Lacobriga, & portus Annibalis. in Magno Ebora. Sinus interſunt, & eſt in proximo Salacia: in altero Vlyſsippo, & Tagi oſtium, amnis aurum gẽmáſque generantis. Ab iis promontoriis ad illam partem quę receſsit, ingens flexus aperitur, in eóque ſunt Turduli veteres, Turdulorúmque oppida: amnes autem Munda in medium fere vltimi promontorij latus effluens, & radices eiuſdem abluens, Durius, Frons illa aliquandiu rectam ripam habet: deinde modico flexu acceptò, mox paulùm eminet: tum reducta iterum, iterumque recta margine iacens ad promontorium, quod Celticũ vocamus, extenditur: totam Celtici colunt, ſed à Durio ad flexum Gronij: fluúntque per eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui obliuionis cognomen eſt, Limia. Flexus ipſe Lambriacam vrbẽ amplexus, recipit fluuios, Iernam & Viam. Partem quę prominet, Pręſamarci habitant: pérque eos Tamaris & Sars flumina non longe orta decurrunt: Tamaris ſecundum Arotebrarum portum: Sars, iuxta turrem Auguſti titulo memorabilẽ: cętera ſuper Tamarici, Neriíque incolunt, in eo tractu vltimi. Hactenus enim ad occidentem verſa littora pertinent: deinde ad ſeptentriones toto latere terra conuertitur, à Celtico

tico promontorio ad Scythicum vſque·hinc perpetua eius ora:niſi vbi modici receſſus, ac parua promontoria ſunt,ad Cantabros penè recta eſt. in ea primùm Artabri ſunt, & Ianaſum Celticæ gentis:deinde Aſtures. In Artabris ſinus ore anguſto,admixtum mare non anguſto ambitu excipiens Adrobicum vrbem, & quatuor amnium oſtia incingit: duo etiam inter accolentes ignobilia ſunt: per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Aſturum littore Nœgaeſt oppidum, & tres aræ, quas Seſtianas vocant,in peninſula ſedent:& ſunt Auguſti nomine ſacrę,illuſtrántque terras ante ignobiles. At ab eoflumine quod Saliam vocant, incipiunt orę paulatim recedere,& latę adhuc Hiſpanię magis magíſq; ſpatia contrahere,vſque adeò ſemet & terra anguſtãtibus,vt earum ſpatium inter duo maria dimidio minus ſit quà Galliam tangunt,quàm vbi ad occidentem littus exporrigunt. Tractum Cantabri & Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi,amnéſque ſunt,ſed quorum nomina noſtro ore cõcipi nequeant, per eoſdem & Salenos, Saurium:per Autrigones,& Origeuiones quoſdã Neſua deſcendit.Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Ituriſſam & Eaſonem Magrada. Varduli vna gens,hinc ad Pyrenei iugi promontorium pertinens,claudit Hiſpanias.

ANNOTATIONES
In Caput I.

Reſtat ille circuitus quem vt initio diximus cingit Oceanus ingens & infinitum pelagus & magnis æſtibus concitũ ita enim motus eius appellant. modo inundat campos, modo late nudat ac refugit, nunc alios· alióſque inuicem, neque alternis acceſsibus, nunc in hos, nunc in illos impetu verſum, & alia] *de fluxu et refluxu maris ſiue de æſtu, vt alij volunt mihi hic dicendũ eſt, neque tam præter inſtitutum, quam nonnulli putant, non eſt animus hic philoſophari, ſed cum conſidero has maris æſtutiones Pendere tum ex cœlo, tum etiam ex regionum qualitate & temperamento, de quibus geographus agit. operæ præcium me facturum exiſtimaui ſi aliquid quàm breuiſsime de æſtu maris dixero, nolo confundere opiniones diuerſorum philoſophorum inter ſe inanes craſsi iudicij & minime acuti, Ariſtoteles præ nimio tedio et faſtidio iſtius quæſtionis contentus fuit tribus rationibus, quas in ſecundo Metereologicon recenſuit debiles profecto & mancas, neq; dignas tanto philoſopho, quibus addidit quædam geographica bone deus quàm aduerſa omnibus geographis, quæ cum primum abhinc annos ſex & viginti græcè legerem ſubriſi. dicam poſtea. De fluxu & refluxu maris ſemel fuit contentio Toleti mihi cum Gaſpare Contareno inſigni Phyſico, qui tunc erat orator Venetorum in Hiſpania, aderant huic contentioni Cardinalis Saluiati à latere legatus & epiſcopus S. Seuerini & alij docti philoſophi, Contarenus diſeruit de fluxu & refluxu perdocte vt erat vir eruditiſsimus, interim antequàm reſponderem & dicerem ſententiam meam ecce ſubito interuenit Comes Baltaſar Caſtilioneus mãtuanus autor illius libelli cui Cortegiano titulus eſt, ſummus peripateticus, propugnator Ariſtotelis vſq; ad aras. Reliquimus tunc Ariſtotelem in hoc argumento non ſatis magnum geographum, quod ægrè ferebat Comes Baltaſar, vt tam inſignum philoſophum & principem omnium philoſophorum omitteremus.*

Quæſtionis huius explicatio.

Hæc quæſtio vnam aliam ſecum adfert quæſtionem, prior quærit

rit vnde iſte fluxus & refluxus poſterior vnde hæc continua duratio & perpetua, quod ad prius attinet quoniam decreui in ipſius præſcrutatione aliquid dicere, velim in primis id dent mihi geographi, quod iam definitum eſt apud peripateticos, hunc mundum inferiorem contiguum eſſe ſuperioribus lationibus, vt inde eius virtus gubernetur, hæc ſunt manifeſta experientia. Deinde terram eſſe in vno loco altam & alio infimam, poſtea ventos alio & alio modo in variis regionibus flare, deinde fluuios eſſe in vno loco profūdos & in alio minimè, præterea fluxum & refluxum fieri tam in locis in quibus non eſt fluuius quam in iis, in quibus eſt. Quod attinet ad cœlum ipſum ex æquo agere, ita vt habita ratione eius quod patitur, ſi nihil obſtet, quominus agat perpetuo agere, ad hæc corpora cœleſtia horū inferiorum eſſe cauſas vniuerſales & ex diuerſitate materiæ ſiue eius, quod patitur varios quoque habere effectus. illud quoque velim mihi dari lumen quod cunque ſua natura calfacere. deinde lunam non tantum agere lumine. ſed etiam virtute quadam humidū mouente. vocant alij influentiam, nomine nō ſatis cognito & aperto: Quod ſi concedimus mundum eſſe animatum & habere animam, non a vero aberit virtutē illius animæ per vniuerſum diffuſa eſſe quam vocant influentiam ſed ad huc hoc modo nullum erit ſingulare vocabulum quemadmodū dicimus exhalationem & euaporationem, non dubiū eſt cœlum agere in primis motu, nā ſine motu ceſſat effectus luminis & illius virtutis quæ influentia dicitur, poſtea lumine, deinde influentia. Lumine variis modis agit cœlum, nam aut agit lumine Solis veluti in plantis & aliis viuificādo, aut lunæ lumine calfaciendo & virtute propria humidum mouente, in lunæ lumine ſecundum crementū & decrementum eſt variatio effectus, in virtute illa mouente humidum quoque, ex maiore tamen & minore.

Cum hæc ita habeant & luna in aquam agat virtute mouente humidum & lumine calfaciente ex his duobus duo poſſunt deriuari effectus, alter ex virtute humidi alter ex virtute calidi videlicet luminis, humidum quidem variatur perpetuo ad perpetuam varietatem luminis, nam quanto lumen lunæ maius eſt tanto magis calfacit & ſuo calore mouet humidum. Luna in quartis ſuis & augmentum habet & diminutionem ſiue decrementum luminis, vt aperte

abſque demonſtratione videmus, videmus etiam fluxum & refluxum ſequi lunæ crementum & decrementũ nam in oppoſitione creſcit mare vltra ſolitum, vnde nautæ vocant illud crementum aquas viuas, deinde, i. poſt crementum aquam diminui, quid igitur dicem⁹ niſi lumen lunæ & virtutem illam cauſam eſſe æſtus maris, nam quia eſt lumen calidum rarefacit humidũ & tunc illud extenditur nam ex definitionibus Ariſtotelicis in quarto libro de motu, rarum eſt quod habet partes ſuas inter ſe multum diſtantes, denſum vero contra, calor luminis eſt cauſa fluxus, at virtus illa lunæ agens propria natura in humidum partes illas diſtantes inter ſe in ſe ipſas cogit & denſat, & hæc actio eſt cauſa refluxus, nam quod lumẽ ſuo calore extendit, virtus illa natiua Lunæ. in ſeſe cogit ſua frigiditate ſiue humiditate, & hanc dixi cauſam tunc fluxus & refluxus. Sed in his animaduertendum eſt quod ſi fluxus fiat in fluuio aliquo cuius deſcenſus ſit altus, tunc fluxus non erit tam vehemens, neque tã longus, ſi vero deſcenſus aquæ fluuij fuerit vtcunque altus fluxus erit vehemens & rapidus ſed refluxus tardus, iam ſi habeamus rationem ventorum continget quod influxu ventus erit ſecundus fluxui & citius fluet, quam aliis temporibus, & tunc refluxus erit tardior, & contra, omnia iſta expertus ſum ipſe tam in Anglia quã in oceano ſeptentrionali, in rapidis fluminibus. Præualet impetus fluuij ſed non omnino, vbi vero non eſt fluuius ſed tantum concretum littus tunc vide an littus ſit altius mari quod ſi fuerit tardior erit fluxus, poſſunt littora fieri altiora aggeribus quemadmodũ in Zelandia, Hollandia & Phryſia tunc aquæ fluxus altior erit & citi⁹ refluet quam fluxit. Sit iſta regula generalis in Geographia, *omnis refluxus eſt velocior fluxu, ratio eſt, quia in refluxu eſt motus naturalis & cogitur aqua & redit ad locum ſuum naturalem, in fluxu recedit à ſuo loco naturali, ipſe hæc expertus fui in vtriſque locis. Dixerit aliquis quando luna non lucet in noſtro hemiſphærio quomodo erit fluxus eodem modo in coniunctione. Dico Lunam mouere aquas noſtri hemiſphærij quamuis ibi non luceat, nam lucet in alio hemiſphærio in quo aquæ mouentur & cum illæ ſint noſtris continuæ fluunt & refluunt quoque noſtræ nam virtus lunæ agit etiam in id quod non illuſtrat.*

Qui ſit

Qui fit quod mare bis fluat & refluat in quolibet die naturali.

Motus Lunæ in ſuis quartis cauſa eſt iſtius perpetuitatis, nam cum moueatur Luna motu diurno ad rationem motus primi mobilis fit vt bis in die naturali fluat & refluat mare.

VT DOCTIORIBVS PLACET vnum animal eſt.

Magna quæſtio apud veteres Ariſtotelis interpretes, tā græcos quam latinos ſit ne cœlum corpus animatum, Sentētia omnium interpretum eſt illud eſſe animatum, nulla eſt diſcrepantia, ſed animā illam ex peripateticorum ſententia non facere indiuiduum aliquod vnā cū materia Cœli, ſed eſt potius anima illa mouēs cœlū intelligētia haud dubie aſſiſtens non tanquam pars compoſiti quæ cum materia cœli vnum faciat, nam cœlum habet ſuam materiam & formam ex quibus ipſum conſtat, & dicitur hoc cœlum. Eſt tamē quidam Italus, qui nititur probare animam cœli eſſe illi cōiunctam & facere vnum indiuiduum id quidem nullo argumento: argumentum eius huc allaturus ſum: ſi anima cœli, mouet cœlum & eſt principium motus cœli, erit & natura. ex placitis Ariſtotelicis ſecundo περὶ ἀρχῶν, *Hæc ſententia eſt hominis amentiſſimi nā definitio naturæ complectitur hoc precipuum. ſ. quod ſit principium eius in quo eſt, quod falſum eſt in anima cœli videlicet intelligentia. Ariſtoteles non vocat intelligētiam partem compoſitionis cœli, nam cœlum habet ſuam formam ſubſtantialem ex qua & materia fit id, quod dicitur cœlum. Hæc dicta ſint de anima cœli.*

Si cœlum eſt animatum an vocabitur animal.

Doctioribus inquit Mela, de Platonicis loquens, nam peripateticis non placet vocare cœlum animal: cum enim ſentire ſit animalis vel eſſe, nam eſt pars definitionis eſſentialis ipſius animalis, conſequens erit cœlum non eſſe animal, cum non ſentiat, definitio autem animalis eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. Qui vocant cœlos ani-

malia quicunque illi fuerint, ſunt autem multi Platonem ſecuti ſunt certe inſenſibiles & planè inanimales vt interea hoc vtar vocabulo. Ego vero cum Alexādro meo omnium Ariſtotelis interpretum doctiſsimo cui hoc idem tribuit Simplicius dico Cœlū nullo modo eſſe animal, neque videre, minus audire ac alios exercere ſenſus cum careat partibus organicis, argumenta quæ à Platonicis proferuntur, ſunt tam vana quàm vana ſunt ingenia eorum, qui illa proponūt propterea Mela cōditionæ locutus eſt, ſi vt doctioribus dixit. Huc egreſſos] *.i. ex freto in mare Oceanum egreſſos.* Sequentéſq; ea quæ exeuntibus dextra ſunt æquor atlanticū & ora Bethicæ frontis excipit] *mare at lanticum melius diceretur occidentale nam quid ad Hiſpaniam Atlas cū multū diſtet à littore hiſpanico, & ora Bethicæ frontis vſq; ad oſtia Anæ fluuij nam inde incipit Portugalia,* Quæ niſi, quod ſemel iterumque paululum in ſemet abducitur, vſque ad flumen Anam penè recta eſt] *ſemel in portu, S. Mariæ el puerto de. S. Maria hiſpanicè dictus & iterum, ad æſtuarium. S. lucæ. Ana fluuius hodie arabico vocabulo Guadiana vocatur.* Turduli & Baſtuli habitāt] *apud Ptolemæum lego Turdetani ſunt enim priores, ſunt, qui vocent Turdos, poſteriores ad occidentem ſunt baſtuli, tota hæc regio Turdulorum & Baſtulorum vſque ad Anam fluuiū vocata olim fuit Vandaluſia, à Vandalis ibi olim habitantibus nunc vero eraſa. v. litera initiali Andaluſia vocata.* In proximo ſinu portus eſt] *hic portus vt dixi hodie vocatur portus. S. Mariæ vbi olim templū erat Iunonis, quæ ibi colebatur, iuxta illum portum eſt Cadis inſula* Quem Gaditanum] *quia in eo eſt Cadiz inſula iuxta continētem.* Ebora] *nunc oppidulum,* Aſta] *olim egregium oppidum & colonia romanorum nomen retinet.* Iunonis ara & templum] *propterea dicitur promontoriū Iunonis.* In ipſo mari monimentum Gerionis Scopulo magis quam inſulæ impoſitum] *non tanquā in inſula, ſed tanquam in Scopulo.* Betis] *Betis fluuius nunc Guadalguebir.* Cuneus ager] *hodie los Algarbes de Algezira.* Sacrum promontorium] *hodie dicitur caput. S. vincentij.* Mirtilis Balſa] *Myrtilis, noſtro tempore vaena. Balſa hodie Tauila.* Oſſonoba] *nunc ſiluera.* In ſacro Iacobriga] *noſtra ætate Coymbra quæ tam expenſis regis portugaliæ inclyta eſt omniū*

diſci-

diſciplinarum academia. In magno Ebora] *nomen retinet & vocatur Ebora ciudad,* Salatia] *hodie Setubal,* Vlyſſippo] *lis bona hodie Portugaliæ metropolis & celeberrimum mercatorum emporiũ magna eſt ciuitas ad mare & oſtium Tagi fluuij.* Amnis aurum gemmaſque generantis] *hoc fortaſſis fuit ſeculo melæ at noſtro minime, fuerunt noſtro ſeculo, qui hæc tentarunt ſed fruſtra,* Munda fluuius] *Mondaga hodie.* Durius fluuius] *hodie Duero.* Promontorium celticum] *hodie caput finis terræ.* Minius & limia] *Fluuij ſunt, Minius hodie Migno, limia liuia hodie,* Scythicum promontorium] *nunc cabo de figo caput fici, ad Fontem Rabiam.* Aſtures & Cantabri] *Aſtures nomen retinent aſturianos ab oppido Aſtorga dicti, Cantabri vt dixi hodie dicuntur montaneſes & biſcayni,* Varduli] *Vaſcones.*

AVCTARIVM.
Totius Hiſpaniæ collectio & Summa.

Hiſpania parte maris Mediterranei *Occidentali Oceano, & Septentrionali & ab Oriente Pyrenæis montibus diuiſa eſt, nõ ſunt montes Pyrenæi à paſtoribus olim incenſi vt nugatores aiunt noſtri temporis, ſed ob id, quod iam dixi principio iſtius auctarij. Diuiditur Hiſpania in tres partes Bethicam Luſitaniam & Tarraconenſem. Bethica hodie non eſt Granata vt fabulatores aiunt, ſed complectitur duas prouincias videlicet Andaluſiam &* Gra*natam, itaque Granata pars eſt Bethicæ. Luſitania nunc non eſt ſola regio portugalenſis, ſed cõtinet Portugaliam quæ regis eſt Portugaliæ & regionem aliam quæ* Hiſpanice *extremum ſiue Eſtremadura vocatur, Tarraconenſis, non ſolum habet Gothalaniam, Caſtellam Nauarram & Galliciam vt volunt iſti nugatores, ſed & Valentiam & Aragoniam & legionem, Quicquid autem ad ferunt ex ementito & confícto Beroſo vel dubium eſt, Falſum eſt tamen quod dicunt Aragoniam annexam eſſe* Gothalaniæ, *imo Gothalania Aragoniæ. Carthagena non eſt in regno Granatæ, vt mentiuntur qui aliena tractare cupiunt, neque* Haſdrubal *ædificauit ſed tantũ inſtaurauit. De Pallantia dixi: De Numantia di-*

ctturus ſum, hodie ut dixi uocatur ſoria in regno Caſtellæ & Pallantia in regno Caſtelle, ſed Cæſarea Auguſta non eſt Caſtellæ, ſed Aragoniæ, Neque *Hiſpalis & corduba ſunt in regno Granatæ ut ſomniant iſti qui geographi haberi uolũt, ſed potius in Andaluſia. Emerita Auguſta nunquam fuit in Portugalia ſed uerius in illa parte Luſitaniæ quæ extrema dura dicitur ſubiecta Philippo regi* Hi*ſpaniæ. Iſtis placet Carthaginem eſſe in aliquo præcio in* Hi*ſpania & Tarraconem quod falſiſſimum eſt, cum illæ urbes ſint iam oppidula.* Granata *non eſt metropolis* Bethicæ, *ſed* Hi*ſpalis eſt Andaluſiæ &* Granata *regni* Granatæ, neq; Barchinona *eſt metropolis in Aragonia, ſed Cæſarauguſta, imo nec legio ciuitas eſt metropolitana niſi in regno legionis quod dicitur de Leon, & non Caſtellæ nam ſunt duo regna diſtincta regnum legionis & Caſtilliæ, Caſtella enim cum diuidatur in* Ca*ſtellam ueterem cuius metropolis eſt* Burgos, *& nouam cuius Toletum non poteſt legio eſſe Caſtellæ nec ueteris nec noue cum ſit regio ſeparata et regnum, nam olim regnum legionis fuit prius & antiquius regno* Ca*ſtellæ.* Gades *uero non ſunt propè regnum* Granatæ *imo maxime diſiungitur* Granata *ab illa inſula. Iam quod iſti dicunt magni geographi quod* Hi*ſpania eſt aliquibus in locis fertilis & fecundunda et in aliis Sterilis impudentiſſime mentiuntur, nam bona fide & certo id dixerim nullum eſſe palmum terræ in Hiſpania, quod non ſit fertiliſſimum, nam montes qui uidentur deſerti eſſe, ſunt fertiliſſimi propterea, quod locantur aliis uel nutriendis ouibus, ſuibus, & aliis animalibus, quare miror cur homines iſti aiunt* Hi*ſpaniam in præſcriptis locis non eſſe fertilem, nam Pomponius ait* Hi*ſpaniam uſque adeo eſſe fertilem, ut etiam terræ, quæ nõ ſunt fœcundæ Spartum alãt. Qui dicunt linguam germanicam fuiſſe multis aliis regionibus cõmunem deſipiunt cum ſit lingua* Bar*bariſſima. Impudentiſſimi hominis eſt, dicere linguam* Germanicam *eſſe aliis communem.*

Extima

Extima Galliarum ora. Cap. 2.

SEquitur Galliæ latus alterũ, cuius ora primò nihil progreſſa in altũ, mox tantundẽ penè in pelagus excedens, quantum retrò Hiſpania abſceſſerat, Cantabricis fit aduerſa terris, & grandi circuitu inflexa, ad occidentem littus aduertit. Tunc ad ſeptentriones conuerſa, iterum longo rectóque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra eſt frumenti pręcipuè & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus: quicquid ex ſatis frigoris impatiens eſt, ager nec vbique alit, & noxio genere animalium minime frequens. Gentes ſuperbę, ſuperſtitioſę, aliquãdo etiam immanes, adeò vt hominem optimam, & gratiſſimam diis victimam crederent: manent veſtigia feritatis iam abolitę: atque vt ab vltimis cędibus temperãt, ita nihilominus vbi deuotas altaribus admouere, delibant: habent tamen & facundiam ſuam, magiſtróſque ſapientię Druidas. Hi terrę, mundíque magnitudinem & formam, motus cęli ac ſyderum, & quid dij velint, ſcire profitentur: docent multa nobiliſſimos gentis clàm, & diu vicenis annis in ſpecu, aut in abditis ſaltibus. Vnũ ex iis quę pręcipiunt, in vulgus effluit, videlicet, vt forent ad bella meliores, ęternas eſſe animas, vitamq; alteram ad manes. Itaq; cùm mortuos cremant ac defodiunt, apta viuentibus olim negociorum ratio etiam & exactio crediti defe-

rebatur ad inferos, erántque qui ſe in rogos ſuorum, velut vnà victuri, libenter immitterent. Regio quam incolunt omnis, Comata Gallia: populorum tria ſumma nomina ſunt, terminanturque fluuiis ingētibus. Nam à Pyrenęo ad Garumnam Aquitania: ab eo ad Sequanam, Celtæ: inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clariſſimi ſunt Auſci: Celtarū, Hedui: Belgarum, Treueri. Vrbes opulentiſſimæ, in Treueris, Auguſta: in Heduis, Auguſtodunum: in Auſcis, Eluſaberris. Garumna ex Pyrenæo monte delapſus, niſi cùm hyberno imbre aut ſolutis niuibus intumuit diu vadoſus, & vix nauigabilis fertur. At vbi obuiis oceani exæſtuantis acceſſibus adauctus eſt, iiſdēque retrò remeantibus, ſuas illiúſque aquas agit, aliquantùm plenior: & quantò magis procedit, eò latior fit: ad poſtremum magni freti ſimilis, nec maiora tantùm nauigia tolerat, verum etiam more pelagi ſęuientis exurgens, iactat nauigantes, atrociter vtique ſi aliò vētus, aliò vnda præcipitat. In eo eſt inſula Antros nomine, quam pendēre & attolli aquis increſcentibus ideo incolę exiſtimant, quia cùm videatur editior, aquis obiacet: vbi ſe fluctus impleuit, illam operit, nec vt prius tātum ambit: & quod ea quibus antè ripę colléſque ne cernerentur obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore perſpicua ſunt. A Garūnæ exitu latus illud incipit terræ procurrentis in pelagus, & ora Cantabricis aduerſa littoribus, aliis

aliíſque populis media eius habitantibus, ab Santonibus ad Oſiſmios vſque deflexa. Ab illis enim iterum ad ſeptentriones frons littorum reſpicit, pertinentq́ue ad vltimos Gallicarum gentiū Morinos, nec portu, quem Geſoriacum vocant, quicquam habent notius. Rhenus ab Alpibus decidens, propè à capite duos lacus efficit, Venetum & Acronium: mox diu ſolidus, & certo alueo lapſus, haud procul à mari huc & illuc diſpergitur, ſed ad ſiniſtram amnis etiã tum, & donec effluat Rhenus, ad dexteram primò anguſtus & ſui ſimilis: pòſt ripis longè ac latè recedentibus, iam non amnis, ſed ingens lacus, vbi campos impleuit, Fleuo dicitur, eiuſdémque nominis inſulam amplexus, fit iterũ arctior, iterũq́ue fluuius emittitur.

ANNOTATIONES
In caput II.

Sequitur Galliæ latus alterum] *ad Oceanum Britannicũ, nam alterum erat ad partem Mediterranei, quæ eſt inter Varum fluuium & Caput crucis in Hiſpania, Mela pergit ad partem* Gal*liæ ſeptentrionalem.* Cuius ora primo nihil progreſſa in altum] *à fonte Rabia vſque ad Caput.* S. *Matthæi in minore Britannia, non magnos facit ſinus, neque promontoria tam longa,* Mox tantundem, penè in pelagus excedens, quantum retro Hiſpania abſceſſerat, Cantabricis fit aduerſa terris & grandi circuitu inflexa ad Occidentem littus aduertit] *apud promontoriũ Gobeum.* S. *Matthæi in Britannia minore tantũ inquit promontorium Britannicũ exit in pelagus quantum Hiſpania apud fontem rabiã & bayonam abſceſſerat, tunc fit aduerſa & reſpicit cantabrica promontoria. i. tantum mari prominet* Gallia

apud S. Matthæum, quantum Hiſpania ſuis cantabricis promontoriis, grandi circuitu non quidem cauo ſinu ſed longo, vertit littus ad Occidentem in promontorio Gobæo, vt dictum eſt, tunc à Gobæo promontorio Gallia ipſa ad Septentriones conuerſa. Conuerſa ad Septentriones iterum longo rectóque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur] *à Gobæo vſque ad oſtia Rheni* Aquitanorum clariſsimi ſunt Auſci] *Aix hodie archiepiſcopatus,* Hedui] *Autunenſes, ex Autum,* Treueri] *Treuerēſes. Trier lingua vernacula.* Auguſta] *Auguſta treuerorum dicta nunc Trier.* Auguſtodunũ] *vulgo Autum.* In Auſcis Eluſaberris] Ax. Sanctonibus] *nunc Santonges.* Oſiſimios] *minores britannos in armoricis ciuitatibus in Gobæo promontorio.* Morini Terroanenſes] *iam funditus deleti, vrbs eorum antea Terroana dicta* Geſoriacus portus] *Caletenſis Cales.* Lacus venetũ & Acronium] *in Heluetia.*

Appendix & Collectio totius Galliæ.

Gallia diuiſa eſt in tres partes, Aquitaniam, Celticam & Belgicam] *ſequutus eſt Mela Cæſarem in Comentariis. Plinius cenſet Belgicam à Sequana vſque ad Schaldem fluuium tantum protendi, ſed hoc nullo autore eſt Schalda fluuius is, qui præterfluit* Antuerpiam, *Aquitania, nunc dicta Guiena eſt inter Pyrenæum & Garumnam fluuium nunc dictum la* Garona, *ſed nomen amittit paulo ante Burdegalam & vocatur Gerunda à fluuio ſubintrãte eius nominis, Ptolemæus ampliorē facit Aquitaniam, à Pyrenæis videlicet vſque ad ligerim fluuium & tunc neceſſum erit fateri multas regiones complecti Aquitaniam, in primis vaſcones* Biernēſes, Burdegalenſes, *Santones, Cadurcos Lemouicenſes, Petregorios, Pictauienſes engoliſmenſes Bituriges. & alios in Vaſconia. Metropolis eſt* Burdegala, *in aliis regionibus vſque ad ligerim eccleſia Biturigum, ſed inter iſtos duos Archiepiſcopos eſt controuerſia maxima, nam vterque vult eſſe primas Aquitaniæ neſcio tamen an adhuc lis ſit ſub Iudice,* Burdegala *magna ciuitas & omnium rerum abundantiſsima, ibi eſt regis ſenatus totius Vaſconiæ qui vulgo parlamentum dicitur, eſt Biturigum ciuitas altrix ſtudioſorum vtriuſque*

que iuris. Pictauium quoque ciuitas ubi quoque eſt uniuerſalis academia utriuſque iuris, artium & Theologiæ & alia multa oppida & præclara. A Garumna ad Sequanam *Celtæ, ex diuiſione Cæſaris quam imitatur Mela ſed ex Ptolemæo à ligeri uſque ad Sequanam, ſunt in Celtica regiones multæ, regio lugdunenſis uulgo Lion Burgundi tam franci comitatus quam ducatus, Heluetij Niuernenſis regio, & Borbonenſis,* Heduenſis, Gatinenſis. A *Sequana uſque ad Rhenū Belgica, hæc continet multo plures regiones, quam aliæ duæ partes, uidelicet campaniam, Picardiā, Normaniæ partem, Attrebatenſem comitatū, &* Hanonienſem, *Flandrenſem comitatum & bolognienſem, Ducatū Brabantiæ, comitatum* Hollandiæ *zelandiæ & regionem Traiectenſem, Partē* Gueldriæ Clauiæ *& Iuliaci Leodienſem regionē, Namurcenſem & lucemburgenſem, & lemburgenſem Ducatum Lothoringiæ & Treuerim, Campania metropolim habet remenſem ciuitatē, Picardia Ambianenſem. Normania Rhotomagū, Attrebatenſis Attrebatum hodie Arras, Hanonienſis metropolim habet Cameracū, ſed quod attinet ad regionem ciuitatem quæ montes dicitur, flandrenſis ducatus* Gandauum. Bo*lognienſis* Bologniam *oppidum natura & arte munitiſſimū. Brabantia habet nunc Metropolim Antuerpiam, ſed uetuſtiorem & antiquiorem habet Louanium, Comitatus Hollandiæ & zelandiæ quod attinet ad eccleſiam habent Traiectū* Batauorum, *quod ad ciuitates Hollandia habet Harlemū, ſed Amſterredamum eſt emporium. Zelandia habet Middelburgum, regio traiectenſis habet* Traiectum, *oppidum inſigne in quo ſunt quinque collegiata templa & canonicatus diuites.* Gueldria *habet Metropolim Nouiomagum quamquā hodie ſit imperialis ciuitas propterea quod pignus eſt imperij, donec à Duce* Guelrenſi *quicunque ille fuerit liberetur reſtituta pecunia. Cleuia habet oppidum eius nominis & Iuliaci ducatus. Leodienſis regio uaſta eſt & etiam frequens. metropolis ciuitas eſt Leodium clariſſima atque opulentiſſima, & populoſiſſima, habet præter ſummū templum multas eccleſias quas uocant collegiatas quarum præcipua templa ſunt. S. Dionyſij, Pauli & Martini, Eorum epiſcopus eſt dominus & temporalis ut dicunt & ſpiritualis, uocatur Georgius ab Auſtria Cæſaris Caroli Quinti, patruus. De quo dicam ingenue & libere & uerè, neque hæc digreſſiuncula diſ*

plicebit

plicebit viris honeſtiſsimis & lectoribus candidiſsimis hic dominus illuſtriſsimus. Epiſcopus eſt Leodienſis , comes Loſenſis dux Bullonenſis & aliarum regionum comes. Princeps Imperij Romani , & inueſtitus à Carolo Quinto eius nepote, datis regalibus, quemadmodum ipſemet Corangiæ in horto narrauit mihi, is eſt, cui ego debeo & perpetuo debiturus ſum, patronus & mecœnas meus benigniſsimus & liberaliſsimus , non ſolum erga prophanos homines & imperitos , ſed etiam & maxime erga ſtudioſos & doctos viros , ipſe me honeſtauit colloquiis ſuis frequentiſsimis , quibus ego non erã dignus aluit domi ſuæ in menſa ſua tres annos integros, ſi omnia ſupputes, neque hoc Humaniſsimus dominus contentus , donauit inſuper me pecuniis ſemel quinque & viginti aureis portugalenſibus, iterum & aliis coronatis , in ſumma ego iſti principi quantũ debeo non poſſum verbis explicare , animũ erga illum meũ vix poſſem oſtendere, Pontifex eſt ſua natura humaniſsimus & benigniſsimus. diceres alterũ Maximilianum patrem. Quod ad me attinet, hunc principem quàm diu viuã colam & venerabor, huius clementiam prædicabo, ſuã erga me liberalitatẽ promulgabo, venio vnde digreſſus fui. Namurcenſis regio non habet metropolim niſi Leodienſem eccleſiam, ciuitas metropolis Namurcum, Lucemburgenſis Lucemburgum, & Lemburgenſis , Lemburch in monticulo, Ducatus Lothoringiæ maximus metropolis fuit Metenſis ciuitas ſed poſtea quã ſe addixit imperatoribus Germaniæ *imperialis facta eſt. id oppidũ expugnauit rex Henricus ſecundus Chriſtianiſsimus. hactenus de Gallia.*

Coronis de Gallia.

Hæc *regio meorum ſtudiorum & laborũ teſtis eſt. Lutetiæ dedi operam literis eo tẽpore quo ars peſtifera ſophiſtica in ea Academia florebat, à qua auocauit me Dominus Iacobus Faber , qui tunc agebat apud Diuum* Germanũ *in ſuburbio, à Iacobo Rhodio Marci Muſuri nepote audiui literas græcas, quorum elementa audieram in Hiſpania compluti à Demetrio Ducaſtretenſi olim Romæ profeſſoris literarum græcarum nomine Leonis ſummi pontificis ,* Huic *regioni, quæ me pauperem aluit, tãtum debeo quantum meæ Valentiæ , quæ me genuit, in ea nactus fui mecœnates & patronos perquã multos*

multos, amicos innumeros ferè ex Senatorum ordine & ex aliis ordinibus. Sed te inter alios Reuerēdiſſime, ac illuſtriſſime pontifex cui has vigilias conſecraui, in puerili ætate apud Collegium Nauarræ Lutetiæ.

Germania. Caput. 3.

GErmania hinc ripis eius vſque ad Alpes à meridie ipſis Alpibus: ab oriēte, Sarmaticarum confinio gentium: quà ſeptentrionem ſpectat, oceanico littore obducta eſt. Qui habitant, immanes ſunt animis atque corporib⁹, & ad inſitam feritatē vaſtè vtraque exercent bellando animos, corpora ad cōſuetudines laborum. Maximo frigore nudi agunt antequam puberes ſint, & longiſsima apud eos pueritia eſt. Viri ſagis velantur, aut libris arborum, quanuis ſæua hyeme: nandi non patientia tātùm illis, ſtudium etiam eſt, bella cum finitimis gerūt, cauſas eorum ex libidine accerſunt: neque imperitandi prolatandíque quę poſſident (nam ne illa quidem enixè colūt) ſed vt circa ipſos quę iacent vaſta ſint. Ius in viribus habent, adeo vt ne latrocinij quidem pudeat, tantum hoſpitibus boni, mitéſque ſupplicibus, victu ita aſperi incultíque, vt cruda etiam carne veſcantur, aut recenti, aut cùm rigētem in ipſis pecudum ferarúmque coriis manibus pedibúſque ſubigendo renouarunt. Terra ipſa multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, & magna ex parte ſyluis ac paludi-

bus inuia. Paludum, Sueſia, Meſia, & Melſiagum maximæ. Syluarũ, Hercynia, & aliquot ſunt quæ nomen habent, ſed illa dierum ſexaginta iter occupans, vt maior aliis, ita & notior. Montium altiſſimi Taurus & Rhetico, niſi quorum nomina vix eſt eloqui ore Romano. Amniũ in alias gentes exeuntium Danubius, & Rhodanus: in Rhenum, Mœnis & Lupia: in oceanũ, Amiſius, Viſurgis, & Albis, clariſſimi. Super Albin Codanus ingens ſinus, magnis paruíſque inſulis refertus eſt. Acre mare quod gremio littorum accipitur, nuſquam latè patet, nec vſquam mari ſimile, verum aquis paſsim interfluentibus ac ſæpe tranſgreſsis, vagum atque diffuſum facie amnium ſpargitur: quà littora attingit, ripis contentum inſularum non longè diſtantibus, & vbiq; penè tantundem, vt angustum & par freto, curuánſque ſubinde ſe, longo ſupercilio inflexum eſt. In eo ſunt Cimbri, & Teutoni: vltrà, vltimi Germaniç Hermiones.

ANNOTATIONES
In Caput III.

Germania hinc ripis eius vſque ad Alpes, à Meridie ipſis Alpibus, ab Oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua Septentrionem ſpectat, Oceanico littore obducta eſt] *Germania ſeculo Melæ incognita erat, nec multo antea explorata fuerat à Cæſare dictatore, propterea Mela & de ea & de Sarmatia ferè nullam aut exiguam facit mentionem; hæc regio poſtea communicatione aliarum gentium, ciuitatum multitudine & architectura hodie valet, nam ferè medietatem Germaniæ cō-*

plectebatur

plectebatur Hercynia ſilua in habitata. Nunc vero aliter deſcribenda mihi eſt habenti rationem eius autoris, quem ſumpſi interpretandum.

Germaniæ deſcriptio paulo longior ea, quæ eſt Melæ.

Germania inquit hinc ripis, videlicet Rheni vſque ad Alpes, à Meridie ipſis alpibus, ab Oriente Sarmatia, à Septentrione Oceano, mirum quod reliquerit ab Occidente, non certe dixit, ſed cum ripas Rheni nominauit Occidentalem partem intellexit. Regio fuit olim nõ tam lata. Quod ad mores attinet puto Melã loquutũ fuiſſe de eorũ moribus ſuo ſeculo, nunc vero ſunt alia ſecula, quanquàm de moribus eorum non velim quicquàm dicere poſt alios, qui ingentia volumina ſcripſerunt de Germania, *neque iſti qui de* Germania *ſcripſerunt poſſent tot de tota Europa dicere, quot iſti de* Germania. Paludum Sueſia Meſia & Melſiagum maximæ] *de paludibus iſtis nulla fit mẽtio in libris recentioribus noſtris.* Syluarum Hercynia] *ſylua olim fuit longiſſima vt refert noſter Mela cuius iter fuit dierum ſexaginta.* Danubius] *de Danubio dixi, de Rhodano poſtea dicam, quanquàm et alias dixi.* In Rhenum Mœnis & Lupia] *Mœnus fluuius Franfordienſis ſubintrans Rhenum in* Confluentia. Ius in viridus] *ſeculo Pomponij & nunc quoque niſi quod habent, ius commune & leges municipales.* Amiſius, Viſurgis & Albis clariſsimi. ſ. Fluuii] *Amiſius Em vulgo dicitur, Viſurgis nunc Vvelſer, Albi nunc Elb,* Sueuo] *nunc Spre, Viado hodie Odera,* Montibus Meliboco, Sudete, Abnoba, & Aſmiburgo] *Abnoba mons eſt vnde oritur Danubius.* Codanus ſinus & Codanus promontorium] *eſt tota Peninſula, quæ hodie Denmarch vocatur, Cymbrica* Cherſoneſos *antea appellata.*

APPENDIX, SEV ADDITIO.

Germaniæ termini apud veros geographos ſunt, Rhenus fluuius ab Occidente, Viſtula quoque fluuius ab Oriente, Oceanum ger-

manicum à Septentrione ab Auſtro diuertigium Danubi ad Auſtrum, iſti ſunt termini verè Germaniæ: hinc Ptolomæus. Rhetiam, & Noricum & vindeliciam & vtramque Pannoniam extra Germaniam eſſe affirmat, hoc etiam qui hoc negare videntur fatentur. Sed addunt, Germanos domo egreſſos ſuæ ditioni Germanicæ iſtas regiones iam dictas adiunxiſſe, bello ſuperatas, quibus rebus ſi voles habere fidem efficies Germaniam perquam Latiſſimam, Quod falſum eſt, et perpetuo erit cōmentum quoddàm impudentiſſimum, quis non videt, regiones illas Rhetiam Noricum vindeliciam & vtramque Pannoniam ex omnibus qui ſcripſerunt eſſe à Germania ſeparatas? imo quod maius eſt Baſilea, Argentina ſpira, & Moguūtia, gitim & Bauaria non ſunt Germania, ſed regiones & ciuitates diſtinctæ à Germania.

Argumenta validiſsima eorum, qui volunt aſſerere has ciuitates & regiones eſſe partes Germaniæ.

Primum eſt ſatis mancum & debile, in omnibus his regionibus loquuntur Germanicè ergo ſunt in Germania, ac ſi dicerent in Vallia regione Angliæ loquuntur, quemadmodum in Britānia minore ergo eſt VVallia Britanniæ minoris, imo nulla erit illatio ſi hoc modo argumentatus fueris, Valentiæ loquuntur lingua Hiſpana, Caſtellana ergo Valentia eſt in regno Caſtellæ. Iam ſi dixeris in Sarmatia, Ruſia & VValachia, loquuntur Sclauonicè ergo illæ regiones ſunt in Sclauonia, qualis erit argumentatio.

Secundum iſtorum argumentum eſt in his regionibus habent incolæ mores germanos, igitur regiones illæ ſunt in Germania, ac ſi diceres Heluetij habent mores germanos ergo ſunt Germani, cùm ſint Celtæ Galli, in Sicilia habent mores Italicos, igitur Sicilia eſt Italia, vel in Italia.

Tertium, Germani expugnarunt illas regiones vt volunt iſti nam neque hoc vnquam dabimus igitur illæ regiones ſunt in Germania, nam perinde eſſet hoc ac ſi diceres Gothi vicerunt Hiſpaniam igitur Hiſpania eſt in Gotthia, & Galli ſuperarunt Italiam igitur Italia eſt in Gallia.

Hæc

Hæc ſunt præcipua argumenta quibus conſtare aiunt Germaniam eſſe latiſsimam. De ſuperiore Germania & inferiore dixi totam illam regionem galliæ belgicæ citra Rhenum non eſſe Germaniã Inferiorem, itaque neque Selſtadiũ, neque Argẽtina neque aliæ veluti ſpira & Vormatiũ minus confluentiã, Andernacũ, Bona, Colonia & reliquæ, quæ ſunt Galliæ bellgicæ non ſunt Germaniæ inferioris, quia non ſunt Germania, à negatione generis ad negationem ſpeciei, At dico Veſtphaliam omnem eſſe Germaniam inferiorẽ & vtramque Phryſiam, & partẽ Gueldriæ quia ſunt regiones propè oſtia Rheni. noſtro vero ſeculo non ſunt tot paludes & tot Syluæ in Germania nam ferè omnes ſunt habitatæ. poteſt fieri quod tempore Melæ Hercynia nõ eſſet habitata, cuius opinionis videtur fuiſſe, ſequutus Cæſarem in commentariis.

De Phryſia.

De Phryſia quæ olim fuit ampla regio multi ſcripſerunt & ſatis doctè ſi veritatẽ in ſcriptis ſequuti fuiſſent, dixerunt fuiſſe olim latam & ita eſt, ſed ſubticuerunt illud videlicet vniuerſam Phryſiam vere Saxoniã eſſe ſiue partem Saxoniæ cũ ſit illud in ſuis ſcriptum annalibus, quare fuerit dicta Phryſia fabuloſè à multis ſcribitur, præſertim ab his, qui Beroſum quendam vt dixi ementitũ & fumoſum, imitantur, quare melius fuerit tacere quàm miſcere innumera nugamenta. Hæc regio diuiſa eſt in Orientalem & Occidentalem, quæ ambæ noſtro ſeculo paruæ ſunt, olim vero amplæ vt dixi, quarũ Orientalis nõ tota eſt Cæſaris Caroli Quinti, ſed præcipua eius ciuitas Groninga & alia quædam oppidula, illa pars quæ non eſt Cæſaris eſt diuiſa in comitatus Occidentalis tamen tota eſt, Caroli Cæſaris, & iſta eſt magis ciuilis & humana, quã Orientalis, in qua metropolis eſt Leoarden, pulchrum oppidũ & populoſum eſt enim ibi Senatus Cæſaris, qui vulgo parlamentum vocatur, deinde multi nobiles, quamquã nobiles ibi ſoliti ſint agere in ſuis villis, quas in ea regione poſsident. Phryſia Orientalis non eſt tã ſubiecta, nam Groninga eſt libera, ipſa creat ſibi magiſtratus & habet ſuas leges ciuiles, Occidentalis vero habet ſuas leges municipales vnà cum iure cõmuni, ego non vidi regionem tam paruã habere tot parrochias,

fuerunt nonnulli, qui narrarunt mihi cauſam tot templorum olim fuiſſe ibi, narrant contentionem inter nobiles de loco in illis templis, nam omnes volebant habere primũ locum, & cum hæc cõtentio in dies increbreſceret decreuerunt, qui poterat, aut in ſuis pagis erigere rochiam, et tunc vnuſquiſque eorũ ſedebat in primo loco domi ſuæ, hoc modo ædificata ſunt multa templa, In Phryſia Occidentali præter vnum aut alterũ oppidum magnũ, ſunt oppidula quædam pulchra, in quibus viſuntur ædificia magnifica. Valet Regio *illa abbatiis monachorum & monialium, prioratibus, interim humidiſſima eſt & frigidiſſima, ſed magis humida quã frigida, in* Hieme *in itineribus non eſt locus equis, minus aliis vehiculis, tãtum cimbæ veheris quo lubet per ſtagnatas aquas interdum magni fœtoris, quẽadmodum in Hollandia,* Bibunt *ceruiſiam cuius in ea regione genera multa exportantur ex Dãtiſco Poloniæ ex Lubeco, et Amburgo, & iſta diuerſa adfertur: quoque genus Ceruiſiæ quæ vocatur Iopenbir quam cultro ſcindere poſſes & iſte potus eſt gratiſſimus & vẽtriculo vt illi aiunt vtiliſſimus, cibus ſunt carnes bubulæ vel duratæ fumo, vel ad extremum ſalſæ, quibus maximè abundat, Porcinis ſiue Suillis iiſdem modis paratis vt aliæ veſcũtur fontibus carẽt quia regio illa propterea quod olim mare eſſet vel inundata aquis marinis, ad altitudinem vnius palmi aquam reddit peſſimã, hæc Phryſia Occidentalis portum habet ſatis commodũ iuxta mare & oppidum Harlinguen nomine oppidulum eſt, quod ad mare habet arcẽ, munitam certe & fortem magna eſt in ea regione copia fœni. è regione Phryſiæ Occidentalis iuxta littus Phryſium ſunt inſulæ ſeptẽ aut plures, quæ montes videntur: vna earum habet pagos aliquot, reliquæ habent piſcatores, ſunt Domini Siuenberge quaſi diceres, ſeptẽ montium. Iuxta hanc regionem adherent à Meridie tres regiones, vna vocatur trans inſulania altera Drente, tertia & non trans Cyluania, quemadmodum exiſtimauit Iacobus Dauentrienſis in ſuis ſcriptis Tuente intra duo oſtia Rheni eſt regio quæ traiectenſis dicitur, in annalibus Traiectenſium inuenio, regionem vocatam fuiſſe* Batauiam *& ciuitatem magnã* Traiectum *Batauorũ, quamquam non velim refragari eorum ſententiæ qui aiunt Hollandiam eſſe quoque partẽ* Batauiæ *& totam illam regionem cũ* Hol*landia vocatam eſſe inſulam* Batauorũ, *nam ſunt duæ regiones cõtinuæ*

tinuæ,ego has regiones Galliæ belgicæ dixi eſſe, quia non ſunt omnino vltrà totum Rhenum, nam ad huc reſtant duo oſtia, Quod ſi volunt has regiones eſſe Germanas non laboro. Habet Traiectenſe ſolum, vt omittam maximũ templũ profectò omni laude digniſſimum ſtructura illi eſt ſatis magnifica. ſed magnificentior clerus qui re uera eſt ornatiſſimus, oppida habet multa, oppidula & pagos multos: frequens eſt, & nuſquam non nauigabilis.

De Hollandia.

Hollandia *inter duo oſtia Rheni ſita eſt, vt Traiectenſis regio, Parua quidem eſt terra, ſed mirum quàm diues & magnis ornata oppidis vt etiàm exteri mirentur qui poteſt fieri quod tam parua terra tot magnis oppidis ornata ſit. alterum oſtiũ Rheni eſt, quod Traiectenſes* Bataui *V val vocant & exit ad Dordracum, in ripa eius à Traiectenſi vrbe per eandem ripã vſque ad Dordracum nauigantes* Schonouiam *primum Hollandiæ locũ & mox Dordracum attingunt, oppidum in* Hollandia *populoſiſſimum eſt Amſtherredamum, maximum* Hollandiæ *emporium mercatorum tam ſeptentrionelium quam* Occidentalium *Amſterredamis eſt commercium cum Polonis, Danis, Noruegiis,* Gothis, *Liuoniis & aliis Orientalibus et* Borealibus. *Amſterredamũ oppidũ eſt non magnum ſed frequentiſſimum, eſt quidẽ peninſula, eſt &* Harlemum *oppidum magnitudine ampliſſimum totius* Hollandiæ *ſed vaſtum ac non frequens. Inde Leydis non tàm populoſum quàm ſplendidum & nitidum. inde à latere pagus eſt nobiliſſimus & delitiis domorum plenus ad mare Haga comitis vocatum, ibi eſt ſenatus totius Hollandiæ. ſitus eſt amœnus in æſtate præſertim, quando arbores vernant, ab altero latere in mediterraneis eſt Gouda oppidum magnum, ſed infrequens, ſequitur in litoribus meridionalibus Delfum oppidum elegantiſſimum & hoc nomine mihi gratiſſimum, quòd ibi inuenerim Cornelium Muſium Delfum amicũ olim Pictauij meũ, nunc moderatorẽ Delfi quarundã monialium Diuæ Agathæ. quem beneficiorum in me collatorẽ, hic honoris ergò nomino: ſunt ibi ditiſſimi mercatores ceruiſiæ, eandẽ partem verſus, eſt* Roterodamum *non magnum oppidum, tantum eſt vicus vnus prælongus & ditiſſi-*

mus, inde ſequitur Dordracum, emporium quoque mercatorum præ ſertim Vini phenenſis, hæc patria in Hyeme vt in Phryſia Viſitur ſemper & peragratur Cymba per aquas ſtagnatas & ſordidas, interdum per paludes, ſunt & alia oppidula, Abbatiæ Cœnobia præcipuè monialium quas Vocant beguinas & bigutas. his dictis regio nibus adiungitur Gueldria ducatus habens ad Septentrionē VVeſtphaliam, de Gueldria dixi, ſed rediens ad Boream VVeſtphalia occurrit.

De Vveſtphalia.

VVueſtphalia à Septentrione habet VViſurgum fluuium, à Meridie Amaſim fluuium & Rhenum, ducatus eſt Archiepiſcoporū Colonienſium, montoſa eſt & in locis quibuſdam deſerta, gens Vtcunque rudis & minimè Affabilis, Victus non gratus nam ferè totus ſuilarum eſt carnium ſupra modum ſalſarum potus indignus, qui guſtetur, nā Vino carent, quandoque tamen habent in magnis oppidis ſed raro, Metropolis eſt Munſter ciuitas egregia epiſcopatus eſt, ciuitas ab eo tempore, quo combuſta fuit inſtaurata eſt, contigit conflagratio quando Anabaptiſtæ occuparunt ciuitatem, eſt & Padelboru ciuitas & caput epiſcopatus, quem cum eſſem Traiecti Batauorum, quod inferius Vocatur, dicebant Traiectenſes datum fuiſſe præpoſito. S. Petri eiuſdem Traiecti, qui fuit filius Georgij Squingh, ſtrenui in bello ducis, Sunt quædam alia oppida & arces munitiſsimæ inter quas eſt Scheuenburg cum oppidulo cuius Comes eſt Reuerendiſsimus ac illuſtriſsimus dominus Adolfus Archi epiſcopus Colonienſis Elector imperij quem de me bene meritum hoc in loco nomino nam cum eſſem Coloniæ in pago ſuo & Caſtro parum à Colonia diſtante tractauit me benigniſsimè ac humaniſsimè. Idem præſtitit illuſtris dominus Antonius Comes à Schauenburg archiepiſcopi frater Germanus, Præpoſitus. S. Seruarij Traiecti ad Moſam & decanus diui Gereonis coloniæ canonicuſque ſummi templi.

Sarmatia. Caput 4.

SArmatia intus quàm ad mare latior, ab iis quæ ſequuntur viſula amne diſcreta, quà retrò abit, vſque ad Iſtrum flumẽ immittit, gens habitu armíſque Parthicæ proxima: verùm vt cæli aſperioris, ita ingenii, non ſe vrbibus tenet, & ne ſtatis quidem ſedibus: vt inuitauere pabula, vt cedens & ſequens hoſtis exigit, ita res opéſque ſecum trahẽs ſemper caſtra habitat, bellatrix, libera, indomita, & vſque eò immanis atq; atrox, vt fœminę etiam cum viris bella ineant: atque vt habiles ſint, natis ſtatim dextra aduritur mamma, vt inde expedita in ictus manu quę exeritur, virile fiat pectus: arcus tẽdere, equitare, venari, puellaria penſa ſunt: ferire hoſtem adultarũ ſtipendium eſt, adeò vt non percuſſiſſe, pro flagitio habeatur, ſitque eius pœnę virginitas.

ANNOTATIONES In caput IIII.

Sarmatia intus quàm ad mare latior ab iis quę ſequuntur, Viſula amne diſcreta, quà retro abit, vſque ad Iſtrum fluuium immittit] *De Sarmatia nunc dicendum eſt, ſed quia ſeculo Melæ nondũ tota explorata erat et nota, propterea ſuccinctiſſimè de ea loquitur, ego vero paulo latius, Sarm atia inquit meus, quàm ad mare latior, velim iam mihi dari iſtos geographos ex pictura, qui volunt Geographicari ex commentariis, vt mihi exponerent hunc locum, nam ſi ad mare interpretantrr hoc eſt ad mare ponticum, hoc erit aperte falſum, cum totam illam oram & totum illud littus à fontibus Tanais vſque ad Oſtia Danubij in*

ponto incolant: Scythæ, ſi vero mare Oceanū intellexerint, certum eſt Sarmatiam eſſe latiſſimam, propterea multo ſatius erit exponere hunc locum ex dictione Pomponiana, nam vt dictum eſt, Pomponius Scythiam ipſam ad mare mediterraneum exponit, & poſtea verſus Occidentem Sarmatas ad Oceanum, vſque ad Danubiū à Meridie. Sarmatia igitur latior eſt intus. i. ab Oceano vſque ad partem Myſiæ inferioris, quàm à fontibus Tanais vſque ad Oceanum, inſpice verus Chartas & facile cognoſces veritatem. Ab iis, quæ ſequuntur Viſula amne diſcreta. Iam iſtud ab iis, quæ ſequuntur quomodo interpretabimur? an hoc modo à Sarmatia? ita, vt ſit, Sarmatia diſtinguitur à ſeipſa, an, abiis regionibus, quæ illam ſequuntur. i. à Scythia, falſum erit tunc, quod ab ea ſeparetur Viſula amne, quomodo igitur conſtabit ſibi Mela? Præterea ſi Germaniam intelligat vel Hermiones Germaniæ, illi non ſequuntur, ſed præcedunt potius ſuo ordine. Propterea iudicio meo, citra aliorum me doctiorum inuidia dico locum eſſe mendoſum, quod, ſi hoc modo legatur, ab iis, quæ ſequitur viſula amne diſcreta, locus habebit ſuum ſenſum perfectum, nam Sarmatia ſequitur Germaniam & Hermiones vltimos populos Germaniæ, itaque hic erit ſenſus, Sarmatia ab Hermionib⁹ quos ſequitur Viſula amne eſt diſcreta, quod verum eſt: legendum igitur erit ſequitur & non ſequuntur. Cæterum quæ poſtea colligit Mela de Moribus Sarmatium fortaſſis vera fuerunt ſuo tempore, nunc vero minime.

AVCTARIVM.

Sarmatiā velimus nolimus ſunt qui has omnes regiones complecti dicant, Poloniam, Ruſciam, Pruſiam, Lituaniam, Liuoniam, Podoliam, & Moſcouiam, quod non patiuntur veteres Geographi cum ſint illæ regiones ſua natura diſtinctæ, addunt etiam (ſi dis placet) Poloniam ipſam, quàm illimet partem Sarmatiæ faciunt, concludere has regiones, aiunt imo & Scythiam partem eſſe Sarmatiæ. Sed quoniam hæc nullo argumento & ſumma audacia dicta ſunt, conabor non, pro libito, ſed tantum ex locis veterum Geographorum ignorantiam iſtorum oſtendere. Strabô in primis libro ſeptimo Sarmatas ait eſſe Scythas, deinde Herodotus, & Stephanus

vrbibus

de vrbibus:Sarmatæ inquit populi Scythiæ iuxta Danubium, & Plinius,libro.4.Sauromatas ait gentes Scytharum græcos vocare.Ego hos maxime miratus ſum præſertim cum terræ deſcriptores doctiſſimi haberi,velint,fuit ſemper Scytharum regio latiſſima quæ complectitur omnes prædictas & partem Sarmatiæ. Huius regionis pars eſt Polonia regio eſt magna & potens,Viſula amnis eam à Germania diuidit,Chriſtiana eſt cuius Metropolis Cracouia in mediterraneis,ſita eſt & Emporium magnum Dantiſchum ad Oceanũ,hæc ciuitas cum Cracouia ſunt citra Viſulam amnem, & re vera non ſunt Poloniæ,ſed potius Germaniæ ſi Viſulam facis amnem diſtinguentem Germaniam à Polonia, ſed ſunt tamen vnà cum multis aliis regis Poloniæ.

Scythia. Caput 5.

VNde Aſię confinia,niſi vbi perpetuę hyemes ſedent,& intolerabilis rigor,Scythici populi in colũt,ferè omnes etiã in vnũ Sagæ appellati. In Aſiatico littore primi Hyperborei ſuper aquilonem Rhiphęóſque montes ſub ipſo ſyderum cardine iacent,vbi ſol non quotidie, vt nobis,ſed primùm verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit:& ideo ſex menſibus dies,& totidem aliis nox vſque continua eſt.Terra anguſta,aprica,per ſe fertilis, cultores iuſtiſſimi,& diutius quàm vlli mortaliũ & beatius viuũt. Quippe feſto ſemper ocio lęti,non bella nouere, non iurgia,ſacris operati maximè Apollinis,quorum primitias Delòn miſiſſe initio per virgines ſuas,deinde per populos ſubinde tradentes vlterioribus,morémque eum diu,& donec vitio gentium temperatus eſt,ſeruaſſe referuntur. Habitãt

lucos ſyluáſque, & vbi eos viuendi ſatietas, magíſque tædium cepit, hilares redimiti ſertis ſemetipſos in pelagus ex certa rupe præcipites dant: id eis funus eximium eſt. Mare Caſpium vt anguſto, ita longo etiam freto primùm terras quaſi fluuius irrumpit: atq; vbi recto alueo influxit, in tres ſinus diffunditur: contra os ipſum, in Hyrcanum: ad ſiniſtram, in Scythicum: ad dextram, in eum quem propriè & totius nomine Caſpium appellant, omne atrox, ſæuum, ſine portibus, procellis vndique expoſitum, ac beluis magis quàm cætera refertũ, & ideo minus nauigabile. Ad introëuntium dextram Scythę Nomades freti littoribus inſident. Intus ſunt ad Caſpium ſinum Caſpii, & Amazones, ſed quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanum Albani, & Moſchi, & Hyrcani: in Scythico, Amardi, & Pæſici, etiam ad fretũ Derbices. Multi in eo ſinu magni paruique amnes fluunt: ſed qui famã habent, ex Cerauniis montibus vno alueo deſcẽdit, duobus exit in Caſpium Araxes, Tauri latere demiſſus: quoad campos Armenię ſecat, labitur placibus & ſilens, neq; in vtram partem eat, quanquã intuearis, manifeſtũ cùm in aſperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus preſſus, & quãto anguſtior, tanto magis pernix, frangit ſe ſubinde ad oppoſita cautium, atque ob id ingenti cum murmure, ſonanſque deuoluitur adeò citus, vt quà ex præcipiti caſurus eſt, in ſubiectam non declinet ſtatim vndam, ſed

vltra quàm canalem habet, euehat, plus, iugeris ſpatio ſublimis, & aquis pendentibus ſemetipſum ſine alueo ferẽs: deinde vbi incuruus, arcuatóque amne deſcendit, fit tranquillus: iterumq́ue per cãpos tacitus, & vix fluens in id littus elabitur. Cyr⁹ & Cambyſes ex radicibus Coraxici mõtis vicinis editi, & in diuerſa abeunt, pérque Iberas, & Hyrcanos diu & multum diſtantibus alueis defluunt: pòſt non longè à mari eodẽ lacu accepti, in Hyrcanum ſinum vno ore perueniunt. Iaxartes, & Oxos per deſerta Scythiæ ex Sogdianorum regionibus in Scythicum exeunt: ille ſuo fonte grandis hic incurſu aliorũ grandior, & aliquandiu ad occaſum ab oriente currens, iuxta Dahas primùm inflectitur: curſúque ad ſeptentrionem conuerſo inter Amardos & Pęſicas os aperit. Siluę alia quoque dira animalia verùm & tigres ferunt, vtique hyrcaniæ ſęuum ferarum genus, & vſque eò pernix, vt illis longè quoque progreſſum equitem cõſequi, nec tantùm ſemel, ſed aliquoties etiam curſu vnde cœperit ſub inde repetito, ſolitum & facilè ſit. Cauſa ex eò eſt, quod vbi ille interceptos earum catulos citus cœpit auehere, rabiẽ appropinquantium fruſtraturus, aſtu vnũ de pluribus omittit: hæ proiectum accipiunt, & ad cubilia ſua referunt, rurſumq́ue & ſæpius remeant, atque idem efficiunt, donec ad frequẽtiora, quàm adire audeãt, profugus raptor euadat. Vltra Caſpium ſinũ quidnam eſſet, ambiguũ aliquãdiu fuit, idém ne ocea-

nus, an tellus infeſta frigoribus, ſine ambitu, ac ſine fine proiecta. Sed præter Phyſicos, Homerumque, qui vniuerſum orbem mari circunfuſum eſſe dixerunt, Cornelius Nepos, vt recentior authoritate, ſic certior tradit: teſtem autem rei. Q. Metellum Celerem adijcit, eumq́ue ita retuliſſe commemorat. Cùm Gallijs proconſul præeſſet. Indos quoſdam à rege Sueuorum dono ſibi datos, vnde in eas terras deueniſſent requirendo, cognoſſe vi tempeſtatum ex Indicis æquoribus abreptos, emẽſóſque quę intererant, tandẽ in Germanię littora exijſſe. Reſtat ergo pelagus, ſed reliqua lateris eiuſdem aſsiduo gelu durantur, & ideo deſerta ſunt.

ANNOTATIONES
In Caput V.

Scythiam] *aſiaticam deſcribit, nam cũ iam delineaſſet & exponeret vniuerſam Scythiam Europeam ſequutus littora ſua Septentrionalia in Europa, auſpicatur nunc à Scythia Europæa &, littora Scythiæ Aſiaticæ littora depingit. Inde ex Sarmatis, qui & Scythicis comprehenduntur.* Aſia confinia Scythici populi incolunt] *Scythici intellige Aſiatici.* Ferè omnes in vnum ſagæ appellati] *alij dicũt Sacæ,* In Aſiatico littore primi Hyperborei, ſuper Aquilonem Rhiphęóſquę montes, ſub ipſo ſyderum Cardine iacent] *De Hyperboræis dixi & riphæis, ſub ipſo ſyderum cardine, hoc noſtris temporibus falſum eſſe comperitur.* Vbi Sol non quotidie, vt nobis, ſed primum verno æquinoctio exortus, Autumnali demũ Occidit & ideo ſex mẽſibus dies, & totidem aliis nox vſq; continua eſt] *Tempore Melæ regionem hyperboricam putabant omnes vltimam verſus Oceanũ eſſe, inde nobis tradidit Mela rationem illam dierũ aſtronomicam, quæ reuera falſa eſt in regione* Hyperborica. *quamquàm*

quàm ita ſit in ipſo polo arctico, quem Mela & alij veteres cardinem mundi appellant in quo Hyperboræi minimè collocandi ſunt, regiones, quæ ſunt ſub polo habent vnum diem ſex menſium, & noctem totidem menſium, quia æquator eſt illis Orizon & inter polũ & æquatorem ſunt ſupra Orizontem. 180.*circuli cõtinui dici quod tempus eſt ſex menſium,* Terra anguſta, aprica, per ſe fertilis cultores iuſtiſsimi] *hic fuit error communis veterum omnium ex ignoratione regionum, in illa enim regione eſt intenſiſſimum frigus & vehementiſſimum, contrarium omnino fertilitati, nam eſt inimicum vitæ, huc accedit quod cum ſit aprica regio magis ac magis ibi frigeat.* Et diutius quàm vlli mortalium & beati⁹ viuunt] *nugamenta antiquorum geographorum, nam cum, vt dixi terra ſit frigidiſsima & frigus vehementiſsimum ſit planè inimicum naturæ, qui fieri poteſt, quod diutius viuant? error eſt non ferendus.* Quippe feſto] *quæ ſequuntur fabulæ ſunt.* Mare caſpium] *dixi hoc eſſe falſiſſimum, Lacus quidem eſt ſed non mare ex Oceano, neque habet introitum niſi fluuiorum multorum.* Freti littoribus] *dixi nullum eſſe ibi littus cum tantum ſit lacus,* Scythæ Nomades] *tartari ſunt confines Sauromatis.* Caſpij & Amaxones] *Tartari quoque ſunt minores, de Amazonibus dixi riſiſſe ſtrabonem fabulam & Herodotum ſed maxime Strabonẽ.* Ad Hyrcanum Albani & Moſchi & Hyrcani] *Sunt omnes Tartari ſubiecti Cham multi eorum vt dixi habeant ſuos quos vocant Catholicas tanquam regionum moderatores dixi antea.* Etiam ad fretum] *certe nullum eſt fretum cum non ſit mare lacus Caſpius.* Multi in eo ſinus magni paruique amnes fluũt] *et iſti ſunt qui faciunt lacum & non mare.* Sed qui famam habent, ex Ceraunijs montibus vno alueo deſcẽdit, duobus exit in Caſpium Araxes] *ex monte ex quo Euphrates.*

Corollarium.

Quod ſint Tigres feræ animalia, id conſtat, nam ipſe nuper vidi Bruxellæ, quod autem tanta ſint velocitate, legi quidẽ, ſed haud ſcio eſſe verum. animal eſt capite & vultu non abſimili felis ſed multo craſſiore & viuaciore, eſt non omnino album, ſed calore vel parum

rum ab albo diſcendenti aſperſus maculis nō omnino quoque nigris, ſed ſubnigris pulchrum aſpectu ob maculas illas, ſed terribile ferocia illa, quam oſtentat.

Quod attinet ad Hyperboreos verum eſt, quod dixi, ſed qui ita ſentiunt, quod terra illa ſit fertilis poſſunt vti hoc argumento. Conſtat ex eorum opinione ſiue Hyperboræi ſint ſub cardine cœli ſiue non, ſed tantum ex iis quæ illi putant ſolem ſex menſes integros lucere in illa regione, ſi ita eſt, quantum caloris apud nos in terra temperata gignit ſol vno die tantumdem in centum & octoginta diebus in quibus Sol ibi lucet vel maiorem ſi igitur regio noſtra eſt temperata illorum quoque regio erit temperata, conceditur illis antecedēs ſed non illatio conſequentis, illationem ita probant, cū Sol efficiat calorē in noſtra tēperata zona duobus modis, altero reflectione radiorū eius & diuturna mora cum ergo apud Hyperboreos Sol moretur ſex menſes & cum reflectione ſuorum radiorum non dubium eſt quin ibi ſit calor omnem delens ſterilitatem. hoc eſt argumentum quod ibi poſſent adferre probando ſuam opinionem. Vnico tamen verbo reſpondetur illis quod & ſi Sol continuis ſex menſibus ibi luceat, reflectio radiorum eius eſt perquàm exigua, nec poſſe tantum caloris conferre propter diſtantiam maximam inter eos & corpus planetæ diſtat enim ab eis corpus Solis quando eſt in primo puncto Cancri, 4200. milliarium, quæ milliaria reducta ad leucas recipiamus vt dixi hoc vocabulum lingua vernacula, reddunt. 1050. leucas tantum diſtat Sol ab eis cum eſt in primo puncto Cancri, nam non poteſt magis ad nos accedere.

De iis regionibus & fluminibus, quæ prædicta ſunt, quia longe remota à nobis & à commercio & à peragratione noſtra, nihil dixi, nam eas vix vnus aut alter ex noſtris peragrauit, & de illis in dubio res eſt propter montes in acceſſibiles, fluuios in gentes lacus & paludes, & infeſta animalia tantum hoc dixerim, hæc omnia poſſideri à Tartaris, qui ſolent ſubiectos ſuos tributarios habere vt Turca poſſident quidē Tartari à fontibus Tanais in Aſia totum eū tractū terræ, qui eſt vſq; ad finem Orientis, vltra Caſpium lacum verſus Septentrionē et Oceanū. Septentrionalē maxima eſt eorū potentia, & quia nemo ad eos niſi ſumma difficultate et diſcrimine vitę accedere poteſt, ſuperbi & crudeles, totus ille tractus, quē dixi Scythia

fuit,

fuit, quæ diuidebatur in Scythiam intra Imaum, & extra Imaũ à Caſpio ſinu verſus Meridiẽ vſq; ad ſinũ Perſicum poßidet Sophos vulgo dictus Sophi ſiue rex Perſarum, interim quamquam ſint bellicoſißimi nam ibi ſunt Parthi vix poſſunt reſiſtere Tartaris vicinis, nam in dies aliqua regio ipſius Sophi à Tartaris expugnatur, Pars Scythiæ vſque ad fontes Tanais Sarmatia *dicitur Aſiatica.*

Hiſpaniç & ſeptentrionis inſulæ. Cap. 6.

HIs oris, quas angulo Bæticę hucuſque perſtrinximus, multę ignobiles inſulę & ſine nominibus etiam adiacent: ſed earum quas pręterire non libeat, Gades fretum attingit, eáque à cõtinenti anguſto ſpatio, & veluti flumine abſciſſa, quà terris propior eſt, penè rectam ripam agit: quà oceanum ſpectat, duobus promontoriis euecta in altum, medium littus abducit, & fert in altero cornu eiuſdem nominis vrbem opũlentam, in altero, templum Ægyptij Herculis, cõditoribus, religione, vetuſtate, opibus illuſtre. Tyrij condidere: cur ſanctum ſit, oſſa eius ibi ſita efficiunt: annorum queis manet numerus, ab Iliaca tempeſtate principia ſunt, opes tempus aluit. In Luſitania Erythia, quam Geryone habitatam accepimus, aliæque ſine certis nominibus, adeò agri fertiles, vt cum ſemel ſata frumenta ſint, ſubinde recidiuis ſeminibus ſegetem nouantibus, ſeptem minimum, interim plures etiam meſſes ferant. In Celticis aliquot ſunt, quas, quia plumbo abundant, vno omnes nomine Caſſiterides appellant. Sena in Britannico mari Oſiſmicis ad-

uerſa littoribus, Gallici numinis oraculo inſignis eſt, cuius antiſtites perpetua virginitate ſanctæ, numero nouem eſſe tranduntur: Gallicenas vocant, putantque ingeniis ſingularibus prędiras, maria ac ventos concitare carminibus, ſéque in quę velint animalia vertere, ſanare quę apud alios inſanabilia ſunt, ſcire ventura & prędicare, ſed non niſi dedita nauigantibus, & in id tantũ, vt ſe conſulerent profectis. Britannia qualis ſit, qualéſque progeneret, mox certiora & magis explorata dicentur. Quippe tam diu clauſam aperit ecce principum maximus, nec indomitarum modò ante ſe, verum ignotarum quoque gentium victor, qui propriarum rerum fidem vt bello affectauit, ita triũpho declaraturus portat. Cęterùm vt adhuc habuimus, inter ſeptentrionẽ occidentémque profecta, grandi angulo Rheni oſtia proſpicit: deinde obliqua retrò latera abſtrahit, altero Galliam, altero Germaniã ſpectans: tum rurſus perpetuo margine directi littoris ab tergore abducta, iterũ ſe in diuerſos angulos cuneat triquetra, & Sicilię maximè ſimilis, plana, ingens, fœcũda, verũ iis quę pecora quàm homines benignius alant. Fert nemora, ſaltus, ac prægrandia flumina alternis motibus modò in pelagus, modò retrò fluentia, & quędam gemmas margaritáſque generantia. Fert populos regéſque populorum, ſed ſunt inculti omnes, atque vt longius à continenti abſunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum

pecore

pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud vltro corpora infecti. Cauſas autem & bella contrahunt, ac ſic frequenter inuicem infeſtant, maximè imperitandi cupidine, ſtudióque ea prolatandi quę poſſident. Dimicant non equitatu modò aut pedite, verùm & bigis & curribus, gallicè armati. Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur. Supra Britanniam Iuuerna eſt, penè par ſpatio, ſed vtrinque æqualis, tractu littorum oblonga, cæli ad maturãda ſemina iniqui: verùm adeò luxurioſa herbis, non lętis modò, ſed etiam dulcibus, vt ſe exigua parte diei pecora impleant, & niſi pabulo prohibeãtur, diutius paſta diſſiliant. Cultores eius inconditi ſunt, & omniũ virtutum ignari, magis quàm alię gentes: aliquatenus tamen gnari, pietatis admodum expertes. Triginta ſunt Orchades anguſtis inter ſe diductę ſpatiis. Septem Hemodes contra Germaniã proiectę in illo ſinu, quem Codanum diximus. Ex iis Codanonia quam adhuc Teutoni tenent, vt magnitudine alias, ita fœcunditate antè ſtat. Quę Sarmatis aduerſa ſunt, ob alternos acceſſus receſſuſque pelagi, & quòd ſpatia queis diſtant, modò operiuntur vndis, modò nuda ſunt, aliàs inſulæ videntur, aliàs & vna & cõtinens terra. In his eſſe Oonas, qui ouis auium paluſtrium, & auenis tantùm alantur: eſſe equinis pedibus Hippopodas, & Satmalos, quibus magnę aures, & ad ambiendũ corpus omne patulæ, nudis alioqui pro veſte ſint,

prçterquam quòd fabulis traditur, auhores etiam quos ſequi non pigeat, inuenio. Thule Belgarum littori oppoſita eſt, Graiis & noſtris celebrata carminibus. In ea quòd ſol longè occaſurus exurgit, breues vtique noctes ſunt, ſed per hyemem ſicut alibi obſcuræ, æſtate lucidæ, quòd per id tempus iam ſe altius euehens, quanquàm ipſe non cernatur, vicino tamen ſplendore proxima illuſtrat: per ſolſtitium verò nullæ, quòd tum iam manifeſtior nō fulgorem modò, ſed ſui quoque partem maximam oſtentat. Talga in Caſpio mari ſine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: ſed vicini populi quæ gignuntur attingere nefas, & pro ſacrilegio habent, diis parata exiſtimantes, diiſque ſeruanda. Aliquot & illis oris, quas deſertas diximus, çquè deſertę adiacent, quas ſine propriis nominibus Scythicas vocāt. Ab iis in Eoum recurſus inflectitur, inque oram terrę ſpectantis orientem pertinet. Hęc à Scythico promontorio appoſita, primum omnis ob niues eſt inuia: deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythę ſunt Androphagi, & Sagę, diſtincti regione, quia feris ſcatet, inhabitabili. Vaſta deinde iterum loca belluę infeſtant, vſque ad montem mari imminentem, nomine Thabin. Longè ab eo Taurus attollitur. Seres interſunt, genus plenum iuſtitię ex commercio, quod rebus in ſolitudine relictis, abſens peragit.

ANNOTATIONES In Caput VI.

His oris,quas angulo Bethicæ hucuſque perſtrinximus, multæ ignobiles inſulæ & ſine nominibus etiam adiacent,ſed earum quas pręterire non libeat, Gades fretum attingit] *Angulum Bæthicæ vocat Iunonis portũ nunc dictam vt diximus puerto de.S. Maria.Gades inſulam dixi hodie vocari Cadis.* Vrbem opulentam] *de eodem nomine dictam. dixi fuſiſsime de Cadis eſt regis Hyſpaniæ & pendet illi maximum vectigal.* Tirij condidere] *mirum quod vel multa oppida condiderint Tyrij. Magna profectò ambitio oppidorum vt ſibi vnũquodque tribuat ædificationem aliorum oppidorum.* In luſitania Erythia] *nomen eſt vnius inſulæ vocatæ Londobris,quæ hodie cum aliis adiacentibus barlinquæ vocantur, ſunt regis Portugalliæ,* In celticis] *apud Galaicos è regione capitis finis terræ Caſsiterides,quæ hodie vno nomine Biſargo vocantur*, Sena in Britannico mari] *nunc Sayn,oppoſita capiti.S.Matthæi in armoribus ciuitatibus vbi ſunt Oſiſmici.* Britannia] *loquitur de Britannia maiore hodie dicta Anglia.* Quippe tamdiu clauſam aperit ecce principum Maximus] *Angliæ interiora diu clauſa fuerunt Romanis, at maritima,quæ Galliam ſpectant explorata à Iulio Cæſare, iam dicit Mela de Claudio Cæſari, quod ſuo tempore aperuit eam, & interiora perquiſiuit & de ea triumphauit,quod nemini ant eũ romanorum contigit, quod Claudius penetrauerit & triumphauerit de Anglia autor eſt Suetonius Trãquillus, & hoc tempore floruit Mela ipſe.* Cæterum,vt ad huc habuimus inter Septentrionẽ Occidentémque profecta, grandi angulo Rheni oſtia proſpicit] *Grandis angulus eſt in eo Sinu in quo eſt oppidũ Valſingam dictum.* Ac ſic frequenter inuicem infeſtãt] *lege hoc modo hanc corruptam dictionem, ac ſe frequenter inuicem infeſtant* Supra Britanniã Iuuerna eſt, pene par ſpatio, ſed vtrinque æqualis] *Iuuerna, Hyberna ab aliis multis & noſtro tempore dicta, vulgo Irlanda, ſed non par ſpatio Britanniæ ſed multo minor.* Triginta ſunt Orchades] *Vltra Scotiam verſus Septentrionem,* Septem Hemodes contra Germaniam proiectæ

in illo Sinu, quem Codanum diximus] *ego tantum ſex lego.* Ex his codanonia] *quæ nunc See lant dicitur aliæ vero quinque minores lalād, falſter, rugia,* Bortlom, *& fion,* Tyle] *notiſſima græcis & latinis,* De Talga] *nihil dico nam non eſt in Oceano, ſed in lacu Hyrcanico.*

APPENDIX.

De Erythia, quod hic dicitur falſum eſt, Sunt enim quatuor minores & quinta earum maxima, Senam dixit Mela oppoſitam eſſe oſiſmicis in Oceano Britannico *regis eſt Galliarum.*

De Britannia, quæ nunc dicitur Anglia Corollarium.

De Britannia *inſula, quæ nunc Anglia dicitur mentionem facit ſuccinctam Mela, quod ſuo tempore nondum erat explorata, tantum de moribus eo ſeculo illorum meminit, mihi autem, quod eam inſulam bis inuiſerim incumbit vt aliquid multo latius dicam, & fuſius regionem deſcribam, non poteſt hæc diuidi in duas, aut tres, aut quatuor partes, cum ſit ſibi ipſi coniuncta, ſed cum vniuerſam inſulam diuidemus tunc comprehendemus Scotiam, quæ pars eſt altera totius Britanniæ maioris, tantum eſt fluuius quidam, qui eas ſeparat Propterea diuidam vniuerſam Britanniam minorem in regiones duas maximas Angliam & Scotiam, De Anglia prius dicam hæc terra in comitatus & ducatus olim diuiſa fuit, in regiones tamen magnas comitatus & ducatus partita eſt à Meridie habet regionem Cantium appellatam, nunc Quent magna certe & aliquot oppidis habitata, Cantuaria, & Roffenſi nunc Rocheſter Cantuaria nunc Canturberi, & multis aliis oppidulis ex quibus præcipuum eſt Doueria portus. Anglorum verſus Meridiem, habet & comitatum* Sout *ſoxtiæ, vbi Guilford, Arondel, Reding,* Hamton, *maris portus incipit, ab Occidente, inde Dorceſtria, vbi ciuitas & epiſcopatus, Salisberi vocata, ducatus olim fuit, cuius dux plurimum fauit ſtudioſis, eſt & ibi briſto oppidum & emporium mercatorum, Sunt & Somerſet & Exceter duo ducatus, & Deuonia. Cornubia quoque quæ Cornual vulgo dicitur, ad Orientē*

ſunt

ſunt, Eſſex comitatus, vbi Londinum Angliæ ciuitas inclita & emporium mercatorum celeberrimum ac maximi nominis. Inde etiã ad Orientem eſt ſuffolch ducatus, & Nonhfoulch alius ducatus, inde Eboracum, ciuitas & olim ducatus eboracenſis, eſt Eboracum archiepiſcopatus & ciuitas vaſta & minime frequens, templum magnificentiſſimum, regio illa Eboracenſis valet argento, plumbo, & ſtanno, Sequitur poſtea Nortumbria, ad Scotiam vſque, redeuntibus ad Occidentalem partem, ocurrunt lancaſtria ducatus & oppidum, Derbi in mediterraneis & Notingamiæ & Couentriæ. poſtea ad mare Occidẽtale eſt Vvallia principatus iſtius principatus incolæ loquuntur ferè græcæ imo & numerant, quod ego mirabar, multa alia poſſem dicere, ſed non vacat, tantum dicam de fertilitate regionis & aëre, & victu. Plana inquit Mela eſt, ſed non omni ex parte nã in Vvallia eſt mõtoſa. fecunda inquit eſt, verũ iis, quæ pecora, quàm homines benignius alant. hoc eſt profectò falſum, nam fert omnium granorum genera quæ homines alunt. quæ autem poſtea ſequuntur ad fabulas referuntur, in bello falcatis axibus curruum vtuntur, hos ego currus falcatos vidi Londini in hac ipſa inſula apud Vveſt monaſterium cum rex Henricus Octauus expeditionem pararet ad oppugnandam bologniam ad mare Oceanum De eius fluminibus & ortu eorum dicemus poſtea in deſcriptione fluminum vniucuiuſque regionis & hæc de ipſa ſufficiant.

De Ibernia.

Ibernia figuram habet altera parte longiorem nam ad Septentrionem duo habet promontoria vnum vocatur Borion *, alterũ Robogolium. Ad Orientem Iſamnium &* Hieron *ad Occidentem, venionium, ad Meridiem Notium Inſula eſt plena paludibus duos habet populos, alteros vocant Syluestres alteros manſuetiores habentes nobis cum commercia, quẽadmodum frequenter cum hiſpanis Cantabris à quibus ipſi originem ducunt vnus Dominus Cãtabriæ vir fortiſsimus manu armata expugnauit inſulam iſtam, inde Ibernia ab Iberis dicta fuit, conſtat hoc ex armis, quibus ipſi vtuntur videlicet Iaculis communia enim ſunt illis cum cantabris, qui hodie byſcaini & montani appellantur, Iacula & apud eos et apud noſtrates*

tes

tes cantabros. Dardi nuncupantur, imo ipſi iactāt ſe prodiiſſe ex illis Cantabricis regionibus, comitatus ſunt ibi multi, duo ſunt vt audiui in aula regis Angliæ præcipui, Comes Aſſemoniæ, & comes Aremoniæ. Comitē Aremoniæ vidi in aula regis, Aſſemoniæ nunquam et iſte eſt, qui imperat Ibernis ſyluaticis, ciuitates habent & oppida, præcipua ciuitas & metropolis eſt Dublin ad mare Septentrionale in hac ciuitate perpetuo eſt prorex, gerens vices regis Angliæ & Senatus totius Iberniæ, alia eſt ciuitas & verum emporiū Iberniæ dicitur V vathaford, ad cuius portum confluunt multæ naues Orientis onuſtæ vino cretico & alijs mercibus, Ex Hyſpania per multæ onuſtæ quoque vino Hiſpanico ferro & ære, & pleriſque alijs, humidiſsima inſula eſt & inſalubris, pannos habet piloſos quos Ibernias vocant nunc vero eraſa. i. initrali Bernias *appellant, vtebantur his* Berniis *olim tantū nautæ, ſed hodie & in Anglia ſunt in precio fluuios habet ſed non magnos multos tamen. Notium promontorium nautæ exteri vocant caput maris, Ieron, promontorium Salangam ibi ſunt ſubterranea quædam, quæ præbuerunt anſam fabulandi eſſe ibi purgatorium patricij in regione ſilueſtri,*

India. Caput. 7.

NOtiſſima India non Eoo tantum appoſita pelago, ſed & ei quòd ad meridiem ſpectans Indicum diximus:& hinc Tauri iugis, ab occidente indefinita, tantum ſpatium littoris occupat, quantum per ſexaginta dies noctéſque velificantibus curſus eſt: ita multum à noſtris abducta regionibus, vt in aliqua parte eius neuter ſeptẽtrio appareat, alitérque quàm in alijs oris, vmbrę rerum ad meridiem iaceant. Cęterum fertilis, & vario genere hominum aliorúmque animalium ſcatet. Alit formicas non minores maxi-

mis

mis cannibus, quas more gryphorum aurum penitus egeſtum, cum ſumma pernicie attingẽtium cuſtodire commemorant. Immanes & ſerpentes aliqui, vt elephantes morſu atque ambitu corporis afficiant. Tam pinguis alicubi, & tam feracis, ſoli, vt in eo mella frondibus defluant, lanas ſyluę ferant, arundinum fiſſa internodia veluti nauitas binos & quędam ternos etiam vehant. Cultorum habitus moréſque diſſimiles. Lino alij veſtiuntur aut lanis, quas diximus: alij ferarũ auiúmque pellibus, pars nudi agunt, pars tãtùm obſcœna velati, alij humiles paruíque, alij ita proceri & corpore ingentes, vt elephantis etiam, & ibi maximis, ſicut nos equis facilè atque habiliter vtantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne veſci, optimum exiſtimant: quoſdam tantùm piſces alunt. Quidam proximos parentéſq; priuſquam annis aut ęgritudine in maciem eant, velut hoſtias cędunt, cęſorúmq; viſceribus epulari, fas & maximè pium eſt. At vbi ſenectus aut morbus inceſſit, procul à cęteris abeunt, mortemque in ſolitudine nihil anxij expectant. Prudentiores eis, quibus ars ſtudiúmque ſapientiæ contingit, non expectant eam, ſed ingerendo ſemet ignibus, læti & cum gloria accerſunt. Vrbium quas incolũt (ſunt autem plurimę) Nyſa eſt clariſſima & maxima. Montium Meros Ioui ſacer: famam hinc præcipuam habent, quòd in illa genitũ, in huius ſpecu Liberum arbitrantur eſſe nutrium: vnde

Græcis authoribus, vt fœmori Iouis inſutum diceret, aut materia ingeſsit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gāgem Palibotri: à Gange ad Iolida, Nyſij, vbi magis quàm vbi habitetur, exęſtuat: atræ gentes, & quodammodo Æthiopes: ab Iolide ad Cudum recta ſunt littora, timidíque populi, & marinis opibus affatim dites. Tamos promō torium eſt, quod Taurus attollit, collis, alterius partis angulus, initiumque lateris ad meridiem verſi. Ganges & Indus amnes, ille multis fontibus in Hæmodo Indiæ monte conceptus, ſimul vnū alueum fecit, fit omnium maximus, & alicubi latius: quando auguſtiſsimè fluit, decem millia paſſuum patens, in ſeptem ora diſpergitur. Indus ex monte Paropamiſo exortus, & alia quidem flumina admittit, ſed clariſsima Cophen, Aceſinen, Hydaſpen, cōceptámque pluribus alueis vndam lato ſpatio trahit. Hinc pene Gangem magnitudine exęquat, pòſt vbi aliquot ſępe magnis flexibus cingit iugum, ingēs iterum, rectus, ſolidúſque deſcendit, donec ad læuam dextramque ſe diducens, duobus oſtiis longè diſtantibus exeat. Ad Tamum inſula eſt Chryſe, ad Gangem Argyre, altera aurei ſoli (ita veteres tradidere) altera argentei, atque ita, vt maximè videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula eſt. Taprobane aut grandis admodum inſula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: ſed quia habitatur, nec quiſquam circum eam eſſe traditur, pro-

pe

pe verum eſt. Contrà, inde illa oſtia ſunt quę vocant Solis, adeò inhabitabilia, vt ingreſſos vis circunfuſi aëris exanimet confeſtim: & inter ipſa oſtia rara tenet regio, ob æſtus intolerabiles, alicubi cultoribus egens. Inde ad principia rubri maris pertinent inuia atque deſerta humus, & cineri magis fit quàm pulueri ſimilis: ideóq; per eã rara & non grandia flumina emanant, quorũ Tuberonem & Aruſacem notiſsima accepimus. Rubrum mare græci, ſiue quia eius coloris eſt, ſiue quia ibi Erythras regnauit, ἐρυθρὰν θάλασσαν appellant, procelloſum, aſperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax: primò recedenteis oras æqualiter impellit, & vt non intret interius, aliquantum patens ſinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duóſque iterum ſinus aperit: Perſicus vocatur dictis regionibus propior: Arabicus, vlterior.

ANNOTATIONES
In Caput VII.

Notiſsima India nõ Eoo tãtum appoſita pelago, ſed & ei, quod ad Meridiem ſpectans indicum diximus] *Eoo, id eſt, Orientali, et Meridionali, vt dixit in ſumma Aſiæ deſcriptione caput eſt ſecundum totius libri*. Et hinc Tauri iugis ab occidente indefinita] *hinc ab Eoo littore indefinita, id eſt, cuius finis planè non eſt notus, ſed perplexus.* Neuter Septentrio] *id eſt, neutra ſtella pollaris, ſunt enim duæ: altera in Vrſa maiore, altera in minore.* Aliterque quàm in aliis oris vmbræ rerum ad Meridiem iaccent] *nam in aliis regionibus vmbræ rerum nunc ad Orientem, nunc ad Occidentem iacent hic*

Vero ad Meridiem, nam geographi Orientem vocant dextram & Occidentem ſiniſtram. In fine Arabiæ felicis vmbræ fiunt ad ſiniſtram, id eſt, ad Occidentem ſemper, at cum Arabes Romam venirent mirati ſunt vmbras modo ad Orientem modo Occidentem fieri, ita enim Lucanus,

Ignotum vobis arabes veniſtis in orbem.
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Nyſa eſt Clariſsima] *in qua fingunt poëtæ natum fuiſſe Liberũ videlicet* Bacchum, *eſt et mons Meros Ioui ſacer in cuius ſpecu Liberum putant eſſe educatum, hinc vocatus eſt Dionyſos.* Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibroti] *populi ſunt dicti à Palibotra ciuitate eorum metropoli totum illud littus quod eſt ab Indo ad Gangem olim tenebant potentiſsimi.* A Gange ad Iolida Nyſi] *à Nyſa ciuitate vt dixi,* Ad Tamum. ſ. promontorium] *in aurea Cherſoneſo, ſtrabo hæc ridet.* Taprobana] *nũc Sumathram,* Bis irrumpit, duos quæ ſinus iterum aperit] *loquitur de Rubro mari, non quidem de ſinu arabico, ſed de eo mari quod ſinus accipit Arabicus,* Perſicus vocatur dictis regionibus propior, Arabicus vlterior] *locus eſt corruptus, lege iſto modo. Perſicus vocatur dictis regionibus citerior, Arabicus vlterior.*

AVCTARIVM.

Indiam hic deſcribit Orientalem, nam Occidentalis nondum illis ſeculis explorata erat, quæ iam eſt Philippi Hiſpaniarum *regis. Quod dicit Indiam aleræ formicas & alia vſque ad illum locum, Vrbium quas incolunt, dico eſſe nugamentum, ſed ne verba mea floc cipendantur à lectoribus, audiant Strabonem, verba eius referam libri ſecundi, quæ ita habent. Vniuerſi vtique Indiæ ſcriptores, vt plurimum falſa loquuti fuere. Egregiè verè Dei machus, ſecundáque dicit Megaſthenes, Oneſicritus aut ẽ & Nearchus, & aliis eius modi iam fermè balbutiunt, nobis quoque hæc amplius perficere, obtigit res geſtas Alexandri per commentaria rimantibus. Eximiè verò Deimacho & Megaſtheni fides abroganda eſt, hij ſunt, qui homines in aure cubantes & oris & naris expertes ſcriptis comendant,*

ſimul

ſimul & monoculos & tibiis proceros & digitis retro inuerſis, Innouarunt etiam Pygmeorum aduerſus Grues *decantata pridem ab Homero prælia. trium etiam palmorum homines aiunt. Iſti præterea formicas aurum effodientes, & Panas cuneato capite, ſerpentes, qui boues &* Ceruos *vnà cum cornibus deglutiant, de quibus vnus alterum redarguit, quod Eratoſthenes commemorat, hæc Strabo, vt non mirentur qui mea legent me præterire iſta mendacia & nullo argumento confictas narrationes.*

Auctarium aliud.

Quæ de India Orientali hodie & non multis ab hinc annis dicuntur & etiam à veteribus ſcripta ſunt, ſi ſibi conſtent eorum & ſcripta & dicta, vana profecto ſunt, nã ſi ibi ſunt animalia venenoſa & infeſtantia alia animalia & montes altiſſimi & nemoroſiſſimi, flumina quoque latitudine. 10. *milliarium, terra deſerta & vaſta, gens rudiſſima & monſtroſa vt illi ſcribunt, quomodo potuerunt hoc ſcribere, vel alij qui (vt ipſi dicunt) viderunt propalare præſertim in India mediterranea quæ planè in acceſſibilis hoc meo prædicto argumento eſſe videtur, quod ſi tot mendacia mouerint ſtomachum meum dicam pugnare ſecum; qui de Alexandro tot & tam vana prædicarunt, nulla eſt tanta hominum ſcriptorum autoritas, quæ poſſit præiudicare veritati. Quid ſi Anianus ſcripſerit? Quid ſi Curtius? an propterea habiturus ſum illis fidem & deſerere veritatem? an non illi ſcripſerunt infinita mendacia nonne etiam ſcripſerunt Alexandrũ reliquiſſe & vt verius dicã dimiſiſſe exercitum nolens vltra progredi ob difficultatem itineris præſertim in mediterraneis. Multa quidem explorata ſunt à multis in oris maritimis, & hodie comperiuntur plerique, qui ea omnia viderũt fateor ſed de mediterraneis minime ceſſent igitur illi qui librum eum conſarcinarunt, qui inſcribitur nouus orbis, titulus profecto dignus tali opere, nam re vera nouus eſt, nam noua ſunt in eo nugamẽta oræ maritimæ Indiæ apertæ ſunt portugalenſibus præcipuè, qui ad Dio ciuitatem Cambayam. Calicut & Canamor profecti ſunt nauigantes. Deinde inuiſerunt Malacam & littoralia regionis* Synarum *& alia Maritima, ſed interiora minimè, vel pauci quos æquus æ-*

mauit Iupiter, modo vera ſint, quæ de ſitu interioris Indiæ dicuntur. Hæc admonuiſſe ſufficiat, neque id dixiſſem niſi vidiſſem quoſdam, qui in prophanis literis tantum deferunt antiquitati, vt etiã apertiſſimis eorum fabulis fidem habeant.

Sinus Perſicus. Caput 8.

PErſicus, quà mare accipit, vtrínque rectis lateribus grande oſtium quaſi ceruice complectitur: deinde terris in omnem partem vaſtè, & æqua portione cedentibus, magno littorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici, & os arctius, & latitudo minor eſt, maior aliquanto receſſus, & multo magis longa latera. Init penitus introrſúſque dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Caſium attingit, quodam faſtigio minus ac minus latus, & quò magis penetrat, anguſtior. Ab iis quæ diximus, ad ſinum Perſicũ, niſi vbi Chelonophagi morantur, deſerta ſunt. In ipſo Carmani nauigantium dextera poſiti, ſine veſte ac fruge, ſine pecore ac ſedibus, piſcium cute ſe velant, carne veſcuntur, præter capita toto corpore hirſuti. Interiora Gedroſi, dehinc Perſę habitant. Cethis per carmanios, ſuprà Andanis, & Corios effluunt. In parte quę pelagi oſtio aduerſa eſt, Babyloniorũ fines Caldeorúmque ſunt, & duo clari amnes, Tigris Perſidi propior, vlterior Euphrates. Tigris vt nat⁹ eſt, ita deſcendens vſque ad littora permeat: Euphrates immani ore aperto, non exit tantum vnde

de oritur, ſed & vaſtè quoque decidit, nec ſecat cō tinuo agros, ſed latè diffuſus in ſtagna, diúque ſedentibus aquis & ſine alueo patulis piger: pòſt vbi marginem rupit, verè fluuius eſt, acceptíſque ripis celer & fremens, per Armenios & Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obſtet, in noſtra maria venturus. Inde ad meridiem auertitur, & primùm Syros, tum Arabas ingreſſus, non perdurat in pelagus, verùm ingens modo & nauigabilis inde tenuis riuus deſpectus emoritur, & nuſquam manifeſto exitu effluit vt alij amnes, ſed deficit. Alterum latus ambit plaga quæ inter vtrunque pe lagus excurrit, Arabia dicitur, cognomen Eudæmon, anguſta, verùm cinnamomi & thuris, aliorúmque odorum maximè ferax. Maiorem Sabæi tenent partem oſtio proximā & Carmanis, cōtra riam partem Macæ, quæ inter oſtia oſtenditur, ſil uæ cautéſque exaſperant. Aliquot ſunt in medio inſulę ſitę, Ogyris, quòd in ea Erythrę regis monumentum eſt, magis clara quàm cęterę.

ANNOTATIONES
Caput. VIII.

Perſicus Quà mare accipit, vtrinque rectis lateribus grande oſtium quaſi ceruice complectitur, Deinde terras in omnem partem vaſtę & æqua portione cedentibus, magno littorum orbe pelagus incingens reddit formam capitis humani] *De ſinu Perſico ex continuatione Erythæi maris nunc aget Mela proximo capite dixit Rubrum mari aperuiſſe duos ſinus citeriorē Perſicum, Vlteriorem arabicum, nunc*

autem

autem de ſinu Perſico. Perſicus inquit qua mare accipit, id eſt, per oſtium ſinus, vtrinque rectis lateribus, id eſt, non curuis, grande oſtiū quaſi ceruice complectitur intueatur vnuſquiſque chartam. Deinde terris in omnem partem vaſtè latè, & æqua portione cedentibus in omnem partem, id eſt, tam in Orientem quàm in Occidentem, tā ad Meridiem quam ad Septentrionem, *cedentibus, id eſt, ſe abducentibus, æqua portione, id eſt, æqualiter magno littorum orbe, id eſt, circuitu reddit formam capitis humani vnuſquiſque intueatur ſemper chartam,* Arabici & os arctius & latitudo minor eſt, maior aliquanto receſſus, & multo magis longa latera] *Arabici ſinus os eſt arctius & latitudo minor, intuere chartas nam latitudo perſici multo maior eſt latitudine Arabici ſed Arabici longitudo multo maior, & intimus eius ſinus multo anguſtior Perſico,* Init penitus introrſúſque dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Caſium attingit] *pro penitus lege penitius introrſúſque & alia longitudinem ſinus arabici oſtendunt eſſe magnam* Quodam faſtigio minus ac minus latus] *id eſt, quando magis aſcendit verſus ſeptentrionem arctior ſemper redditur donec ad angulum perueniat.* Ab iis, quę diximus, ad ſinum Perſicum niſi vbi chelonophagi morantur, deſerta ſunt] *ab iis. ſ. à principio maris rubri Erythæi dicti ad ſinū perſicum, niſi vbi Chelonophagi, id eſt, comedentes teſtudines morantur deſerta ſunt, nam littora & interiora ſunt arenoſa.* In ipſo Carmani nauigantium dextera poſiti] *ſinu Carmani nauigantium ad dexteram poſiti.* Interiora Gedroſij dehinc Perſę habitant] *verſus Septentrionem, ſed Gedroſi ſunt magis Orientales & boreales perſis.* Cethis per Carmanios, ſupra andanis & corios effluūt] *in ſinum Perſicum intellige.* In partæ quę Pelagi oſtio aduerſa eſt] *id eſt, in oſtiis Tigris, nam oſtia* Tigris, *oppoſita ſunt ex diametro oſtio ſinus Perſici, ſit charta ſemper præoculis tuis.* In noſtra maria] *Mediterranea.* Et primum Syros, tum Arabas ingreſſus] *fluit Euphrates per Syriam & Arabiam.* Alterum Latus ambit plaga, quæ inter vtrumque pelagus excurrit] *id eſt inter ſinum Perſicum & Arabicum.* Arabia dicitur cognomen Eudæmon anguſta] *Arabia eſt ἐυδαίμον, ideſt, felix anguſta quidem in nonnullis locis, ſed inter oſtium Perſici maris &*

Arabici ſatis lata. Maiorem Sabæi tenent partem] *iſti omnium arabum ſunt ditiſſimi,* Oſtio proximam] *ſi de Oſtio ſinus arabici intelligat verum eſt quòd Sabæi ſunt illi oſtio proximi, ſed non Carmani ſi intelligat de Oſtio ſinus perſici, falſum erit, quod Sabæi iſti oſtio ſint proximi. Propterea dico, in hoc loco eſſe mendum honorabile. Quamobrem lege hoc modo. Maiorem Sabæi tenent partem, Oſtio proximam & Carmanis contrariam partem Macæ: & tunc lectio erit vera & ſenſus verus, nam Macæ ſunt iuxta oſtium ſinus Perſici Aſaborum promontorium & Carmani ex oppoſito traiecto Oſtio.* Quæ inter Oſtia oſtenditur] *aliud mendum importunum, nam ſi, quæ, ſit pluralis numeri, non erit emendata locutio, ſi ſingularis, ad quid referetur ſi ad tractum terræ inter oſtia certe illam partem Arabiæ non exaſperant cautes neque Syluæ nam eſt regio feliciſſima. Propterea hoc modo reſtituendus eſt locus, quæ inter Oſtia id eſt, quæ maria inter Oſtia. ſ. ſinus Perſici & Arabici, oſtenduntur Syluæ cautéſque exaſperãt: quod verum eſſe comperies ſi aſpexeris chartas.* Ogyris] *nunc aliter organa, ſed hodie à Portugalenſibus Ormuz, dittiſſima inſula.*

Supplementum.

Bona pars iſtius ſinus Perſici eſt ſub imperio regis Perſarum tota illa pars quæ ad Arabiam felicem extenditur Arabum, qui olim habebant Sultanos gubernatores, nunc vt credo habẽt Turcam, ab eo videlicet tempore, quo Turca compactis triremibus in ſinu Arabico nauigauit vſque ad vrbem illam: Diu vocatam vt pugnaret cum Portugalenſibus, in hac regione natus & educatus fuit Mahumetus ſectæ Agarenorum autor, & hic exercuit mercaturam, & ſepultus eſt. Agareni, qui ſunt in littoribus Arabiæ præſertim illi qui ſunt è regione Æthiopiæ ſub Ægypto, perpetuo gerunt bellum aduerſus Æthiopas, ſed atrocius Agareni qui ſunt ad oſtium ſinus arabici vbi eſt ciuitas Agarenorũ vocata Adem, tota Arabia in duas diuiſa eſt regiones in Myrriferã & Thuriferam Myrrifera rurſus in duas in myrrificam exteriorem & interiorem, abundant hæ regiones myrra, & Thure & aliis oromatis quæ olim à Venetis ab hac regione exportabantur in alias regiones occidentales, nunc vero poſt repertam à Portugalenſibus nauigationem in Calicut *& alias regiones Indie Orientalis non tam frequens eſt commercium venetorum cum arabibus. Ormuz inſula*

eſt ad Oſtium Perſici maris valet plurimum auro & gemmis prætioſiſſimis Arabes obtinent, frequentatur maxime à Portugalenſibus.

Sinus Arabicus. Cap. 9.

ALterum ſinum vndiq; Arabes incingunt: ab ea parte quæ introëuntibus dextra eſt, vrbes ſunt Carræ, & Arabia, & Gandamus: in altera ab intimo angulo prima Beronice, inter Heropoliticum & Scrobilum: deinde inter promontoria Moronenom, & Colaca, Philotheris & Ptolemais: vltrà, Arſionoë & alia Beronice: tum ſylua quæ hebenum odoréſque generat, & manu factus amnis, ideóque referendus, quòd ex Nili alueo dioryge abductus, extra ſinum verum inflexus, & non rubri maris pars, beſtiis infeſta, ideóque deſerta eſt. Partem Candęi habitant, hi quos ex facto, quia ſerpentibus veſcuntur, Ophiophagos vocant. Fuere interius Pygmęi, minutum genus, & quod pro ſatis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa ſerpentum genera. De ſerpentibus memorandi maximè, quos paruos admodum, & veneni prę̨ſentis certo anni tempore ex limo concretarum paludium emergere, in magno examine volantes Ægyptum tendere, atque in ipſo introitu finium ab auibus, quas ibidas appellant, aduerſo agmine excipi, pugnáque confici traditum eſt. De volucribus pręcipuè referenda phœnix ſemper vnica: non enim coitu concipitur, partúue generatur: ſed vbi quingentorum annorum æuo perpetua

perpetua durauit, exaggeratam variis odoribus ſtruem ſibi ipſa incubat, ſoluiturque, deinde putreſcentium membrorum tabe concreſcens, ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus renaſcitur: cùm adoleuit, oſſa priſtini corporis incluſa myrrha Ægyptum exportat atque in vrbem quam Solis appellant, fragrantibus nardo buſtis inferens, memorando funere conſecrat. Ipſum promontorium quo id mare clauditur, à Cerauniis ſaltibus inuium eſt.

ANNOTATIONES
In caput IX.

De Arabia felici dixi tantũ reſtat de nonnullis dicere, quæ noſtro ſeculo nondum nota ſunt illa tamen ſunt vel nullius momenti. Nam quod de Ibidibus ibi refertur mẽdacia ſunt mendaciſſima, De Phœnicæ aut neſcio quis fuerit tam alienus à Iudicio humano, quis tam inſanus aut demens qui volet iſtis adhibere fidem, de phœnice dicere eſt Gargantuizare. *Sed miror quomodo venerit in mentem ijs qui hæc ſcripſerunt vt tam audacter hæc ſcriberent. De Pygmeis ſcripſi ſententiam ſtrabonis, de Serpentibus volantibus nihil dixi neque dicturus ſum.*

Æthiopia. Caput 10.

AEthiopes vltrà ſedent, Meroëni habent terram quam Nilus primo ambitu amplexus, inſulam facit: pars quia vitæ ſpatium dimidio ferè quàm nos longius agunt, Macrobij: pars quia ex Ægypto aduenere, dicti Automolæ, pulchri forma, ęqui corporis, parúmque veneratiores, velut optimarum alumni virtutum. In illis mos eſt, cui potiſsimum pareant, ſpecie ac viribus legere. Apud hos plus auri quàm Perſis

eſt:ideo quòd minus eſt, præcioſius cenſent. Aere exornantur, auro vincula ſontium fabricant. Eſt locus apparatis epulis ſemper refertus, & quia vt libet veſci volentibus licet, ἡλίου τράπεζαν appellant: & quę paſſim appoſita ſunt, affirmāt innaſci ſubinde diuinitus. Eſt lacus quo perfuſa corpora quaſi vncta pernitent, bibitur idem, adeo eſt liquidus, & ad ſuſtinenda quę incidunt, aut immittuntur infirmus, vt folia etiam proximis deciſa frontibus, non innatantia ferat, ſed paſſim & penitus accipiat. Sunt & ſæuiſſimæ feræ, omni colore varij lycaones, & quales accepimus ſphingas. Sunt miræ aues cornutæ tragopomones, & equinis auribus pegaſi. Cæterùm oras ad Eurum ſequentibus nihil memorabile occurrit, vaſta omnia vaſtis præciſa montibus, ripæ potius ſunt quàm littora. Inde ingens & ſine cultoribus tractus: dubium aliquandiu fuit, eſſét ne vltra pelagus, caperétne terra circuitum, an exhauſta fructu ſine fine Africa ſe extenderet: verū ſi Hanno Carthaginienſis exploratum miſſus à ſuis cum per oceani oſtia exiſſet magnam partem eius circunuectus, non ſe mari, ſed commeatu defeciſſe memoratum retulerat: & Eudoxus quidam auorum noſtrorum temporibus, cum Latyrum regē Alexandrię profugeret, Arabico ſinu egreſſus, per hoc pelagus (vt Nepos affirmat) Gades vſque peruectus eſt, ideo eius oræ nota ſunt aliqua. Sunt autem trans ea quę modò deſerta diximus, muti populi, & quibus pro eloquio nutus eſt: alij ſine ſono

linguæ,

linguæ,alii ſine linguis,alij labris etiam cohærentibus,niſi quòd ſub naribus etiam fiſtula eſt , per quam bibere auent :ſed cum inceſſit libido veſcēdi , grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur.Sunt quibus ante aduentum Eudoxi adeò ignotus ignis fuit adeóque vſus mirū in modum placuit,vt amplecti etiam flammas,& ardētia ſinu abdere,donec noceret maximè libuerit. Super eos grandis littoris flexus grandem inſulā includit,in qua tantum fœminas eſſe narrant, toto corpote hirſutas,& ſine coitu mariū, ſua ſponte fœcundas , adeò aſperis efferíſque moribus , vt quædam cōtineri ne reluctentur, vix vinculis poſſint. Hoc Hanno retulit , & quia detracta occiſis coria pertulerat,fides habita eſt. Vltra hūc ſinum mons altus,Gręci vocant θεῶν ὄχημα perpetuis ignibus flagrat. Vltra montem viret collis longo tractu, longis littoribus obductus , vnde viſuntur patentes magis campi , quàm vt proſpici poſſint, Panum,Satyrorúmque.Hinc opinio eā fidem cepit, quòd cùm in his nihil culti ſit,nullæ habitantium ſedes,nulla veſtigia , ſolitudo in diem vaſta , & ſilentium vaſtius , nocte crebri ignes micant,& veluti caſtra latè iacentia oſtenduntur, crepant cymbala & tympana , audiuntúrque tibiæ ſonantes maius humanis.Tūc rurſus Æthiopes,nec tam dites,vt hi quos diximus,nec ita corporibus ſimiles, ſed minores , incultíque ſunt , & nomine Heſperio. In horum finibus fons eſt , quem Nili eſſe aliqua parte credibile eſt,Nuchul ab incolis dicitur:

& videri poteſt non alio nomine appellari, ſed à barbaro ore corruptius. Alit & flumen & minora quidem eiuſdem tamen generis animalia gignẽs: alijs omnibus in oceanum vergentibus: ſolus in mediem regionem ad orientem abit, & quonam exeat, incertum eſt. Inde colligitur Nilum hoc fõte conceptum, actúmque aliquandiu per inuia, & ideo ignotum, iterum ſe vbi ad Eoa proceſſerit, oſtendere: cæterum ſpatio quo abſconditur effici, vt hĩc aliò cedere, illinc aliũde videatur exurgere. Catoblepas non grandis fera, verũ graue & prę-grande caput agrè ſuſtinens, atque ob id in terrã plurimum ore cõuerſa, apud hos gignitur: ob vim ſingularem magis etiã referenda, quòd cum impetu morſúque nihil vnquam ſęuiat, oculos eius vidiſſe mortiferũ. Contra eoſdem ſunt inſulę Gorgones, domus, vt aiunt, aliquando Gorgonum. Ipſę terrę promontorio, cui ἑσπέρου κέρας nomen eſt, finiuntur.

ANNOTATIONES
In Caput X.

Eſt hæc Æthiopia ſub Ægypto ſubiecta Preſto Ioanni principi Clariſſimo & Chriſtianiſſimo vt volunt ij qui regionem inuiſerunt. Mela loquitur de ſeculo ſuo, at nos de noſtro, de mẽſa Solis & alijs mẽdacia ſũt mẽdaciſſima, de equis de panis, De Satiris de alijs, quæ in eo ſunt capite nihil dicim⁹, nõ enim ſũt digna quæ referãtur.

Atlantici maris inſulę, & terminus. Caput. XI.

INde incipit frons illa, quę in occidentem vergens mari Atlãtico abluitur. Prima eius Æthiopes tenent, media nulli: nam aut exuſta ſunt, aut arenis obducta, aut in-

feſta ſerpẽtibus. Exuſtis inſulę appoſitę ſunt quas Heſperidas tenuiſſe memoratur. In arenis mons eſt ſatis de ſe conſurgens , verùm inciſis vndique rupibus pręceps,inuius,& quò magis ſurgit : exilior:qui quòd altius quam conſpici poteſt , vſque in nubila erigitur , cælum & ſydera non tangere modò vertice , ſed ſuſtinere quoque dictus eſt. Contrà fortunatæ inſulæ abundant ſua ſpõte genitis , & ſubinde alijs ſuper alijs innaſcentibus nihil ſolicitos alunt beatius quàm aliæ vrbes excultę. Vna ſingulari duorum fontium ingenio maximè inſignis:alterum qui guſtauere,riſu ſoluuntur in mortem : ita affectis remedium eſt ex altero bibere. Ab eo tractu quẽ ferę infeſtant,proximi ſunt Himantopodes,inflexi lentis cruribus,quos ſerpere magis quàm ingredi referunt. Deinde Pharuſii,aliquando tendente ad Heſperidas Hercule dites,nunc inculti,& niſi quòd pecore aluntur , admodum inopes. Hinc iam lætiores agri , amœníque ſaltus. Terotę & Berini ebore abundant. Nigritarum Getulorúmque paſſim vagantium , ne littora quidem infœcunda ſunt,purpura & murice efficaciſſimis ad tingendum,& vbique quę tinxere clariſſima. Reliqua eſt ora Mauritaniæ exterior,& infinem ſui faſtigiãtis ſe Africæ nouiſſim⁹ angulus,ijſdẽ opibus, ſed minus diues , cæterùm ſolo etiã ditior , & adeò fertilis etiam , vt frugum genera non cũ ſerantur modò benigniſsimè procreet,ſed quędam profundat etiam nata. Hîc Antęus regnaſſe dicitur,& ſignum quod fabulę clarũ

prorſus

prorſus oſtenditur:collis modicus reſupini hominis imagine iacentis,illius,vt incolæ ferunt,tumulus: vnde vbi aliqua pars eruta eſt , ſolent imbres ſpargi,& donec effoſſa repleantur, eueniunt.Hominũ pars ſyluas frequentant, minus quàm quos modò diximus vagi.Pars in vrbibus habitant,quarum vt inter paruas opulentiſsimę habentur,procul à mari, Gildano,Dulbritrania:propius autem Sala,& Lyxo flumini Iunxo proxima. Vltrà eſt colonia & fluuius Gna,& vnde initium fecimus Ampeluſia,in noſtrum iam fretũ vergens promontorium , operis huius atque Atlantici littoris terminus.

ANNOTATIONES
In Caput. XI.

In arenis mons eſt, ſatis de ſe conſurgens] *iis mons eſt Atlas maior,qui hodie eſt montes claros hiſpanicè.*fortunatæ inſulæ]*Canariæ hodie dictæ ſeptem ſunt,& profecto florentes* , Sed *duæ ſunt florentiſsimæ lagran Canaria &* T*anariſe,* Contra fortunatæ inſulæ] *ſeptem ſunt ſed tantum hoc ſeculo duæ ſunt in præcio , altera vocatur gran Canaria altera Tanariſe, poteſt fieri quodt ẽpore Melæ abũdarẽt,omnibus rebus neceſſariis inculta regione,ſed hoc ſeculo minimè,antiquitas multa fabulata eſt. In primis nemo auſus erat ætate Melæ tranſgredi fretum Gaditanum,quomodo igitur poterant ſcire felicitatem earum? diſtant enim ferè,*1000. *milliarium à freto Gaditano,fontes illi duo ſunt conficti ſatis impudenter à veteribus ,de Anteo fabula Gargantuiſsimæ. Promontorium Ampeluſiæ vt dixi vocatur hodiæ Caput ſpartelli.*

FINIS.